

selim ileri
her gece
Bodrum

bilgi yayınevi

BİLGİ YAYINLARI : 259

Birinci Basım
Aralık 1976

BİLGİ YAYINEVİ

Tunalı Hilmi Cad. 94
Telf: 26 60 48 • 26 70 64
Kavaklıdere • Ankara

Babıâli . cad. 19/2
Telf: 22 52 01
Cağaloğlu. - İstanbul

SELİM İLERİ

Her Gece Bodrum

BİLGİ YAYINEVİ

kapak düzeni : fahri karagözoğlu

BİLGİ BASİMEVİ - ANKARA

1.

Güneş birden yükselmişti sanki; ortalama-
mıştı ama, gökyüzünün mavisi yalazlarla tutuş-
muştu. İnsan gözünü açıp çevresine bakamazdı.
Koyu bir karanlıkta yaşıyordu. Güneş ışığı,
bu koyu karanlığı büsbütün güçlendiriyordu.
Çok dar bir kesit görülebilirdi.

Dar kesitte her şey ayrıntısından uzaklaş-
yordu. Ya da kırık camların çarpıştığı, sonsuz
görüntülerle bezenmiş bir çiçekdürbünün
izlenebilirdi her şey: ne çok ayrıntı... İşte so-
kaklar sonsuz gölgelerle, sayısız renklerle ku-
şatılmıştı. Sabahtı. Kavuniçiyle kırmızı arası
bir renk egemenlik kurmak istiyordu. Önüne
geçilemiyordu bunun.

Denizin gözükmeyeceği sokaklarda bile tuz
vardı, genziniz yanıyordu. Tuz beyaz değildi,
kirliydi, sarıyla boz arasındaydı.

Fırınların üçü de ekmek çıkartmaya devam
ediyordu. Başka her yer kapalıydı henüz. Bü-
yük şemsiyeler geceden kapatılmıştı. İri boru-
çiçekleri bir fonografı andırırcasına açıyorlar-
dı pansiyon kapılarında, evlerin bahçelerinden
yollara taşarak. İş sahipleri bu durgunluğu, hâ-
lâ (bu ayda, bu mevsimde, sıcak ortasında) ısı-
sız kalmış kasabayı sevmiyorlardı; yoksa yaz

böyle mi geçecekti... Deniz güzeldi; güneş, büyük kentlerden gelenlerin alışık olmadığı kadar erden ve dokunulmamıştı; sonra kasaba halkı her türlü çılgınlığı hoşgörüyü karşıladı: yıllardır, gezginlerle para aktığından beri. Neyse, fırınlar çalışıyordu, gece gündüz.

Yine de fırtına patlayacak (gezinler gelmeliydiler), denizle gökyüzünü birleştiren dalgalar görülecekti (gezinler gelmeliydiler). Güneşin yakıcılığı bitecek (paraya alışılmıştı), bir yaz boyu sere serpe esmerieşen gövdeler kabulenecekti karanlığı, sonbaharı.

Bulutlar, dağlardan, kuzeyden üşüşüyorlardı Bodrum'a.

insanların gece gündüz eğlendiği bir yerde, görkemli bir doğada tek umuttu bu belki. Gökyüzü, toprakla birleşiyordu şimdi.

Bir şeyler dölleniyor boyuna, bunca soy kırımına karşın her yerdien tohumlar fışkırıyor. (Yol kenarında, tarlasından rüzgârla taşınmış bir günebakan büyüyor.) Acı yeşil portakallar, mandalinalar gün ışığıyla turuncuya dönüşüyor; altlarına uzandığımızda turuncudan bir örtü gibi.

Yağmurla birlikte kuşların (tarlalarda konaklayan leylekler) toplaşıp (kamyonlar, otobüsler eziyordu leylekleri, kızıl şeritler bırakarak artlarında) kapkara bir leke gibi göçtükleri gözlenecekti.

Ama dalgakırandaki adam, «Yaz kış denize girilir burda,» demişti; «mevsim dönümleri *yaşanmaz* hiç.»

Tabiî hemen kurmuştu adamın öyküsünü:

'İstanbulu bir serüven düşünün.' Böyle tanımlayınca rahat etmişti. Konuşsa, dostluk da kuracaktı. 'Denizkestanesi topluyordu ama.'

'Aşkla arkadaşlarım,' dedi Cem, başka şeyler düşünmeye zorlayarak kendini.

Arkadaşlık değildi, karşılıksız sevgilerdi hepsi, yürek çarpıntısıydı: istemek, istemek, delicesine istemek ve bir türlü elde edememek; böyleydi. Sonra her şey geçiciydi. 'Her şey bitebilir, belki bir daha görüşmeyiz, değişir arkadaşları insanın, yeni birileriyle tanışır, belki bir daha, eski dostlarını unutur, eski dostlar kullanılmayan bir eşyadır, çürümüş bir konsol gibiyim.' Kimseyi unutmamıştı. Tek tek hatırlıyordu onları.

Kocaman bir haritaya dağılmışlardı; geçmiş yüzyılların ressamı gibi birer ada armağan etmişti hepsine bu haritada, 'Yalnız sizlerin olsun.' İşte bir aynada yansıyordu yüzleri, ordan oraya sesleri çarpıp duruyordu.

Yirmi yedi yaşında birinin hayatı anlayamamış olması şaşırtıcıydı; tutkulu bir arkadaşlık değildi hayat, dümdüz, yalın bir olaydı. Günün gelince insan evlenir, çocukları olur, para kazanır, bir iş tutar, yıllarca sürdürür bu düzeyi, göçüp gider sonra; 'Aşkla arkadaşlıklara yer yoktur.'

Yolculuk boyunca bütün bunları düşünmüş müydü? Anımsayamadı. Boşunaydı çabası; insanın bu kalabalıkta, bu kargaşada kendisiyle baş başa kalması imkânsızdı.

«Bardakçı'ya...» diye bağıırıyordu motorcu, çıplaktı, 'Bir Yunan heykeli gibi,' oysa hiç de Yunan heykeli gibi değildi; çoktan bayağılaş-

mıştı g z ll kler. Uykudan yeni kalkmış, yüzlerini yıkamayı gereksememiş (böyle yerlerin t resiydi musluktan akan suyu kullanmamak) çıplak ya da yarı giyimli birtakım insanlar motora biniyorlardı, kadınlar erkeklerin elini tutarak.

Yolculuk boyu, doğada başka örneğini görmediği  ingene pembesi çiçekler yaşanmıştı. G l nm şt  arabada, eğlenilm şti; adı Yosun olan bir lokantada rakı i ilm ş, balık yenmişti. Sevindiriciydi hepsi. Ancak şu an, iki gündür, aşılmaz dağlarla çevrilmiş, ge itsiz bir yarımadadaydılar. Sanki bir daha geri d n lmeyecekti.

Çok güzeldi bu yarımada, g z kamaştırıcıydı.

Cem, beyaz evlere baktı. Kıyıyı çepeçevre sarmışlar. Oturduğu kahve de beyazdı. Her şey beyazdı; tozlu, cılız palmiyeler silinip gidiyordu bu beyazlıkta. Asıl ürkütücü olan da buydu. Kavrayamadığı, çözümleyemediği bir şeyden korktuğunu kimseye anlatamıyordu. Alışnamıştı güneşe, yarımadalara, denizin durmadan renk değiştirmesine:  nce açık yeşil, bir atkestanesi ağacının tirşe yaprakları, mavileşen bir ebemkuşağı, giderek koyulaşan, dalgalarla çevrili, korkunç, kötü bir mavilik, sonsuz, sınırsız.

Tarık'la Murat'a benzemediğini duyumsuyordu boyuna. 'Tarık'ın bir otomobili var, otomobil de o dümdüz hayatın bir parçası.'

Güneş kocaman, kırmızı bir toptu. Yakıcı, sıcak. şimdi yazdı. Kavruluyordu insan, terleyemiyordu bile. Sigaralar kuruyor, tütün  tırıyordu ellendiğinde.

Koylar başlıyordu denizde. Biri bitiyordu koyların, bir d nemec, bir başkası başlıyordu. 'İlkay biçiminde bir yarımada, palmiyeli kıyılar, bu küçücük yerde yüzlerce kıyı.' Bir deniz-kızının saçlarıymış. 'Bir daha açık denizlere uıaşılmayacakmış gibi.'

Kalemi bıraktı. Ellerini yağlıboyası kabarmış, p rt k p rt k masada 'gezdirdi. «Buraları çok güzel,» diye yazmıştı karta (Kale'yi gösteriyordu, besbelli dalgakırandan çekilmişti fotoğraf). «Kalabalık bunaltıcı, herkes kendi havasında; İstanbul'a dönünce...» Saçmaydı yazdıkları, alabildiğine saçmaydı. İçinden geçenleri aktaramıyordu. Sonra bu kıyı kahvesindeki insanlar, karaşın, güneşle sevişmiş, güneşle  p şm ş insanlar yabancıydı. Murat'la Tarık kadar yabancı. Onların  alımlı, tedirginlikten uzak, d v ş   horozu gibi davranışlarından söz etmeliydi. Ama kime? Kartın arkasına sığmazdı bunlar. Üstelik sözcükleri toparlayamıyordu: dağılan, parçalanan, bölük pörçük bir yaşam, karşılıksız dostluklar.

'   günde gidiyormuş.' Okudu yazdıklarını. Gözleri takıldı. Postanedeki adam söylemişti, «Elli kuruşluk pul yeter,» demişti.

Otobüsler, postanenin karşısındaki toz toprak alanda duruyorlardı. Birkaç gün sonra artık bir daha aşılmaz sandığı dağlardan (alçak tepelerdi gerçekte) geçerek Ahmet, ablası, adını bilmediği İngiliz kız geleceklerdi, gece otobüsüyle. 'Akşamları rüzgâr esince, toz kalkıyor alanda, g z gözü görmez oluyor.'

Kale'ye baktı bu kez, sonsuz kıyılardan vazgeçerek. Kim yaptırmıştı? Otomobilden indik-

lerinde ilk orayı görmüştü. Sonra deniz fenerlerini, karşılıklı yanıp sönen.

İskele meydanı özel otomobillerle doluydu. Çeşitli kentleri simgeliyordu plakalardaki sayılar. Bir çoğunun üstü kaim bezlerle örtülmüştü...

«İstanbul,» diye yazdı Cem büyük harflerle kartın altına, siyah, kaim çizginin üzerine; kaçılmış bir cehennemdi orası, herkesin bir hayat *kurmaya* başladığı yerd. 'Günü gelince bir hayat kurulur, günü gelince evlenilir, hayat bir evlilikle kurulur. Herkes evlenir.' İnsan «hayat arkadaşın» her yerde tanıyabilir, 'Bir kasırganın, eşiğinde olduğumuzu hissetmeyecek.' Durakladı bir an. Unutmaya çalıştı kasırgayı, evlilikleri, İstanbul'u, işlerinin başındaki arkadaşlarını, yeni doğan ve artık kundaklanmayan çocukları, «Benim çektiklerimi çekmesin,» diyerek gülümseyen genç anneleri (Ahmet'in ablası evlenmemiştii)... 'Ya ben? Ben ne olacağım?' Gelecekle ilgili hiçbir şey düşünmiyordu. Tasarıları yoktu. Orta malı duyarlıklarla yetinecekti sonunda. Ama şimdi... Şimdi kaygılarla boğuluyordu.

İşte çevren yaklaşıyordu, deniz yükselmişti, işte sulara gömülüyordu. Umutsuz bir savaşmadaydı. Gökyüzü, parlak güneş, üzerine çullanmıştı bir tabut kapağı gibi; hayatının sona erdiğini görüyordu. Dalgakıranın dik eğiminden, kayalardan, yeşilden maviye, tirşeye, gece lâcivertine açılıp koyulaşan, sığlaşıp derinleşen (koylarda yüzemiyor insan) denizden, Murat'ın gülerek, alay ederek, küçümseyerek sözünü

«... Tehlikesiz bir yolculuktan sonra...»

Adam kayaya çökmüş, Cem'in yanı başına bırakmıştı bıçağı. «Her gün beş on tanesini toptasalar, tertemiz olur burası,» diyordu. Gereği yoktu ki bunun. Su aydınlıktı, bütün tirseler saydamdı, ı ışık geçirgeniydi, tıpkı akvaryum, tıpkı suyla dolu bir cam kavanoz; dikkat ederse insan, hiçbirine basmadan denize girebilir. Denizkestanelerinin, denizyıldızlarının kıyıya anlam kattığını nasıl yadsıyabilirlerdi ki...

«Elinize batmıyor mu?» diye sormuştu Cem de. Hayır, batmıyordu, okşarcasma alıyordunuz elinize, koyuveriyorlardı kendilerini. Bıçak parlamıyordu şimdi, güneşin ötesine bırakılmıştı. 'Bir sevecenliğe aldanıyorlar. Sıkı sıkıya tutundukları kayaları bırakıyorlar. Bir içgüdü, bir aldanış.'

Masadaki kabarcıklardan birini kalemle deldi. Tırnaklarıyla kazıdı yağlıboyayı. Hemen kirlendi beyazlık. Tükenmezin mavisi yayıldı, sıvaştı. Cem yazdı oraya, çirkin elyazısıyla. Sonra parmaklarını tükürükleyip silmeye çalıştı. Yayıldı mavilik, tırşeleşmedi ama. Uçuklaştı, dalgalandı aklıkta (büyüsü bozulmuştu denizin).

Acıyla ürperdi.

Sevdiği insanların adlarını yazmak istedi: Bodrum'da, bir kıyı kahvesinde (Salih'ti kahvecinin adı, tanımıyordu, yazmayacaktı) bir dolu ad, bir masaya yazılmış. Öğleden sonra birisi okuyacak, 'Kim bunlar?' diye düşünecekti.

Hiçbir anlamı yoktu başkaları için, yazma-

dığı, yazmaktan kaçındığı adların. Başkaları tanımıyorlardı onları. Tanısalar bile önemseyeceklerdi. Değişikti değer yargıları.

Acıyla ürperdi.

Dalgakıranı aşarak geliyordu kocaman bir tekne. Yelkenler rüzgârla kabarıyor, şişiyor, balonlaşıyor, birden kırışarak gerginliklerini yitiriyordu.

Denizin göğe taşıdığı bir fırtınada, inanılmaz bir yağmurda, kışın, aylar sonra, neden olmasın, bu yelken yırtılabilir (eskimişti zaten); bir sürü kurdela uçuşur. Rüzgârla epriyen bir sürü kurdela.

Tekneyi gördüler mi?' Dalgakırandaydılar. 'Denizden gelişine baktılar mı?' Dalgakırana gelmeyeceğini söylemişti pansiyondan çıkarken. Murat uyanmamıştı daha. 'Sonra da oraya gittim, dalgakırana.'

Tekneleri tanımıyordu Cem. «Kıçı yuvarlak olanlar gulet,» demişti Murat. Ama Cem'e söylememişti (Postanedeki adam, kartların elli kuruşa gidebileceğini söylüyordu.) Tarık'a anlatmıştı; kıyıda yürürlerken. Yol kenarına doğru biraz uzaklaşmışlardı Cem'den (karta yazmamıştı yalnızlığım). Artlarına takılmamıştı tabii. İki direkliydi van yelkenli gulet, yelkenleri yepyeniydi. 'Bu gelen de bir gulet.' Belki de Tarık'la Murat görmemişlerdir. 'Şimdi gülüyorlar, şimdi konuşuyorlar kendi aralarında, şimdi gülüyorlar.'

Tarık denizi sevmiyordu pek.

Murat kayaların üstünde durmuştur yine. Dalgakıranda kıpırdayacak yer kalmamış-

tır bu saatte. Havlular, kumaş çantalar, lastik terlikler, camı çizik çizik güneş gözlükleri; hepsi kayaların üstündedir, «sahipleriyle».

Sabahın dinginliği bitmiştir. Denizde çöpler de yüzmektedir. Su topu oynamaya kalkışanlar vardır. Boyunlarındaki altın kolyeleri sırtlarına çevirmiştir genç adamlar, genç kadınlar. Eğlenmek için gelmişlerdir buraya. Taşlar, geceden kalma şişe kırıklarıyla doludur. Şarap şişeleri, kanyak şişeleri taşların kuytularında durur. Kaya yengeçleri hep kaçmıştır. Hayır, Cem için hiçbir umut kalmamıştır.

Sesler, uğultuya dönüşmüştür dalgakıran-da. Bütün yaz kasabaları uğultuludur artık. Yaz kasabalarına giden yollar da uğultuludur, yolculuk arkadaşları da... 'Yolculuk arkadaşlarım.' Bu nitelmesine bir anlam veremedi Cem. Daha bir iki gün öncesine kadar (ada Yosun olan bir lokantada, İzmir'de, çok yıldızlı, bunaltıcı bir gecede, sabahın erken saatinde, bir göl kıyısında, bir manastır kalıntısının önünde) hep birlikteydiler. Sevgiyi andıran bir coşku yaşanmıştı. Şimdi güneş altında (güneşten korunuyordu sabahları kahve) yırtıcı, delici, keskin bir suskuyla kuşatılmıştı. Tarık'la Murat yanından uzaklaşıyorlar (bilmeyerek yapıyorlardı bunu), guletlere, öbür teknelere, tirandillere, yelkenlere, Bodrum yapısı seren direklerine, her şeye-her şeye, insanlara, yelken çekenlere, yelken indirenlere, halat bağlayanlara, bağırıp çağıran çocuklara, hattâ dalgalanmayan, köpürmeyen, sakın denize bile tutkuyula bakıyorlardı.

Murat için denizdi, doğaydı göz kamaştın-

cı olan, Tarık'ta öğrenme tutkusu vardı ve kendisi, onların yanında güçsüz, giderek büsbütün kaygılı, eli ayağı birbirine dolanmış sürükleniyordu.

Kayalara çıkmıştır Murat, sonra denize atlar, yüzer açıklıklara, Kale'yi döner, dinlenir bir süre Kale'nin yamaçlarında; uyumlu, düzenli, sarsıntısız bir bütünlük kurarak.

İnsanı engelleyen, örseleyip hırpalayan sevgiydi. Sevmese, artlarına takılabilir, guletlerle ilgilenir, niye çağırmadıklarını umursamazdı.

Sevgi bir kötülük olup çıkmıştı işte. Her şeyi engellemişti: tatili, dostluğu, denizi, yaz sıcaklığını; olduğu gibi yaşamı. Oysa neler ummamıştı ki... Hiçbir şey istememişti, fazla hiçbir şey. Pahalı geziler, dünyanın en lüks otelleri, kumar masaları, baştan çıkartıcı kadınlar, şu bu, hiçbirini istememişti. Aşkla arkadaşlıklarının karşısına geçmiş, sessizce beklemişti. Ama hiçbir şey değişmedi, hiçbir şey, ama hiçbir şey!

«Tehlikesiz bir yolculuktan sonra Bodrum'a vardık. Bir gece İzmir'de kaldık. Korkunç sıcağı.»

Kartı yırtmak istedi. 'Bir pansiyonda kalıyoruz.' böyle yazmalıydı belki, pansiyonu anlatmalıydı; sardunyalı kapıda gülüşen, konuşan, kol kola, el ele kıyıya inen kalabalıkları.

Çingene pembesi çiçeklerin göverdiği yollarda tarlalar vardı. Tarlalarda çalışıyordu köylüler. Tarlalar upuzun ovalardı, birden bodur, cüce sıradağlar başlıyordu. Sıradağları hep anımsayacaktı Cem, yıkık kaleleriyle doruklarda. Kıyılara, denize, kocaman kırmızı bir top

olan. güneşe gidecek özel arabalara el sallıyordu küçük çocuklar. Kalın, çok çekirdekli acurlar satıyorlardı. Çam ormanlarında mermer sütunları bezeli tapınak kalıntılarına, Roma çağı su yollarına rastlanıyordu.

Kuramamıştı cümleleri; yıllardır kimseye kart atmıyordu, yıllardır kimseden kart almamıştı (yirmi yedi yaşında bir küçük oğlan çocuğu gibiydi, **beceriksiz, hayatı yeni tanıyan**, düş kırıklığıyla baş edemeyen); kuramamıştı.

«Bir çay daha.»

Fincanı kaldıran kahveci, «Sıcakta iyidir,» dedi. (İlk kez konuşuyordu Cem'le.) Tepsiyi sallayarak uzaklaştı.

«Bir çay daha.» Bunu söyler söylemez, nedenini bilmediği bir dürtüyle kalemin kapağını taktı. Kapağın sivri ucuyla oynamaya başladı.

Uzakta, ormanlarda bir tek oymalı sütunları kalmıştı tapmağın, Zeus için yapılmıştı, Zeus'undu, ana yoldan ötelerde, bin yıllık köprülerden geçince, göz eriminde ve öyle güzel-likten uzak, büysüz. Çünkü Zeus'undu.

'Korunmuş bir kale dostlukları. Geçmişlerine uzağım. Korunmuş bir kale. Şimdi tirşeyi açıyorlar, koyu yeşil Murat'ın denizi. Orfozların. denizi turuncu göbekli, mavi beneklerle kaplı. Denizkestaneleri hep kıyıda, sığda hep, kayalara yapışmış. Ben burdayım.'

Tekne yaklaşıyordu iyice. Koyu yeşil denizlerden geliyordu. Demirleyecekti besbelli kahvenin az ötesine. İskele meydanındaki çocuklar koşuşacaklardı. Kasları gelişmiş, deniz uygarlığını tanımış bir adam, bir kadın sonra, ineceklerdi. 'Kocaman şapkalı, geniş kenarlı

şapkasını güneşe eğmiş, bol kıvrımlı eteğiyle bir hayat **arkadaşı.**'

Murat bir tekneyle açılmak istiyordu. Tekneler, Tarık için bilgi dağarcığında yeri olan şeyler. Cem, teknelere bakılırken yalnız kalmıştı yolun ortasında.

Üstelik dalgakıranın dik eğiminden korkuyordu, düşerim,, kayalara çarpar yaralanırım sanıyordu. Gülünçtü, biliyordu gülünç olduğunu; 'Bunun için kaçıyorum onlardan, herkesten.' İlk gün, dalgakıranın (yelkenli dönmüştü) yakınından, eğimin üzerindeki taş yoldan onlara bakmıştı. Sardunyalı pansiyonlardan, bütün Bodrum'dan çıkıp buraya gelen kalabalığa: çıplak, utanmasız, kayalardan atlayabilen. Taş yolun yüksekliği, o yüksek duvar (yüksek değildi tabii) başını döndürmüştü. 'Gelmeyecektim hiç.'

Yelkenleri sarıyordu alışık elleriyle genç çocuklar. Buğulu maviydi teknenin gövdesi. Bir kadın (şapkalıydı gerçekten) uca yöneliyordu.

«Bana kalsaydı çağırmazdım seni. Tarık'ın yanlışı.» Sonunda böyle demişti: «... çağırmazdım, seni...» Bir yaz, yıllar geçince, Cem'le Bodrum'a gittiğini anımsamayacak demek ki. Yineliyordu işte şimdi Murat'ın ağzından, binlerce kez yineliyordu: 'Çağırmazdım seni,' binlerce kez.

Dar, bembeyaz, evleri ak badanalı, bahçeleri eflâtun çiçekli bir sokaktan geçiyorlardı. Kırılmıştı bir şey. Bir saksı, yeni dikilmiş bir sardunya (ne çok yetiştiriyorlardı bu çiçeği,

alacalı bulacalı), evet, bir sardunya, en kırmızısından, taşlara çarparak kırılmıştı.

Bu taş sokaktan pansiyona ulaşmak olanaksızdı. Yeniden kıyıya inmek gerekiyordu. Sonra pansiyonda tek başına kalabileceği bir odası yoktu Cem'in. Öğle uykusundan kendini alamamış («Besiye çekildim,» diyordu gülerek) Tarık'la karşılaşacaktı odaya girdiğinde. Duvarlara dayalı üç somyada buruşuk çarşaflar, toplanmamış yatak örtüleri, yüzlerinden fırladı fırlayacak yastıklar göze çarpacaktı. Tarık'a ne diyecekti? Kuşkusuz uyanacaktı Tarık, saati soracaktı.

Dar sokakta, Murat'ın yanı sıra yürümek zorunda kalmıştı.

Basık, iki katlı evin balkonunda çamaşır asan bir kadın, şişman, kolları altın bilezikli, kulağı altın küpeli bir kadın sardunyaasına bakmamıştı bile. Bahçeden dışarıya iki kaz fırlamıştı. Kadın, «Kız Fatoş,» diye bağırmıştı, «kazlara baksana kız...» Fatoş ortalarda görünmüyordu.

'Kazlar dik başlı hayvanlardır.'

Çağrılmaması gereken Cem'di, uyamamıştı. Dalgakırandan denize giremiyordu; gülen, eğlenen, şakalaşan, akşamları esintiyle birlik kıyı boyu kahvelerinde dostça söyleşen insanlara uyamıyordu.

'Kazlar birinin ardına takıldı mıydı, kolay dinmez öfkeleri.'

Kadın çamaşırlarını asmış mı, toplamış mı, bir şey yapmıştı işte. Bahçede kırılmış duruyordu saksı. Sardunyaların sapı ezilmiş, taçyaprakları toprakta uçmuştu. Kökler, salkım

saçak dağılmıştı saksı parçalarına. Murat'a ne söyleyeceğini, onu nasıl yanıtlayacağını kestiremiyordu. Tartışmaktan kaçındıkça büyüyordu her olgu. Ortada çözümlenmesi gereken büyük sorunlar vardı sanki. Yok muydu? 'Burada bir ıssız adadayım. Herkes düşman bana. Bir ıssız adadayım. Murat bir düşman.'

Hiç kimse yardım etmiyordu Cem'e, evet, evet gülünçtü ama, yardıma ihtiyacı vardı.

Sustukça bağlanıyor (kazlar yolk olmuştu), köle gibi (Kale'den yüzyıllarca önce gözetlenmiş bir kalyonun kölesi) o bembeyaz, göz yaşartan, baş döndüren sokaklarda sürükleniyor. Karşı koyamıyor.

Ponponları dökülmemiş bir mimoza ağacıyla karşılaştılar. 'Garip, bu yaz sıcaklığında baygın kokusuyla bir mimoza.' Sonra portakal bahçelerine doğru bir arı uçtu. Vızıltısını işittiler.

«Bana kalsaydı çağırmazdım...» demiş, konuşmamacasma susmuştu Murat. Bu suskunluk, denize hızla gömülen, ağır bir nesne gibi saplanmıştı Cem'in yüreğine. Üstelik konuşmıyor, başka, değişik bir şeyler de söyleyemiyordu. Kıyıya kadar susmuşlardı.

'Korunmuş bir kale arkadaşlıkları.' Titriyordu düpedüz. Sıcak çaydan içti. 'Denizkestanelerini öldürüyorlar.' Fincanı bıraktı. 'Her şeyi öldürüyorlar.' Öldürmek bir töreydi artık, kimseyi suçlayamazdı 'Ben de öldürüyorum.' Bilinsemek zorundaydı bunu; her an karşısına biri çıkabilir, kanıtlardı istendiğinde.

Uzaktaki (gün ışığı uzaklığı arttırıyordu) deniz fenerlerine baktı. Biri kırmızı yanan, öbürü yeşil, iki deniz feneri. Geceleyin kıyıya

yanaşan teknelere yol gösteriyorlardı kırmızı yeşil ışıklarıyla. Tekne kaptanı gizli, düşünülmemiş, bilincine varılmamış bir saygı duyuyordu belki deniz fenerlerine. «Burdan... Burdan...» diye çağırıyorlardı. Geçip gidiyordu suları yarararak tekne. Işıklar durmamacasına yanıp sönüyorlardı. Geceleyin bir akvaryum değil deniz, lâcivert, dalgalı, köpükleri belirsiz, hırpalayan bir enginlik. Işıklar tekneleri çağırıyorlardı her gece: «Burdan... Burdan...» Onların bir başlarına yüklendikleri görevi kimi değerlendirebilirdi ki! Deniz adamları, şişkin yelkenler, balıkla yüklü ağlar, motor gürültüsü koya varıyor. Dalgakırandan açıklıklara, hırpalayan enginliğe ısıdıklarını kimse farketmiyor.

'Zengin gulet, kötü tekne. Bütün acımasızlıkların simgesi.'

«Yenir mi denizkestanesi?» Bütün deniz, hayvanları, bütün o yumuşakçalar yeniyordu. Keskin, sivri uçlu, öldüren bıçakları vardı deniz adamlarının. Denizikestanelerini dikensiz karınlarından deliyorlar.

«Aç kalınca yenir.» Kimdi o adam? Öyküsü Cem'in, kurduğu denli yalın mıydı gerçekten? «Bodrum'a ilk mi geliyorsunuz?»

Başını sallamıştı Cem. İlk geliyordu ve çoktan pişman olmuştu geldiğine. (Olağanüstü ışık oyunları yaşanıyor burada, olağanüstü; bir ok gibi hızla fırlayıp kayboluyor ışıklar.) Yanıtlamamıştı adamı, ağzından tek sözcük çıkmamıştı. Adamın hareketlerim izlemişti. Konuşmaktan kaçınmıştı ama.

Herkes arkadaşta ilkayı çağrıştıran yarım-adada, herkes tanıyordu birbirini.

'Sabahtan başladı rüzgâr bugün.' Kayıklar kahvenin duvarına çarpıyorlardı çalkantıyla. Güneş yaldızlıyordu suları ve kahvenin kireci kabarmış duvarını. İnsanın başı ağrıyordu bu rüzgârdan, serseme dönüyordu.

«Rüzgâr, buranın ekmeği,» diyor kahveci, önemli bir şey söylemişcesine; karşıkı küçük adalara, başka koylara müşteri taşıyan motorcularla konuşuyor.

Kör edici ışınlarını serpiyor güneş.

«Bir pansiyonda kalıyoruz. Kale olağanüstü güzellikte, ama içini gezmedim henüz. İkinci de özlemle kucaklarım.» Adını yazdı, okunaksız elyazısıyla.

Çayın parasını ödedi rüzgârı anlatan kahveciye. (Üç çay içmişti: yüz elli kuruş.) Kahveden çıktı. Açıktaki masalar boştu. *Postaneye* doğru yürüyemedi ilkin.

Tekne yanaşmıştı çoktan. Bir yağm insan inmişti içinden (görmüş müydü böyle bir şeyi). Öte kıyıdağı görkemli evlere doğru yürümüşlerdi belki.

Düşünerek 'Karşı çıkmalıyım,' diye; 'eğlencelerine, şenliklerine, her şeylerine,' düşünerek 'gemilerine falan, açık denizler, yelkenlilerine hani hep süzöldüğü söylenen deniz üzerinde, balık çorbaları anlata anlata bitiremedikleri balıklı çorbaj karşı çıkmalıyım ben.' Mutluluklarına da, doğadaki uyuma da.

Üstelik özgürdü, istediğini yapabiliirdi. Duyumsadıklarını niteleyemedi; kuşkusuz bir temele oturmayan, ürküntülerle çevrili, gelip geçici, uçucu, yararsız öğlerdi tümü. Ne ki, dünyaya meydan okuyup insanlara (bu zevk düş-

künü, bayağı yaratıklara, yaz tatilcilerine) boyun eğmez, yerleşik inançlarla, törelerle falan alay edebilirdi. Sözelimi ikiyüzlü inceliklerini haykırabilirdi isteseydi. Kimse engellemez artık. Gelgelelim ikiyüzlülüklerini haykıracağı insanlar, şu bu, birileri (nicelemiyordu özellikle) dinlemeyeceklerdi kendisini. (Motorların gidiş gelişleri hızlanmıştı.) Sonra biliyordu, bilerek ve düşünerek, özgürlüğü sıradan, değersiz bir kişiseliktir yalnızca, geçiciydi bu da; bu göz kamaştırıcı yarımada yeniden kuşatıldığını duyumsuyordu; kurallarla sınırlandırılmıştı her şey. Kimse özgür değildi. İnsan yaşamını daha iyi, daha verimli kılamiyorsa özgürlüğünden konuşamazdı. Üstelik tek tek kişilerin yaşamı değildi söz konusu edilen.

Sesler gürültüyle Kirke yazılı tekneye çarpıyordu. 'Kirke yazılıydı teknenin kışında. Kale'nin tam karşısına demirlemişti. 'Çirkin gulet.' Paylaşılmamış zenginlik, dünyanın en büyük kötülüğüydü; bu yüzden çok çirkindi tekne, umutsuzluk yaratıyordu. Sesleri ayırt etmeye çalıştı. Önce zenginliğin (sömürünün, kanlı baskıların, artıkdeğere çullanışın) sesini işitti. Mor, goblen kadife bir çantada (Kirke'den inen kadın bir demet menekşe gibi tutuyordu onu) taşıdıkları, sabaha her şey değişecekmiş gibi kaygılanarak yanlarından hiç ayırmadıkları paralarını sayıyorlardı; zenginlik buydu. Paranın da kendine özgü, hışırtılı, kirli bir sesi vardı. Mor goblen çanta, o bir demet menekşe, zaman içinde, çok çabuk güçlenerek yeni anlamlar kazandı. Kaç milyonluk bir tekneydi Kirke? İşte ardında yüzde yüz fabrikalar, uçsuz bu-

caksız ekili topraklar, eğitilmiş kurt köpekleri, banka kasaları, çalıştırılan işçiler, ojeli tırnaklar, iş ortaklıkları, sahibi belirsiz şirketler vardı. Yere çalınarak kırılıyordu kristal kadehler. Gürültü artıyordu. Orada, güneşin altında durakalmıştı.

'Kimse yok artık.' Murat'la dostluklarının (istemiyordu bitmesini, istemiyordu, istemiyordu; güçsüz, korkak, yapayalnız, kalelerle korunmamış) sesini işitti. Güvençli sözler, kırmayan, incitmeyen, sevgiyle, sevecenlikle donanmış tepeden tırnağa. Bu da uzaklaşıyordu. Kirke'nin gövdesine çarpan, suyun sesiydi bir tek; yumuşacık çarpıyordu.

Hızla yürüdü.

Herhangi bir Akdeniz şehri (böyle de düşünülebilir): sıcak, yalın, hattâ görkemli. Belki yalnız gelseydi, elinde bir kitap (sevdiği romanlardan birini tekrar okumak istiyor), yerli halkın oturduğu kahvelere (koyun öbür yanında) oraları) çıksaydı, akşamları sevebilecekti rüzgârı; denizkestanelerinin toplanmasından acı duymayacaktı. Kaygılarından sıyrıldığında yaşamı abartmıyor, olaylar karşısında yılmıyordu. Yürekli olduğu bile söylenebilir böyle zamanlarda. Şimdi küçük bir çocuk gibiydi ama (sabahtan beri yüz kez yinelemişti bunu) ve bütün küçük çocuklar gibi hayatı büyümsüyordu. Çevresindekileri olduklarından daha önemli sanıyordu. Onlardan ayrı, tek başına yapamam sanıyordu.

Çarşıya sapmıştı.

Çarşıda karmakarışık dükkânlar. Şile bezinden süslü giysiler satan butiklerin yanında

bakkallar, tostçular, köfteciler, bakır eşyayla tıka basa dolu dükkânlar vardı. Sandviç yiyorlardı Bardakçı'dan dönenler akşamüzeri, pansiyonlarına dönerken, açlıklarını bastırmak için. Salçaya bulanmış patates kızarması kâğıt küllâhlarda satılıyordu. Çoğu İstanbul'dan gelmişti eşyaların: Kapalıçarşı işi gümüşler, akik yüzükler, bakır mangallar, pirinç küllükler... Gece gündüz açıktı buraları. Satıcıların bir bölümü gündüz uyuyor, gece çalışıyordu. Kaldırıma oturmuşlardı şimdi, tavla oynuyorlardı.

Sağduyuyla, soğukkanlılıkla düşündüğünde (çek kısa bir an) haksızlık ettiğini anlıyordu. «Murat yolculuklarda böyle olur,» diyordu Tarık uğraşarak kırgınlığın sona ermesi için. Ayrıca herkese düşman gibi davranıyordu Murat. 'O da sarsıntılar içinde. Bu dostluğu yürütmem gerekiyor. O da acı çeker gibi.' Oysa dostluk değildi bu, bağımlılıktı, kölelikti. Bağımlılığına sevgiyle yaklaşılmasını istiyordu Cem. Murat'a gelince, özgürlüğüne susamıştı, sanki, bağımsızlığa; sert, kaya gibi, güneşin yakıcılığında.

Tavla oynayanlar gerisinde kalmıştı. (İyi günleri olmuştu Murat'la, bir kez, yağmur altında yürümüşlerdi, hep hatırlayacaktı, yağmur dindiğinde doğuda gün ışığı belirmişti.) Birazdan varacaktı otobüslerin durduğu **alana**. Postane oradaydı.

'Tarık'la gülüyorlar şimdi. Yokluğumu farketmediler bile, denize niçin gelmediğimi.' (Sabahattan beri dalgakırandan, ne korkularla, denize girebiliyordu kayalara karşın.)

Cem, Murat'ı, orada, kayaların üstünde ilk

kez görmüştü sanki. Kımıldamadan, kimseye aldırmaksızın, başına buyruk yatıyordu bütün gün güneşin altında. Kayanın sivriliklerine, düzlüğüne, eğimine uyduruyordu gövdesini. Doğayla kendisi arasında şaşırtıcı bir özdeşlik kuruyordu. Bu denli rahat, kaygısız, çevresiy-le anlaşılabilen ya da çevresine aldırış etmeyen birini sevemezdi insan; sevmemeliydi. Cem sevmek istemiyordu onu. İşte, deminki kahvede oturmuş, dün akşam, geçmiş yıllardaki tatil gezilerini, kısacık yaz yolculuklarını anlatıyordu; 'Tanımıyorum onları, geçmiş yazların yabancıları.' Murat onlarla (Cem'in tanımadıklarıyla) ne kadar çok eğlendiğini öç alırcasma anlatıyordu.

Tanımadığı insanlar için kimse bu kadar üzülmemiştir. (Köftecinin küçük, arkalıksız iskemleleri hep doluydu. Hafif bir duman tü-tüyordu dışarıya, sokağa. Gözleri yandı Cem'in. Gözyaşları birikti, duman dalgalandı, bütün sokağı kapladı, bulandı her şey; akmadan din-mişti gözyaşları.) Tanımadığı kişileri hiç kim-se bu kadar kısıfcanmamıştır.

Belki de tanıyordu onları: gülmekten başka bir şey düşünmeyen, kolayca uyan, kolayca sevişen, kolayca yaşayan, nefret ediyordu, o korkunç kalabalığın insanları; alaycı, tasasız, kaba gücün bilinçsiz savunucuları. Sanki niçin onların arkadaşlıkları övülürdü bir tek?

Murat'ın eski arkadaşlarından biri arka arkaya şarap şişelerini kırıyordu, bir çadırın önünde, taşlara fırlatarak; güneş batarken ma-visi ağarmış kumaş çantadan vıcık vıcık çıkola-talar ve bir şişe cep kanyağı çıkarıyordu. Ak-

şam serinliğinde, tepelerde uğultuya dönüşen bir suskuda kanyak içiliyordu.

'Bir kez daha yaşayabilirim istesem, zorlarım kendimi. Düşün derim, düşünürüm sonra, yavaşça belirir sıyrılarak karanlığından. Bellek unutmaz, bunu unutmaz. Çingene pembesi çiçek zamanına karışır, ama o zaman, çingene pembesi çiçekler, iyiydi. Bu kötü. Yüreklen-diricilikten uzak. Acımasız bir şey; bilerek ya da bilmeyerek, bilmeyerek, bilmeyerek, öyle olsun, ama acımasız bir şey. Başımı çevirdiğimde, Kale'nin duvarları, şimdi gerimde kaldı, derebeylerinin armalarıyla bakışırken görüyorum onları, ben bakarken armalara uzaklaşıyorlar. Ne kötü! Yaklaşamıyorum. Uzaklaşıyorlar ve kıyıya gidiyorlar. Seviyorum onları, ayrı ayrı, herkesi sevmiyorum, onları seviyorum tutkularla, yalnızlıklarla. Bir çingene pembesi çiçeğin daha açtığını görüyorum. Bir boruçiçeği daha düşüyor özsuğu yürüyememiş sapından. Kıyı az ötemde. Az ötemde. Kale yapılmış korumak için bu kıyıları. Kaç yüzyıl önce? Bilmiyorum. Gidiyorlar teknelere bakmak için. Bellek unutmalı bunu. Gittiler. Demir atmış tekneler. Kıyı boyunca duruyorlar, bunlar gulet, bunlar balık taramak için, onlar yürüyorlardı, ben de yürüyordum. Armalar yürüyemezler ama. Armalar Kale'ye işlenmiştir, mermerden, haçlı ve kral taçlarıyla bezenmiş. Konuştuklarını işitemedim, ne anlattıklarını birbirlerine. Gulet dedi Murat, gulet. Bir tekne yani, alt tarafı bir tekne, bir tekneydi benden çok sevdikleri. Direkleri var, yelkensizdi. Kendi aralarında konuşuyorlar. Aramızda cadde, çip-

lak insanlar, görgüsüz bir otomobil geçti, gürültüyle Halikarnas'a döndü, çıplak insanlar ikiye bölündüler. Ben boyuna çingene pembe-si çiçekleri arandım Kale duvarında. Armalar-dan, derebeylerinden, korunmuşluktan ve güçlü olandan nefret ediyorum. Böyle kendi kendime, bir kızgın kaldırımda yürüyerek, uzağımdaki, ardımdaki insanlara seslenmeyerek, hiç çağır-mayarak onları ve çağırmak isteyerek, çok is-teyerek bunu, gelmeyeceklerdi ki, gelmeyecek-lerini bilerek yaşayabilirim. Böyle yaşadım bel-ki, işte böyle. Kirke yazılı bir tekneye binmem, mayoyla dolaşmam, denize açılamam. Yüzmesi-ni biliyorum, ama insan yalnızken, yalnızlık eskimiş bir edebiyattır, insanın sinirleri zayıf düşer ve deniz korkutucudur artık. Denizler yabancım. Demin orda oturdum. Kirke geldi yanaştı. Kocaman Kirke, dünyanın en çirkin teknesi. Yanaştığını gördüm kahveden, bir de-met menekşeden çantasıyla iniyordu, şapkasını da düşünmüştüm. Kadınlar güneşten korun-mak için geniş kenarlı şapkalarıyla. Günü di-limlere böldüm, dilmeli hep günleri ekmek bı-çağıyla. Yatağından kalktı, gerindi,, bir tokay-la topladığı saçlarını çözdü, küçük bir el ayna-sında baktı yüzüne, eşyanın boyutları küçülür teknelerde, gülümsedi sonra kendine, beğendi kendini, Kirke benim malım dedi; goblen çan-tada ne vardı diye sordum, bilemedim, yine bilemedim çözümünü bir bilmeceyse bu. Ta-rık'a anlatmadım, Murat'a anlatmadım. Üç gün sonra, belki çarşamba gelirler, sağır ve dilsiz, kör karşılayacağım onları, Dünyanın en çirkin ahlâkı o üç maymun, üçlü çirkinlik. Kızın fo-

toğrafını bile görmedim, Londra-İstanbul, bir mektup arkadaşı, Londra-İstanbul, bir uçak yolculuğu. Adı ne bu çiçeklerin diye sormuyorum. Karşıya geçtiler. Guletlere bakıyorlardı, sonra ben de gelip yanlarına, bunlar mı gulet dedim, yalnız olmaya katlanmayarak, kimse yanıtlamadı, hangisiydi bu teknelerin, görüyorum, engin denizlerden geliyorlar, fenerlerin çağrısına uyarak, yine de yok sayarak fenerleri, çingene pembesi sıcak çiçeklerini.'

Postanenin önünde durdu. Üç dört basamakla çıkılıyordu postaneye. Öbür beyaz yapılarla benziyordu.

Bir gün yeniden buraya gelirse, insanın öyleyemeyeceği bir şey bu, arkadaşlıklar hep geçici, tersi söylense bile, bitecekti sonunda, sevdiği herkes çekip gidiyordu, anlatılmak istenen yaşam buydu, sonra yeni birilerine *açılıyordu* insan yüreğini ve yeni birileriyle Bodrum'a gelirse o beyaz evi aramayacak, dar sokaktan geçmeyecek, bir sakı sardunyanın, testilerle sulanmış, kırıldığını anımsamayacaktı. Böylelikle Murat'a benzeyecekti, Murat gibi unutkan. Doğal olanı da buydu zaten. Ama yeni birileri, onlar, henüz tanımadıklarımız da güçlü ol diyebilirlerdi (yitirmişti işte, bütün günceleri yitirmişti).

'Korunmuş bir kale arkadaşlıkları, günün birinde evlilikleri.' Evlilik (günün birinde herkes evlenecekti) çok uzaktı Cem'e. Aile bağları saygındı. Kimse o bağlarda kaba gücü, sınırsız yetkenin (çocuklara) varlığını arayamazdı; yasaklanmıştı sanki. Hemen o an, herhangi biriyle (ne değişir) evlenmeyi geçirdi aklından.

Aradığı kadın, 'Ta kendisi,' postanede olabilirdi.

Elli kuruşluk pula baktı: «Beş kelimeyi geçince de mi elli kuruş?»

«Evet.»

Barışı simgeleyen defne yaprakları.

«Hayatımın kadını, biricik hayat arkadaşım...» diye fısıldadı, alay etti acıyla. Hayatının kadını uzun eteklerini savura savura posta kutusuna yönelmişti.

Tabii dalgakırana dönüp (güneş ortalamıştı, acele etmeliydi) evleneceğini söyleseydi, uzun eteklerin sivrula sivrula gri kutuya yaklaşmasını ve sürtünmesini anlats'aydı güldürebilecekti Tarık'la Murat'ı. Oysa her şey Cem'i engelliyordu. Bunu yapabilmesi için yolculuk yeniden yaşanmalıydı. İlk Kale'yi görmemeliydi Bodrum'a inildiğinde. Şimdi Kale, o büyük, yıkılması olanaksız, dalgalarla hırpalanmamış Kale tam anlamıyla kavrayamadığı, ne' olduğunu çözemediği, ad takamadığı bu yürek çarpıntısının tek nedeni gibiydi. Dalgakıran da, dalgakırındaki arkadaşlar da (yalın serüvenleri yüklenen arkadaşlıklar), hepsi birden istemiyorlardı oraya dönmesini, Kale'nin önünden geçmesini, tirandillere bakmasını.

Kartı posta kutusuna attı. Birazdan damgalayacaklardı barış simgesi pulu.

Kart ilgisiz okunacak, aldırış edilmeyecek, duygulandırmadan bir köşeye atılacaktı, sözgelemi bir kitabın arasına.

Postanenin kapısında güneşle yandı gözleri. Kıstı göz kapaklarını. Köşeyi dönüp palmi-

ye ağaçlarının sıralandığı caddeye vardıda
incecik bir çizgiydi deniz; maviliğiyle tir esi
arasında bir ayrım kalmamıştı,  rdekba ma
 alan bir çizgiydi.

2.

Pansiyonda onları bulamadı. Dönmemişlerdi denizden, dalgakırandan. Belki de pansiyona uğramaksızın köfteciye gideceklerdi. Köfteciye tek başına gitmeyi, Tarık'la Murat'ı orada bulmayı geçirdi aklından. 'Geri dönülür, inilir kıyıya, çarşıya sapılır. İncecik kesilmiş domates, kıyılmış ve tuzla ovulmuş sovan, şişe geçmiş köfteler yerler bir buçuk porsiyon.'

Midesi bulanıyordu.

Yatağın örtüsünü düzeltmeye çalıştı.

'Deniz çarptı beni. Deniz çarptı, renklerin alacası. Boyuna değişen bir yeşil, birçok yeşil.'

Gözleriyle Tarık'ın mayosunu arandı Cem. (Murat mayosunu hiç çıkartmıyordu. Yazlık bir kasabaydı burası; mayoyla yaşamasını bilmeliydi insan.) Pansiyona gelmiş olsalar, mayo, kapının arkasındaki çivide asılı dururdu. Lavaboda sabunuyla bırakılmış jilet takımları duruyordu.

Musluğu açtı, sabunlar yeniden köpürmeyecek akıp gitti. Dişlerini fırçaladı sonra, gereksiz yere, 'Bugün üçüncü yıkayışım.' Kendine baktı Cem bir zaman kenarı kırık aynada (keskin bir bıçak gibiydi *aynanın* kenarı). Sü-

zlmt yüzü; bu süzülmek sözü de ne gülünç-
t! Gözleri irilemiti.

Pencereye iliti. Kirli suda boğuanlara
baktı.

Gndoğusuna bakıyordu pencere. Ama g-
nein nereden doğduğu belli olmuyordu. İlk
ııklar belirirken şarap tortusuydu denizle g-
Ėn arası.

(Bir başka adada, bir başka denizde, bir
ada armağan etmişti Cem bütün sevdiklerine,
orada, kanyak içiyordu Murat sevdiği arkadaş-
larıyla.)

Kale aydınlanıyordu sonra ve çok garip bir
aydınlıktı bu; hiçbir yer ıımadan, kahvaltı edi-
len küçük kahve, stevi (Ğleleri makarna pii-
riliyor stevinde) bombotu kapatılmış dev
emsiyeleriyle, arı bombotu, kıyı bombotu,
gündüzün yitip giden kargalar daha Kale'dey-
di. Kargaların kuzgun tüyleri aydınlanıyordu
tabii. (Tarık bu saatlerde fotoğraf çekiyor.)

Tarık kargaların fotoğrafını çekmiş miydi?
Sonra bir süre denizin üzerinde dolanıyorlar,
sonra bilinmeyen bir yöne doğru uçup gidiyor-
lar. Ama Kale onları bekliyordu, akama dne-
ceklerdi.

Kale aydınlanırken henüz alacakaranlıktı
pansiyon, sardunyalı kapı. Herkesin ortaklaşa
kullandığı camla çevrili oda da karanlıktı. ur-
dan burdan toplanıp, eskici pazarlarından alına-
rak cam odaya getirilm koltukların kanepen-
in, isikemlelerin yırtıkları, kırık ayakları, cilâ-
sız iskeletleri belli olmuyordu sabahları. Bir
antikacı dkkânydı sanki, kimse gelmiyordu o
saatte.

Işıklar, denizi gökyüzünden ayıramazken; birdenbire sulardan fışkırıyordu Kale taş duvarlarıyla, burçlarıyla, dalgalardan korunduğu kayalarıyla. Uzaktan görünmüyordu kargalar, uçmadıklarından kara bir bulut oluşmuyordu gökyüzünde. Yalnız Kale vardı.

(Bütün bunlar Murat için daha önceleri, çok önceleri, yıllar önce ve yıllardan beri, sevgiyle anılan arkadaşlarla, burada, bir başka yaz kasabasında, soluk yeşil denizlerde, kirpiklerde biriken tuzla, ebemkuşağı koylarda, sevinçle, gencelmenin büyüyle, nasıl anlatmalı, sağlıkla, sözgelimi dalgakıranda uyku tulumuyla geçirilmiş bir gecede, sıcakta, ayazda, yıldız kaymalarıyla yaşanmış şeyler.)

Yalnızca sevgiyi düşünmek saçmaydı, yalnızca kıskançlıkları. Sıyrılmalıydı bunlardan, eyleme geçmeliydi. Sıradan, gelişigüzel bir arkadaşlıktı eninde sonunda. Hiçbir şey paylaşılmamıştı. Dayanışmadan söz edilemezdi. Murat'ın gözünde sarsak, hasta bir insandan farkı yoktu. Belki hep böyle değerlendirmişti Murat. Sonra kendi büyümsemeleri boşunaydı, anlamsızdı.

Pencereden indi.

Perdeyi çekti.

'Gereksiz duyarlıklarla boğuluyorum,' diye düşünerek dışardan oda kapısını kilitledi. Koridora çıkmıştı Cam odaya geçecekti.

Çekici, albenili bir şey vardı cam odada.

İçersi kalabalıktı. Bir kadın, elli yaşlarında olmalıydı, yüzü çok boyalıydı; tek basma, koca masaya kurulmuş, sağa sola lâf yetiştirerek yumurta yiyordu. Gülüyordu, sarkık etli

kollarını sallayarak. Yumurtaları çatalıyla palatıyor, akan sarıyı sahandaki yağa bulayıp ekmeğine içiliyordu.

Cem şaşırđı; çünkü şenlikli bir gün olmalıydı bu öğle. Tedirgin insanlar bulmalıydı çevresinde: üzgün, ağırbaşı, yaslarla dolup taşan. Oysa kadın gülüyor, çevresindeki herkesi de güldürüyordu. «Ah! bu eski gemiciler, kapitanlar,» diyordu; «ne kurttur onlar!» Çatalı bırakıp, geldi geçti gibisinden elini sallıyordu.

Cem oturunca (kadın göz kırpıyordu şimdi) yavaşça bulandı her şey; cam oda, gün ışığı, yüzü çok boyalı sarışın kadın, çamur' köpüklü deniz, ne varsa...

İşte o sonsuz yapaylığın ortasına düşmüştü yine. Pansiyona döndüğünden beri. Yaşadıkları yapaydı, düşündükleri yapaydı, bu odada oturanların davranışları, konuşmalar, kendi iç sesi... Bazan hayat bir ikiye bölünmüşlüğüyle örülürdü. Bazan da yapaylık, yaşanmamışlık ağır basardı. Şimdi böyleydi.

Ama dalgakırandaki arkadaşlıklar, hayır, yaşanmıştı, canlıydı, görkemliydi. Köftecide öğle yemeği yiyorlardı mutlaka (kadın, sahandaki yağı sayırıyordu son lokmasıyla). Kirke rıhtımda demirli duruyor olmalıydı (neden, üç kez fırçalamıştı dişlerini, sanki neden). Şapkalı kadınsa yürüyüp gitmişti, öbür koydaki görkemli evlere doğru (bir tanesiydi görkemli olan, kuleleri vardı), elinde goblen kadife çantası. Kahve bu saatte bomboştur, sonra tavla oynamak isteyenler gelir.

Yapaylık sürüyordu: başına dikenden bir çelenk oturtulmuştu.

Onlarla konuşacağı ilk sözün ne olacağını çıkarmaya çalıştı. «Neredeydin?» diye soracaktı Murat. Ya da günlerdir süren suskusundan vazgeçmeyecekti. Tarık gülümseyecekti. İnsanı bir an için sevindiren, yumuşamaya ve iyilice çağıran siyah gözleri vardı Tarık'ın. 'Daha birkaç gün önce ne kadar uyumluydu her şey!' Cam odada bunaldığını saklamalıydı onlardan.

Antikacı dükkânında çok eğlentili zamanlar geçirdiğini, ellilik «tazeyle» konuştuğunu, konuşsa mıydı, belki de açılırdı konuştukça ve postaneden birçok kişiye kart attığını anlatabiliidi. «Güneşte fazla kalmışım dün,» diyerek denize gelmemesini çözüme bağlayabilirdi. (Soracaklar mıydı?)

Bunlara gerek kalmayacaktı tabii. Köfteciye gittiklerine göre (saat iki artık), yokluğunu sezmemişlerdi. Kendi aralarında yoğun, çağrışımlara dayalı (kaç yıllık bir dostluk aralarındaki) bir konuşmaya dalmışlardı herhalde. Eskiye bir dostluk değildi onlarınki. Cem'di her şeyi eskiten, hemen yitiren, sonra günlerce, hattâ aylarca, her hatırladığında yüreği çarpan.

Geçen kış tanışmışlardı Murat'la, sonra Tarık'la.

İnsan çevresinden kaçmak istiyordu kimi zaman. Bir yığın arkadaşlık, bir yığın kimsesizlik! Ayrıca insan kimsesizliğini besleyebilir, ondan yeni bir sözlük, yeni bir dil yaratabilir. Böylece herkesin birbiriyle olan ilişkisi (biner biner sayılan para desteleri) biter, tek başına kalmak, bu ortamda bir onura dönüşürdü.

Ama Cem; tek başına kalamayacağını anladıkça, anlamaktan da kötü bir şey bu, duyum-

sumak, önüne geçememek, dizginleyememek ve boyun eğdikçe; başkalarına (bir iki yıllık arkadaşlıklar) koşuyordu. Bazan birkaç ay, bazan birkaç gün. Sonra hırpalanıyor, coşkulan birden çirkinleşiyor, evet, artık karaya vurmuş büyük bir deniz yaratığının leşi gibi kokuyordu. (Sarışın kadın, inanılmaz büyüklükte bir kılıç balığını yakalayan yaşlı denizciyi anlatıyordu, bir filmde görmüştü.) İğrençti o zaman, alabildiğine iğrençti. İnsanın çevresindekilerce anlaşılamaması hoş bir şey değildi. Bu çevreye, bu çevrenin insanlarına ve anlayışlarına dilediğimizce karşı çıkalım, yine de onlarla belirleniyorduk; böyleydi, bu yüzden kolay değildi yalnız olmak. 'İşte saçmalıyorum, bir karmaşıklık üretmek sanki tek amacım.' Gelgelelim (sngelleyemiyordu Cem karmaşıklığı. İnsan bin bir güçlkle, sanki uyumlu olmak tek amaçmış gibi, görünüşte de olsa sağlayabildiği dengesinin göz açıp kapayıncaya dek örselendiğini sezinler. 'Aralanmış kapıları kapatacağım, sım-sıkı-sım-sıkı, uğraş dur ondan sonra.' (Kılıç balığı karaya bırakılmış, yaşlı balıkçının yoksul, alçakgönüllü bir kulübesi varmış, oraya çekilmiş. Leşin başına çoluk-çocuk toplanmış; izliyorlar.) İşte Kirke yeniden yaşıyor ilkey biçimindeki bütün kıyılara. Cam odada değil Cem. İnanılmaz bir karabasanın ortasına düşmüş, cehennemi çağrıştıran kahkahalardan, eski gemicilerden, «kurtluklardan», pencerelerin gerisindeki küçük çocuklardan kurtulmaya çalışıyor.

Ama Murat'ın yeri başkaydı. Sıcaklığı kavranan bir arkadaşlıktı; yaralamıyordu Cem'i,

eşitti her şey aralarında, kimse üstünlüğünü kabul ettirmek istemiyordu.

Tarık'la daha güç, daha sıkıcı bir arkadaşlık kurmuşlardı. Açık söylemek gerekirse (utançla kızardı yüzü), Murat'a yaranmak için benimsemişti Tarık'ı (insan küçülebiliyordu).

'Yirmi yedi yaşında bir ergen çocuk gibiyim, ergenlik' bunalımları sanki hepsi.' Tabîî susmak, yürek çarpıntısını ört-bas etmek en geçerli ilkeydi şimdi. Cem de öyle yapıyordu. Murat, biliyordu Cem, duygularla algılanan, duygularla başlayan ve bitecek olan bir ilişki, biliyordu. Hattâ çocuksu bir şey: itişip kakışan, sürekli gülüşen, dikbaşlılıktan uzak...

Sevinçle anımsadı; Bodrum'a geldikleri gece. perdesi açık bırakılmış odaya (kanatlı, hızla kaçışan hamamböcekleri vardı odada) bir ışık yansımıştı, nereden yansıdığı belirsizdi, uzaklardaki bir geminin projektörü de olabilir, sınırsız bir görüngeden süzölmüştü ışık, yastığa gömülü bir başı, darmadağınık saçları, henüz esmerleşememiş bir yüzü, yarı açık bir ağız aydınlatmıştı; sevinçle anımsadı. Evet, kırıcılıktan uzak olduğu için seviyordu bu dostluğu. Ürküyordu bitmesinden. 'Kırıcı işte şimdi her şey, Murat, kırıcı, Bodrum kırıcı, hayat kinci.' Yine de duygularına kapılıyordu, aldatıcıydı duyguları; içinde sevinç biriktirmişti bunca zaman. Sonra bu sevinçe, güzelduyuya dostlukları katmıştı. Asıl şaşırtıcı olan, bilinçsizlikte boy atıp göveren, sonra hayatının tek anlamı biçimine dönüşen başka bir şeydi: her şeyin giderek çürüdüğü, kirlendiği, toza bulandığı, gizlerinden ayrıştığı, çamura gömüldüğü

bir ortamda nasıl inanmıştı sevinç birikintisine! Nasıl kaptırıp kendini, sıyrılarak çevresindeki her şeyden, yaşanırmış gibi sanki böyle bir şey, yaşanabilirmiş gibi kurmaya yeltenmişti dünyasını. Tekil bir dünyaydı. Çürüyen, kokuşan olgulardan bağımsızdı.

Her şey, herkes aşkla arkadaşlıklara ayrılmış bu dünyanın dışındaydı. Tarık'la sürdürdüğü akılcı, düpedüz akılcı arkadaşlık bile gerçeği saklamıştı. Şimdi karşısındaydı gerçeklik ve görmemekte diretecekti Cem. Ama gerçeğin kendine özgü bir kavgası vardı. Vuruyor, çarpıyor, sendeletiyor, ölümcül yaralıyordu.

(Tarık'la Murat, geceleri odada, yattıkları zaman, karyoladan karyolaya konuşuyorlardı ve Tarık da konuşmuyordu kendisiyle, 'Murat konuşmazsa konuşmasın,' öbürü bir şey sorabilir, karşılık beklerdi...)

'Guletleri var onların, gemileri, yelkenli gemiler, düşlerimde görürdüm kalyonları diyor Murat, benim hiçbir şeyim yok, yalnızlıktan başka hiçbir şeyim.'

Böyle tekil bir dünyanın varlığına inanmak çılgınlıktı. Güzelduyu, görecelikten başka neydi ki! Dahası cam odaya her girişinde kumaşı iyice eprimiş koltukları, yayları gevşemiş kanepesi, arkalığı ya da bacağı kırık iskemleleri gördükçe, bu çöküş, bu yıkılmışlık; farkındaydı. Doğadaki bereket, uyum, zenginlik buraya, Kale'yi gören cam odaya etkiyemezdi. Cam oda söylüyordu gerçeği: «Bir yalan,» diyordu, «yalan duyumsadıkların. Senin dışındayım ama, eprimiş kumaşımla yadsıyamayacağım, karşı koyamayacağın, denizden edindiğim küflü du-

varlarımla boyun eğmek zorunda kaldığın cam odayım, buradayım, hep yanında.» Nasıl bir sevgiydi peki bu? Tek tek insanlara beslenmiş, çok korunaklı bir limonlukta çiçek açan, bir kış bahçesinde doğada örneği görülmemiş çingene pembesi bir çiçek... Doğayla didiştğini, bir çocuk gibi doğaya karşı çıktığını ayırmıyordu Cem.

Üstelik sandığı kadar zayıf değildi; istese (istiyordu) önüne geçebilirdi arkadaşlıklarının, yok sayarak onların hepsini (çünkü geceleri konuşmuyorlardı Cem'le), direnebilirdi. Zaaf- larla yıkılmanın anlamı yoktu. Arkadaşlıkları eskisinden die hızlı bitiyordu şimdi.

Oysa ne direnebilecek, ne de arkadaşlıklarının bitmemesi için diretebilecekti. Yaradılışının dışında kalıyordu bunlar. Her tanışı onu evirip çevirecek, nasıl hareket etmesi gerektiğini öğretecekti Cem'e. Hep böyle bu.

Kendisi, kalbiyle yaşattığı insanların hiçbirine sahip çıkamayacaktı. Sonra sevgilerini, bağlandıklarını, bağımlılıklarını söküp atamıyordu içinden. İnsan gücünü denemek için yapabilir bunu, sınamak için kendini. Ama Cem, onların etkisi altında, tepkilerinden bile yılmayarak («... seni çağıramazdım...» diyor Murat, nefret bile etmiyor), horlamalarına neredeyse saygı duyarak yaşayacaktı. Sevgilerinin iste- miyle kıpırdayacak, sevgilerinin smırsızlığıyla belirlenecek; bunu bile anlatamayacaktı onla- ra.

Bütün bir kış, bütün bir ilkyaz her şeyi Murat gibi düşünmüş, kişiliğinden soyutlan- mayı göze almıştı. Bunu bile anlatamayacaktı.

Küçük, ufacak bir çirkinlikti. Çok küçük olduğundan göze batıyordu. 'Dalgakırana gidemezdim onlarla.' Direnişi kendisineydi, zayıflığının korunmasına, güvenç kazanmamasıydı.

Cam oda boşalıyordu. Öğle güneşi bütün yakıcılığıyla vurmuştu içeriye. Kanepenin üzerindeki çiçekler, kim bilir kaç yaz önce, aldan pembeye dönüşmüştü bu güneşle.

Poker oynanıyordu. Sarışın ve çok boyalı kadın mayosunun askısını düzeltiyordu ikide bir. Ağzında yumurtanın sarısı belli belirsizdi. Kâğıtları masaya çarpıyordu. «Bu kaptanın da yeşil çuha örtüsü İstanbul'dan gelemes bir türlü,» diyordu, gülüyordu sonra, «gelecek yaz ben getireyim bari.»

Kâğıtlardan biri yere fırladı. Cem baktı. Başında tacı, elinde çiçek, orya kızı yerde duruyordu.

«Ayol, bu ne dalgınlık,» dedi kadın karşısındaki genç çocuğa (Cem'le yaşıt olmalıydı).

«Geceden kalmayım,» diye yanıtladı oğlan.

Kadın iğreti bir sevecenlikle (başlamıştı yapaylık) parmağını sallada, seni gidi-seni gidi.

Gece yalındı işte. Gündüz yalındı. Konuşmalar, sevişmeler, bir serüveni yaşarken (hayat bir serüvendir) ya da yaşadıktan sonra üleşmeler yalındı. Sevişilirdi, ayrılık başlardı, anılar silinip giderdi bellekten, unutulabilirdi bellek. Geceden kalmaydı oğlan, kiminle, nerede; önemsizdi.

Korkuları, kişisel kaygılan karmaşıktı bir tek. Başını kapıdan yana çevirdi. Bomboştu pansiyonun avlusu. Öylece baktı yaz saatine (orya

kızı da katılmıştı yeniden oyuna). Yaz sıcaklığı yüzüne çarpıyordu Cem'in.

'Alışılmış biri değilim ben, onlar gibi değilim,' Kendini yüceltmeye başlamıştı yine. 'Küçük bir çocuk gibiyim biraz.' Sanki hoşlanıyordu bundan, gizliden gizliye. 'Onun gibi ceviz kapaklı bir gardıroba sığınan biriyim.' (Murat'ın teyzekızının çocuğu öyle yapmıştı karanlıktan ürüp, kış başında, bir gece elektrikler kesilince. Çocuğu sevmişlerdi.) 'Uzun bir koridor vardı geceleri. Hangi evdeydi? Karanlıkta şarkı söylerdim. Ölümden koruyan bir güç şarkılarım beni. Ölümle savaşıyorum ben. Ölüm bir düşman. Herkes öldü. Kimse yok. Ölüm herkesi öldürdü.' Gülünçtü kendine acıması, sabahattan beri yalnız kendine acıyor, yalnız kendini düşünüyordu, bencildi. 'Köksüz bir ağaç gibiyim, bencil değilim. Şimdi köksüz bir ağaç gibi söküp atıyorlar beni, söküp atıyorlar. Görüyorum, köftecide öğle yemeği yiyorlar neşeyle. Görüyorum¹, öğleden sonra denize gitmeyip kahvede oturuyorlar, konuşuyorlar boyuna. Açlık *duymuyorum*, acıkmıyorum. Orada olabilirdim. Görüyorum, orada olmamdan hoşlanmamış ikisi de. Bir kez daha denize girecekler, yeni tanışlar edinerek, başka dostluklar kurarak. Kıskanç, çirkin, kötülükle sarmaş dolaş cam odadayım.'

Gözlerini avludan ayırmadı Cem; çünkü cam. odadakilerin yanında oturmak etkileyiciydi. insan onlara uyamadıkça tedirgin oluyordu.

Bütün bunlardan nasıl kurtulacaktı? Daha o ilk gece, pencereden sızan büyüleyici ışığa karşın çekip gitmeyi düşünmüştü. Onlar uyur-

ken, odadan çıkmıştı. Rıhtıma **inmiş, bix kanepeye** oturarak yıldızlara bakmıştı. Sabahleyin otobüsle doğru İstanbul... Deniz fenerleri de yanıp sönererek hep tersini söylemişlerdi, düzelir-düzelir...

Kapıyı bezeyen sardunyaların alacası gözlerinde tutuştu. Dudaklarını ısırды. Sardunyalar bir yangının Son yalazlarıydı saniki, durmaksızın çoğalıyorlardı eğrilerek, bükülerek, kıvrılarak.

Ortada gözle görülür, elle tutulur bir şey yoktu. Yalnız Murat'ın bir şey söylendiğinde aldığı tavır (dudağım büküyordu alayla) ya da Tarık'ın kendi kendine yettiğini açıkça belirtmesi (düşünceleri yalınkattı tabii) gözün görebileceği şeylerdi. Kimse tersini ileri süremezdi.

Murat kolunun altında mavi havlusu, lastik ayakkabılarının arkasına basa basa, kıyıya inerken Cem'in söylediklerine bilmiyorum gibisinden başını sallamakla karşılık veriyor, bu kadarıyla yetiniyordu. Neyi anlatıyordu Cem, Denizkızı adasını soruyordu galiba. Hemen terdirgin olur insan, önemsenmeyen biri olduğunuz açıkça belirtilmiştir size. Ağırınıza gider.

Murat, ansızın, doğadaki değişimle (değişmişti burda doğa; güneşin sıcaklığı kızgındı, esinti sersemletiyordu, deniz baş döndürücüydü) koşutluk kurarak, başka bir insan kimliğine bürünmüştü. Evet, alaycı, kendine güvenen, kendinden başka hiç kimseyi önemsemeyen biri; alaycılıkla yetinemiyor, küçümsüyor, aşağı görüyordu.

Ama Cem, değişimi doğadan soyutlayarak

özümleyebilirdi, kaçmıyordu bundan. Aşın sevgisiyle insanları boğduğunu, sıkıldığını, tiksikle donattığını biliyordu. İtiraf etmekten korkuyordu.

İnsanlara sahip çıkamamıştı, güçlü biri değildi. Kapılarına dek gidip, zile basmadan geri döndüğü çok olmuştu. Ama insanları kendine benzemeye zorlardı. Özgürce davranmalarını engellerdi. Sonunda sevgileri (aşkla arkadaşlıkları) herkesin kaçındığı, dayanılmaz bir şey olurdu.

Çok sevmişti onları.

'Hep benimle ilgilenirler istedim. Çünkü onların sevgisi olmazsa yaşayamam. Hayatı böyle düşünüyorum, hayat, yalnızca onların ilgi göstermesi. Hepsi benden başka bir şey düşünmesinler ve sardunyalar ben yokken onlar için de bir yangın olsun.'

Şimdi kavlıyor; sevgileri, o sonsuz duyarlık, delicesine sevecenlik ve o yürek çarpıntısı (nesi var, nesi yoksa onlarla paylaşmak istiyor, her şey onlarla birlikte yaşanmalı, acımasızlığı yenen bir şey olmalı aşk), bencillikti açıkça. 'Bencillik değil-bencillik değil.' Yalnızlığı bencillikten doğuyordu. İç sarsıntıları başka neydi! Sonra bir insanla yaşamı paylaşmak zordu; bu yüzden evlilik, bir evin dört duvarı gibiydi, pencereler kapanmış, hattâ örülmüştü ve her gece karşınızdaki insanın bu kadar dar bir yerde sizden uzaklaştığını hissedecektiniz. Kimse dayanamazdı buna. Birbirine katlanma durumu, ya da birinin öbürüne katlanması. Yıkamak zor gelir insana, üşenilir.

Nasıl korkunçtu bütün bunları bir arada algılamak!

İnsanlara, arkadaşlıklara, beraberliklere, sevgilere zaaflarıyla yaklaşmıştı. Sonra da zaafılarını unutmuş, egemenlik kurmak istemişti.

Doruçiçekleri morun bütün alacalarıyla duvardaydı, duvar da »kirli bir beyazdı, sıvası dökülmüştü.

Artık Murat'a da bakamayacaktı. Gözlerini kaçıracaktı; boruçiçeklerine, orya kıзма, taş avluya... Çünkü patlak vermişti düzgün sürer, bir şey. Murat **arınmıştı**¹ **bu yanılsamalı** egemenlikten, başına buyruktu, aylaktı, serse- rice yaşıyordu -yaz kasabasında. Aldırmayarak, değer vermeyerek, incitmekten kaçınmayarak.

'Gözüme bir çapak, geçerken teknelerin yapıldığı o daracık sokaktan, burda bütün sokaklar çok dar, ama can yakan bir şeydi, kınkanatlılardan siyah bir yaz böceğiydi sanki, Tarık'ın arabasına doluşanlardandı, yolda, öyle sandım, gözüme bir şey kaçtı. Gözüme kaçtı dedim, bana bakıyordu, aldırmadan, üfleseydi gözüme, ama bakıyordu, sonra ittim onu, hızla ittim, pansiyona yürüdüm, sarmaşıkların altından geçtim, yağmursuz sarmaşıklar kupkuru geldiğimden beri, adamı bir çapaktır dedi. İri kıyım kesilmiş yontulan teknelik tahtalar, teknelik tahtaları görür gibiydim sulanmış sol gözümle ve kanlıydı, ilgileysin diye mi ittim, ardından gelir diye düşünmüştüm belki, gelmedi, yanılgıydı işte, budalalıktı. Kötümser olmamalıyım, şimdi, dönünce onlar konuşacağım, sessizlik bitecek, sessizlik eziyor, güldürmeye çalışacağım Murat'ı, ucuz bir soytarıyım, ama

bakmıyordu, öylece durmuş, bir adam çapak diyordu boyuna, çapak-çapak. Sonra aynada, yüzüme su vururken gördüm, kanlanmamış bile.'

Gerilim artıyordu. Cem'in gözüne çapak kaçmıştı, kınkanatlılardan bir yaz böceği falan değil. Yine de kavga ettiler Murat'la, Tarık hiçbir şeyi düzeltemedi (gözlerinden eskisi gibi iyilik okunmuyordu hem).

Bir kötülüktü Bodrum, yalnızlığın ötesinde bir yer değildi. Buraya, Murat'ın, sevgicil arkadaşlarıyla daha önceden geldiği Kale kıyısına, görmediği, bilmediği Denizkızı adasına, mimoza bahçelerine, portakalların kar gibi ağardığı yokuşlara bir acıyı tüketmek için koşmalıydı. Acı çekip duruyordu sevdiklerinden uzakta. Dalgakırandaydı onlar yine; denizkestanelerine, kayalarla, birörnek yengeçlere bakıyorlardı belki.

Hızlarlar, bıçkılar dönüyordu o sakakta; gürültüyle. Küçük yerlerdi, teknelerin sığamayacağı kerte küçük yerler. Kaburgalar, direkler, dümenler; uçuşan, kanatlan, insanı kandıran çapaklarıyla.

«Ne yani? Gözüne çapak kaçtı diye cankurtaran mı çağırayım?» Sesi alaycıydı Murat'ın Cankurtaranı çağırmamıştı tabii.

Cem, onu yolun ortasında bırakmıştı. Güçlü sanıyordu o sıra kendini, kalelerle korunmuş arkadaşlıklara ihtiyaç duymayacak kadar güçlü. Pansiyona doğru yürümeye başlamıştı, hızla, gerisinde kalan Murat'ı unutarak. Sonra adımları ağırlaşmıştı, sonra pişman olmuştu. Gelmesini bekledi Murat'ın. Pastacının vitrini-

ne baktı. Köy işi çörekler dizilmişti, çikolatalı pastalar şekerden gülleriyle. Pastacı yaptığı her şeyi beğendirmeye çalışıyordu bu dışardan, genellikle büyük kentlerden gelen müşterilere; daha bir eli açık davranıyordu porsiyonlarda. Halikarnas'm tek pastacısıydı da... Ama Murat bir türlü gelmemişti, sanki hep o sokakta, teknelerin yapıldığı yerde kalacaktı.

Orası, insanı tedirgin ediyordu. Tatile gelenler (ucuz pansiyonların konukları) gülerek, ellerinde havlular, güneş kremleri, deniz gözlükleri dalgakırana, rıhtımdaki motorlara iniyorlardı o sokaktan geçerek. O sokakta Bodrumlular gece gündüz çalışıyorlardı, guletlerin, tirandillerin bir an önce bitmesi için. Tekne yaptırtanlar zengin insanlardı, pansiyonlarda kalmıyorlardı. Bıçkievlerinin üzerlerindeki pencerelerde işlemeli patiska perdeler vardı. Akşamları esen rüzgârla dalgalanıyordu perdeler. Yaşlı bir kadın (ağlamaklı gözleriyle görmüştü Cem) çay taşıyordu bıçkı başındaki çocuklara.

Sokağın, sonunda, denize açıldığı yerde, rıhtıma varılırken lüks, zarif dükkânlar başlıyordu. Çoğu kuyumcu ve antikacıydı. Birdenbire de tozlu, bulanık yeşerti; tek tük ağaçlar.

Birkaç yıl önce, yağmurlu, bir günde otomobile binmişlerdi şimdi görüşmediği arkadaşlarla. Baharlar açmış bir dal kırılmıştı hızla giden araba penceresine takılıp. Arınmıştı yeşerti, yarı saydamdı yapraklar. Aralarındaki bir genç kıza (kim olduğunu, unutmuştu) vermişti o dalı (çiçekler beyazdı); bir lokantada unutulmuştu erik çiçekleri; j^osun yeşili deniz yansılarının döşemede oynaştığını görüyor (Bev-

koz'daydılar) ve şu an, çok boyalı sarışın kadına güneşin en kırmızı yansılar vuruyor. Gülmüyordu artık kadın, Oyunu kaybetmek üzereydi galiba, terlemişti.

Murat'ı bekleyemezdi **pastacının önünde**, bir «burjuvanın» iki saat vitrinlere, hem de yiyeceklerin sıralandığı bir camekâna baktığı işitilmiş şey değildi. Yüzü kızarmıştı, gözünden yaşlar akıyordu hâlâ. Karşı kaldırıma geçmiş (kaldırımsız sokaklar), pansiyonun yolunu tutmuştu.

Sonra neler oldu? Pek hatırlayamıyor. Ama pansiyonda Tarık'ı uyur bulmuştu (çoktan akşam oluyordu). **Murat içeriye girdiğinde kavga** büyümüştü. Hemen, o gece İstanbul'a döneceğini söylemişti Cem. Murat sinirli, kaygısız, kötücül omuz silkmişti: «Seni tutan mı: var?» Vc tabii kimse tutmamıştı Cem'i, çekip gide-memişti, yılgin, sarsak kalakalmıştı. Daha da budalaca bir şey yapmış, o akşam (dün geceydi üstelik) Tarık'la Murat'ı oldukça pahalı, ama beğeniz, Bodrum'un **özelliklerinden yok**-sun bir lokantaya çağırmıştı. Onlar gitmek istememişlerdi. Haklıydılar. Çirkin bir lokantaydı. Mum ışıklarıyla aydınlatılmıştı. Meyva, istiridye kabuklarının, pinalarm içinde geliyordu; büyük bir olasılıkla, lokanta sahibi bunu özgünlük sanıyordu. Mum ışığı insanları birbirine yaklaştıracığı yerde, alacakaranlıktan yararlanarak büsbütün yabancılaştırıyor, kendi aylası dışında hiçbir ortama yaşama imkânı vermiyordu. Sanki çok uzaktaydı Murat., sanki çok başka bir yüzü vardı Tarık'ın; öbür masalarda oturanlar da maske takmış gibiydiler.

Gülerken alabildiğine yayıktı ağızlar, susarken de incecik bir çizgi. «Bodrum'da açık hava tiyatrosu var mı?» diye sormuştu Cem. Murat'a sormuştu: «Sen çok geldiğine göre bilirsin.» Murat sigarasını yakıyordu mum¹ alevinden. Bir an aylaya karışmış, onun bir parçası olmuştu. Masadaki yaşayan tek varlık oydu. Sonra mumu yerine bırakınca, yaşaması da bitmiş, ölümlülere karışmıştı. Bodrum'da açık hava tiyatrosunun olup olmadığı da yanıtlanmamıştı. Mum bitecekken garsonlar (birörnek giyinmişlerdi) yenisini getiriyorlardı. İkide bir değişiyordu şamdanlar, tümü de alacalı bulacalı mum damlalarıyla kaplıydı. 'Bu gece nasıl bitecek?' diye düşünmüştü Cem. Nasıl bitecekti? Barışacaklar mıydı? İçki her şeyi yumuşatabilirdi. Şarap içiliyordu ve Cem, İzmir'deki gibi rakı içmek istiyordu; çünkü rakı daha sertti, kan dayanamazdı, bilinç dayanamazdı. Gelgelelim garsonun mantar tıpayı açtıktan sonra özenle sildiği şişe ağzına, bardağına dökülen tadımlık şaraba karşı koyamamıştı. Gözlerini kısarak, dudaklarını yayarak, gülümseyen abartık bir maske gibi beğendiğini belirtmişti. Beyaz şarapla başlayan gece (doğrusu lokantanın özgünlük meraklısı sahibi bundan pek utanmıştı) kırmızıyla devam etmişti. Her şey iğretiymiş gerçekte, öykünmenin böylesine az rastlanılabildi.

Gece tatsızlıklar içinde bitmişti.

Çok geçmeden Tarık da bunalacak, başına buyruk davranacaktı. İstanbul'dan gelecek olanlar. o üç kişi, sonra burada tanışılmış ya da tanışılacak birkaç kişi daha, ölümün eşiğinde

Cem'le öbürlerini öyle soğuk, bir düşman karşısında birleşmiş bulacaklardı. Hissedecekler miydi bunu, ölümün eşiğinde; şarkılar koruyamazdı kimseyi ölümünden.

Sonu olmayan bir şeydi duyumsadığı. Murat bir sona yaklaşıyordu, arkadaşlıkları bitecekti. Tarık bir sona yaklaşacaktı (sabahları, önemli bir iş yapıyormuşcasına fotoğraf çekmesi de şaşırtıcıydı kuşkusuz; insan alay etmek ihtiyacını duyuyordu), arkadaşlıkları güçlenmeden bitecekti; biliyordu Cem. Ama kendisi için biten hiçbir şey yoktu. Adlar değişecekti, semtler değişecekti, karşılıksız sevgiler sürecekti hep. Yıllardır sevdiği insanları düşündü (masaya adlarını yazmamıştı), arkadaş bile olamamışlardı. Rastlantılarla tanışmış, evlerine girip çıkmış, seyrek de olsa, onlar, Cem'e gelip gitmişler, *sayısız* dönemeçte birlikte karar verilmiş; sonra, herhangi bir gün, umulmadık bir anda, ilişkilerinin kopmamacasına düğümlendiği süreçte bitmişti.

Telefonlarda seslerini dinlemişti geceyarıları, onları uykularından uyandırmış, konuşmayarak «Alo,» deyişlerini işitmişti. Telefonu açıyorlar, uykulu bir sesle «Alo,» diyorlar, kendi aralarında fısıldaşıyorlar, sonra karşıdan ses gelmeyince kapatıyorlardı. Akıllarından bile geçmiyordu herhalde Cem'in arayabileceği.

Sevgiler bitmişti. Her şey yeni bir ilişkiye dönüşüyordu. Zaman geçtikçe dinginliğe kavuşuyordu. Hayatı olduğu gibi kabul eden o büyük kalabalığın yaşadıklarını yineliyordu Cem de: coşkusuz, duyguları sınırlandırılmış, iş ilişkileriyle dostluk bağları birbirinden ayrılmış,

saplantılardan uzak ve bir kez daha söylemeli, yinelemekten kaçınmamalı, iyice coşkusuz...

Sevgiler bitmişti (üzgündü). Böyle bir ilişkide, evlerine girip çıkarken, yıllar önce sevdiği insanları önemsemiyordu eskisi gibi. Onlar için korkmuyor, onlar için üzülmüyordu. Kişiliğinin bozguna uğramasıydı bu; çünkü Cem, duygularını ayrıştırmamasını bilmeyen, sevinçle acıyı, uzaktayken bir arada olmayı (bahar dalı lokantada unutulmuştu, erik çiçeklerinin balsı kokusunu duyuyordu hâlâ) yan yana yaşayan insanlardandı.

Kendisini tanımladıkça rahata kavuşuyordu. Azalıyordu acısı.

Bir zamanlar sevdiği, kölelik ettiği insanlara artık baş eğmiyor, isyan ederek onlarla tartışıyor, küçümsüyor, kişisel üstünlüğünü sergilemekten kaçınmıyordu. Ezmekten, yıldırmaktan, gülünç düşürmekten göneniyordu. Köpeksi davranışlardı bunlar, ama önemsemiyordu Cem. Telefon edişlerinde, geceyarısı bile olsa, yürekli bir sesle konuşabiliyordu. Çünkü bu tür ilişkilerde yitirilecek tek güzel şey kalmıyordu.

İnsan, bencillik diye ad taksa da, başlangıçtaki coşkuyu özlüyordu ve sıradanlığa, ilgisizliğe dayanan tanışıklıkları hayatın can damarı olarak göremiyordu hiçbir zaman.

Poker bitmişti galiba. Belki de briç oynamışlardı. İskambil oyunlarını bilmezdi Cem, hic öğrenmemişti. Masadakiler ayaklandılar. Öğle güneşi eskisi gibi etkin değildi. «Havlu mu alayım,» diyordu makijajlı kadın gülerek, orya kızını düşüren çocuğa, kazanmıştı ola ki.

Cem, bir yaz kasabasında insanların hep aynı sözcüklerle konuştuğunu, hep aynı şeyleri söylediklerini düşündü. Güneşten, denizden, havlulardan ve ıslak mayolardan konuşuluyordu sürekli. Oğlan, paletlerini sallıyordu.

Yaşanılan günler de hep aynıydı. Sabah, yumurtasından sıcak sütüne görkemli ve ucuz bir kahvaltıydı. Kıtlıktan çıkmışçasına tıkmıyorlardı. Güneş ortalarken denize koşuluyordu. Tekdüzelik akşama dek sürüp gidiyordu. (Akşamlar değişikliğe gebeydi belki ama, Cem bilmiyordu; yaşamamıştı.) Zaman kavramı silinmişti. Günlük gazeteler, haftalık dergiler geliyordu gelmesine, ama bunlar bile zamanı belirlelemiyordu. Cem, İstanbul'da çantasını yerleştirirken bir iki roman almayı unutmamıştı. Denizi, sömürgeleri, yerli halkla sömürgeci ilişkilerini anlatan usta işi romanlardı. Conrad'a tutkundu Cem. Murat'sa alay etmişti bu romanların Bodrum'a götürülmesiyle, «Tatilde kitap okunur mu?» diyerek. Cem şaşırdı: doğrudu Murat'ın söyledikleri, kaç gündür tek satır okuyamamıştı. Bunun da zaman kavramının silinmesiyle bir ilgisi vardı kuşkusuz. Zaman, yer kavramlarını yitirmiş, bir boşlukta, sonsuzlukta yaşamaya başlamıştı.

Herkes geçmişi olmayan, anılardan kopuk bir yaşam sürüyordu yaz kasabasında; geçmişi anımsadıklarından acımasızlığın, hainliğin tadını çıkarıyorlardı. Kimsenin tasası, derdi yoktu. Kimse mutsuz değildi. Başkaları için yalnızlık bitmişti.

Şimdi «Victory»yi okumanın tam sırasıydı. bir kez daha (kitap paramparçaydı).

Yerinden kalkmak istedi. Bitkin ve beceriksizdi.

«Nostromo»nun başlangıcı, güneş ışığında yıkanan üç adayı betimlerdi. Olağanüstü bir romanda «Nostromo».

Görmediği bütün adalar, Uzakdoğu'nun, Latin Amerika'nın yüzlerce, binlerce adası, sıcak iklimler, çok renkli, dev taçyapraklı çiçekler, palmyeler, çalılıklar, batkıya uğramış şirketler, sömürge cumhuriyetleri, sahte devrimler gözünün önüne geliyordu. Cem'e kendi görünüşü sonsuzmuş gibi geliyordu.

Okuyamamıştı romanları.

Tabii sarışın kadının söz ettiği eski gemiler ve «kurtluklar» çok başka şeylerdi. Açık söylemek gerekirse biraz basit, biraz da bayağı kişilerdi. Zaten burada, beyazın bile silemediği, tapmak kalıntılarına karşın egemenlik kurmuş bir bayağılıktan söz edilebilir. Her şey aslına, özüne dönecekken (neden dönecekti ki) değişiyor, çarpıklaşıyordu. Geleneksel ahlâk, paranın akışıyla biçimleniyordu yeniden. Yerli halkın kadınları başörtüleri ve paçalı donlarıyla mayolu yabancılara hizmet ediyorlardı. Kasıklar ve kış ayrıkları gözüküyordu daracık mayolardan.

Akdeniz insanı şöyledir, Akdeniz insanı böyledir...

Ege bir kültür beşiğidir...

Deniz, özgürlüktür...

Buna benzer birçok söz. Üç dört güne sığmayacak kadar yoğun acılar. Sözlerin taşıdığı anlamla yaşanan arasındaki çelişki. Böyleydi.

İşte bir koy, işte tekneler, yelkenlerin se-

ren direkleri; yürümeden, bir adım atmadan, mihlanmış gibi kalarak, koltukta, kanepede, iskambil oynayanların (gitmişlerdi) yanı başında. 'Birazdan dalgakırana ineceğim. Dalgakıran bir yanılısama, bir sanrı. Başımı kaldırıp bakarım gökyüzüne. Bulutsuzdur. İki yana açılmış, tertemiz, kolalı, dantelâ geçirilmiş bir mutfak perdesi sanki. Nasıl da düzenli, nasıl da derli toplu bir gökyüzü. Nasıl da her şey, her şeyle-ri, düzgün, özenli.'

Gıcırtılı kapılar kapanır. Işıklar yanar karanlık koridorda. Pansiyonun konukları, çok boyalı sarışınlar iner çıkar merdivenlerden. Bu balkonda sardunya yetişt, bunda küpeçiçekleri, çantaçiçekleri, bir başkasında ıtır.

'Unutulmaz, oam odanın kadife koltukları varda. İtır kokar o oda hep, ter kokar, toz içindedir. Örümcek ağırları temizlenmez. Şu kapının önünde Murat'ın odadan çıkmasını bekledim. Kaç kez ilkyaz oldu, sonra kaç kez yağmur yağdı. Yağmur hiç yağmadı. Dik bir yokuştan çıkarken soluk soluğa kaldım. Kazların gagaları kavuniçidir. Yaşamı benimle birlikte algılamadılar, onlarla birlikte algılamamı istemediler. O kadar çok yalvardım ki çiğ bir ışıktta, gözlerim kamaşmış. Gözlerim kamaşınca karanlığı aradım. Çünkü ben karanlıkta arkadaş-tım onlara, gölgelerde, deniz yokken. Kanaviça işlemeli bir örtüde eriyip gözeneklere dağılan bir mum lekesi arkadaşlığım. Kazısalar da çıkmaz. İzi kalır hiç olmazsa. Yorularak, uçları kızıl-sarı yalımlarla tutuşarak, sağduyu nedir bilmeyerek, işte tıpkı böyle seviyorum onları.'

Cem onların hepsine âşıktı.

Teknenin içi umduklarından büyüktü. Yedi, sekiz kişinin bir arada, günlerce, açık denizde, bütün deniz bereketlerini tadarak yaşayabileceği ve sabahları (erken saatte uyanamayacağı mı düşündü Murat) çok ötelerdeki, sislerle, gün buğusuyla kaplı kıyıları göremeyeceği sağlam bir tekneydi. Dış görünümündeki kabalık o denli önemsenmiyordu. Hantal bir tekneydi.

Murat beğenmişti yine de.

«Dalga, denizcinin korkusu olmaktan çıkar zamanla,» diyordu Haydar. (Kirke'nin kaptanıydı. Otuz yaşlarında olmalıydı.) Güneşin altında, adı bilinmeyen bir direğe dayanmış, gölgelerle çevrili, dimdik durarak. (Doğadaki hiçbir şeyden etkilenmiyordu belki. Başkalarının tanımadığı fırtınaları, mevsim dönümlerinin sezdirilerini, boğazlardaki su akımını, ışığı titreşen fenerleri, kayalıkları, çarpıp sesleyen dalgaları, şeytanminarelerininkilere benzeyen uğultuyu biliyordu.) «Deniz çağırır,» demesinde güvenç hissediliyordu. (Biraz da alışılmış bir sözdü bu ama.)

Murat, adamın konuşmalarını dinliyordu.

Dörtbir yanı gözlüyordu Tarık öğrenme tutkusuyla.

Yoldan geçerken (pansiyona dönüyorlardı) tekneye bakmışlar (gün batıyordu artık, denizde yorulmuşlardı), «Buyrun, girin isterseniz.» demişti Haydar da ellerini sıkarak sonra, «Adım Haydar,» diyerek. (Kimdi? sahibi miydi? «Burjuva» inceliklerini biliyordu.)

Her yere bir yosun kokusu sinmişti. Tekne yıkanmıştı, tahtalar kuramamıştı daha.

Haydar, flenince boru gibi tiz seslerle ten bir şeytanminaresini elinden bırakmıyordu. Yırtık pırtık kot pantolonu.

Av da kazanlıydı hem bugün. Balıkları, küçük ahtapotları göstermişti onlara. Fena değildi balık avı, bedava yaşanırdı denizde...

Baş tarafta Kerem (uzun ve gördü sakalları) ahtapotları kprtyordu.

Nereidiler acımıştı onlara, lgın denizkızları. Işıktan bir sarayda türkü çağırıp şıkır şıkır oynarlarmış, uzun saçlarını diri memelerine dökerek. Görmüştü onları Haydar (kaim sarılı sigarasını dudaklarına götürdü, içine çekti dumanı). Görmüştü, bir dalışında saçlarına takılı kalmıştı denizkızlarımn, ışıktan bir saraya srklenmişti. Gülüyordu Haydar, kısılıp açılıyordu gözleri.

«Her yerden ahtapot çıkıyor mu?» diye sordu Tarık; Kerem'e yönelerek, baş tarafa geçerek.

ıkıyordu ahtapot, Karaada'mn oralarda çok olurdu; sabah gidilmişti, Kerem burada kalmıştı. Oltası değişikti, ahtapot, parlak beyaza geliyordu, sedeflenmiş kabuklar kullanılırdı bu oltada.

Haydar da baş tarafa yönelmişti. Konuşa-

rak, anlatarak, gerçekten konuklarıymışcasına ağırılarak. Ahtapotları sormuştu Tarık. Murat, Nereidleri düşünüyordu, nasıl yakalanıyordu ahtapot; İzmir'de mola verdikleri gece Cem, Bu gülünç yaratık,' garsona «İki porsiyon getirin,» demişti.

«Boş ver ahtapotu,» dedi Haydar, Kerem'e; sigarası bitmek üzereydi.

Sivri uçlu bıçakla diliniyordu kopürüp aklaşmış ahtapot. Denizkestaneleri ayıklanmış duruyordu bir tabakta. Zeytinyağı dökülecek, limon sıkılacaktı tabağa. Rakı mezesiydi. Denizkestanelerini Kerem toplamıştı.

Ahtapotlar hemen ölmüyordu. Öbür balıklara saldırıyorlardı kollarıyla. Sonra güneşte bırakacaktınız, kolunuz yoruluncaya kadar çarpacaktınız hayvanı yerden yere.

«Nereidlerin türkülerini işittiniz mi?» diye sordu Murat.

Murat'a baktı Tarık, garipsemişti soruyu.

Gülümsedikçe büsbütün kısılıyordu Haydar'm gözleri. «Fısıltılarını işittim,» dedj, «hem de Gökova açıklarında, Akdeniz onlarla dolup taşar.» Öylesine gerçek anlatıyordu ki! Gözünde canlanıyordu Murat'ın enginlere, denizin menekşelendiği açıklığa bir yolculuk. Bu tekneyle, sarma sigara içerek, sedefli taşlarla, incecik ağıları onararak, ahtapotlara, mürekkep balıklarına, orfoza gitmek. Tabîî anlaşılabileceği kimselerle çıkacaktı yolculuğa. İnsanı bunaltmayan, boğmayan, bir gölge gibi ardı sıra yürümeyen, gereksiz yere gözlerini (koyunu çağrıştırıyordu Cem'in gözleri) dikip bakmayan kişilerle ve böyle kişilerin yaşama biçimi, ha-

yata karşı koymaları, doğayı ele geçirmeleri sarıyordu Murat'ı. (Birdenbire gündüzden beri Cem'in ortalarda gözükmediğini farkettti. Ama tedirgin ediciliği sürüp gidiyordu. Yüzünü buruşturdu kıpkısa bir an.) Akdeniz, açılmakla gerçek anlamını kazanabilirdi. Olağanüstü bir şey olmalıydı bu. «Başlangıçta güç gelir,» diyordu Haydar, teknenin kaptanı, otuz yaşındaki adam, «teknenin koşullarına alışacaksın.» Ama insan bir kez katılınca, bir daha unutamazdı gezileri; Akdeniz büyülerdi.

Murat düşündü: dönüşte Tarık, Nereidlerin türkülerinden, fısıltılarından söz etmeyecekti kuşkusuz; böyle düşlerin adamı değildi.

«Mayıs sonunda açıldık biz,» dedi Haydar, Murat'a. Para ortaklaşa denkleştiriliyordu. Zaten içki parasıydı o da. Murat sevinmişti, 'İnsanın düşündüklerini kavıyor bu adam,' üstelik bir gün çıkabilir böyle bir yolculuğa. Sabahları bütün bir gecenin ıslak havasıyla uyanmak, güneşi beklemek, yeni bir günün cömertliğini tanımak (adları çoğalan, biçimleri değişen, tatları unutulmayan deniz hayvanları); bu tür bir şeydi işte açık deniz gezileri. Pahalı bir geziydi herhalde. İnsan tanyerinin ağarmasına sevdalanabilirdi; herkes bir şeye tutkundu, Murat da denize.

Sonra Cem'in insanlar dışında hiçbir şeye tutkun olmadığını hatırladı: budalaca bir tutkunluk, gülünç, şaşkın.

Garip bir saatti, ürküntü veriyordu insana. Cam odada sessizlik baskın çıkmıştı şimdi.

Merdivenlerden inip çıkan da kalmamıştı. Bomboştu pansiyon, terkedilmişti. Kimse kalmamıştı sanki Halikarnas'ta. Yaz öğleden sonralarının garip kıpırtısızlığı... Bu sessizlik, bu kıpırtısızlık hayatın gerçekliğini silip süpürmüştü. Boyuna çözölüyordu gerçeklik. Artık insanlarda belirmiyordu, insanlarla belirlenmiyordu; özünü yitirmişti. Gazete okuyan bir adamın varlığı, cam odada öksürerek oturuşu bile durumunu değiştiremezdi. Gerçeklik diye bir şey kalmamıştı. Hayat, insanların dışında, bağımsız bir süreçti.

Gerçekliğin sona erişiyle güzelliğin, inceliğin (bu kavramlara tutkundu Cem) ya da tam tersi, çirkinliğin, kabalığın etkileri de bitmişti. Şu an, cam odada hiçbir şey düşünemezdi insan. Bir kıyıyı, çakıl taşlarını düşünemezdi sözgelimi. Bordasında Kirke yazılı bir tekneyi anımsayamazdı. Evet, yaşam, unutkanlıktı bir tür; bellek ölüydü. Öbür mevsimler bir daha yaşanmayacaktı da, yaz, sonsuza değin sürecekti. Yaz, bu hasta mevsim, gerçekliğin yerini almıştı. Sıcaktan arınmış bir yaz üstelik.

'Çöz bir sonbaharı,' dedi, düşünerek 'renkleri çöz,' yineleyip duruyordu bunu, 'sarıyı, solmuş yaprağı, fırtınanın mavisini, yağmur bulutunun rengini, ak ayazı. Bir yaz mevsimini derleyip toparla. Turunçgilleri devşiren çocuklar yollara dizilip el sallamasınlar artık. Bir yelkenlinin ardına takılıp kalma. Motorların takatukasını ıştırma. Haydi çöz bir sonbaharı, çingene pembesi çiçekleri kurut, bir rüzgâr üfürücüsü ol.' Duruyordu, soluklanıyordu: 'Bir yaz bekçisi değilsin sen, güneş sıcağı değilsin.'

Oysa yazdı. Sinekler, örümcek ağlarında umutsuz vızıldıyorlardı. Hamamböcekleri oradan oraya kaçışıyordu, kanatlarını açarak, sıçrayarak.

Şilteler (hangi odanın şilteleri idi) güneşe bırakılmıştı, eski, yırtık, pamukları keçeleşmiş.

Yaz, yoksullukları, eşitsizliği, yoksunluğu örtmüştü. Kandırıcıydı, aldatıyordu.

Gitmişlerdi, hepsi gitmişti. Ayak seslerini, merdivenlerden inişlerini, avludan çıkışlarını işitmişti. Sonra bisiklet kornalarının, motosiklet homurtularının sessizliği ezdiğini farketmişti. Düşünme durmuştu. Işığın altında oturuyordu, gözleri kısık, gittiklerini görmüştü de, geldiklerini göremeyecekti.

Güneş battığında ışıklar yavaşça çekilecekti. Bekliyordu.

«Beraber yemek yeriz, Betigül neredeyse gelir,» dedi Haydar.

Bu da incelikli, dostça bir davranıştı; Murat, Haydar'la arkadaşlık etmek istediğini kavradı, ince bir insandı.

Dönmek zorundaydılar ama, Tarık böyle söylüyordu, «Bir arkadaşımız daha var,» diyordu. Tekneden çıkmak üzereydi.

«Kalmak isterdik,» dedi Murat.

«Arkadaşınızı da alın.»

Sonra teşekkür ettiler adama. Yeni bir siğara sarıyordu o, tütünler ne kadar da kalındı... Gülümsüyordu kısık gözleriyle.

İki basamaklı merdivenden inerek iskele meydanına çıktılar.

Kirke arkalarında kalmıştı.

Daha dn, yine böyle bir gün batınımda, yok, önceki gün, Tarık'la teknelere bakırmken, karşı kaldırımdan yanlarına koşuşturmuş (bir saniye rahat bırakmıyordu insanı, uyuz bir sokak köpeği gibiydi) ve «Bunlar mı gölet?» diye sormuştu. Cem ilgilenmezdi böyle şeylerle. Ama Murat kıvrılarak uzaklaşmıştı ondan. Rüzgâr esmeye başlamıştı, Cem'in üç tel saçı (tepesi aılmıştı iyice) uçuşmuştu esintide, şaşkındı Cem, şaşkındı, göletten başka her tür, her biçim tekneyi gösteriyor, «Gölet mi?» diye soruyordu. Söze karışabilmek için.

İşte şimdi de rüzgâr çıkmıştı, denize baktı Murat; yanı başında Tarık'ın sessiz, arkadaşça yürümesini gözledi. Sıkmiyordu Tarık, bir arkadaştı yalnızca; yalındı, sorumluluk yklemiyord<u.

Ama Cem'le birlikteyken arkadaşlığın, 'Bu anlamsız, konuşulabilecek tek bir ortak konunun kalmadığı tanışıklığımız,' bitmeyeceği sanısı uyanırdı insanda. Denize baktı Murat.

Kpryordu dalgalar, martılar yoktu, ama bu köpükler beyazlıklarıyla martıydılar sanki ve fırtına . ncesinin denizini ağrıştırıyorlardı. Güneş son bir kez yaldıza boğdu yüzlerini.

İnsan, Bodrum'a her gelişinde iskele meydanında durur, eski limana bakardı. Hep de akşam saati. Kızılılık arttıķça, öbür koyun suları daha da mavileşir, morarırdı. Dalgalar da kararırdı. Bunu seyretmek sanki bir ihtiyaçtı. Koyların ikisi de renkten renge girer, insana durduğu yerde yolculuk ediyormuş izlenimi verirdi

Köşeyi döndüler.

Cem pansiyonda olmalıydı. Kimsenin kitap şöyle dursun, gazete bile okumadığı bu yaz kasabasında, deniz kıyısında, kahvelerde, pansiyonun zevksiz salonunda, elinde romanlar, «ayaklı kütüphane» olma özentisindeydi. Bütün bir kış, aylarca onun anlattıklarını dinlemiş (kimi zaman ilginç şeyler de söylüyordu), kırılmamasına çabalamıştı Murat. Ama burada dayanamıyordu. Özgürlüğünü kısıtlayan sarsak bir çizgiydi Cem, büsbütün karalamak gerekiyordu bu çizgiyi.

Güneş iyice alçalmıştı artık. Yine de aydınlık bir akşam başlıyordu.

«Gideriz değil mi?» diye sordu Murat.

«Nasıl isterseniz,» dedi Tarık. (Cem'i ortak etmek istemişti belki.)

Haydar'ın anlattıkları hoş, tatlı şeylerdi. Anlatımı da güzeldi. Kesik kesik konuşuyordu, buna karşılık çağrışımlar zengindi, insanı oradan oraya sürüklüyordu. Böyle biriyle yola çıkılırsa (Tarık'la Cem'den kurtulacağını düşledi Murat), doğayı, doğal yaşamı daha yakından öğrenebilirdi insan. Sahi, Akdeniz'in dört bin yıllık köpüklerinde saçları saçak saçak denizkızları, Nereidler el ele oynasınlar mıydı türküler çağırarak?

«Işıktan bir saraydı. Bir dolu denizkızı başka türlü bir aydınlıkta, ne bileyim, yeşil aylalarla sarmaş dolaş dans ediyorlardı.»

Tas yapıların arasından deniz görünüyordu ikide bir.

Çiğ gün ışığında o yeşil aylaları kimse göremezdi. Dalmak gerekiyordu.

Hava serinliyordu. «Akşamları eser,» demişti Haydar, «batıdan eser.»

Kerem sakalını kaşımıştı. Elleri korkunç irilikteydi.

«Rüzgâr esince serinlik de başlıyor,» dedi Murat, Tarık'a. Tarık başını salladı.

Kargalar gökyüzünde boğuk çığlıklarla uçuşuyorlardı. Ortalık henüz aydınlıktı ama, güneş batmıştı. Bir aralıkta (otelin bitişiğindeki aralık) durdular ve ikisi birden, sözleşmiş gibi (Murat buna, bir durum karşısında böyle birleşerek hareket ettiklerine seviniyordu; *gerçek*. bir dostluğun uyumuydu işte) denize bakmaya başladılar. Büyüleyiciydi görünüm. Son aydınlıkta kızıl-mavi ışıltılar oynaşıyordu. Kızılla mavinin iç içe girmesinden garip, damlasız bir yağmur yağıyordu sulara. Bütün koyları, boğazları, ilkay biçimindeki yarımadaı, Kalle'yi, ötelerde serpili duran adacıkları, her yeri kızıl-mavi okşuyordu. İnsan rahatlıyordu bu ışığın altında. Üstelik kıyıya, önlerindeki çöp yığına, ama olsun, dalgalar örtüyor, sedefli sular çarparak, görünümü her anda değiştiriyordu. Çok ileride, o kızılla mavinin kesiştiği enginlerde yol alıyordu bir yelkenli. Sonra geceye karışacaktı.

Murat başını çevirerek, «Denize açılmalı, karada tadı çıkmıyor,» dedi.

«Paran varsa açıl.»

Yanıtlamadı Murat.

Tarık kıpırdandı. Yürüdü yavaşça, Murat'ın yanından uzaklaşırken «Geç kaldık,» dedi; «ayıp oldu Cem'e.»

«Gelseydi. Her dakika ardından mı koşacağız...»

Can sıkıcıydı hâlâ Cem'e bağımlı kalmak. Nereidler geceleri bir mağaraya çekiliyorlarmış. Tabii Cem'in onları görmesine imkân yoktu, çünkü dalmak şöyle dursun, denize atlamıyordu bile, giriyor ve sonra hızla açılıyordu başkalarından korkarak. Kendi kendine güldü Murat. Hemen o an acımasızlığından irkildi, alaycılığından. Ne de olsa arkadaşlarıydı, aşırı duyarlıklı bir insandı Cem. Tabii bu aşırı duyarlığı yüzünden de itici, alabildiğine itici. Otuzuna yaklaşmış birinin (Haydar'la yaşıt olmalıydılar, Kerem'le de) böyle ürkek, böyle hayata yenilmiş olması çirkindi. Murat kurtulmak istiyordu ondan.

Bodrum'a yılda bir kez gelebiliyordunuz. Cam gibilerinin sarsıntısına harcanacak zaman yoktu. Teknedeki her şey (çok eski bir denizci lambası) güzeldi; sarsıntıları unutturacak kadar güzel. Birkaç güne değin açılacaktı belki tekne, sabah vakti. İnsan, bütün bu güzellikleri yeniden anımsayıp bunaltıcı pansiyon odasını unutabilirdi.

«Nasıl görürsünüz Nereidler?» demişti Tarık. sorguya çekercesine. Haydar'ın dünyaya bakışım algılayamamıştı tabii. Kimi zaman Tarık'a da kızıyordu Murat, 'Cem'den farkı kalmıyor.'

Tarık'ı efsaneden çok, belirle^/ici, yaratım-dın uzak doğal oluşumlar, tarihle gerçeklik kazanmış olaylar ilgilendiriyordu. Deniz kızlarına dudak bük müştü zaten. Daha önceden, bildiği (okumuşt u), ama bir türlü göremediği koyları.

pınarları, yalnız Bodrum'da yetişen bitkileri (fotoğraf çekecekti) tanımak istiyordu,

Murat bu belirleyicilik tutkusuyla alay ediyordu. Bir yerde, çok yüzeyde bir insanda Tarık, Cem'in tam karşıtı. Sonra bildiklerini açıklaması, başkalarını bilgisiyle ezmeye kalkışması da garipti. Gelişigüzel öğrendiklerini, dizgeye oturtamadıklarını nasıl da övünerek anlatırdı...

«Değerlendirmesini bilmiyoruz,» dedi Murat, çöplere bakarak. Cem'i düşündü bilinçsizce, şaşırdı buna. Işıktan sarayı dinleseydi Cem, çak hoşlanırdı. Geldikleri gün, otomobilden iner inmez Kale'yi gezmek istemişti, «Büyülü bir yer,» diye tutturarak. Sonra bir daha adını anmaz olmuştu.

«Kalabalık buraları.»

«Birkaç gün sonra daha da kalabalık olur,» dedi Tarık.

«Öbür taraftaki yeni yapılar da çok çirkin. Şehri bozuyor.»

Yürüdüler. Az sonra, sabahları kahvaltı ettikleri sütçü dükkânı gözükecekti mavi tenteleriyle.

Orası genişçeydi, yolun darlığı bir alana açılıyordu sanki. Kıyıya bakan, deniz üzerinde lokantalar vardı, iki tane, birbirine bitişik.

«Haydar'a gitmeliyiz mutlaka,» dedi Murat.

«Cem isteyecek mi?»

«Söz verdik ama.»

Deniz feneri yandı. Görüyor: cam odada, henüz ışıkları yakmadı pansiyoncu, karanlıkta,

uzaklardaki **yanıp sönen yeşil feneri**. **Sonra bir** pervane, 'Tıpkı ben,' çok alışılmış bir benzetmeydi bu, lambanın karpuzuna delicesine çarparak, ordan oraya vurarak kendini, gümüşten ışıklar altında saydamlaşarak. 'Gelmediler, dönmediler.'

Paraketaları anlatmıştı Haydar. Onlar mıydı upuzun, yüzlerce kulaç uzunluğunda olan? Üzerlerinde köstekler, incecik kesilmiş istavrit dilimleri, kayıklardan, teknelerden denize bırakılan...

Rüzgâr dönüyordu, köpüklerle çalkalanıyordu deniz, balıklar zıpkın yiyorlar ve deniz dibi kayalıklarına kaçıyorlardı. Yosunlar dante lâ gibiydi. Oltaların ayrı ayrı adları vardı.

Tarık için yeni sözcüklerdi tümü de. Olta adları, balık adları, rüzgâr yönleri, denizci terimleri... Artık bilgi dağarcığında yeri olan sözcükler. Yine de ilgiyle dinleyememişti Haydar'ı. Bir kez garipsemişti adamı, rahatlığı, sağlıklı ve güçlü görünümü çekiyordu insanı hemen, sonra da aradaki fark belirginleşiyordu. Çocuk gibi kalmışlardı Haydar'm yanında. Kerem'le ikisi uzun boylu, yapılı insanlardı. 'Ben hem kısa boyluyum,' diye düşündü Tarık, 'hem de cılızım alabildiğine.' Çok rahatsız olmuştu bu yüzden.

Cem'i, pansiyondaki soğuk havayı, giderek tadı kaçan yaz tatilini aklından çıkaramıyordu. Dökülen, kırılan bir şeyler vardı. Konuşmama ya başlamıştı Cem. Üstelik bu sabah dalgakıranı da gelmemiştir. Kaçıyordu belki. Ama niye?

«Bırak şu ruh hastasını,» diyordu Murat ve Cem doğruluyordu davranışlarıyla bunu, söylenenleri.

Mandıranın tenteleri soluk maviydi. Güneşte solmuşlardı. Gün batarken göze çarpıyordu solukluk.

Söndü deniz feneri. Görüyor: saniyeden de kısa bir süreçte, bütün bir yaşamı, acıları ve sevinçleriyle, cam odanın ışığı yanmış, demin yaktı pansiyoncunun karısı, kendisi için acılar çoğunlukta, iç açıcı değil bu döküm, niçin buralara geldiğini, niçin onlarla arkadaşlık ettiğini kestiremiyor. 'Ben,' diye geçiriyor içinden, 'ben bir serseriyim, bir zavallıyım ben, bir hiçim, Cem'den başka kimse değilim.' Ve pervane o karanlıkta, deniz feneri ışıyana dek tutuşup ölmüş. Lambanın karpuzunda ayakları, duyarga denirse küçücük duyargaları hâlâ kıvrılıyor. Tüysü pulları dökülmekte.

Sabaha doğru, gün doğmadan, o vakit esen bir rüzgâra kaptırarak kendini, üç dört kişilik bir arkadaş grubuyla («Neredeyse gelir Betigül...»), birbirleriyle anlaşılan insanlar, açık denize, Bodrum'dan kıyı kıyı uzaklaşarak yola çıkacaktı Kirke, bordasında adı yazılı tekne. Bir gün, nasıl olsa bir yaz günü.

Motor, takatukasıyla tedirgin etmeyecekti insanlar'. Çünkü büyüktü tekne, çünkü çevredeki adalara yolcu taşıyan öbür motorlara benzemiyordu. Sonra gece olacaktı, özellikle söndürülecekti lambalar, o eski gemici lambası

bile. Toprağın uzaklığı, denizle karanın geceyle başlayan sonsuz ayrılığı yaşanacaktı.

«Denizi yenmeye kalkışmayacaksın,» demişti Haydar, az önce, sevecenlikle bakarak, «dostluk kuracaksın denizle. O zaman yol verir.»

Gitmek istiyordu Murat. Şimdi Tarık'a sınırlanıyor. Cem'le Tarık, bütün tanıdıkları, aile yakınları, bir apartman katma bağlı kalmak, bir süre sonra kente geri dönmek, çalışmak, kurulu düzene uymak: iğrençti; çünkü özgür değildi insan, çünkü, en azından, korkunç bir şey, en azından sevmek zorundaydı çevresindekileri. Sanki kurtulacaktı tekneyle açılrsa. Yapışkan insanlardan, kara parçasından, çok iyi yıkanıp çok iyi ütölenmiş giysilerden kurtulmak istiyordu. Nasıl da bıçak gibiydi pantolonların çizgileri, sonra o yakalan kolayla sertleştirilmiş gömlekler... Herkes, her şey; örnekse Tarık'ın İstanbul'da Cem'e birlikte gitmeyi önermesi ve Cem'in kalkıp Bodrum'a gelmesi, işte hepsi özgürlüğüne göz dikmişti. Bun alıyor, kırıp geçmek istiyordu. Hattâ hepsinden nefret ediyordu; nefret ettiği için önemsemiyordu onları. Şimdi, burada, bu yaz kasa-basında hiçbiri ilgilendirmiyordu Murat'ı. Böyle dar sokaklar, kazların özgürmüşesine koşuştukları yollar, ötekiler, sözümona arkadaşları, geliyorlar, yakasma yapıyorlar, gece gündüz konuşuyorlar, durmaksızın yakınıyorlardı.

Geçmiş bir yaz çadır kurmuştu. Pansiyonların daracık odalarında kent yaşantısını aramamıştı. Neşeli, diri bir yabanlığı sürdürmüştü o yaz.

Kirke'cîe de göze çarpıyordu bu yabanlık. Kerem'in saç sakalı birbirine karışmıştı. Haydar'm yüzü tıraşlıydı ya, kolundaki yara (derin bir kesik) bağlanmamıştı sargı bezleriyle, önemsenmiyordu açıkça. Teknedeki her şey pahalıydı. Yine de erimişti pahalılık yaşanmışlığın içinde.

Mandalina bahçelerinin bitişiğindeki çadır da güzeldi. Gülümsedi Murat. Yalnızlığı nasıl mutlu kılmıştı onu o yaz!

Tek tük gelenler olmuştu cam odaya. Televizyonu açtı pansiyon sahibi. Ağarmış saçları kıvrıktı, hiç dökülmemişti. Gelenler televizyonun karşısına geçmişlerdi.

Sevgiyle nefretin birbirinden kıl payı ayrıldığını düşündü Cem. Şimdi seviniyor-şimdi nefret ediyor.

Murat'ın o canlı, diri, çevik ve sıska gövdesinden, taşkın hareketlerinden, gösterişli varlığından nefret ediyor. Nasıl da tutkun... Sevgi ağır basıyor. Sevgiyle yaklaşıyor, onu kıskanıyor, bildiği hiçbir sözcük yetmiyor sevgisini adlandırmak için, hiçbir sözcük. Ama başkaları böyle düşünmeyeceklerdi, onların sözcükleri hazırды çoktan.

Herkes giyinmişti işte. Akşama hazırlanmışlardı. Cam odada azıcık duruyorlar, sonra aşağıya, kıyıya iniyorlardı.

Ne yapacağını kestiremiyordu artık Cem. 'Gece oluyor. Çobanyıldızı Kale'nin üzerinde

belirmiştir.' Kalkıp bir şey giymeliydi (bütün gün oturmuştu koltukta), üşümüştü.

«Ya fırtına? Fırtınada ne yaparsınız?»

Dalgalar çarpardı tekneye; köpükler yapışır kalırdı, yağmurlu, rüzgârlı sonbahar gecelerinde pencereye yapışan bir yaprak gibi.

Başını Kale'den yana çevirerek, karaltılara (dalgakıran görünmüyordu) bakmaya ve cam odada olduğunu unutmaya çabaladı. Deniz, esintiyle kırışıyor, şimdiden incelmış havayla yepyeni bir parlaklık kazanıyordu.

Fırladı koltuktan. Koşarcasına, iskemlelere çarparak (sevgi yoktu), bu kötü, korunaklı (onların dostlukları) Kale'ye bir daha bakmaya içten içe yemin ederek avluya, oradan, sardunyelerin ve boruçiçeklerinin altından geçerek ('Beni sevseler, ne' değiştirdi!'), soluk soluğa sokağa çıktı.

Hayır, ağlamayacaktı, bu kadar gülünç olamazdı.

Yolun ortasında buluştular. Tarık üşüyordu. Pansiyona dönüp ceketini almak istedi. Cem titrediğini ayımsadı. (Cam odayı anlatmayacaktı.) «Hırkamı getirir misin?» dedi Tarık'a, yanlarından uzaklaşmasına seviniyordu. Bir anlık bir konuşma, bir gülümseyiş her şeyi düzeltebilirdi. Aşağıya doğru inmeye koyuldular Murat'la ikisi. Gülümsemeliydi Cem, hemen gülümsemeliydi, zaman dardı.

«Kıyıdaki teknelerden birinin sahibiyle tanıştık,» dedi Murat; «balık yemeye çağırdı bizi.»

«Ben.» dedi Cem, «gideriz,» dedi, duraksadı, «konuşmak istiyordum seninle. Sabahtan beri.»

«Ne konuşacaksın?»

Murat'ın kolunu tutmak isteyerek sordu Cem: «Daha ne kadar sürecektir bu?» Sordu içinden; daha ne kadar-daha ne kadar.

«Ne sürüyor ki?»

«Düşman gibi davranıyoruz birbirimize.»

«Sana öyle geliyor. İçimden ne geçerse onu yapıyorum.» Cem'in kolunu itti Murat. «Birbirimize yapışmadan da konuşabiliriz. Yol geniş.» Alayla güldü.

Cem gülümseyememişti; ama işte o> gülüyordu, kötülükle. «Arkadaşça davranabilirsin.»

«Arkadaşça mı? Senden arkadaş mı olur!» Rüzgâr yakıyordu.

«Biliyor musun,» dedi Murat, «bazı zamanlar bir böcek *gibi* görüyorum seni. Ezmek geçiyor içimden. Şuraya dinlenmek için geldik. Vızıldamaktan başka bir şey bilmez misin sen!»

İşte hayat bir yenilgiydi Cem için. Bütün insan ilişkileri batkıya uğramıştı. «Geri dönmem, daha doğru olacak,» dedi. Hayat el değiştiriyordu, bu batkının altından kalkmak zordu.

«Neden dönmedin üç gündür? Yeter artık. Bu saçmalıklardan usandım.»

Bir böcek olduğu söylenilmişti. Tanımadığı bir adam söylemişti. Murat'ı tanıımıyordu, hiç tanımamıştı. Yapılacak bir şey kalmamıştı. Böceklerin sevilmesine imkân yoktu.

Tekneler görünmeye başlamıştı rıhtımda.

(Şiltenin, arasına usulca kaydı bir hamamböceği. Karanlıkta oda, karanlıkta dünya, karanlıkta bütün yükseklikler, engebeler, duvarlar, dolap içleri. Korunaklıydı hamamböceği. Yine de şiltenin arasını yeğledi. Kanatlarını açtı hafifçe, karnının altı hızla inip kalkıyordu. Sonra gövdesinden can verdiği, gövdesiyle büyüttüğü yarı saydam, uçuk kahverengi yumurtayı bırakmaya, orada saklamaya girişti.)

'Gidiyoruz, sonsuz bir yol, uçsuz bucaksız ovalardan, ekili tarlalardan geçtik, kibrit bitmişti, pencereden attım, susarak, konuşmayarak, konuşmamı istemediler, radyo açtı, otomobil buraya geldi, bitsin varsın, geri de dönmem, başka otellere, başka pansiyonlara...'

'Yanı başımda, hasta duygularıyla var, öyle işte, çekmek zorunda değilim, onu, çekilmez biri zaten. Kolumu tuttu, bu yaz sıcaklığında buz gibi parmakları, yılan değse böyle irkilmez insan.'

'Rıhtımın ışıkları yanmıştır. Yanmış işte. Göreceğiz şimdi, caminin avlusundaki ağaca yansır bir floresan lamba, altında, yapraklardan süzülme ışık benekleri, rüzgârla oynasır, yer değiştirir. Beyaz kepenklerini çeker bir kadın kuyumlar sattığı dükkânının, demirler vurur kapısına. Kuyumlar güzeldir, ıslıl ıslıl renkleri vardır, güneşe tuttunuz muydu düşler kurarsınız. Kadınların parmakları da güzeldir, yüzüklerle bezenmiştir. Ağaç neden görünmedi sanki...'

'Gözüne çapak kaçmıştı.'

'Bodrum'un en yoksul sokağı burası.'

'Gözüne kaçmıştı. Bir çaptan bile yakın-

di. Bir daha gelemeyecek benimle, yemin ederim gelemeyecek. Dönünce de görüşmeyeceğiz.'

'Her şey düzelir nasılsa, çarpan bir yürekle yol arşınlamaya ne gerek var. Ama söyleyeceğim, kötüleştiğini, kırdığımı, ince zekâsıyla vahşeti birleştirdiğini, kaba güçle sarmaş dolaş yaşadığını, söyleyeceğim bir gün nasılsa.'

'Gelmese, hiç olmazsa bu gece gelmese, yalnız kalsam, özgür olsam, ışıktan saraylarım var benim, çünkü dalabilirim istediğimde yesilin en koyusuna.'

'Vahşete karşı koyacağım, yalnız başıma da olsa, her yerde, her zaman, karşı koymanın yolu ne olursa olsun. Kötülük bu, vahşet bu, acımasızlık bu. Yaşanmadı, istenmedi.'

'İğreniyorum.'

'Bir sevgiyi yaşamaktan kaçman herkes düşmanım; benim.'

'Sevgisi bile hasta.'

'İşte ışıktan benekler, geldik, bir sağa bir sola, dönenip durarak.'

'Ortak hiçbir yanımız yok. Hasta değilim ben, inanıyorum, söyledikleri yalan onun, onu sevmiyorum.'

'Işıktan benekler bile kaynaştı, ışıktan benekler bile. Nasıl da uzağız. Yollar, leylekleri ezmişlerdi, yollar, korna çalabilirlerdi, kanatları açık, yollarda kan, öyle ölmüştü leylekler.'

'Müzik sesi geliyor, insanlar özgür, dilediklerince eğleniyorlar, müzik sesi geliyor yalnız olmayanlar için. Bir tekneyle açılmak yatıyor gönlümde, dönmemek, yıllarca dolaşmak denizlerde.'

'İşitiyorum, kötü bir şarkı bu, insan etkile-

nir yine de, tutamaz kendini, bütün ucuz şeylerden etkilenir, ölüm kolay ayrılık olmasa diyor, sustursunlar bu müziği diyorum kendi kendime, bütün dalgakıranda yankılanıyor, taşlara ve denize çarparak.'

'Kanatsız bir yarasa gibi ardımda, kan emici.'

Karşıya geçtiler rıhtım caddesinde. Cem birden Kirke'yi, mor goblen çantalı kadının indiği o hantal, çirkin, ama zenginliği anıştıran tekneyi gördü.

Haydar içerdeydi. Betigül gelmişti. Uzun, şile bezinden, kenarları fırırlı bir eteklik giymişti. Beyazdı eteklik. Sırttan bağlı, açık bir bluz vardı üstünde. Siyah bluzun yakasına kıpkırmızı, yapma bir gelincik ilıştırılmıştı. Yankılı kahkahalarla gülüyordu. Güzel bir kadındı (yüzüksüzdü parmakları). Kerem (dalgakıranda denizkestanelerini öldüren adam, 'İstanbul serüvenci') hâlâ uğraşıyordu balıklarla, ahtapotlarla.

«Hoş geldiniz,» dedi Haydar, Cem'e, adını bile söylemeyerek ve Cem'in adını bile sormayarak; «şansına müthiş bir balık çorbası düştü,» diyerek Murat'a.

Cem korkuyla çevresine baktı. Kerem, başını kaldırarak gülümsemişti, görmüştü Cem'i, tanımıştı. 'Bir böcekmişim ben.'

4.

'Bana ne adlarından direklerin, güvertele-
rin, yineleyip duruyorlar ezberlemek istercesi-
ne, işte burası başkasara, başaltı işte, başaltı
da nedir diye sormuyorum, bana ne, öğrenmek
istemiyorum çünkü. Bu deniz gezileri biter bit-
mez başlarmış ikincisi, heyecanlanılmış insan,
deniz büyülüymüş, gelecek yaza kadar gezil-
medik kıyı, görülmedik -koy kalmamalıymış,
koylarda, kıyıların büklerinde yüzlerce görün-
tü bekliyormuş onları, bana ne. Kıvrılan, dö-
nen, eğrilip bükülen koylarda bir tekneyle do-
laşarak ve yaşayarak paylaşılmamış zenginliği,
ama neden isyan etmiyor kimse, ama neden bu
teknenin seren direkçisi çıkıp haykırmıyor,
ama neden ben susuyorum, ama neden alanlar-
da toplasıldığında goblen kadife koltukların be-
deli sorulmuyor, ama neden her şey ölüm sarı-
sı, pupa yelkenini gündeğusuna' vererek, suları
yararak, işsiz ve almtari çalmış ve isyanlardan
korkmaj^arak, ama neden böyle korkusuzca, kö-
pekşi, yapma gelinciklerini yakalarma ilıştire-
rek, sevgi nedir bilmeyerek, hasta duyguları-
ma acımayarak, bir mücadele benimkisi, ken-
dimle, yaşaımla, öyle durakalmış kaykılarak bu
iskemlede.

'Bütün acıları...

'Sirt-inin mesinası yırtmış Haydar'ın kolu-nu, tuzlu su dindirebilirmiş bütün acıları.

'Bütün acılan hiçbir şey, ama hiçbir şey dindiremez. İnsan acı çeker, yalnızca acı çeker. Acının da görüntüleri vardır; büklerinki-ne benzemez. Bir sevgiye benzer acı. Önümüz-de gizleriyle yaşam vardır. Kimi zaman güler eğlenerek, sevindirir insanı, yalancı bir sevinçle donatır, sonra yerle bir eder, Kirke denize açılmıştır, çocuklar bıçkının başındadır, dev otların bürüdüğü bir tapmak kalıntısı gibidir sevginiz.

'Doğa alaj' eder, sevinç değil bu demez, acı demez, acı öylece gelir, sessizce, usul usul. mesina gibi kanatır insanı, çünkü acı bir sevgidir yalnızca, ölüm döşeğine uzanılmışçasma çekilir.

'Acı çekilir...

'Ne yaşandı bu dört günde, bu beş günde? Kıyılarda, çakıl taşlarının üstünde, lüks bir lokantada, mum ışığına pervaneler bile yaklaşmıyordu, bir teknede, burada yani, bilinmeyen insanların yanında, onlar tuzlu suyun bütün acıları dindirebileceğini söylediler, ne: yaşandı, sordukça cevapsız kalmanın ötesinde. Yol boyu, ayçiçeği kendi kendine açmıştı, küçük, küçücük bir manastır, belki de bir kilise eskisi, onun gibi bir şey, anımsıyorlar mı, hiç sanmıyorum, nasıl da büyüdü gözün tüketemediği sarı ovada. Büyüdü ve biz geçerken, biz önünden geçtik, ama yine de uzaktaydı, ovanın ortasında, çevresinde yaprakları yeşermiş ağaç, tek bir ağaç, dinginliği çağrıştırmıyordu artık.

'Sustular. Karanlık mağara, pei-isiz masallar, yırtılmış koluyla gözünü dikmiş mesina yırtmış, ortasına düştüm sonunda perisiz bir masalın.

'Çünkü çılgındı insanlar, buraya geliyorlardı paket paket Amerikan sigaralarıyla, bir karton Marlboro, pazarlardan alınmış renkli, tek renk, en iyisinden pahalı mayolar, ilkeym kıyılarına serileceklerdi deniz-deniz diyerek.

'Yıkımlar içinde, yıkıntılar içinde, sesler işiterek, görerek sanrıları, otomobilden inebilirdim oysa. Bafa gölü demişlerdi, koyu mavi denizdi, bir gün olsun haritaya bakmak gelmemişti içimden. Açılıp bakıldı mıydı bir harita nedir, illeri gösteriyorsa alacalı bulacalı öbeklerdir nedense, dağlar ve denizler içinse hep kahverengi, hep mavi, tanımlanması olanaksız bir yeşil, yollar da gösterilmiştir ya, Bodrum'a giden bütün yollar, ama yollardaki insanlar neler düşünmüştür, neler duymuştur, hiçbirini bulamazsınız bir haritada. Evet, böyle. Eğlenmeye gelinir, adı yaz gezişidir, çabucak başka şeye dönüşür, kaçıştır, sorumsuzluktur, yalnızlıktır, bencillik değil de nedir...

'Doğru, yara kapanır, mesinanmki.

'Manastırda, belki bir kilise eskisi, durulmaz, başkaları, yani onlar, arkadaş bile olmak istemeyenler istememişlerdir durmayı ve Bafa gölünde inmiştik, Selçuk'ta da inmiştik geçerken o korkunç, adsız sansız kaleyi, kimdi ovayı tepeden gözleyen derebeyi, köylülerin, yurttaşlar, onlar ulaşamazlar, onların ulaşamayacağı dik mi dik bir tepede, bir dağdı, orada oturan derebeyi, ağanın evi güzeldi ama, göl

ağası, güzeldi onlara göre, kıyıya inmişti Murat devedikenlerine basarak ve suda çakıl gibiydi gözleri, ardından çakıl taşları koşuşturarak yuvarlana ufalana, gölün ortasında bir ada, görür gibiyim, gün ışığı, bir şato kalıntısı mıydı o, gölde avlanmak ağaya vergidir demişti köylü kadın elinde sopası, yolda bekliyordu, ağa görünmez demişti, ağayı göremezdik, ağa var mıdır bilinmez, kör bir acı vardır, işleyemezsiniz, çoğullayamazsınız şimdi, kördür, öce dönüşmez ve alınması gereklidir öcün.

'Kıyıda mı gittik biz, Beşparmak dağlarını mı aştık yoksa? Bir haritaya bakılmazsa bu da bilinmez, tanıyamazsınız yolları, yaşanmıştır ama öğrenilmemiştir.

'Mağarada ışık yandı, çırayı tutuşturdular da denebilir, korkunç görüntüleriyle uzadılar teknelerden rıhtımlara, bir gömüden edindikleri incik boncuklarıyla ısıt ısıldılar, sonra onları tanıdım, arkadaş değilim kimseyle, koşarcasına ve durgun ve ağır indik iskeleye, sonra hep sustuk. Hep bilmeliyim, perisiz bir masal bu.

'Uzakta kaldı kiliselerin en eskisi ve rahip olmak istediğimi, çünkü yalnızlığımı böyle bağışlayabilirdim kendimin tanrısı olarak, gülündü, bayağı ve çirkin, zavallıca karşılandı. Öyleydi belki, ama öyle olması da bir şey değiştirmez. Karşıtlıklarda yaşayan ben, bağıra çağıra şarkı söylemeye, kol kola girmeye, masalara, türküllere alışmamışsam...

'Karşıtlıklarda yaşayan ben, bütün bir yemek boyu susarak, balık çorbası içerek, Murat' m şansına, müthiş, kılçıksız, sarsılıyorum, sav-

ruluyorum şiltelerin atıldığı bir pansiyon kapısında çürümüş pamuklara karışarak.'

Rakı içilerek, ahtapot sote yenerek, kalamardan tadılarak...

Uzaktan bir müzik sesi geldiğini güçlkle işitiyordu insan, suskunluk anlarında. Sonra Cem, rıhtımda demirlemiş teknelerde akşam yemeği yendiğini ilk kez farkediyordu. Kıyı lokantalarına çıkanların çoğu bilmiyordu bunu belki de, dikkat etmediklerinden. Öbür teknelerde de yemek yeniyordu, ışıklarla donanmış. Konuşmalar kesildikçe ezginin vurgusu artıyordu.

Herkes birbiriyle kaynaşmıştı, konuşuluyordu. Cem'in sessizliği dikkati çekmemişti. Tarık, Hitler olmuştu bir ara; hepsini güldürmüştü; sonra da Mussolini. Betigül, teknenin kapalı, üzeri tenteli bölmesine yerleştirilmiş masanın başında oturuyordu. Kerem'in kotardığı yemekleri övüyordu hâlâ. Ama Kerem, başgüvertede, dienizsandığıma ilişmiş, iyice sarhoş, yarı uykulu, kendini yitirircesine, karanlığa fısıldıyordu uzaktan yankılanan ezgiyi. Haydar'ın gözleri kapanmıştı; Betigül'ün yanında oturuyordu; uyukladığı söylenemezdi, sanki dalıp gitmişti ve Cem'in bir ara nasılsa anlattığı doğada örneği görülmemiş çingene pembesi çiçekleri soruyordu sayıklarcasına. «İyi düşün,» diyerek, «hep görmüştün bu çiçekleri, hep seninle iddiler.» Cem kavrayamamıştı. Hayır, bu çiçekleri daha önce hiç görmemişti; zakkum olmalıydılar; anımsamıyordu, sonra sıcak ülkelere hiç gitmemişti ki... Tarık uyukluyordu

açıkça, her geceki gibi erkenden; iskemlenin arkasına kaymıştı başı.

Cem sarhoş olmadığını, olmamak için çaba harcadığını algıladı. Betigül'ün (goblen çantası ortalarda yoktu) öbür yanında (sağında mı, solunda mı) oturuyordu. Murat'ın varlığını unutmuştu. Başgüverteye geçmişti galiba Murat.

Kalamarın arta kalan son kırıntılarını geveleyerek düşündü Cem: 'Her şey yapay.' İnsanlar, ilişkiler ve periler ülkesini andıran (çocuksu duyarlıklarla baş edilemezdi, bir daha gidilmeyen bir ülkeydi çocukluk) Bodrum yapaydı. Sahici olan hiçbir şey kalmamıştı. Tabaklar boşalmıştı, yağ donmuş, garip bir çirkinlik yaratmıştı. Rakı sofrasında güzel denebilecek tek şey yoktu. Şurda, dörtbir yanında bir su çevrinti'Sİ belirliyordu Cem'in. Oysa oturduğu yerden denizi görmesine imkân yoktu: karşısında Kale, iki yanı teknelerle kuşatılmış. Burgaçta her şey derinliklere gömülüyordu. Her şey de denemezdi ya buna, daha çok insanları sarıyordu burgaç; buna karşılık eşya, teknenin içindeki nesneler, kapkaranlık kamara bile aydınlığa kavuşmuştu. Kirke'nin (oturduğu yerden onları da göremiyordu Cem) yelkenleri eskiydi, direğe sarılı duruyorlardı. Ama tekne hayli sağlamdı, yeni yaptırılmış ya da yeniden onarılmıştı, bakımlıydı. Buğulu mavi gövdesi, madenî harflerle yazılmış adı gecenin karanlığında kaybolmuştu tabii. Oldukça eski ve görkemli lambanın ışığı (öbür teknelerde elektrikler yanıyordu), keskin çizgileri aydınlatabiliyordu. Ama bu aydınlatışm mum ışığm-

dan ayrıldığı da ortadaydı; aylalar belirmemişti. Burgacı yaratan lambaydı.

Murat, Bafa gölünün önünde otomobilin durmasını istemişti (gölde su çevrintisi yoktu herhalde). Tarık'la birlikte kıyıya değin inmişlerdi. Cem izlemişti onları göl ağasının evine bakmayarak. Göl ağasının evi (köylü kadın göstermişti) az ötedeydi. Kıyıya inen bir yol yoktu, dikenlerle çevriliydi her yer; toprak, geçit vermeme konusunda kararlıydı sanki. Murat'ın ayak bastığı her taş, titreşimlerle kıpırıyor, ardına başka çakıl taşları da takarak kıyıya yuvarlanıyordu. Gölü çevreleyen toprak, zeytin ağaçlarıyla kaplıydı; yüzlerce zeytin ağacı rüzgârda hışırdayan küçümen yapraklarıyla. Güneş yeni doğmuştu, daha kavrulmuyordu zeytinlikler.

Selçuk gerilerde kalmıştı, sabahın ilk ısınışında geçmişlerdi Selçuk'tan. Selçuk'a gelirken beliren ve bir türlü gezden kaybolmayan kaleyi kolay kolay unutamayacaktı kuşkusuz Cem. Ona da bir öykü uydurmuştu. Derebeyinin ve çevresindekiilerin ihtiyaçlarını karşılamak için gece gündüz çalışan köylüler (yol boyu görmüşlerdi onları, yine çalışıyorlardı sabanların yerine traktörlerle) isyan ediyorlardı. Çünkü hep borçluydular derebeyine, kaldırdıkları ürünü ona vermek zorundaydılar. (Yolculuk böyleydi: insan, sayısız öykü uydurarak, görüntülerle oyalanarak yol alıyordu.) Toprağı işleyenler birleşerek yırtık pırtık giysilerle (yüzyıllara karşın değişmemişti bu yoksul giyim) doruğa, sağlam kaleye tırmanıyorlardı işte. Güneş

altında. Kızgın güneşin altında. Kapattırıyordu derebeyi kalenin bütün kapılarını.

Bunları düşünerek, yıkıntıya dönüştü dönüşecek kaleyi kargışlarla donatmıştı. Köylüler toprakta çalışmaya devam ediyorlardı. Kalenin altı tarlalarla çevriliydi. Tarlaların ortasından Bafa gölüne ulaşan ana yol geçiyordu. Sonra göl ağasının evini de korunmuş, sağlam buldu Cem. Söğütler vardı bahçede, suya bel bükmüşlerdi (zeytinliklerde katırtırnaklarıyla gelincikler bitmişti). Göl, Ölü dalgalarla azmış bir denizi çağrıştırıyordu; tek bir kayık görünmüyordu.

Bir adam, anlatmışlardı, zengindi, ağaydı, belki burda, belki başka bir yerde, kaçak avlananları oğluna öldürtüyordu silâh kullanmasını öğretilsin diye. Canlı hedefler (hayat bir luna park değildi), dürbünlü tüfekle yere yıkılıyorlardı. Ama gölün ortasındaki adada, manastır kalıntısı bütün doğa koşullarını yenmiş, temelli duruyordu.

Burgaçtaki insanlara baktı Cem. Bir tülün gerisindeydiler.

«Seninki havaya girdi,» dedi Betigül, Haydar'ı göstererek.

Gömleğinin düğmeleri çözükte Haydar'm. Hızla inip kalkıyordu göğsü, alnından ter damlacıkları akıyordu. Yüzünde yuvarlak çizgilere rastlanılmadığından, ı ışık, en çok onu aydınlatmış sanısı uyanıyordu insanda.

Betigül'ün çizgileriye yumuşaktı. Gözlerini aç a aç a konuşuyor; ikide bir saçlarını ense sine topluyor, sonra incilerle bezenmiş tokayı açarak, bu kez yandan bir ayrığa ilıştırıyordu.

Cem, Betigül'ün gözlerini kaçırmadan kendisine bakışını çözümleyememişti.

İzmir'den ayrıldıklarında, sabah, tam ağmamıştı, gece de değildi, o ışısız saatte Kuşadası'nda kahvaltı etmeye karar vermişlerdi. Kuşadası'na vardıklarında kahveler, sütçüler yeni yeni açılıyordu. Öküz Mehmet Paşa hanına dek inmişlerdi otomobille. Deniz, kimse'nin gezinmediği kıyılarda köpüklere boğulmuştu, çalkantılıydı. Kıyıda pahalı lokantalarla döküntü kahveler, lâhmacunuyla övünen (tabelâda yazılıydı) salaş aşevleri, iskemleleri boyasız çay bahçeleri iç içeydi. Pahalı lokantaların her yanına beton dökülmüştü. Çay bahçelerinden toz kalkıyordu yüründüğünde.

Kasabanın ortasındaki sütçü dükkânından başka kahvaltı edebilecekleri hiçbir yer bulunamamıştı. Karmakarışık bir dükkândı. Sütler kaynıyor, yumurta pişiyor, bir yandan da köfte yoğruluyordu. Maydonozu incecik kıyan çocuğun kalın, boğum boğum parmakları vardı. Zengin yatağı olduğu söylenen Kuşadası'nda sokaklar dar, pis; evler badanasız, uyumsuz sürüp gidiyordu. Yokuşlar eğri büğrü, birbirinin içine girmişti. Murat filitreli sigara aramış, ama açık bakkal bulamamıştı.

Ortalıyordu ayışığı, dolunay değildi artık, küçülüyordu. Sonra tıpkı tekne gibi sallanıyordu gökyüzünde. «Güzel, değil mi?» diye sordu Betigül.

(Kuşadası'nda, mola verdiklerinde yalnız kalacağını sezinlemişti Cem.)

«İnsan denize açılmak istiyor,» dedi Beti-

göl ayağa kalkarak; Haydar'm saçlarını dağıttı okşarcasma, «bir Salmakis diyorum.»

«Uzun iş,» dedi Haydar.

Cem karadan açılmak istemeyen bir gemi-
«'inin var olup olamayacağını düşündü. (Conrad'ın romanları pansiyonda kalmıştı.)

'Ayışığımda aşk,' diye alay etti için için Betigöl uzaklaşarak Haydar'dan. Genç adamın saçları dağılmıştı. Özgür bir beraberlikti aralarındaki. İki yaz önce Bardakçı'da tanışmışlardı Haydar'la, Salmakis'te; 'Boynunda kırmızı mendil, kan kırmızı.' Bardakçı'mn tek tük ışıkları yanıyor olmalıydı karşıda, deniz fenerlerine karışarak; tepelerde yeldeğirmenleri, göğü yaran koyu bir karaltıydılar. 'Ayışığımda sevişmeliyiz aşkla.' Güldü. Aşk iyice bayağı bir duyguydu. Üstelik aşka inanılmazdı. Dahası özgürdüler. 'İstersem bu gece, hemen onun yanında, bunlardan biriyle...' Ürperdi, gecenin serinliğim ensesinde hissediyordu, çözdü saçlarını.

Ve Haydar ayağa kalktı masaya tutunarak, yürüdü, Cem'in yanındaki iskemleye oturdu bu kez.

Cem o an anladı Murat'ın başgüvertede olduğunu, omuz silkti kendi kendine: 'Nasıl isterse.'

«Ayışığında ne hissedersin?» diyordu Haydar otururken, «anlat bize.»

Neyi anlatacaktı?

«Gövdem toprak oldu,» diye sürdürdü Haydar yanıt beklemeyerek, «toprağım ben, bitek bir toprak. Üzerimde sümüklüböcekler geziyor, sonra da kelebek olup uçuyorlar. Durma-

dan büyüyor çiçeklerim. Seninkiler pembe miydi?»

(Çiçekler o uzun yolda, Bafa gölünün kıyısında, Kuşadası'nda, aşevleriyle pahalı lokantaların önünde, börtü-böceğin camlara çarparak öldüğü kırlarda, otomobilin geçtiği her yerde kalmıştı.)

Evet, pembeydi, ama garip bir eflâtuna çağlıyordu pembelik. (Haydar'm söyledikleri saçma bile değildi.)

Bayrak kırmızısı bir şal almıştı sırtına genç kadın, sıkı sıkıya sannmıştı (bir ara kamaraya girmiş olmalıydı).

Cem'i gösterdi ona Haydar, «İş var bunda,» dedi, «iş var ama, ne çare...» (güldü), «ne çare, korkak.» (Gülmekten boğulacak gibiydi.) Güçlülle konuşuyordu; gevelenmişti sözcükler, ağır aksak dönüşmüşlerdi sese. Ellerini açtı göğede doğru Haydar: «Ne çare hayat çok anlamsız.»

«Bunu çok söyledin,» dedi Betigöl, «hep bunu söyledin.»

«Senin için bir anlamı var mı hayatın?»

Bundan daha sıkıcı bir gece olamazdı, düşünerek Cem, kendi içine çekilmek isterken, işte açıklanmıştı korkak olduğu. Bilinen, kavranan, elle tutulurcasına. Saklanamamıştı, ötr bas edilememişti korkaklığı, belirgin, kesin bir şey: herkes görüyor, herkes duyumsuyor. Yaşamın bir anlamı vardı tabii. İnsanları sevmişti Cem; kurtulmalıydı.

Aldırıışsızdı, Haydar'm söylediklerini işitmiyordu. Yalınkat bir kültürün verileriyle konuşuyordu Haydar. Nereus-kızlarını, fransızca ansiklopedilerden öğrenmişti besbelli. Gökyü-

zünden dökülen yedirenkli mozayıklar, canlanan, dirilen tanrılarla tanrıçalar ilgilendirmiyordu Cem'i.

Karmakarışık sevişiyorlardı bu tanrılar.

Eİ ele değillerdi.

Bakışmıyorlardı.

Öpüştükleri bile söylenemezdi.

Kasıklarını tutuyordu Haydar; ayak parmakları bükülmüştü. Betigül yanma oturmuştu,

Ama Cem-, teknenin içinde uçsuz bucaksızlıklara dalmış, kim ne derse desin, nasıl yorumlanırsa yorumlansın (yapayalnızdı), şu an, şu kısacık zaman parçasında adları yanlış anılan Akdenizli tanrılarının insana dönüştüğünü, kalyonlarla denize açıldıklarını, çalışanların sömürüldüğünü, tanrı katındakilerin acı çekmediğini (kötüydüler), gökyüzünden dökülen yedirenkli mozayıkların bir su birikintisine kölelerin emeğiyle işlendiğini görüyordu ve Haydar'ın anlattıklarıyla (açık saçık konuşmaktan göneniyordu sanki) uyuşmuyordu bu görüntü. Çünkü tanrılar sevişiyorlardı.

Büyük bir yanılgıydı kuşkusuz, durup dururken zakkumlardan söz etmesi, büyük bir yanılgıydı. Anımsıyordu ama, çocukken bir rüya görmüştü: ağustosböceğinin teki durmuş, pembe çiçeğin üstünde, yapraktan kemanını çalıyordu...

«Kerem şarkı söylüyor,» dedi Betigül, «hayatın bir anlamı var onun için.»

Şimdi sanki saatlerce hayatın anlamından konuşulacaktı.

Oysa bitmişti Kerem'in şarkısı. Karşılıklı

bir konuşmanın kimi sözcükleri işitiliyordu. Murat'la konuşuyorlardı galiba.

Haydar, Betigül'ün bacaklarını okşuyordu. Gözlerini kapadı Cem.

Gözlerini kapayınca Kerem'i düşündü. Az konuşan bir insandı. Bütün bu kıyıları birkaç kez dolaşmıştı. Denizkestanelerini niçin topladığını açıklamamıştı (yemişler miydi denizkestanelerinden). Betigül'ün İstanbul'dan arkadaşaydı. Cem onun için uydurduğu öyküde yanılmadıgıma sevindi.

Saatin kaç olduğu unutulmuştu. Uzaklardan müzik sesi geliyordu şimdi. «Ölüm kolay ayrılık olmasa» yineleniyordu heceleri bölünerek, uzatılarak, çok kesin, sert vurgularla.

Gözlerini kapadığında bir kez daha su çevrintisini görmüştü Cem. Dalgıçlara, balıkçılara, sünger avcılarına karışmış, suyun derinliklerinde bir belirip bir yiten olağanüstü yaratıkları da görerek. Kaçışıyordu Nereus-kızları, ışıktan yeşil saraylara girip çıkıyorlardı. Sonra dalgalar, tanımlanamaz bir doğa olayının etkisiyle derinlikleri sarsıyor, yosunları ışıktan saraylara dönüştürüyordu. İncilerle, mercanlarla, sedefli pinalara binmiş, çıkıp geliyordu denizkızları.

Unutulan yalnız saatin kaç olduğu değ'İdi. Cem herkesi unutuyordu. Birden sevindi. Unutuyordu, insanlar unutulmak için yaratılmışlardı.

'Dalgın bir çocuk,' diye düşündü Betigül, Cem'e bakarken, 'güzel mi, çirkin mi; güçlü mü, güçsüz mü, silik, yalnızca silik.' Haydar'm parmaklarından, avcunun değişinden hoşlandı-

ğmı algıladı. Silik değildi Haydar, şuydu buydu ama, silik değildi. 'Boynunda kırmızı mendil, daracık bir mayoyla, esmer, ne güzel esmerdi, sıcaktı, memeleri siyah inci tanesi, toprakta dolaşıyordu, yalın ayak, hep çıplaktır ayakları, çakılları ezerek.' Bu görünümüne, bu erkeklik fişkırıan yapıya tutkundu Betigül. Haydar'm ellerini dizlerinden yukarıya çekti.

Aşk gelip geçici bir duyguydu. Kendisi de hiç yaşamamıştı bunu: arkadaşlarından dinlemiş, gülmüştü. Kalbi çarparmış insanın, her an âşık olduğu kişiyi düşünürmüş... Gülünçtü. Haydar da böyle düşünüyordu; aşktan bir tek gün bile konuşmamışlardı. Tanışmışlar ve hemen o gece sevişmişlerdi. Ama aşkla, sevgiyle, hele sevecenlikle seviştikleri ileri sürülemezdi; birbirlerini hırpalayarak, dövercesine. «Hoşlanıyor musun?» demişti Betigül, başını sallamıştı Haydar, «hoşlanıyor musun-hoşlanıyor musun...» Sonra kasıklarının sızladığını, başının döndüğünü, hattâ sızıdan zonkladığını duyumsamıştı Betigül. Kolejdeki kızların mektuplaşmalarına (hepsinin bir mektup arkadaşı vardı mutlaka), birtakım aptal Amerikan delikanlılarının fotoğraflarına bakıp sevdalanmalarına ne çok gülmüştü! O beyaz, o kolalı örtüler, cam çiçekliklerde papatyalar, böyle bir akşam yemeği, elde Shakespeare dolaşmalar, mezarlıklarda «Macbeth» oynamalar, Lady Macbeth'in çılgın haykırışları, evde kalmış öğretmenlerin bakışları: akıl dışı saçmalıklardı. Pelit pastanesinde buluşulurdu o yıllar; kızlar coşkuyla, özlemle sokaktan geçen gençlere göz süzerlerdi, öpüş-tükleri oğlanların sayısını ezbere bilirlerdi. Gün-

çeler tutulurdu; güncelere oğlanların adları yazılırdı. «Ondan başkasını seveyim», diye sızıldanıp dururlardı, yeni biriyle tanışmaya dek. Beyaz tuvaletlerle o okul balolarında az olay çıkartmamışlardı doğrusu... Çamların altına kaçılırdı ve her şey eksik, bütünlenemeden yaşanırdı, her şey. Bu yüzden evliliği de yürümeyişi Betigül'ün (Kerem'le arkadaşlıktan da yıldan yıla anlamsızlaşıyordu). Hayır, birtakım evde kalmış İngiliz kadın romancılarının (okutmuşlardı zorla) ya da Amerikan yarı klasiklerinin («Jennie Gerhardt» için bir ödev hazırlamıştı) etkisi altında yaşayabilecek bir insan değildi, hayır asla, dayanamazdı buna. Üstelik ikiyüzlü okul arkadaşları; yataklarına sığındıklarında çarşafın ne çok kırıştığı, bacakların ne çok bitişip açıldığı, küçük, yarı saydam topukların yorganlardan taşıdığı, inlemelerin giderek sese dönüştüğü bilinen bir gerçektir. Papatya toplayan, beyaz örtülerde gümüş çatal bıçaklarla yemek yiyen o kızlar, kaç kez görmüştü Betigül, koridorlarda, kuytu köşelerde operleri birbirlerini. Kanatılmış, kan oturmuş dudaklar (bir kız, yataktan kaçarak Miss Rothman'ın lojmanına gittiği için yer yerinden oynamıştı; Miss Rothman apar topar geri gönderilmişti, mektuplar yazmıştı kıza, kitaplar göndermişti, sevicilik üzerine yeraltı klasikleri), mavileştirilmiş meme uçları... Sonra da gizleri utanmaksızın. Evliliği yürümeyişi; çünkü kocası da ikiyüzlünün, yalan erdemlinin biriydi. (Yüzü iğrentiyle kasıldı.) Yatağa girince her türlü cinselliğe, «aşk oyununa» açık olan bu adamı görmeliydiniz, evet, görülecek bir

şeydi bu. Gündüzleri kalabalıkta, kokteyllerde, partilerde, işinde, başkalarının yanında «kutsab» evliliklerini büsbütün kutsayan bir protestan rahibi sanki (Fransa'ya gitmiş, Sorbonne'u bitirmişti, ailesi çok zengindi, Betigül'ünkinden de zengin). Kibar ve ölçülüydü. Kadınlara olanca içtenliğiyle yaklaşırdı. Tiyatro kapılarında Betigül'ün kürkünü tutardı. Kapılarda kadınlara hafifçe eğilerek yol verirdi, herkes hayrandı ona; hattâ Betigül'ü kmarlardı. Tabii ki kibar ve ölçülü adamın buluşmaevlerine düşkünlüğü, ucuz orospulardan vazgeçemeyişi, sarhoşken onları eve getirişi (yazlıktan, döndüğü bir gece, unutamayacaktı Betigül, onları üçlü sevişirken görmüştü) kimsenin bilmediği şeylerdi. Evlilik yıldönümlerinde orkide gönderilirdi eve. Yıllarla bağlantılı olarak orkidelerin ve tektaş yüzüklerin sayısı artardı. Dayanamamıştı. Erkeklerden ve kadınlardan, gizli ilişkilerinden nefret ediyordu. İnsan. herkesin içinde sevişebilmeliydi. Haydar'm böyle dolanları, ikiyüzlülükleri yoktu. Ne yaptıklarını adıyla sanıyla söylerdi o. Aşktan konuşuldu muydu koridorlarda öpüşen, Amerikan delikanlılarıyla mektuplaşan, bir de Jane Austen okumaya tutkun o seviciler kızları anımsıyordu Betigül.

Ama bu çocuk, Haydar'm yanındaki dalgın, ürkek yaratık, bu gecenin zavallı konuğu, iyi biliyordu Betigül, bütün çılgınlıklara açtı; ikiyüzlülüğünden uzak bir insan yaratılabiliyordu.

Ancak insanın yanıldığı da oluyordu. Söz gelimi Kerem bir yanılgıydı. Betigül, Kerem'den çok şeyler ummuştu. Pelit pastanesine git-

tiği günlerde d   lerine girmişti genç adam. Sade'm «ahl ksız» genç kızları gibi koynuna girmiş, Kerem'in erdenliğini bozmu tu bu d   lerde. Sade ba  ucu yazarıydı o sıralar. Pelit'te b   rtlenli pasta yerken çantasından romanlar çıkarır, Kerem'e verirdi. «Tuvalet Odasında Felsefe»ye bayılıyordu. Kerem okumamı tı. Elleri kocamandı; Haydar'inkilerden daha g   l , daha g  kemliydi bu eller. İnsan onları g  r r g  rmez kapılıyordu; g  vdesinin katlandığını, b  k ld   n  hissederek. Oysa Kerem    ık olduğunu bile s  ylememi ti Betig  l'e (tanıdığını her erkek s  ylerdi). Kadınlardan uzak yaşamayı seviyordu. İngiltere'ye gitmiş, oradan Polonya'ya geçmişti kaçak olarak. Yıllarca g  r   memişlerdi.

Önceleri yalnızca o kalın parmaklara, o kocaman ellere d   k nd ; tutkund ; sevdalı bir genç kız gibi yana mı tı. D   lerde, sanrılarda kenetlenmişlerdi.

Kerem'in. kar ısısında çırılçıplak soyundu u günü hatırladı Betig  l. D  n p bakmamı tı o. Polonya'dan yeni d  nm  t , herkes Polonya'yı soruyordu Kerem'e. (Dudağını b  kt  Betig  l: seviciler kızlar sonradan da toplumcu olmaya kalkışmışlardı.) Aynadaki yansı ilgisini çekmemişti genç adamın; aldırış etmeyerek, tek başına yaşadığını evinin işini (tozunu alıyordu aynanın) s  rd r m  t . Betig  l tokatlamak istemişti Kerem'i. Bodrum'a birlikte gittikleri o yaz (bo anmıştı artık) h  l  umutluydu. Ama sonra Kerem'i bırakıp Haydar'a kapılmıştı ve Haydar istemese («Yahu efsane gibi adam bu  ocuk.» di  ordu) bir daha aramazdı onu. Aynanın kar-

şışmda çırılçıplak soyunduğunda yıkılmış, ilk kez acı çekmişti. İyice saçmalayarak Kerem'i de soyamak istemişti. Ve Kerem karşı koymamıştı. Betigöl gömleğini çıkarmıştı onun, pantolonunu çözmüştü. Çırılçıplak öyle karşılıklı durmuşlardı, Kerem'in alaycı gülümsemesini görerek. «Senle yatmayacağım!» demişti Kerem. İtmmişti. Çırılçıplak toz almıştı. Ağladığım da anımsadı Betigöl, yatağa uzanarak kolejli kızlar gibi kendinden geçtiğini...

Sonra kaç kez Haydar'm koynuna girmişti Kerem'in gözü önünde, burada, bu teknede, koylarda demirlemişken, kaç kez! Yine aldırmamıştı o, yine uyanmamıştı. İşte o yaz, Haydar'm boynundan hiç çıkarmadığı kırmızı mendil, Gökova'da, insanı fosforla ısıtan bir koyda üçü denize girmiş, aydınlığa kapılarak mayolarını çıkarmışlardı; Kerem yüzüp gitmişti ötelere. (Cinsellikten başka bir şey düşünemeyeceğini ayırımsadı Betigöl.) Yüzüp giderken Kerem'in gövdesine bakmaktan alıkoyamamıştı kendini; gümüşe bulanmış her yanı.

'Görüyorum onları,' diye düşündü Cem. Masadan kalkmaya çalıştı. 'Görüyorum onları.'

Görmek istemiyordu; burgaçta dönenip duruyorlardı.

Murat göl ağasının evinin önündeydi. Duruyordu.

Fotoğrafını çekiyordu Tarık, Murat'ın; sonra film değiştiriyordu.

Kendisi otomobilin kapısında kalmıştı.

Çakıl taşlarının arasında çiçeğe durmuştu dikenler, yakıcı güneşle beslenerek.

Yoldan kamyonlar, otobüsler, özel arabalar geçiyordu sürekli.

Bir kasabada, karanlıktı geçtiklerinde, alacakaranlıktı, tellere takılı kalmış yırtık bir uçurtma görmüşlerdi. Kuyruğu kırmızılarla, sanelarla, yeşillerle rüzgâra vermiş kendini, çırpınarak.

Masanın başında duraksayarak, 'İşte sevişiyorlar,' diye düşündü.

Haydar'ı öpüyordu Betigül.

Tarık uyanmamıştı hâlâ. Saat de geç olmıyordu.

Boğucu bir hava esiyordu Kirke'nin içinde.

'İşte sevişiyorlar, gözlerimi yumuyorum, yollarda yürüdüm ben, rıhtıma inmek için. Sevişerek değil, tutkularla değil, isteklerle değil, kendi kendime gibi, denüp bakmayarak kuyumlar satan Çerçi'ye, kepenklerine, gelmek için buraya, sevişebileceklerini görmek için.'

Bitmişti hoşgörü, bitmişti hak verme, anlayış; sona ermişti. Kimse hoş görmemişti Cem'i. («Kıyıya inemezsin,» diyerek Murat, göl masmaviydi, ötede, otomobilin yanında onları beklerken demişti bunu gülerek, «ayağın takılır, düşersin.») Sonra kimse, bir kez olsun ısıltıyla donatarak bakmamıştı yüzüne, sevdiği hiç kimse.

Tarık'ın uyuklayışı şaşırtıcı, kadınla adamın durmaksızın öpüşmeleri ürkünçtü. Gece bitmeliydi, bu gece de, ama nasıl; ayışığı çakılı kalmıştı göğün ortasına.

'Gri kayalar üstünde-gri kayalar üstünde...' Başgüverteye yöneldi. Lambanın aydınlığı yitmişti birden. 'Öldürüyordu denizkestanelerini.'

Kapkaranlıktı gece. Gökyüzüne baksaydı bu karanlık duygusundan kurtulacaktı, ama lâci-verte çalan karanlığı yeğledi. 'Kapanıyor iğneleri iç içe geçerek ve ölüyorlar.' Kerem, «Kumsalda,» diyordu, «taşlarla, yosunlarla gizler kendini denizkestanesi; görmez insan.» Uçtaydılar. Bu koyu karanlıkta Kerem'in beyaz gömleği seziliyordu; ama ne çok ötelerdeydi ikisi de. Başgüverteye yöneldiğini, orada durduğunu görmemişlerdi. Murat dinliyordu. Batık gemileri anlatıyordu Kerem, gezileri, Ege'yi, Akdeniz'i.

Yemek boyunca süren o garip kaynaşma sona ermiş, herkes bir köşeye çekilmişti.

'Murat'ın yüzünü anımsamıyorum, nasıl da boşyüceliklere kapılmış yaşıyor, nasıl da istekli buradakilerden biri olmaya. Anımsamıyorum yüzünü, bilmediğim bir ışık aydınlatmıştı bir gece.'

Geziler yaşanmıştı bu tekneyle; batık gemilere dalmıştı. Ama önemli olan Kirke'nin yapımıydı. Çam ağaçlarına, dağ selvilerine, bıçkıevlerine taşman sedirlere acıdı Cem. Bodrum'a girerken (sayısız dönemeçten kıvrılmışlardı, Tarık dikkatli kullanmıştı arabayı) ağaçların, o ördekbaşı çamların denizi görmek istercesine boy attıklarını düşünmüştü.

«Her şey benim,» diyordu boyuna Betigül, tekneyi göstererek, lambasını göstererek, Haydar'm saçlarını okşayarak, «benim malım.»

Burada bulunuşları, bu sözleri dinleyişleri saçma değil miydi? Cem, Tarık'ın belli bir dünya görüşüne bağlanmadığını anımsadı. Sürekli eleştiriyor, ama ortaya yapıcı bir şey koyamı-

yordu, Murat iktisattan konuşurdu sürekli, Keynes'in düşüncelerini alaya alırdı. Betigül, Kerem'i göstererek, «Komünisttir o,» demişti. Herhalde komünist eğilimli değildi Kerem, Betigül'ü yanıtlamamıştı.

Kimdiler?

Ahmet özgürlükten yanaydı. Bu özgürlüğün nasıl bir şey olduğunu insan kavrayamazdı. «Sıradan bir sosyal demokrat,» diyordu Murat. Emine'nin politik görüşlerle ilgilendiğini sanmıyordu Cem.

Kim olduklarını bilmiyordu.

Arkadaşlarıydılar. Kerem ve bu sevişen kadınla erkek de arkadaşları olacaktı. Ama umutlanmıyordu. Yirmi yedi yaş, umarsızlığı öğretmişti nihayet.

Korkunç bir geceydi, karanlıklarla örülü. Başgüverteye yöneldiğinden beri boğuşup duruyordu kendisiyle, dinleyerek Kerem'in anlatıklarını.

Gündüzleri de lâcivertti Gökova'da deniz, mürekkep gibi. Denizin bir yangını vardı mavi-lerle, menekşelerle, zümrüt yeşiliyle tutuşmuş. Güneş vurdukça. Lâcivert menevişlenirdi.

Kuzuikulukları aydınlanırdı gümüşten demetler gibi ayışıklı gecelerde, girintili çıkıntılı koylarda sessiz, puhu kuşu yankılarıyla çınlayan.

Kıyıları oymuştu deniz; kayalar keskin, bıçak sırtı gibi iniyordu aşağılara. Büklerde yalnız adamlar vardı, tek başlarına durarak, artlarında mağarayı andıran kovuklar; öyle kendi kendilerine, yırtık pırtık giysilerle ve ellerinde

oltalar lâcivert denize uzatılmış, sabırla bekleyen.

Lâcivert denizde kırmızı saçaklarıyla kayıp giderdi denizanaları. Uzaklara değil ama, kıyılarda, epey eskiden kalma ve sulara gömülmüş iskelelere doğru, taşları görünürdü dipte iskele- nin, kim bilir ne zaman yanaşmıştı kayıklar, balık avlarından sonra ve dolanıp dururdu denizanaları suda ölen gelincikler gibi.

Açık denizlerde yunus balıkları yarışıyor- du tekneyle, batıp çıkarak sulara ve hep geçmek isteyerek tekneyi. Sanki dosttular insanlarla, sanki konuşacaklardı.

Martılar uçardı sabahları erken saat, kıyılarda, büklerde, hızla, dikey inerlerdi denize küçük, korunmasız balıkları yakalayarak ve daha yükselmeden parçalayarak, uzun kanatla- rım cırpırlardı hep. Bir zamanlar Karya gemi- lerinin yanaştığı bir limandı martıların uçuş- tuğu bu yarımada; taşlardan basamaklar çıkı- yordu tepelere, kırmızı karayosunlarıyla bezen- miş.

Sonra kimi zaman yağmur yağardı, gelip geçici yaz yağmurlarıydı, ama kış ortasmday- mışçasma yağardı. Tente ıslanırdı, yelkenler ıslamrda, akıp giderdi sular tekne- de deliklere çağlayarak. Güneş açardı yağmuru durdurarak, birden ısınırdı hava bungun, boğucu bir mevsimde yaşandığım anımsatırcasma. Bükleri çok ötelerden çevreleyen sıradağlar yanaşır, yakla- şırdı bulutlarla kuşatılmış doruklarını göstere- rek; göle dönerdi büklerin denizi.

Yankılar çarpardı tepelerden tepelere, da- ha ötmeden puhu kuşları, akşam saatlerinde.

gün. koyulaşırken.. Bir dağmış gibi sivriirdi günlük ağaçlarıyla kaplı tepeler. Yankılar çarpardı tekneden indirilmiş kayıkla büklerin kuytululuklarına gidilirken konuşulursa, bağrılırsa, sesler dağılır, bölünür, çoğalırdı.

Sedir ağaçları sulara eğilirdi, denizin lâci-vertlerine; insan şaşırırdı bütün ağaçları böyle suya eğilmiş görünce.

İşte Çatı limanında giderek kırmızıya çalıyordu batan akşam güneşi, gün ışığındaki toprak rengi de, kına yakmışçasına; tepelerden tepelere vuruyordu son güneş ışınları, büsbütün artıyordu o zaman toprakta kırmızılık, sedir ağaçları bile yeşil değildi şimdi. Güneş görünmüyordu ama; tepelerin ardında kalmıştı, batıyordu; aydınlanırken çuhaçiçeğiymiş tanyeri şimdi leylâğa durmuştu.

Sonunda sedir ağaçları yeniden yeşerdi ve diz boyu çalıklar sarartılarıyla bir kez daha güündüler.

Anlatıyordu...

Açık denizlerde, kayalara oturtulmuş fenerler, kabaran, hırçınlaşan dalgalarla sarılı bu teknede günlerce yatıp uyumuşlardı karanlığın en koyusunda, yıldızlarla, samanyollarıyla.

Sidre'deki o boncuğu çağrıştıran inanılmaz kum tanecikleri, o görkemli kumsal, biliyor muydu Murat, bir ecenin, Kleopatra diyorlardı, terkettiği kölelerden kalmıştı. Açıktan, susuzluktan ölmüştü köleler. Çürümüşlerdi, kokmuşlardı. Sonra dağılıp insan tozu olmuşlardı. O boncuk gibi kum, kemiklerden oluşmuştu.

Anlatıyordu, bir yılanı nasıl öldürdüğünü, Sidere adasında; yılan kıpırdamamıştı Kerem'i görünce. Yalnız o yürüdükçe başını çevirmişti sağa sola. Sidere'de tiyatro kalıntıları, sokaklar, heykel parçaları olduğu gibi duruyordu. Kerem nereye giderse geliyordu ardından yılan. Kıvrılarak, çöreklenerek bekliyordu o durunca. Dar bir yere sıkıştırmıştı yılanı, yeşildi, belki sudan çıkmıştı.

Taşla vurmuştu beline, bir daha sürünmesine imkân bırakmayarak; öldürmüştü.

Cem yüzüğüne baktı: gümüşten, kıvrılmış bir yilandı. Kaç yıl önce Diyarbakır'da yaşlı bir gümüş kakmacıdan almıştı; küçücük bir dükkânı vardı adamın, kapısında gümüş çingiraklarla.

Kötü bir geceydi; yalnızlıkla başlamıştı. Yalnızlıkla geçen bir günün en çirkin simgesiydi bu tekne. Sidere adasında bulunmuş, sarı mermerden bir kral başını anımsadı, kamara-nın kapısında duruyordu, yere gelişigüzel atılmış. Kralın tacı belirgindi, göz oyuklarına kıvrım kıvrım kireçsi kalıntılar, kavkılar birikmişti; kırık çenesi. Betigül masaya getirmişti kral başını, göstermişti onlara. Ölü sarılığı vardı mermerde.

Acıdan, nefretten başka bir şey hissedemezdi insan Kirke'de. Bütün bir gün değerlendirilecek olursa, şaşırtıcı görünümlele karşılaşılabilirdi. Cem teknenin limana girdiğini görmüştü; tekne, deniz fenerlerinin arasından süzül-müştü. Birtakım insanlar inmişti (kimdiler). Kıyının öbür ucuna yürümüşlerdi. Şimdi yok-

tular. Kerem onlarla değildi sabahleyin. Beti-
gül giysi değiştirmişti.

Gerçekte Kirke'nin de bir batık gemi olma-
sı özlenebilirdi. Sebepsiz bir düşmanlık mıydı
bu? (Yorulmuştu ayakta durmaktan, kamara-
nın üstüne çıktı sessizce.) Sonra Kerem, alaca-
karanlıkta gülümseyerek (yılana taş atan kol
sakinleşmişti) Murat'a dönünce, sanki tekne
yola koyuldu, yelkenler rüzgârla şişti. Cem yü-
rek çarpmtısıyla (çünkü kıyıda kalmıştı) aşı-
ğı inerek demir tutamaklara sarıldı. Görmemiş-
lerdi. Çocukluğundan beri zengin insanları sev-
mediğini düşündü. Ama niye? Bayağı bir servet
düşmanı mıydı? «Onların parası var, bizim
yok,» diye. İlk önceleri böyleydi kuşkusuz: bü-
yük evlerde oturduklarından, elektrikli tren-
lerle oynadıklarından düşmandı arkadaşlarına.
Sonra gencelmışti, yıllar geçmişti aradan; şa-
şılacak bir şey ama, bu kentsoylu arkadaşların
hepsi de mutluydu. Kendisi de kentsoylu değil
iniydi? Elektrikli trenlerin yerini son model
otomobiller almıştı. Bir ara onların otomobille-
rine de binmişti Cem. O bayağı servet düşman-
lığıysa hiçbir zaman sona ermemişti. Gelgele-
lim evlerine girip çıkmış; büyük pikaplarda
hızlı, hareketli parçalar dinlemiş, onlar gibi ol-
maya özenmişti içindeki öç duygusuyla, tiksiniç-
le. Onlardan gönendiği bile söylenebilirdi: ama
çok kısa bir dönem. Yapmacıklı davranışlar,
insan kıyımları karşısında sessiz tutumları (Çı-
nar'da viski içiliyordu o günler, gözde bir yer-
di otelin barı), servetlerin birleşmesi için yapı-
lan evlilikler, şampanya patlatmalar; yılmıştı,
utaniyordu, onlarla görüşmemeye karar vermiş-
ti.

Sınırsız bir boşluk içindeydi yine de. Çünkü ötekilere, kol kola girerek alanlarda, caddelerde yürüyenlere katılamamıştı. Ötekilerin yüzleri gergin, gür seslerle söyledikleri şarkılar (güzeldi bu şarkılar, etkiliyordu insanı); yaşamı bir sınıf mücadelesinde değerlendirmeleri, isyan içinde olmaları güzeldi. Bu kalabalık alanlarda insan yalnız olmadığını, yaşamın değişebilirliğini kavıyordu. Arkadaşlıklar kurmuştu. Ve bu arkadaşlıkların gelip geçici olabileceğine inanmamıştı. Ama ötekiler de bir türlü yadsıdıkları bireyciliği aşamıyorlardı. Ya da Cem aşamayanları tanımıştı. Daha pek çok şey-

Sonra Cem dışta kalmayı yeğlemişti. Böyle inançsız (inançsız mıydı), ereksiz yaşamayı (üstelik yirmi yedi yaşında genç, sağlığı yerinde biriyken) bağışlanamazdı.

Bunları düşünerek sonsuz uyumu bulmaya çalışıyordu (var mıydı). Murat gibi kasıntı, unutkan, insan ilişkilerine aldırmandan yaşayabilirdi. Ya da Kerem gibi denizkestanelerini toplayarak ve küçük bir teknede (hafiften sallanıyordu şimdi) bir yığın insanla hiç uzlaşmavarak (uzlaşmadığı açtı Kerem'in).

«Bir şeyler yapmalısın,» diyorlardı Cem'e, «bir şeyler yapmalısın, tavrını belli etmelisin en azından.» Tavrını belli etmek için büyük kalabalıklara, kitleye karışmalıydı. Yürüyüşlere katılmalıydı. Birkaç kez katılmıştı. İnsanlar, o kızıl erkekli öğrenci kalabalığı koluna girdiğinde, ateş almişçasma ırkiliyordu; ırkılmıştı. Sesi çıkmıyordu şarkılarda. Ölüm, cinayetler, işkenceler isyanla donatıyordu varlığını. Benliği

ilgisizdi, kendine yontucuydu. Edilginliğinden utanıyordu.

Hayır, sonsuz uyumu bulamayacaktı. iç içeydi her şey. Bir gemicinin seyir defteri degildi yaşam. Karmakarışık yollara girip çıkıyordu insan. En önemlisi sonsuz, olanaksız bir iç çatışmayla boğuşuyordu. •"Kimdiler?" diye sormaya hakkı yoktu. Kendisinin kim olduğunu, neler duyumsadığını, neden herkes gibi yaşayamadığını çözümleyememişti. Bilinçaltını eşelemekten, bilinçliliğe varamamış iç tepileri, örtük duyguları belirtiğe geçirmekten korkuyordu. (Yitirmekten korkuyordu. Çok şey yitirmişti. Zamanla tümünün izi silinmişti de.) Kimse sormamalıydı ona niçin bu denli sevdiğini, kimse sormamalıydı. Ama niye?

Hayır, gelişmenin, insana sonsuz uyumu sağlayacak açılımın örtükten belirtiğe geçiş olduğuna inanmıyordu. Kimse evrimci diyemedi kendisine. Belki uyumu da aramıyordu. Belki çelişkiye bağlıydı bir tek. Ama dış dünyanın çelişkileriyle bireysel çelişkilerini birbirine karıştırıyor, özdeşliyor, içinden çıkılmaz bir karmaşalık, bir bilinçsizlik süreci yaratıyordu.

Artık sakindi su, çevrintisinden konuşulmazdı; uçsuz bucaksız, karanlık bir denizdi. Dalgalar kıyıya çarpmıyordu. (Gökyüzüne bakmamakta diretecekti Cem.) Tekne demirliydi rıhtıma. Büyük çapa sudaydı; bağlıydı halatlar. Kale olanca görkemiyle artlarmdıydı; biliyordu Cem. Lambanın ışığını kısmışlardı herhalde, ayışığı daha bir belirgindi, öbür tekneler karanlıktı. İnsan bu görüntüyü unutamazdı.

Belki hiç gerçekleşmeyecekti, çevresindeki

ler aşkla arkadaşlıkları yaşamayacaklardı, istemiyorlardı. Bugüne dek birlikte oluşları, hayli sömürülmüş, kötüye kullanılmış bir incelikten-di. Üstelik kendisi bilinçle birini seçerdi aralarından, ddkbaşlılıkla. Garipti bu, şaşırtıcıydı. Herkesin kendini istemeyenlerin ardında ko-şuşturması kötüydü. Kime, hangi değer yargı-sına ters düşerse düşsün, yaşanmalıydı. Yaşan-mayacaktı ama.

Sözelimi Kirke'ye girerken bitmişti.

Yolda (yaprakların gölgeye dönüşüp oynaş-maları da, benek benektiler, unutulamayacak-tı) "Bizi yemeye çağırdılar," demişti Murat, "gitmezsek ayıp olur." Yeniden sevinç birik-miştii içinde. Sanki tek sözcük söylemeden barışabileceklerdi. Gözgoze gelmeleri yetecekti: gülümseyeceklerdi. "Seninle konuşmak istiyorum," demeseydi sanki düzelebilirdi kırgınlık. Mutlu olduğunu sanmıştı bir an. Murat konuş-mak istememiş; bıçkının gürültüsünü dinle-miş, kime yapıldığı öğrenilemeyecek bir tek-nenin direklerine bakmıştı. Çok şeyi unutmuş-tu kıyıya inerken Cem (pervane ölmüştü lamba-nın karpuzuna yapışıp). Tekneye binerlerken 'Murat'la arkadaşlığımız bitecek,' diye düşün-müştü; önlenemezdi, her şey açıldı, Murat'la arkadaşlıkları bitecekti.

Dünyayı bir görüngeden değerlendiremiyor-du şimdi. Ufuk çizgisi de kaybolmuştu. Orta-daydı her şey: caz parçaları dinlenmiş sekiz on odalı apartman katları, klasik döşeme tar-zı, cazla bu döşeme arasında bir uyum vardı üstelik, arkadaşları zenciler gibi parmak şıkır-datırlardı; kahvede oturuşu, daha bu sabah

(çaylar tavşankanı değildi); Kale'nin önünde, dalgarıkandan dönerken kendisinden ayrılan ve hayatı olduğu gibi kabul etmekten kıvanç duyan onlar; Betigül gözlerini dikip bakıyordu; işte yürüyorlardı yan yana şiirler okuyarak yüksek sesle; Kirke birkaç güne kadar Gökova'ya açılacaktı... Demek suç kendisinde değildi. Hayatı suçlayabilirdi. Başka bir ortamda, başka koşullarda yetişmediyse hayat suçluydu.

Görüntüleri dizginleyemiyordu (Kerem'in konuşmaları erimişti):

Masal anlatıyordu annesi.

Bir parktaydı.

Bütün çocukluğu avcunun içindeydi, tek bir anda yaşanmıştı sanki.

Peri, Pinokyo'ya acımişti.

Öbür çocuklar gibi koşamazdı, top oynaması yasaklanmıştı; "Terlersin," diyordu annesi.

Elinde Hegel'in toplu eserleri, Arnavutköy'de, otobüs durağında bekliyordu; yanından ayırmıyordu kitapları, ama okuduklarından da bir şey anlamamıştı.

Beyazıt'ta, ağaç-altında oturuyordu, sıcak bir yaz günüydü.

Atkestanesi ağacının büyük gölgesine sığınmıştı.

Vişne şerbeti içiyordu.

Birden caminin kapısından cenaze çıkmıştı.

Tabutun baş ucuna siyah, çevresi sarı, beyaz çiçekli bir başörtü sermişlerdi.

Üzgün, yoksul insanlar kıymıkları uzaktan belli olan tabutu taşıyorlardı.

Kahvedeki herkes ayağa kalkmıştı.

Ayağa kalkarken tüyleri diken diken olmuştu.

Sanatın gerçekliği doğadan ve tarihten aşkındı; Hegel böyle düşünmüştü.

Cenazenin arkasından genç bir kadın geliyordu, başını camgöbeği bir örtüyle kapamıştı, giysileri basmaydı.

Ölünün son konukları ne kadar da azdı!

Tabutu cenaze arabasına bindirdiler.

Fenerbahçe plajında, kocaman bir ördek olan simidiye denize giriyordu.

Babası merdivenin başında durmuş, "Bir-iki, bir-iki..." diyerek yüzme öğretiyordu; almanca bir kitaptan okumuştı bu yöntemi.

Utancından kıpkırmızı olmuştu.

Herkesin kendisine baktığını sanıyordu.

«Bir-iki, bir-iki...»

Çırpınıyordu.

(Gülümsedi, içi burkulmuştu.)

'Nasıl yaşadım ben?' diye sordu kendi kendine, 'Nasıl yaşadım ben?'

İşte insanların yüzünden; ne farkeder, çamaşır suyunda «cin» pantolonların mavisini açanlar ile kol kola girerek alanlarda yürüyenleri birleştirebilirdi bu konuda, bir ayrım yoktu sanki aralarında, onları eleştirmeye yanaşamamıştı doğrusu, suskun dururdu böyle anlarda; çok acı çekmişti.

«Orda, karanlıkta ne duruyorsun,» dedi Murat.

'Ama şu arkadaşlıklara duyduğum aşk,' diye düşündü Tarık'ın pansiyondan getirdiği hırkayı ilikleyerek, 'kime anlatabilirim ki bunu!'

«Dalmışım,» dedi Murat'a yalan söyleyerek. Dakikalardır onları gözetliyordu.

'Saçma biliyorum ama, ben yıllarca her saniye onları düşündüm diye şu kadarcık bir karşılık hakkım sanıyordum.'

Dayandığı tutamaklardan uzaklaşarak ve onlardan yana yürüyerek 'Âşığım,' dedi sessizce, duyurmayarak onlara, doğaya söyledi.

Doğa işitemezdi tabî; gündüzle geceyi yaratmıştı, gündoğumuyla günbatımı vardı doğa için; akşam üzerleri çabucak geçerci.

Hâlâ batık gemileri anlatıyordu Kerem. Birçok kez dalmıştı Bodrum'da, Gökova'da, Marmaris'te... Amforaların üstlerindeki yıldızlardan söz ediyordu. Batık gemilerin iskeletleri bile kalmamıştı. Çürüyen ağaç gövdeler derinliklerde yok olmuştu. Buğdayla, zeytinyağıyla, kan kırmızı şarapla dolu testiler kalmıştı bir tek. Kerem, İstanbul'daki dostlarına yığınla amfora armağan etmişti; kendi evinde de vardı birkaç tane.

Niye konuştuğunu düşündü Kerem, hep anlatmıştı, gece boyu. Çünkü Murat yanına gelmiş, sormuştu. Ama bir çöl gibi sevmişti nice-din denizi. Çölden hiçbir ayrımı yoktu onun için Akdeniz'in, kum yerine su, boz yerine lâcivert. Günlerce tek sözcük konuşmadığı olurdu. Kendi kendine yaşamanın mutluluğunu taddı. İnsanlardan usanmıştı. Karanlık bir gecitte yaşıyorlardı hepsi de, kuşkuyla, kaygılarla. Kerem bir şey ummuyordu insanlardan.

Denizsandığıma ilişti Cem. Murat'la gözgöze geldi. Başını çevirdi Murat.

Gökyüzüne bakmamakta directmeyecekti

artık; şu yeryüzünde kimse bakmak istemiyordu ona (Kerem susmuştu işte).

Yıldız doluydu gök. Koyu bir karanlıktı ama, denizinkinden farklıydı. Yakamozlar yoktu; tek tek ışıldıyordu yıldızlar. Birbirine geçmiş sayısız Samanyolu vardı. Çobanyıldızı çakılı duruyordu.

Yakındı yıldızlara, insanlara olduğundan daha yakındı; şöyle uzansa, ayaklarının ucuna bassa avcuna dökülecekti hepisi. Sanki böyleydi.

'Işığı söndürdüler. Kısarlar lambayı, söner ışık. Sevişirler sevgi nedir bilmeyerek, aşk nedir bilmeyerek. Kamaraya geçtiler.'

Sanıldığından küçüktü kamara. Gülünçtü ama, kapının kenarındaki rafta, bardakların arasında, yabancı çiçeklerin doluşturulduğu bir vazo duruyordu. Dışardan sızan ışıkla aydınlanmıştı vazo.

'Ardına dek açık kapı. Sevgisiz ve aşksız ama, yarı dirimin uyumuna sığınarak, görkemli bir şeymişcesine birbirlerinin çıplaklığını tatabiliyorlar. Devingenlik değil birlikte oluşları, bir denizin gelgiti değil, yükselişle çekiliş arasındaki hareket değil. Hiçbiri. Birlikteler. Kamara. Karanlık. Sızar bilinmeyen bir ışık açık kapıdan. Bilinir de, yaşanmıştır çünkü. Ayışığımda ne hissediyorsun? Gövde dinginleşir, gerilir, kasılır ve dinginleşir titreyişlerle.'

Oyuncak tüfeklerinden, atlarından, küçük kurşun askerlerinden soyunmuştu Haydar. Şimdi cırlıçıplaktı kamarada. Silâhsız, güçsüz ve silâhlı, güçlü; bir öyle, bir böyle; istekle geri çeviriş arasında bocalıyordu. Daha demin

oyuncak tüfeğiyle tümünü öldürmüştü: uzun tırnaklı elleri, ağzına doluşan bu uzun, ipeksi saçları, baygın manolya kokusunu, yapma gelinciği; öldürmüştü. Yeniden dirildiler.

'Titreyişlerle, birlikte ve aynı zamana bölüştürülerek. Dilleri yılanlaşır, dudakları bir bardak suyu özlemez artık. Bu benim hayatım değil, ben yaşamıyorum bunu. Kamara. Aydınlık. Işığı söndürürler. Hepimiz biliyoruz, sevişiyorlar. Sonrasız bir şey gibi, küstahça, alay ederek. Biz yokmuşuz gibi. Pansiyon odası. Yalnızlık. Sarhoşum. Üç kişinin dağınık yatakları, somyası gıcırdayan karyoları.'

Yapma gelincik, kamaraya girmeden ve kendisini sürüklemekten önce bir kadeh kanyak içmişti. Sert bir alkol kokusu vardı aralarında. Dumanın kokusu başka olurdu. Duman maviydi, koyu bir mavilik kaplardı küçük kulübeyi. Kulübe sazlardan, kamışlardan yapılmıştı. Çevresinde pembe zakkumlar açardı; güneşte kaldıkça morarırdı zakkum. Kulübe çok başka bir zamandaydı. Yemeğe kalabalık oturlardı. Anımsıyordu Haydar: çok kalabalıktılar o sıra. Memeliklerinden göğüsleri taşan kızlar vardı; gözleri yarı kapanık, uyuklarcasma ve baygın, kulübede, üç kişi, dört kişi, dumanın mavisinde sevişirlerdi. Sabah olurdu birazdan. Ölü gibi, kalıplaşmış, kıpırtısız yatarlardı, hepsi hareketsiz, ölmüşçesine. Ama sevişirlerdi. Birbirlerine değmeden. Öpüşmeyerek, kadınların ve erkeklerin ağzını öpmeyerek, kadın ve erkek olduklarını bilmeyerek.

'Döndüğümüzde gülümsemeyerek, konuşmayarak, yoldan ve fırtınadan geçip bu olayı hiç

konusmaksızın uyuyacağız. Sesleri işitildi, sözler anlamsız hecelere ayrılmış, insan seslerinden başka, açık pencereden, hayvanca, hırıltılarla kesik kesik, hiç kilitlenmez kapılar, utanmasızchv sevişmeleri.'

Kamaranın ortasına fırlatılmıştı yüksek topuklu ayakkabılar. Topuklar bir tüfek namlusuydu Haydar için. Soyunmamışlardı. «Benimle olmak zorundasın,» diyordu Betigül. Örtük-tü, giyinikti. Betigül onu bulduğundaki gibiydi: dağınık ve kaygısız, boynundaki kırmızı mendil yağ içinde, kirli, saç diplerine tuz birikmiş, iğrenç.

'Batık gemilerin bulunduğu denizleri anlatarak, bir puhu kuşu gibi yankıyarak konuşuyor. Adı Kerem, denizkestanesi topluyor, adı Kerem.'

«Bizimkiler yattı galiba,» dedi Kerem. Başını uzatıp kıça baktı. Düşündü: 'Haydar'ı dişleriyle, tırnaklarıyla öldürürcesine...'

'Sanki bilmeyerek seviştiklerini, bu gece denize açılacakmışçasına, karanlıkta dümeni kullanabilir ve yol alabilir gibi, dikkatle dinleyerek, daha önce açılmadığını düşünmedi, yanı başımda duruyor, benim arkadaşım değil artık. Adı Murat değil. Sonra rüyasız bir uykuya sıgıncak.'

Bir zamanlar iyi daldığını, genç, güçlü biri olduğunu söylemişlerdi Betigül'e; belliydi. Balıkçılar söylemişlerdi. Kıyıya yanaşıp Salmakis' teki otele balık bırakıyorlardı. Uzun, çakıllı bir yolda yürümüştü sazdan kulübelere gitmek için. Aklına koymuştu Haydar'ı. Yalın ayak basardı Haydar çakıllara, sertleşmişti topuk-

ları ve sevişildiğinde, bu topuklar yumuşak kadm-gecvdesine batardı; bütün sinirleri gevşerdi insanın.

Hiçbir şey düşünmek istemiyordu Cem.. Göz pınarları dolmuştu. Gökyüzüne bakıyordu. Tanıyordu yıldız burçlarını; işte on iki takım-yıldız, gökbilim kitaplarından karanlığa işlenmişcesine; ama hiçbirisi mutluluk, inanç, öfke sözleriyle yüklenmemişti (kim yazardı gazete-lerde yıldız burçlarının söz verdiklerini). Dönüp duruyorlardı akarcasına. Ne ısıltıları, ne irilikleri etkiliyordu insanı. Güzeldiler.

«Tarık uyuya kaldı,» dedi Cem, Murat'a sCyleci, «kalkalım istersen.»

Ay batmış mıydı?

Kale her zamankinden daha karanlıktı. Bu-
rağanı çağrıştıran rüzgâr da esmiyordu. Kale'
nin önündeki sarı balık ağları (akşamleyin,
tekneye gelirken uçuşuyorlardı) belirsizdi; top-
lanmadıklarını biliyordu Cem.

«Ge;; oldu.» dedi Murat.

Kerem gülümsedi. Nihayet gideceklerdi,
nihayet yalnız kalacaktı. Şilteye uzanıp uyuya-
bilecekti.

Sedeflenirdi çakıllar, çakılları alıp götürür-
dü bir dalga.

Kahvede kimse kalmamıştı. İskemleler ve masalar toplanmıyordu yine de. Bomboştu alan. Saat dörde geliyordu; birazdan gün ağaracaktı. Tarık uyuklayarak ve gözlerini açamayarak pansiyona doğru yürümüştü. «Sabah, güneşin doğuşunu çekeceğim.» diyordu. Uyana-bilecek miydi? Cem'le Murat kahveye oturdu-lar. Tabii çoktan sönmüştü çay ocağı, kahveci gitmişti. Çarşıda açıktı bir iki dükkân. Durgun, esintisiz bir yaz gecesiydi; sona eriyordu. Ses-ler (ayak sesleri, denizin hışırtısı, Bodrum'a bu saatte varan ve pansiyonlara yönelen bir oto-mobilin homurtusu) çok belirgindi, yankılanı-yordu.

Buraya niye oturduklarını düşündü Murat. Sabahı beklemek için belki de. Ama kendi ken-dine, tek başına oturmayı istemişti. Cem'in gi-dip yatacağını sanıyordu. Tek başına otursay-dı, Kirke'yi düşünecekti; açık deniz gezilerini, Kerem'in anlattıklarını, eski yazları anımsaya-rak. Karşısında sessizce oturuyordu Cem; göğsü inip kalkmasa, solumadığı bile söylenebilir. Önüne bakıyor, kaygılı, kararsız. Hep önüne bakıyor.

Galiba çok içmişlerdi. Deniz havası da çar-

pıyordu insanı. Bodrum'a geldiklerinden beri her gece çok içiyorlardı zaten ve bir şey değişmiyordu; duygular, iç tepiler, kişisel düşünceler baskı altında tutulamıyordu. Ağzı zehir gibiydi Murat'ın, midesi yanıyordu. Sonra içinde bir sıkışıklık, bir boğunç vardı. Hiçbir yaz bu denli sıkılmamıştı buralarda, güneyde. Güneşi severdi. Denize, ilkay biçimindeki kıyının öbür ucuna bakıyordu şimdi. Birkaç tane beyaz ev: bir tanesi oldukça büyük ve epey eski bir yapı.

Bu beyazlık sürekli renk değiştiriyordu; tıpkı menevişli deniz gibi. Ama mavinin bir çeşitlemesi değildi. Yumuşaklığı ya da sertliği yansıtmıyordu. Gün ışığında çiğ bir aklıktı; uzun süre bakılamazdı evlere, yapılara. Günbatımında eflâtuna dönüşüyordu evlerin beyazı. Bütün kasabayı erguvanın alacasında görüyordu insan. İş'e şimdi uçuk maviydi.

Murat çakmak sesinden (kendi çakmağıydı) Cem'in sigara içtiğini aynmsadı. Çakmağın yalazını bile görmemişti (işte uçuk maviydi öbür kıyı). Başı öyle eğik yakmıştı sigarasını herhalde; hep kaygılı. Ola ki Cem de sarhoştı. Ağlayabilirdi üstelik, yapmadığı şey değildi. 'Ağlamamalı,' diye düşündü Murat, 'bir de bunu yaparsa...' O da düşünceli, o da mutsuz, yalnızdı. Ama yardım edilemezdi. Sevgileri sömürüyordu çünkü Cemi; insanı bunaltıyor, tedirgin ediyordu yakınlığıyla.

Bir adam geçti kahvenin önünden, bakmadı onlara, teknelere doğru gitti. Yürüdü, alacakaranlıkta iyice esmer. Gün ağmıyordu bir türlü. Yürüdü dalgakırana doğru. Cem baktı.

Adam bir karaltıydı yalnızca. O, hiç bakmamıştı onlara.

Boş iskemlelerle, boş masalarla, söndürülmüş çay ocağıyla, şişe kasalarıyla yapayalnızdı. Sanki Murat yoktu. Ansızın bir paravana girmişti aralarına. Peki o coşku, o sevinç, o duyarlılık nasıl bitmişti? Murat'ın önündeydi paravana; katlanmıyordu, açılıp kapanmıyordu. Coşkuyu ve sevinci görüntüleyen yüz yok olmuştu Paravananın ardında olup olmadığını da bilmiyordu. Korkuyordu başını kaldırıp bakmaktan. Düşmanca bakabilirdi Murat. Şimdi bütün güzellikleri gizleyen paravanayı görüyordu bir tek.

'İsyan etmeliyim,' dedi kendi kendine, içinden söylediğini, 'isyan etmeliyim,' çılgılığa dönüştürdüğünü gerçekte işitemeyerek; bir uçak nasıl büyük bir gürültüyle iner hava alanına, nasıl korkunç taklalarla devrilir, parçalanır bir uçuşundan aşağı otomobil, nasıl ateş alır ölürken insanlar, neyi düşünürler en son, ölüyoruz diye, tıpkı böyleydi sessizliği; 'karşı koymalıyım,' paravananın katlandığını, Murat'ın bir şeyler söylediğini gördü sonra. Ağzı açılıp kapanıyor, konuşuyordu. Günlerden sonra ilk kez, kendiliğinden. Ama ne dediğini anlamıyordu Cem.

«Uyumak istiyordun sen,» demişti galiba ya da buna benzer bir şey. Oysa bir zamanlar, sokaklarda, evlerde, başkalarıyla beraberken (hatırlıyordu Cem) gecenin bitmemesini istemişti. Neden yalan söylemişti? «Hadi oturalım surda beş dakika,» demişti. Oturmuşlardı. Beş dakika saatlere dönüşmüştü. Bir kadeh kanyak

içmişlerdi (Betigöl armut kanyağı içiyordu, şişede armuda dönüşüyordu bahar çiçeği, pahalı ve az bulunan bir içkiydi, çok güzel kokuyordu). Şimdi gecenin bitmesini istiyordu. Oturmalarından bunalmıştı. Murat denize yalnız gidiyordu, Tarık'la konuşurken de coşkusuzdu, 'En çok bana düşman ama.' Güzel bir şeyler hatırlamasa, gelmezdi Cem.

Ve hatırlıyordu:

Camlarla çevrili bir yerde, çok geç bir saat neskafe içmişlerdi.

Yağmur yağıyordu.

Camlar buğuluyordu, yine de yağmur damlalarının yol yol akışı belli oluyordu.

«Keşke gece hiç bitmese,» demişti Murat, «hep konuşsak, sabaha kadar.»

Birden dünyada bundan daha güzel, daha umutlu hiç bir şey işitemeyeceğini düşünmüştü.

Büyük bir armağan verilmişti kendisine, ödüllendirilmişti.

Yüreğinde tutuyordu, aklına işlenmişti, gizlice bakıyordu Murat'ın söylediklerine, biçimlenmişlerdi, insan sıcaklığmdaydılar.

Sabaha kadar konuşup konuşmamaları önemli değildi; söylenmişti bir kez, istenmişti, duyulmuştu bu. Bu duyguları dünyadaki hiç bir şeye değişmezdi. Yağmur durduğunda sokağa çıkmışlar, epey uzaktaki dolmuş durağına yürümüşlerdi. Murat doğduğu evi, çocukken içine düştüğü arslanlı taş havuzu göstermişti. Cem onu artık çocukluğundan beri tanıyordu.

Bunları düşündükçe şaşırıyordu. Bütün yaşamı boyunca karşılıksız sevmişti insanları (öy-

le olduğuna inanıyordu). ıkara, ikiyüzlüölüğe dayanmayan ilişkilerdi. Düşsel bir yanları vardı. Böyle bir ilişki ancak küçük çocuklar için söz konusu edilebilirdi.

'Biliyorum bundan sonrasını,' dedi ışlıklarla, başı önüne eğik; bağırıyordu, kim bilir nasıl ınlardı boş alan. Biliyordu; camlardan yağmur yolları, su yolları izlenmeyecekti, gecenin bitmemesi özlenemezdi bir daha. Konuşulacak pek bir şey kalmamıştı. Artık üretici değil, tüketiciydiler. Emek harcamıyorlardı birbirlerine. Belki tekrar karşılaşacaklar, tekrar bir kahvede oturup konuşacaklardı. İsteksizlik ağır basacaktı.

Bundan sonrasına dayanılmazdı. Bodrum, güneş, evlerin beyazlığı, sardunyalar bundan sonra acıyı bileyecekti, ustura gibi keskin bir acıyı.

Sigarayı söndürdü yere atarak ve ayağıyla eşeleyerek «Yatmaya gidiyorum,» dedi Murat'a «Bir şey söyleyecektim sana,» dedi Murat. Donakaldı Cem. Gözleri kıpkırmızıydı Murat'ın, kan içindeydi. Dinlemek istemiyordu söyleyeceklerini. Kale ve deniz onun dostça bir şey söylemeyeceğini bildiriyorlardı; sonra rüzgâr çıkmıştı. Birden uzaklaşmıştı yıldız burçları, gökyüzü derinliğine kavuşmuştu, dümdüz bir yüzey değildi.

«İnsanı sıkıyorsun. Yalnız kalmak istiyorum biraz.»

Donakaldı. Rüzgâr artmıştı, tekneler birbirine çarpıyordu, dalgalar iskele meydanını, rıhtım yolunu ıslatmıştı. «Ne yapmamı istiyorsun?» dedi Murat'a. Başını kaldırıp yüzüne

baktı onun. Kaçmak, kurtulmak istiyordu. Sonra Murat'ın da kaçmak istediğini ayımsadı, yabanıl bir hayvan gibi soluyordu karşısında.

«Seninle arkadaşlık etmek istemiyorum galiba,» dedi Murat.

«Arkadaştık ama,» dedi Cem, umutsuzdu.

«Sevmiyorum, huzursuzluk veriyorsun bana.»

«Ne yapabilirim,» diye yineledi (kalbi çarpıyordu).

«Hiç bir tatilde bu kadar sıkıldığımı hatırlamıyorum.»

«Ben mi sıkıyorum seni.»

«Bilmiyorum? Galiba hep sıkıldım senden, söyleyemedim.»

«Kırıcı olmuyor mu biraz?»

«Kırıcı olsun diye söylüyorum. Birbirimizi daha az görsek, hiç görmesek ya da...»

«Seni severim,» dedi Cem, «iyi bir şeydi arkadaşlığımız.»

«Öyle düşünmüyorum artık. Bitsin istiyorum.»

Kalbi çarpıyordu Cem'in: yalnızlık korkunçtu. Yalnız kalmamış mıydı? inanmıyordu, bitmemişti, arkadaşılar. «Hep aynı şeyleri konuşuyoruz,» dedi, «insanca davranabiliriz birbirimize.» Bu sözleri niye söylediğini çözümlemedi; basit, şiirsiz sözlerdi, yinelendikçe çirkinleşiyorlardı.

Sustular.

Murat masanın üstünde duran sigara paketine uzandı. Cem çakmağı uzattı.

Sonra çok kısık bir sesle (duyuluyordu bu sınırsız suskunlukta) aynı şarkı çalmaya başla-

dı (gecenin bu saatinde). Asıl bayağılık şarkıyı söyleyendeydi belki, ama sözleri de bir garipti şarkının. Ayrılığın zor bir şey olmadığını düşünmeye çalıştı Cem. İnsanların birbirlerinden ayrılması, doğup büyüdüğü kenti terketmeleri, sevdiğimiz bir yerden ayrılmak: hiç biri zev değildi. Koşullandığımız için etkileniyorduk.

Sevgi de böyle bir şeydi. İnaniyordu Cem, inaniyordu buna, sevgi diye bir şey yoktu. Sevginin yokluğu acıyı da ortadan kaldırılabirdi. İnsan kimi zaman bir görüşte sevebilir karşındakini, 'Hep koşullardan dolayı,' bir ortam sorunu...

Geçen yıl bir konsere gitmişti. Zenci ilâhileri dinlemişti. Üniversite öğrencilerinin kurdukları müzik kulübünün konseriydi. «God Bless the Child» etkilemişti Cem'i. Kuşkusuz 'bu, «Ölüm kolay ayrılık olmasa» sözlerinin yarattığından çok başka bir etkiydi. Konser salonunun kadifeden bordo perdeleri (hep böyle olurdu okul salonlarının perdeleri) eskimişti. Işıkların alacası, dışarlak sahnedeki çocukların doğallığı, bir yandan piyano, org. bir yandan da vurgulu ve banjo çalmaları heyecanlandırıyordu insanı. «Sunrise Sunset'i dinlerken gözleri dolmuştu; utanmıştı biraz. «Uzun süredir bu kadar heyecanlandığımı hatırlamıyorum,» demişti; sahi, kalbi sevinçle çarpmıştı. Nasıl doğaldı o çocuklar, nasıl anlamlıydılar! 'Başka bir kuşak geliyor,' demişti kendi kendine, 'başka insanlar, sevinçleriyle, umutlarıyla.' Çok yaşlı hissetmişti kendini, yüz yaşında, bin yaşında; gülmüştü buna. Müziğin, kaynaklandığı

ülkenin adı ne olursa olsun, insanları birleştirebileceğini ayırımsamıştı. 'İşte herkesin sevebileceği bir müzik.' Tempo tutmuştu. Kızlar makyaj yapmamışlardı, oğlanlar gömlekleydiler sahnede. Bütün «görgü kuralları» yıkılmıştı. Biri şarkıların sözlerini türkçeleştirmişti, kulağına fısıldayarak; tümü de ortak konulardan, halkların evrensel duyarlılığından söz ediyordu. Özgürlük tutkusu, neredeyse, elle tutulur, gözle görülür bir nitelik kazanmıştı. Çocukların rahat, içten davranışları da güven vericiydi. Piyanonun akordu bozulmuştu, sahnede, müziği kesip düzeltmişlerdi. Çok hoştu!

Bir Güney - Afrika şarkısıyla konser bitmişti. Çocuklar güleç, coşkulu inmişlerdi sahneden, kendilerini alkışlayan arkadaşlarının arasına karışmışlardı. Bakmıştı onlara, uzun uzadıya bakmıştı.

Gidiyorlardı. Bordo perdelerle çevrili salonda, boş koltukların ortasında kalkamadan oturan Cem, kim bilir kaçınıcı kez aşkların geçiciliğini yaşıyordu, bir cehennemde kavrularak. Gidiyorlardı işte. Yengi, bellekte kalan seslerindi; yaşam yenememişti. Müzik bitmiş, güzellik, anlam, yalınlık ve içtenlik sona ermişti. Âşık olmuştu daha demin çalman «Sunrise Sunset»e; söyleyen kızla oğlana. Dışardaki yaşam bir gösterişi, yapaylıktı.

Murat'a söylediği sözlerde de bu yapaylık, bu gösteriş, bu abartık *ifade* vardı. «Sevmiyorum,» demişti o içtenlikle. Bu içtenlik saygı uyandırıcıydı, katlanmayı bilmeliydi insan. Süreğen bir dostluk yaşanamazsa, yaşanmasmdı!

Ama çocuklar ve zenci ilâhileri doğaldı, sü-

reğen bir şeydi sanki (konser bitmeyecek gibiydi). Ama Cem her şeyin bir başı, bir sonu var sanmıştı. Aşkların da. Komünist öğretiyi kavramak için işe Hegel'den başlayışını anımsadı. «Hegel'i okumadan anlaşılmaz,» diyorlardı. Tabii, kavrayamamıştı; Hegel'i de komünist öğretiyi de. Gerçekliğin saltık bir ruh oluşuyla (böyle miydi, işin içine doğa ve varlık da karışıyor olmalıydı) diyalektik arasında bağlantı var mıydı? «Rameau'nun Yeğeni»yle «Jacques le Fataliste et son Maître»i yanda bırakmıştı. Bu kitapları Marx'm mı, Engels'in mi beğendiğini söylemişlerdi. Balzac'ı da zorla, bunalımlar içinde okumuştı. Hiç sevmemişti. Zenciler acılarını, sorunlarını yalın sözlerle anlatıyorlardı. Halk şiiri de isyanlarında böyleydi. Kendisi yaşamı karmaşık algılıyordu. Hegel'i de okumak gerekiyordu ama. Çocukların (şarkı söyleyenlerin) doğallığında dizgeli bir bütünlük vardı. Onlardan en çok bir iki yaş büyük olmasına karşın çökük, bitik hissetmişti kendisini. Yitirilmiş yıllar duruyordu gerisinde; yaşam, başkalarına armağan etmişti o yılları. Güzel, doğrudur diye inanmıştı Hegel'e kapılıp; aşklar da güzeldi. Ama aşkların doğruluğundan konuşulamazdı.

'Nedir bunlar,' diye düşündü Murat vurgulayarak, 'neden yaşıyor!' Sigarası bitmek üzereydi. 'Yadırgıyorum sevgisini, delice, yönsüzlükle çevrili, içimizde kanayan ve bizi sarı benizli yapan bir yara gibi, boyuna oyan, kemiren. İşte bu karanlıkta yüzü, zıpkımlanmış bir balığın denize akıttığı kanla boyalı. Sevmedim seni diyorum, sevmedim seni, hiç sevmedim, bu-

nu boyuna söylüyorum. Hasta bir şey diyorum, kurtulmak istiyorum, çünkü ben de hastalana-
bilirim, çünkü bulaşıcı bir hastalık. Git diyo-
rum, nereye gidersen git, bir coşkuyla bir has-
talığı karıştırmamalıyım, git işte, dön geri, hiç
yaşamamış olalım, hiç karşılaşmamış. Bir yıkın-
tıya çevirdi yaşadığım her şeyi, bir şehir kalın-
tısında geziyoruz sanki. Dünü ve geçmişi an-
makla ne elde edebilir ki insan? Hiçbir şey.
Unutkanlığım, ben de unutmadım belki, ilgi-
sizliğimle incinebilir sandım. Hatırlamıyor mu-
sun dedikçe o, sustum, kusarak, öğrenerek sus-
tum. Hatırlıyorum, evet hatırlıyorum. Yüzün-
den yağmur suları akmıştı, bir anlık bir duy-
guydu, hoş şeyler anlatıyordu, sabaha kadar ko-
nuşsak dediğimde, niçin her zaman duyabilece-
ğimi düşünüyor, günlerce süren bir yağmur
kadar can sıkıcı. Bu kırmızı yüzüyle, döküldü
dökülecek saçlarıyla karşımda oturuyor, tan-
rım, daha budalaca bir insan olabilir mi, anla-
mıyor mu, daha ne söylenebilir, bitti işte.'

Sigarasını denize doğru fırlattı Murat; eriş-
tiremedi. Bodrum'a gelirken (altı yazdır geli-
yordu) tatilin bu kadar kötü geçeceğini akıl
edememişti. Cem'in İstanbul'daki canlılığına,
taşkınlığına kanmıştı. Deniz karşısında, sepetle
dolaştırılan uyuz bir ev kedisi gibi ürküye ka-
pılacağını kestiremezdi insan. Tarık da sabahla-
rı erkenden kalkıyor, fotoğraf makinasının bin
bir gerecini gürültüyle çantaya yerleştiriyordu
(her sabah). Başkalarını (kendisini) uyandır-
arak çıkıp gidiyordu odadan. Söylediği (söyleni-
yordu) sözler de gülünçtü; «Uyanın,» diyordu
sinirlenerek, «bir sabah da güneşin doğuşunu

görün.» Murat gündoğumunu defalarca görmüş-
tü, uyumak istiyordu, dinlenmeye ihtiyacı var
dı.

O fotoğrafları çekiyordu da, ne oluyordu
Tarık! Başarılı sonuçlar elde ederdi. Kendisi
yıkardı filimleri. Siyahla beyazı sertleştirir.
yumuşatır ya da kumlu kopyalar basardı. Ne
ki yaratıcılıkla ilgisi yoktu bu fotoğraf çekim-
lerinin. Sıradan, teknik başarıya dayanan iş-
ler... Dergilerden izlenmişlerin bir vineleme-
siydi. Buluş, esinleniş, doğmacaya dayanan bir
arayış göze çarpmazdı. Ama bunları çevresin-
dekilere gösterirken övünçlü bir tavır takınırdı
Tarık. Herkesin beğeneceğine inanırdı.

Tarık'la Cem'e bağımlılık anlamsızdı, saç-
maydı; Bardakçı'ya geçmek istiyordu Murat,
onları bırakıp. Kerem ordaki kulübelerin ki-
ralanabileceğim söylemişti; biraz pahalıydı ama,
belli bir ödeme gücünü de aşmıyordu. Yabancı
insanlar tanıyabilirdi Bardakçı'da. Yabancı in-
sanları seviyordu Murat. Yeni arkadaşlıklar,
yeni sevinçlerdi. Bütün bir kış insan çalışıyor,
didiniyor, yoruluyordu. Keynes'in zırvalarını
okumaktan usanmıştı. Bu adamın işsizliği önle-
mek adına ileri sürdüğü her şey gizli, ilk bakış-
ta belirmeyen bir sömürücülüğe dayanıyordu.
Fakültedeki öğretim üyelerinin çoğu tutkundu
Keynes'e, işlerine geldiği gibi yorumluyorlar-
dı.

Öte yandan yabancılarla, yeni tanışlarla
bunları konuşma zorunluğu yoktu. Keynes
çoktan aşılmış bir iktisatçıydı. Yeni kişiler
değişikliği getirirler (Cem'i sevmişti o günlerde,
arkadaşlıkları kurulurken).

İnsanlarla sıkı fıkı, içli dışlı olmamıştı hiç. Aralarında hep bir uzaklık kalmıştı.

İlkgençlik döneminde sevdiği kızlar olmuştu. Cinsel isteklerle bağlanmıştı onlara (Cem, gerçek aşkın cinsellikle bağdaşmayacağını söylüyordu; gerçek aşk, bambaşka bir beraberlikti). Hepsi de kızlıklarını korumayı, «namuslu» birer genç kız gibi davranmayı ön görmüşlerdi: evleneceklerdi de... Buna karşılık her türlü «aşk oyununa» (çirkin buluyordu bu kavramı) girişebiliyorlardı. On altı, on yedi yaşlarında ve sonra, üniversitenin ilk yıllarında fırtınalı ilişkiler yaşamıştı. Ama hiçbirleriyle gerçek anlamında sevişememişti. Çünkü kaçınıyorlardı bundan. Kızlara, ıssızlıklara gidiliyordu; korulara; ağaçların altına uzanılıyor ve öpüşülüyordu. Eteklerinin sıyrılmasına ses etmiyordu kızlar; dahası, ince uzun parmaklarıyla kışkırtıyorlardı Murat'ı, körüklüyorlardı. Sonra inleyerek, gözleri birdenbire açılarak «Yeter!» diye bağınıyorlardı. Yeşertiye itiyorlardı onu.

Sonra erkek arkadaşlarıyla bu kızlardan sözleşirlerdi. Olaylar değiştirilerek anlatılırdı (böyle çocukça şeylere hiç gönül indirmemişti). Bugün hepsini gülünç, zavalıca buluyordu. Erkek arkadaşlarının çoğu bir genç kıza tutulur, ama buluşma evlerindeki kadınlarla yatarı. Buluşmaevlerine gitmeyi yadırgamıştı. Arkadaşlarının orospularla yatıp âşık oldukları kızlarla yaşanmış bir serüven gibi anlatmaları da çirkindi, çok çirkindi. Hepsinden soğumuştı.

Kızların çoğu evlenmişti şimdi, bir iki yıl önce. Bir kısmı da işe girmişti. Kendi sevgilileri ya da arkadaşlıklarımknkiler. Ve onlardan kopmuş-

tu... Ve insanlar sıkı fıkı olmaya değmezlerdi. O kızların o zamanlar cinselliği bir korkuya dönüştürmelerine, görkemli bir beraberliği (görkemliydi Murat'a göre cinsel ilişki) yaşayamamalarına anlam verememişti. Hayır, toplum baskılarından dolayı değil. Töre, alışkanlıklar, gelenek falan söz konusu edilemezdi. Erdenliğin değersizleştiği para pul sahibi ailelerden geliyordu bu kızlar (yeniden bir sigara yaktı, boğazı ağrıyordu). Yaşamayı umursamazlığa dönüştürmüşlerdi. Şimdi onlara sokakta rastladığında bilmiş, yorgun, görüp geçirmiş gülümsemelerle esenliyorlardı. Gözlerinin altı kırışmıştı bu genç kadınların; çocuklarını gezdiriyorlardı açıkıklarda, kırlarda.

Dul bir kadını sevmiştı, kendisi on dokuzunda, kadın otuzuna yakındı.

Anımsıyordu:

ilk cinsel ilişkiydi.

Yağmurdan sonra toprak nasıl kokarsa, ağaçlarda yapraklar nasıl damlalarla ııldarsa; öyleydi.

Aylarca birlikte olmuşlardı.

Güçlü bir insan gibi hissetmişti kendisini.

Cinsel yakınlığın hiçbir duyguyla değışilemeyecek bir bütünlüğü vardı.

«Evlenmelisin,» demişti kadın ona, «ben senden çok yaşıyım.»

Tabii çok gereksiz, çok yinelenmiş bir sözdü bu; önemsememişti Murat.

Ama sonra aşkla sevdiği bu kadın evlenmişti, kendisinden çok yaşlı, zengin bir adamla; «Geleceğimi kurtarmak zorundayım,» demişti.

Son bir kez görüşmüşlerdi.

Boğaz'm küçük vapur iskelelerinden birinde gizlice buluşmuşlardı, kimse görmesin diye artık.

«Geleceğimi kurtarmak zorundayım,» deyisinden irkilmmişti.

Ellerini tutmuştu kadın, «Çocuğum için,» demişti.

Murat'ın önceden hazırladığı, söylemek istediğı nice şey vardı.

Konuşmamıştı; karşısındaki insanın iç dünyasını hü sün çıplaklığıyla ilk kez fark ediyordu.

Vapur yanaşmıştı, kadın binecekti.

«Allahaismarladık,» demiş ve onun binmesini beklemekten uzaklaşmıştı iskeleden.

«Birbirimize âşık değildik herhalde,» demişti kadın ayrılırken; «gelip geçici bir ihtiyaçtı işte.»

Bundan daha iğrenç, yalana dayanan bir şey olamazdı. Geleceğı düşünölen çocuk, ilkokula bile yatılı verilmişti; çünkü özgürlük kösteklenmemeliydi. Hattâ kimi hafta sonlarında bile alınmamıştı eve. Kimseyi suçlayamazdı, yaşanmış ve bitmişti. Bir şeyi bitirmek sanıldığı kadar zor değildi.

Olmamıştı, isteklerinde tekil kalmıştı. Sonra insanın tek bir kişiyi sevmesini, bütün hayatı boyunca onunla birlikte kalmasını, onunla hiç ayrılmamacasına yaşamasını saçma bulmuştu. Bu da yalana dayanan bir düşünceydi: birlikte olmak; dokusuna sızmıştı yalan.

Tek sevdiği doğaydı şimdi, denizdi, kıyıları. Martıların kayalıklara konmasına, saatlerce kayalıklarda çığrışmalarına bayılıyordu. Bu

çığırtıdaki doğallık görkemliydi. (Cem'e söylemişti. Cem, insanın doğadakinden farklı bir doğaiiğe erişmesi gerektiğini ileri sürüyordu. Uzun süre düşünmüştü Murat, belki doğruydu, ama gerçekleştirilmesi olanaksızdı şimdilik. «Önce toplumun genel yasalarını kavramalıyız,» diyordu Cem, «bunları nihilist bir tutumla değil, bilinçle değiştirmeliyiz.» Martılarla nihilizmin tarihî yanılığısı arasında ilinti kurmak garip değil miydi? Sonra Cem'in öbür sözleri: «Nihilizmle kargaşa birbirinden kıl payı ayrılır. Anarşistler, komünizme düşmandırlar.»)

Bir ara Cem'in sevgisine kapılmıştı, düpedüz yanılmaktı bu. Hasta bir sevgiydi. Niye bu kadar seviyordu Cem? (İlgisi, dostluğu hoşuna gitmişti; nicedir sevgilerden uzaktı.) Sormuştu. Yanıtlamamıştı Cem, gözleri dolmuştu. İnsan ancak çocukken duyabilirdi böyle bir sevgiyi; annesine, babasına ya da en yakınlarına. Ama ne kadar sürebilirdi bu! Böyle gözü kapalı, coşkularda çılgınlığa vararak! Tabii bu sevgiyi büyümsemişti; saygı duymuştu ona. «Bitmesin,» diyordu Cem, «çözümlemeye kalkışmayalım, yaşandığı kadar...» Sonra da Cem'in kırgınlıklarını, hiç yoktan alınmalarını şaşkınlıkla karşılamıştı. Hasta bir sevgiydi işte. Bu yüzden çok acı çekeceğe benziyordu Cem. Bir gece, yağmur yağıyordu, yağmur çok yağıyordu, yüzüne öyle garip bakmıştı ki! Buğulu, korkulu gözlerle; «Bir daha kimseyi böyle sevemem,» demişti Cem, «kimseyi!»

'Ben az mı üzıldüm!' diye düşündü Murat, 'az mı sıkıldım sevgisinden. Üzülmesin diye o, yorgun olduğum kaç akşam, ses çıkarmadan,

tek bir şey söylemeden sinemaya, meyhaneye gittim. Alındı yine die, sevinmedi, yetinmedi hiç.' Gündelik huzurunu bile yitirmişti onun yüzünden. İnsanın gündelik aldanişlara ihtiyacı vardı. Ama Cem umarsızlığıyla, her an'ı bilinçle yaşama tutkusuyla bu ihtiyacı tüketti.

İşte şimdi de yatmaya gitmiyor, bir türlü kendisini yalnız bırakmıyordu. Başka çare yoktu pansiyona dek birlikte yürüyeceklerdi. Buraya geldiklerinden beri, uyuduğu **zamanlar** dışında, yalnız kalamamıştı. Ya Cem'in bakışları altındaydı, ya da Tarık'ın yüzeysel **düşünceleri**ni, eleştirilerini dinlemek zorunda (Hitler'e öykünmüştü bu gece, tekne sahiplerinin çok hoşuna gitmişti).

«Beni sevmemiş olabilirsin,» dedi Cem, «istersen arkadaşlık da etmeyiz.»

(Bunca suskudan sonra garip değil miydi konuşması, yarım kalmış bir şeye geri dönmesi.)

«Ne kazanacaksın bununla?»

(Konuşmayı sürdürecekti besbelli.)

«Ben arkadaşlığımızın güzel bir şey olduğunu sanmıştım. Ne bileyim...» Duraksadı Cem, çevresine bakındı: Kale kapısına çıkan yokuş, sol taraftaki ışık ve her şey... «Bak, eşya, ne bileyim, anlamsız bir örnek, bıraktığımız **gibi**dir eşya, her gece bizi bekler. Karanlıkta ışığı yakarsın, gündüz okuduğun kitap masanın üstündedir.» Bitirmiş gibi sustu. Anlamamıştı Murat, anlamak istememişti. «Ben de böyleyim,» dedi, «bulduğun ve bırakacağın gibi.» Murat'a söylemek istediği her şeyi söylemişti sanki: 'Bu

kadar budalacaydı demek.' Bundan sonra yargı onundu.

«Seni sevmiyorum galiba,» dediğinde ondan nefret etmişti. (Böyle mi söylemişti Murat?) Dakikalarca çarpmıştı kalbi. Ilık esintide üşümüştü. Sonunda yalnız kalmıştı. Murat'ı bir paravana örtmüştü. Bu paravanada cehen-nemi simgeleyen resimler göze çarpıyordu. Kendini öldürmeyi düşünmüştü bir an (bunu çocukluğundan beri o kadar çok düşünmüştü ki), gece ve doğa isteğine karşı koymamışlardı. Ama ölümün görüntülerinden korkuyordu. İntihar daha da korkunçtu. Usturanın damarı kesişi, kanın akması; yükseklikten aşağı atlamak, taşlara çarparak parçalanış: dayanılmazdı. Yaşamak, bir içgüdü gibi önüne çıkıyordu.

İşte sevgi (Murat'la ilgili değil; insana beslenen, bir olaya duyulan sevgi; zenci ilâhilerini iştitiyordu), işte güzellik (yıldızlar rüzgâra tutulmuş gibiydiler, dönenip duruyorlardı), işte sevinç (yaşıyordu; kan akmış, yara pıhtılaşmıştı, iyileşecekti) önündeydi; onlara doğru yürüyebilirdi. Ayağa kalktı, «İyi geceler,» dedi.

«Ben de geliyorum,» dedi Murat, çakmağım cebine sokarak; acımişti.

«Pansiyona dönmeyeceğim,» dedi Cem, kararlıydı.

Günler geçecekti burada. Birlikte olacaklardı. Kirke'dekilerle görüşeceklerdi. Tatil bitinceye kadar. Belki bir daha görüşmeyeceklerdi. Belki kendisi gitmeyecekti bir daha Kirke'ye. Belki her gece yalnız kalmayı yeğleyecekti. Günleri dingin geçirebilmek önemliydi. Sonra İstanbul'a dönecekti. Hayır, yenilmemişti, ka

yalıĝa fırlatılmış bir denizkestanesine benzemeyerek.

Murat ardından gelmiyordu. Onun sevdisinden de, sevgisizliĝinden de tiksinişti.

Sonra bu kötücül duygular sona erecekti. Evlerin beyazı, sokakların ışıltısı kadar sessiz, dingin yaşayacaktı; böyle biri olacaktı. Yaşam bir aşk deĝildi, birçok aşk deĝildi. İnsan kendisini aşkın etkilerinden kurtarabilmeliydi. Yoksa (aşkın) ardına takılıp koşuşturuyor, o gerçeklikten kopuk, çok uzak bir dünyanın insanı oluyordu. Deniz sevdikleri için dalgalanıyor, rüzgâr onlar için esiyordu. 'Kimseyi sevmeye gerek yok!' diye haykırdı; yürekte haykırmıştı.

Kale'nin burçları da kaybolmuştu. Küçük, sıra sıra evlerin, otellerin, tahta kapılı pansiyonların sokaĝı her şeyi örtmüştü. Gün aĝarmamıřtı. Yıldızlar ilk maviliĝe karşın ışıldıyordu. Geceyle gündüz arası bir zamandı; rüzgâr kesilmişti, kırışksızdı deniz.

Yürüyordu.

Dericilerin kepenkleri kapalıydı.

Yürüyordu, pansiyonu da geçmişti. Arkasında kalmıştı sardunyalı pansiyon. Sardunyalının yalazlı alacası sönmüştü bu ışıkta. Yalnız ışık yaşanıyordu: yapıları örtmüş, kucaklamış, kendi varlıĝında belirsizleştirmişti.

Kıyıdaki evlerin bitip, yolun denizle  evrildiĝi bir yere ulaştı. Ayıřıĝmı gördü birden. Ay batmamıştı. Demek rıhtımda Kale  rtm şt , Kale'nin gerisinde kalmıştı ayıřıĝı. Gün ışıyordu. Günün ışımasına karşın olanca b y kl ĝ yle duruyordu ay. Güzeldi. Burda ay bile

batmıyordu geceleri. Umut veriyordu. Yusuvarlaktı, dolgundu, yıldızları silmişti.

Bir sağanak gibi yağıyordu günün ışıkları. Kale çok ötelerde, görkemli, korunaklı, armalarıyla, şövalyelerinin ölü acımasızlığıyla duruyordu. İnsan aldırış etmiyordu Kale'ye.

Cem artık tutkusuz bir dünyaya çıktığını hissetti; burada gizemli bir sessizlik vardı, ay hiç batmıyordu, iyilik bitmeyecekti. İnanılmamış bir tanrı, hangisi olursa olsun, gülümsüyordu işte. Söz verdiklerini gerçekliyordu bu tanrı; iyiliği söz vermişti.

Ayışığına bulanmıştı. Üzülecek, umarsızlığa kapılacak bir şey yoktu. Tanrım ne güzeldi ayışığı! Hayat güzeldi, tatil güzeldi.

Kimseden nefret etmeyecekti artık. Hepsi iyidiler. Kimse (açık bakkalı gördü) onun kötülüğünü istememişti ki (bakkala girdi)!

«Kanyak var mı?» dedi.

Başını salladı adam. Kanyağı uzattı; orta boy şişelerdendi.

Parayı ödedi.

Dışarıya çıktı.

'Korkma,' dedi kendine (doğaya söylemedi).

6.

İlkin ayışığı silindi. Ardından (ayışığı mavilikte yok olur **olmaz**) sona erdi denizin çalkantısı.

Sardunyalı pansiyonu geçince koşmaya başlamıştı. Mavi bir ışık gölgeliyordu sokakları, dönemeçleri; Halikarnas'ı. 'Murat oturakalmıştır orada.' Haydar'm yabancı çiçeklerini düşünmüştü.

Kara düş görüyordu sanki. Sulara gömülüyordu bu çiçekler, geceye değgin her şey sulara gömülüyordu.

Bir şişe kanyak almıştı. Güçlkle açmıştı şişenin tenekemsi kapağını. İlk yudum boğazını yakmamıştı bile.

'Birbirinden ayrı şeyler arasında yafan ilin-tiler.

'Yürüdü mü Murat? Yattı mı gidip? Boşalmıştır kargalardan Kale ve Murat görmüştür, görünce kalkmıştır.

'Artık sabah, artık gün ışığı, artık aydınlık.

'Daha on gün burdayız.

'Kum renk renkmiş, boncuk gibi, bir ece diyordu.

'Nerde görmüş Nereus-kızlarmı?

'Her şey beni yıpratıyor, her şey ve yıpranmak, yıpranabilmek için direnmeliyim.'

Keskin bir alkol kokusu vardı kanyakta, dinlendirilmemişti; tatlıydı yine de.

Denizden kaçmak istiyordu Cem. Boğan, öldüren bir lâcivertlikti su. Burada duramazdı. Koşuyordu şimdi; otomobilden indiği andan başlayarak, Kale'yi öyle koskocaman, yayık, bir uçta, bir çıkıntıya konmuş, il'kaym ucunda görür görmez koşmaya başlıyordu. Bodrum'da yaşadığı bütün günler gerisinde kalıyordu. Rüzgâra karışıyordu yaşadıkları, anılar, korku ve kaygılar; buruşturulup atılmış k^ğıt parçaları gibi. Güneyde yetişen otların, çiçeklerin adlarını, türlerini, özelliklerini öğrenmek istemiyordu. Güney denizlerinin balıklarını, efsanelerden çıkıp gelen yaratıklarını da: Haydar anlatmış, Kerem anlatmış; öbürleri de dinlemişlerdi.

Kıyının sağında birden evler, pansiyonlar, derme çatma yapılar ve o büyük, beğenilmez otel bitiyor, toprak yol başlıyordu. Sardunyalı, zakkumları arkasında bırakmıştı Cem. Durmayı düşünmedi bile. Bu yollardan hiç geçmemişti, üç gündür. Ama sanki biliyordu; el yordamıyla nereye gideceğini kestirmişti. 'İnsanlardan öte!' diye haykırdı; yine duyulmamıştı sesi, 'bütün insanlardan!' Yarısına kadar içti kanyagı. Fırlattı şişeyi. Kollarıyla sardı gövdesini, sıkı sıkıya; böyle koşmayı denedi, beceremedi, kapanacaktı, yollara düşecekti. Gevşedi kolları, kavşadı gövdesi. Koşamıyordu, yorulmuştu. Hantaldı, denize dalgakırandan girememişti; cirkindi gövdesi, biçimsizdi: kolları sıska, sırtı kamburlaşmış, bacakları kaim. Dalgakıranın

dik eğiminde bacakları titreyerek, ayak parmakları taşlarda pençeleşmiş, kayalara çarparak göğsünü, sırtını; tırmanamayarak. Düşünerek, 'Çirkinim,' acıyla düşünerek.

Bir yokuştaydı, evet, daha önce geçmişti burdan, tanyerinin kızardığını görmüştü, gövdesinde güneşin yangınını hissetmişti çıktıkça yokuşu (başı dönüyordu), yel estikçe daha çok kavrulmuştu. Anımsıyordu; ama ne zaman? 'Bütün değer yargılarından kaçmış, kendimleyim,' dedi düşünerek yanıldığını, sürekli yanıldığını.

Sonra yokuş da bitti. Yol tozardı iyice. Tepeye daha vardı. Pantolonunun paçaları kirleniyordu, aldırmadı, çıkacaktı tepeye, kenti terk ediyordu bir bakıma. Tepeden inecek, hep yürüyecek, başka kıyılara gidecekti. Güneşin çiğ ışıklarla akmadığı bir yere.

Ağaçlık çözüldükçe, bahçelerden ayrıldıkça böceklerin cırlaması da sona erdi. Kendi ayak sesleri bile işitilmiyordu toz toprak yolda. Gök giderek aydınlanıyordu, kızartı birazdan maviliğe kavuşacaktı; güneş yükselecek suların allığı da açılacaktı o zaman. Yeni bir gün.

Yeni bir günden hiçbir şey beklemediğini ayırımsadi. Yaşamaktan vazgeçmiş, çesine durgunlaşmıştı, ölgündü bedeni.

Değer yargılarını kavramaktan, irdelemekten bıkmıştı. Yapabileceği tek bir iş yoktu. Serseri, aylak yaşamalıydı. Bütün bu tartışmalar, bilgi birikimleri, güzelduyusal değerlendirmeler, siyasal inançların çatışması korkunçtu. Dünyayı ve yaşamı kavrayamamıştı. Bugüne

kadar yaşadığı her şey yanlıştı. Dünyayı Tanrı yaratmamıştı tabii. Bu tanrı düşüncesinin nereden doğduğunu **çözümlemişti**, inançsızdı Tanrı'ya. Sonra **insan sıcaklığı** dedikleri de bir yalandı; **hümanizmadan** öğreniyordu. Tek bir insana **güvenilmezdi**, hayat, tek bir insanın sıcaklığıyla smırlandırılmamıştı. Hepsini biliyordu. **Yine de atılgan, gözüpek biri** olamamıştı. Bireylerde takılıp kalmıştı. «Gerçekliği kendi iç dünyanda aradığın için böyle bu,» demişlerdi Cem'e, **üniversitenin kantininde ya da Beyazıt'ta** çok sık gidilen o çayevinde. «Dünyada» sözcüğü kulaklarını tırmalamıştı: «Romantizm,» demişlerdi «küfeci çocuğa acımak.» (Küfeci çocuk: bu çok eski bir şiirdi; çocuk, küfesini yere çalıyordu.) Onlara romantizmin sığ akıl **çağından daha eleştirel olduğunu** anlatmaya kalmıştı; **çok bilgiç bir tutumu vardı.**

Şimdi çok iyi hatırlıyor:

Çayevindeydiler.

Nargile içen yaşlı adamlarla limonataya sığınmış başörtülü, pardösüli kadınlar oturuyordu.

Kadınlar taşralıydı galiba, öğretydiler çayevinde, yabancılamışlardı.

Yanlarındaki erkeklerin sakalları uzamıştı, kavruktular.

Konuşamıyorlardı.

Sanki bütün yaşamları boyunca birlikte olmuşlar, ama hiç konuşmamışlardı.

«Onlar,» diye sormuştu bir arkadaşı, «tek bir küfeci çocuk **mu** yoksa? **Görmüyor musun** onları? Üstelik bunlar para verip gelebilmişler buraya.»

Niye gelmişlerdi?

Genellikle **hastaları için gelirlerdi.**

Hastaneler onlarla dolup taşardı.

Doktorların ilgilenecek vakitleri yoktu.

Memleketten bir hademe bulurlardı güç belâ, o koridordan öbürüne sancılı bir kadını ya da bir adamı sürüklemek zorunda kalırlardı.

Bir kez, siyah paltosuna yanılan **bir kadın**, hastanede, birini ziyaret **ettiğinde, kucakladığı bir paçavra yığınınını uzatmıştı, «Kurtar bunu,»** diyerek.

O paçavra yığınınının küçük bir çocuk olduğunu neden sonra anlamıştı.

Bakakalmıştı öyle.

Yanından siyah, çuha peleriniyle bir doktor geçmişti.

Kadın yalvarıyordu.

Ve sığ akıl çağıyla romantizmden söz etmek, bu ortamda olanaksız kurcalamaktı. O güne dek öğretilenlerin, öğrendiklerinin işlevsizliğini düşünmüştü Cem. Birden bunalmıştı. Al basmıştı yüzüne (deniz doğuda mavi bir çizgiydi yeniden), başını eğip susmuştu.

İç dünyanın değerlendirmesinden geçmemiş gerçeklikler, işte bu ortamda, çayevinde, bulanık limonata içenlerde öylesine çiğ ve yapaydı. Edinilmiş bilgilerin yansımaları bula mazdı insan. Bambaşkaydı gerçeklikteki yaşama biçimi. «Sen kaçaklığını ört-bas etmek istiyorsun.» Belki. Kitaplara gömülmüş, yaz sınavlarına çalışanlar da vardı kahvede. Çirkin düzenler miydi? Her şey düzenindeymiş gibi çalışıyorlardı. (Böceklerin cırlıtısı dinmişti.) Yüksek öğrenimde bir yığın gereksiz, yararsız şey

okutuluyordu. İnsan asıl öğrenmek istediklerini başka kitaplarda, üniversitede okutulmayan ve okunması ters karşılanan yapıtlarda bulabiliyordu. Beyoğlu'nida, banka önlerinde sergilenmiş kitapları büyük bir açgözlülükle okumuştum Cem.

Çok okunmuş, çok tartışılmıştı. Ama o kaba saba yaşamalardan cayılmamıştı.

Birden herkesin bu toplumda köylü gibi yaşadığını düşündü. (Çakıllar dolmuştu ayak kabısına; küçük, sivri çakıllar.)

'Kapalı köy ekonomisinin belirlediği insanlar.'

Kanyağı atmasaydı keşke.

Güneş belirmişti gökyüzünde, bebeği henüz küçüktü, yakmıyordu. Sonra ortalayacaktı güneş bebeği. Hepsi uykuda olacaklardı o saatte; ölü, yaşanıp yaşanılmadığı kavranamayacak bir gün başlıyordu Bodrum'da.

Bu insanlar (kapalı köy ekonomisinin belirledikleri) esneklik nedir bilmezlerdi. Cem, uzun yıllar, bütün bir ilkençlik dönemi, onların dışında duyumsamıştı kendisini, azıcık küçümseyerek. Tanrım:, nasıl da büyümsemişti düşüncelerini şişinerek! Maddenin ruhla ilintisi üzerine ne söylevler döktürmüştü sağda solda! Gülünç olduğunun bilincine varamamıştı bir türlü. Şiirin yüceliğinden, dokunulmazlığından söz etmişti. Sonra o şiirler, bir tozan yağmuru gibi boğmuştu Cem'i. Ruhun şiirle arınmadığını, maddenin şiirle hafiflediğini falan görmüştü, görmek de ne, anlamıştı, şiir bir ağıt olduğunda bile insanların acısını dindarremiyordu. Şiir de bir aldatmacaydı. O¹ zaman

yoksayıcılık dönemi başladı. «Babalar ve Oğullar» elinden düşmedi bir süre, özentili intihar tutkusuyla yaşadı. Oğullardan da değildi ki!

Dilin, sözcüklerin insanı eylem içinde gösteren tek sanat aracı olduğunu sayıkladığında intiharı düşünmüş müydü? Gitgide sarp kayalarla çevrilen bu yolda pek anımsamıyor şu an.

Tabii dil de anlamını yitirmekte gecikmemişti. İşte sözcükler Murat'a, başkalarına, bütün sevdiklerine irkiltiyi aktarmışlardı. İşte dil, bütün ilişkilere ayrılığı taşıyordu.

Sokaklarda rastladığı tanıslara selâm vermişti; görmezlerdi kimi zaman; kıpkırmızı kesilmişti, herkes kendine bakıyor sanmıştı: dilin bunu anlatmasına imkân yoktu.

Kapalı, içine dönük, sürü içgüdüsüyle yaşayan insanların arasında, böyle hasta tutkularla çevrili, böyle karmakarışık, bireyselleşmek istemesi inanılacak şey değildi. Çoğu kez, onlara, içe dönüklüklerini yadsıyanlara, bilinç düzeyine çıkaramadıkları hastalıklarından söz etmek isterdi; açıklamak, konuşturmak onları... Yapamamıştı tabii. Dil denetlemişti duygularını; maddî yaşamın belirledikleri çok daha yeğin biçimde dile getirilmiş, ama, yine buna bağlı kalınarak (çünkü kapalı köy ekonomisinin insanlarıydılar) insanî ilişkilerden, özel, kişisel davranışlardan, içteki çağlıttan söz edilememişti. Tam anlamıyla boyun eğmişti sürü içgüdüsüne; katılmıştı sürüye.

Sonra sosyalizm konusunda çok tartışılmıştı. Komünizm diye adlandırmamaya dikkat edilmişti. Sonra komünizmin henüz yerleşme-

diği, hattâ yeryüzünde var olmadığı söylenmişti. «Sosyalizm, açması bir ekmek kavgası değildir.» dediğinde karşı koymuşlardı Cem'e. Susmak zorunda kalmıştı [Brecht'i okuyordu o sıralar, hayran olmuştu). Yanıtlayabilirdi, ama dil, gündelik konuşma dili (sosyalist gerçekçiliğın bu dille oluşturulabileceğı çok söylenegelmişti), insanı eylemi içinde yansıtabilen bu tek sanat aracı, tasarımları, açıklamayı içeremeyecek denli kısırdı. Somut, örneklenmesinde çekincesiz davranılabilecek bu tür olgular karşısında susmuşsa, karşılıklı ilişkiler ve bireysel sorunlar üzerine de konuşmaya hakkı yoktu. Kaçaklığını bambaşka bir açıdan kabul leniyordu.

Durdu; soluk soluğaydı; tepeye yaklaşmıştı.

Bıraktı beni ırmaklar dilediğim yere.

Yalandı. Dize yalanlarla bezenmişti, şiir yalanlarla. Yol vermezdi ırmaklar, alıp götürmezlerdi. Ulaşamazdı insan iyiliğın bitmeyeceğı yere. Tek başına yaşamak iyiliğın dışında kalmıyor muydu zaten? Onursuz bir şeydi tek başına olmak. Tek başınaydı.

• *Bıraktı beni ırmaklar dilediğim yere.*

Belirsizliğe, karanlığa yuvarlanıyordu sanki, burgaçla boğuşuyordu, güçsüzdü, bir kuyuydaydı, fokurduyordu sular, çiçekler açıyordu karanlıkta, ısıtılar serpişiyordu, sonra leş kollarıyla boğuyordu insanı bu çiçekler. 'Haydiyar'ın çiçekleri,' diye düşündü. Bu çiçekleri imgelemekten kurtulamamıştı bir türlü. Ve Hay-

dar, sarhoş gemisiyle yol alabilmişti can attığı yere; Betigöl de; Kerem de. Kirke'de her şey anlamından sıyrılmıştı. Felemenk buğdayları taşıyordu kimse.

Hayır, ırmaklar kimseye yol veremezdi; Kirke'nin sömürü düzeninden uzaklaşmak isteyen, buna artık dayanamayan insanların teknesi olduğu asla söylenemezdi.

Günün buğusu da siliniyordu artık, sabahın, ilk serinliğin. Sonra ısı artacak, terleyemeyecek bile insan. Rüzgâr esmez Kale'ye dönünceye dek kargalar.

Tepede azıcık esinti vardı. Gündoğusundan esiyordu.

Yeniden başladı çamlıklar, öbek öbek, gökyüzünü örtemeyen seyrek öbekler. Yeniden böcek cırtlısı, kuş sesi, otların hışırtısı.

Yere çöktü. Sarp tepedeydi. Kayalar, o kcis-katı, kahverengi ya da griye çalan benzeşleri gibiydi. Bunca yükseklığe karşın kavkılarla kaplıydı üstleri; toprağa karışmış küçük kabuklar, çam iğneleri, böcek ölüleri. Deniz, toprağı ve bereketini, güneşle birleşip saydamlaştırıyordu aşağıda, kıyıda; tepede, dorukta.

Yavaşça sıyrılmıştı ruhun varlığına inanmaktan, usul usul. Sağlam hiçbir şey kalmamıştı elinde, her şey kırık döküktü. Bütün amaçlarından caymıştı. İnançlarını yitirmişti: işte bu korkunçtu. İnsan değerlendirişlerinde ölçsüz, tartısız kalıyordu. Kimseyle bir şeyi paylaşamazdı bundan böyle. Çünkü yalnız ruhun varlığına olan inancını değil, maddeyle ilintisini de yitirmişti. Hiçbir önemi yoktu Cem

için maddenin. Günler bomboş, kaygısız geçmişti. İnsan kıyımları başlayana dek. Ve gözleriyle görmüştü baskıların, törelerin, yerleşik inançların yapabileceğini: canavarlık! Bu, akıl almaz bir deneydi. Çok pahaliya ödenmişti. Yeniden insanlara koşmuş, birleşmenin gerekliliğini algılamıştı. Kendi çıkarlarından başka bir şey düşünmeyen bir sınıftan, o sınıfın insanlarından iğrenmişti. ıldıriya kapılmış kadınlar görmüştü, kim olduklarını bilmedikleri birtakım genç insanları parçalamak için, «Ben oynamalıyım gözlerini,» diyorlardı, Sirkeci'den yan sokağı, büyük bir yapının önüne koşmuşlardı. Bunlar da sömürücü sınıfın yarıdaklarıydılar. Gözleriyle görmüştü kadının parmaklarını oyarcasına uzattığını. Maddeyle ilgileniyordu artık. Hattâ salt maddeyle ilgilendiğı söylenebilir. İ yaşam (ruhtan ayrık) bir değerlendirme ltyd ama, dış dünyadan algıladıklarımızı değerlendirebilirdik yalnızca. İ yaşam, dış dünyadan kopuk, bağımsız bir bütünlük değildi. Sonra geçici olarak ortalık yatışmıştı. Dağ başında öldürülen oğlu için, Cağaloğlu'nda bildiri dağıtmaya çalışan bir babayı izlemişti; kimse basmamıştı bildirisini. Cem yaşamın sürüp gitmesine şaşırmamıştı bu kez. Sarmal aşamanın bilincindeydi çünkü. Artık gündelik duyarlıklara, kişisel sorunlara önem vermiyordu (o sıralar). Çok popülist bir tavırla işçileri lkleştirmişti. Bir ara sanatın can ekiştiğini, hiçbir işe yaramadığını, bilimsel görüşlerin ne çıktığını ileri sürmüştü. Ve Cem, farkında olmaksızın, ltlerini tümden karıştırmıştı.

şimdi düşündüğünde, altlarını çizerek oku-

duğu kitaplardan, daha eski yıllarda savunduğu şiir dilinden pek az şey anımsayabiliyor.

Çünkü zamanın geçişiyle, 'Bellek unutkan-
dır,' ortalık yatışınca gündelik yaşama dönmüş-
tü. Güncelik yaşamın bütün bunları değerlen-
direbilecek, kapsayacak bir yoğunluğu da yok-
tu. Ordan oraya savrulmuş, ama gerçek anla-
mında kişiliğini belirleyememişti. «Biz doğulu-
yuz,» demişlerdi, «batılı olamayız.» Bir süre de
bunları düşünmüştü. Kişiliğini belirleyecek ola-
nın toplumsal koşullarda somutlaşabileceğini
öğrenmişti. Ama insan değişir ve değiştirmek
için mücadele edebilirdi (Bodrum'da, yaz tati-
lindeydi). Herkesin birbirine düşmanlık güttü-
ğünü şaşkınlıkla izlemişti. Yapılacak pek bir
şey yoktu sanki. Deneyler mi yetersizdi? De-
neylere çokça bel bağlamanın, «iyidir-iyidir,»
demelerin tehlikesi de ortadaydı: bu, olaylara,
insanlık dışı baskılara pek yukardan bakmak
anlamına gelebilirdi ancak. Sonra faşizm dedi-
ğimiz kötülük bütün bir yaşama, her türlü in-
sanî ilişkiye sızacak, bütün bir dokuya dağıla-
caktı.

Kalktı yerinden. Kuru otları, çok küçük
midye kabuklarını, kum tanelerini silkeledi
pantolonundan. Şimdi denizle baş başaydı, tepe-
lerde, doruklarda bile deniz vardı: rüzgâr taşı-
yordu. Kayalıklardan aşağıya baktı. Yeşilin,
mavinin binlercesi öbekleniyordu denizde. Rüz-
gâr esiyor, saçlarını uçuşturuyordu. Ama Cem,
yine de soluk soluğaydı. 'Her şey yaşandı bu-
rada,' diye düşündü, 'her şey. Dışa vurdu yal-
nızlık, dışa vurdu insanların acımasızlığı, kö-
tülük dışa vurdu.' Gömleğinin düğmelerini çöz-

dü, çıkardı hırkasını. Dikti kayalıklar, ama aşağıya, yeşille mavinin tarlasına inmek istiyordu, oraya, denize. Ayakkabılarını da çıkardı, çoraplarını. İrice bir taşla korudu hırkasını rüzgârdan. İnmeye başladı kayalıklara tutunarak.

İndikçe kayganlaşıyordu kayalar, suları çekilmiş, sapsarı, yosun kümeleriyle. 'Acıyla dolup taşmca kahramanlık duyabilir insan.'

Görünmüyordu kayalıklardan Bodrum, iç içe girmiş, ilkay biçimindeki kıyılar görünmüyordu. Kale görünmüyordu, şövalyeler gelmemişlerdi hiç, yüksek burçlarda dolaşmamışlardı. Karya'dan kalma gemiler geçmemişti bu sulardan.

Cem, güneş batarken dalgakırana gitmeyecekti. Akşamları kıyı lokantalarında yemek yemeyecekti artık: balık ve ahtapot.

Eski zaman sokaklarında yüzlerce insan omuz omuza, yalın ayak, sarmaş dolaş: sabahlara dek uykusuzdu Bodrum.

Şile bezi gömlek giyilir, tekneye binip denize yelken açılır. Kasabanın beyaz badanalı, tarih, Akdeniz kokan yalın evleri vardır, ayışığıyla donanmış.

İnsan betona oturup, kayalara ilişip nasıl diyebilir: «Mutluyum ben, deniz güzel, güneş sıcak, mutluyum!» Nasıl der bunu? Bir sokak, bilemediniz iki sokak ötede sardunyalı pansiyon sizi bekler, sizin içindir çarşafı kırışmış, derlenip toplanmamış bir yalnız döşek.

Sessizlik korkutucuydu; rüzgârın esişinden başka bir şey işitilmiyordu. Uğultu artmıştı.

Kayalar denize doğru daha bir sarplıyor-

du. İnsan indikçe, kıyıya varamayacağım sanısına kapılıyordu.

Sonra birden, nerden geldiği belirsiz yığınla martı (hain bakışlarıyla), aşağıda, sulara dalıp çıktı. Cem, martıların çığlıklarını işitti. Coşup çarpan, kıyıyı altın sularla yalayan denize dalıp çıkıyorlardı boyuna (hain bakışlarıyla). Sonra vazgeçtiler. Denizden az uzaktaydı tümü de ve kondular kayaların yamaçlarına. Tüyelerinin aklıgmdan gözünü alamıyordu Cem. Tıpkı güneş gibi, tıpkı bir acı gibi martılar da köreltiyordu. Sonra yamaçlardan havalandılar, önünden geçtiler Cem'in, ikili üçlü öbeklere ayrıldılar, sonra havada durakladılar ve kondular yeniden biraz daha öteye. Çığlık attılar tek tek, birbirlerinin ardından, biri susunca öbürü haykırarak.

Daha hızlı inmeye çalıştı, kurtulmak için martılardan; serseme dönmüştü. Gözlerini yukarıya, Cem'in üstünde duraksadığı kaya parçasına dikmişti martılar. Gözlerini aşağıya, martıların çığlıklarla haykırdığı sivri kayalara dikmişti Cem. Kaygılara kapılarak, dalgakıranın eğiminden daha da dik kayaların üstünde, yırtıcı ve çirkin martılarla, çığlıklar dinleyerek, öylece, denize ulaşabilmek için...

Daracık bir kayanın üstüne oturmak ister insan; deniz aşağılardadır, ulaşamaz bir türlü; tepe yukarıda kalmıştır, böcek cırtlıları, kaygan çam iğneleri. Esinti yüzünü yalar insanın iifürüşlerle, kimdi rüzgâr üfürücüsü olmak isteyen, kimdi, güneş kavurur, beklenmedik bir anda (işte şimdi) martılar da uçar gider. Başınız dönmüştür, gücünüz tükenmiştir.

Kimse yoktur.

Martıların artık konmadığı kayalardan da inilmiştir. Birden. deniz başlar, çakıl taşlarıyla, kahverengi-sarı yosun demetleriyle, demetlerde gizlenen kaya yengeçleriyle.

İnsan güneşin bir yay çizdiğini anımsar, bir kıyıdan öbürüne kocaman bir yay. Okşar bu suları güneş.

Giineş sulan okşavmca, saydamlaşıyordu deniz. O kahverengi-sarı yosun demetleri saçaklanarak titreşiyorlardı çırpırcasma; kayaların grisine bürünmüş bir yengeç yer değiştiriyordu ister istemez, içgüdüleriyle. Cılız, yumuşak kollarıyla sonsuz yürüyüşü başlıyordu bir d-enizyıldızının sığ sularda. Dalgalar sarıyordu onu. Yol almaya çalışıyordu. Dalgalar sarıyordu Cem'i. Islak pantolonuyla, çıplak ayaklarıyla denizde yürüyordu şimdi. Ürkünç bir yeşilde yürüyordu, cam kırığı gibi. Denizyıldızının ardına takılmış gidiyordu. Güneşin yayını düşünüyordu.

'Umurumda değil tekne sahipleri, tekneler. Umurumda değil zenginlikleri, vurdumduymaz yaşamları. Görüyorum, Ege'nin zeytinlikleri kana bulanmış, göldeki balıklar kan içinde, kan gölü, Selçuk'un derebeyi kalelerinden oluk oluk kan akıyor.

'Sularla gidiyorum gönülden istediğim yere.

'Ayışığınm gelgiti bitti. Güneş bir yay çiziyor yukarlarda, başımın üzerinde, uzakta adalar, adalarda bir yay çiziyor, sonsuz parçalanışlarla, gürültülerle, dalgaların fokurtusuyla ayrılmış bu adalar karadan.

'İnsan deniz fenerlerinin anlamsız ışığına

bakmaz artık geceleri, çapraz samanyolları, kusmaz gidip taş ayakyolunda midesi delinircesine, bulantıları keserdi kanyak.

'Burgaçlarda dönendim. Bataklıklarda boğuldum. Evleri, eşyaları, tekneleri, otomobilleri burgaçlardaydı. Bataklıklarında çiçekler açtı, çiçeklere uzanıp, çiçekleri ezip seviştiler, baygın kokularla, mavi dumanlı sigaralarıyla esirmiş.

'Ne yapabilirdim ki? Tiksincilerden başka ne duyumsayabilirim, hem neden, yalnız tiksinciler, duygusuzluklarla sarılıyken! Öyle değil mi?

'Bir cadde değil burası, kent değil artık, bilinmeyen bir yer.'

Ve deniz Cem için, burada, üç gündür, dört gündür, kaç gündür hiç bu kadar güzel olmamıştı. Sulara bıraktı gövdesini, rüzgâra verdi, nereye sürüklerse. Çok zor yüzölüyordu pantolonla.

Her şeyi kavramaya, anlamaya çalışmıştı. Gülünç olabilir, çağdışı olabilir: üzölmüşü bir lambanın karpuzunda kavrulan pervaneler için. Düşüncelerini, duygularını açıkladığında gülünmüşü, horlanmışü. Yıllar geçtikçe durulacağını, çağılıtlardan kurtulacağını sanmışü. Tabii yaşam bir şiir değildi; havalanan, uçuşkan, kanatlı birşey olmamışü dize, kekik, nane kokmamışü dörtbir yanda.

Mevsimleri tanımışü (Haydar'm denizi, fırtınaları, gelgit zamanlarını, boğazlardaki akıntıyı çok iyi bildiği söylenmişü); mevsimlerin görünömlerini sonsuz ışıık yansılarından izlemişü, bir aynadan görürcesine (Murat, Kir

ke'dekileri sevmişti besbelli); bir sokakta yürürken, durduğu yerde (durmuş muydu) rüzgârla yağmur başlamıştı; sınırsız sevinçlere boğulmuştu (örnekse bir pazar günü, kapalı olur dükkânlar, Boğaz'da, küçük bir iskelenin önünde balık tutan dört kişi görmüştü, sevinçle titremişti içi, mutlulukla dolmuştu); mevsimler anlam kazanmıştı böylelikle.

Ama yazı tanımamıştı, kızgın yaz, küskünlüklerin zamanıydı. Kışın, güzün, ilkyazın görünümlerini biliyordu. Kış yalnız kar yağışını değildi, ısırıcı soğukların buğulu mavi bir rengi vardı. İlkyazlarda fırtınalar denizden nasıl gelirdi, nasıl patlardı ağaçlarda tomurcuklar, güneş vururdu yamaç sırtlarındaki limonluklara, güneşte küçük limonlukların, karanfil yetiştirilen yerlerin elmas pırıltıları vardı. Güz, kasımpatıların ölümcül kızılıyla örtülürdü. 'Ama bu yaz ayları, bu kasaba, teknelerin oynak sulara açılışı, nasıl da cinsel her şey, nasıl da istekli, kudurgan, bütün kasaba yakut ısıltısıyla göz kamaştırırken insan nasıl da tek başına.'

6.

Üç gün sonra geldiler: Emine, buradakileri güneşten yanmış, kapkara buldu (tabîî onların rengi açık kalmıştı; İstanbul'da pek denize gide-memişti).

Kardeşiyle Katharine'in soğuk, donuk arkadaşlıklarından yeterince bunalmıştı. (Katharine, otobüste yanına oturmuştu Emine'nin; hep gülümsemişti.)

Kız, İstanbul'a geldiğinden beri çok az konuşmuştu. Hele ilk günler, yalnızca, incelik kurallarını yerine getirmek için konuşmuştu. (Emine, sabahları erken çıktığından, kahvaltıda konuşulup konuşulmadığını bilmiyordu.) Dahası gezdirildiği yerlerden memnun kalıp kalmadığını anlamaya imkân yoktu. Kapalıçarşı'da deri ceketleri, pardösüleri, çantaları çok beğenmiş; ama bir türlü satın almaya yanaşmamıştı. Emine bu çantaları, kimilerinin üstünde yaldızdan develer vardı, bayağı buluyordu. «Çok pahalı,» demişti Katharine.

Ahmet'in ingilizcesi de yeterli değildi anlaşabilmeleri için. Boyuna Emine konuşmak zorunda kalmıştı. Otobüs yolculuğu da yorucu, bıktırıcıydı.

Öğleye doğru varmışlardı Bodrum'a. Kasa-

banın garip bir beyazlığı vardı. Yanık derili insanlar bu beyazlıkta zenciye dönüşmüşlerdi. Gülmüştü kendi kendine, 'Otuz iki yaşındayken bir de Bodrum!' gülmüştü, niye geldiğini düşünmüştü. Ve düşünerek «kız kuruluşunu». Otuz iki yaşındaydı. Ahmet'le aralarında beş yaş vardı. Bir zamanlar neşeli, sevecenlik dolu bir insanken (bir mevsimlik çiçekler gibi, söz-gelimi ateşçiçeği gibi) huysuz, içine dönük, hırçın biri olup çıkmıştı. Hayatın sürüklediği gibi yaşamaya boyun eğmişti. Umarsızdı. 'Peki niye geldim buraya? Hepsinden yaşlıyken, artık olgunluk çağı, artık başladı, yaz eğlencelerinin bana göre olduğunu kim söyledi. Yani bu genç çocuklarla, yani burda.'

Onları alanda (otogarı yoktu Bodrum'un) Cem karşılamıştı; Murat'la Tarık'ın sabahtan, burada tanıştıkları birileriyle (Cem adlarını da söylemişti, teknenin sahibi bir kadındı, kolejde okumuş galiba) denize açıldıklarını, çevredeki adaları, koyları gezeceklerini anlatmıştı. «Pansiyonda iki ayrı oda tuttuk,» demişti Cem. Odalardan biri çift yataklıydı. Tabii yalnız kalması gereken kendisiydi. Gülümsemeye çalışmıştı Cem'e.

Cem, Emine'nin bavulunu taşımıştı; Ahmet kendisinininkiyle Katharine'inkini taşıyordu da...

«Nerde pansiyon?» diye sormuştu Ahmet.

«Halikarnas tarafında,» demişti Cem, «öbür kıyılara pek bakamadık. Daha doğrusu önümüze ilk çıkan yere girdik.»

(Teknenin sahibi nasıl bir kadındı? Kaç yaşındaydı? Güzel miydi?)

«Ne yani, içgüdülerinizi mi kullandınız?» diye sormuştu gülerek Ahmet.

«Öyle gibi bir şey. Koklayarak bulduk pansiyonu.» (Cem gülümsememişti bile.)

«Kaç para odalar?»

«Tek kişilik otuz lira, iki kişiye elli.»

«Temiz mi?»

«İdare ediyoruz.»

«Pek kalabalık değil galiba Bodrum.»

«Daha dolar diyorlar. Yaz başı sayılırmış.»

'Ve daha pahalıdır tek kişi oldun mu, çünkü kimse istemez tek başına bir kızı. Kendiliğinden belirlenir töreler, kuşkular, sözsüz küçültmeler, hepsi kendiliğinden.'

Başını kaldırmıştı Emine, çevresine bakıharak: tek katlı beyaz evler, iki katlı, altları dükkân başka beyaz evler; demirleri çok süslü bükülmüş, yıkık bir kapının önünden geçmişlerdi, griye boyalıydı demirler. Bir kılavuzda okumuştı, yabancı gezginler için yazılmış: Muğla'nın Bodrum kasabasında rahat, temiz pansiyonlar, bir iki tane lüks sayılabilecek otel vardır. Halkı çok konukseverdir. Bodrum «çifte hilâl şeklinde» kıyılardan «meydana gelir». Bugün müze olan Bodrum Kalesi, Saint-Jean şövalyelerinin... Kale'yi görmeden ana yoldan ayrılmışlar, arka sokaklara sapmışlardı. Halkarnas üzerindeki bütün evler pansiyona dönüştürülmüştü. Gölü çağrıştıran kıyıya dizilmişti pansiyonlar. Hava çok sıcaktı. (Akdeniz buydu herhalde, Akdeniz'in bütün güzellikleri bu olmalıydı.) Emine el çantasından mendilini (üçgen biçiminde katlanmıştı) çıkarmış, alnına biriken terleri silmişti.

Katharine hiç konuşmadan yürüyordu. Cem'in arada bir gülümseyişlerine (yapmacık değilse bile. zorakiydi) gözlerim kedi gibi kısarak karşılık vermişti kız. Ahmet yorgundu; gece boyu uyumasına karşın, öğledensonra tekrar yatacağını söylüyordu.

«Deniz sıcak mı?»

Cem, Emine'ye dönmüş, başını sallamıştı.

«Nerde yemek yiyorsunuz?»

«Ben öğleleri pek yemiyorum,» demişti Cem, Ahmet'e.

Katharine yolculukta çok acıktığını söylemişti.

Pansiyona doğru giderlerken Katharine'e pide fırınından sucuklu pide aldılar. Birazını da Ahmet yedi. Emine'nin canı çekmemişti; yaz sıcağında sucuk ağır oluyordu.

Emine pansiyon odasını düşünmüş, yüreği burkulmuştu; 'Ne saklamalı, artık yaşlı bir kız gibi, titiz ve düzenli, çantaları, iç çamaşırlarını, elbiseleri, ne varsa yerleştireceğim. Buruşmasınlar, kırışmasınlar, açılın ütüler. Yaşlı kızların düzeni; derli topludurlar.'

Sonra pansiyon odasını (üst kattaydı) güneşin çiğ ışığıyla apaydınlık buldu. Çantalarını, bavulunu açtı. Çantaların birinde, burda *ingizceye çevrilmesi gerekli (dönüşte yetiştirilmiş* olmalıydı) iş mektupları,, büyük sözlük, sıradan, hafif bir roman vardı (kapağı dantelâ *örneğiyle çevrelenmişti* kitabın). Gülmece dergilerini de o çantaya **takıştırmıştı**. Öbüründe kolonya şişesi, dudak boyası, göz kalemi, makas, törpü, küçücük dikiş çantası (Almanya'dan hediye gelmişti, çalıştıkları bir firmanın yıl-

başı hediyesiydi), ufak tefek, öte beri, sürüyle ilâç, alnını kuruladığı ekose mendil... Bavulda giysiler buruşmuştu azıcık. Açtı, katlanmış yerleri eliyle ütölemeye çalıştı, beceremedi. Daha sonra ütöleyebiürdi. Elektrikli ütüü almayı unutmamıştı tabii.

Oda ufaktı; yatağın çarşafı da yeni yıkanmış olmasına karşın aklanamamış, çivide mi yatırmıyorlardı... Bavulundaki çarşafı çıkardı, lavanta kokan. Kirlisini kaldırdı, kirliydi, evet kirliydi, kim bilir kim yatmıştı daha önce... Katladı dörde ve sekize. Bu yenisini yaydı. 'İyi yıkamazlar ucuz otellerde çarşafları, yıkayamazlar, sabunu mu esirgerler ne?'

Elinde, nereye koyacağını kestiremediği kirli çarşaf; birden durafcsamıştı, küçük, sırları döküldü dökülecek aynanın önünde. 'Gergef işleyen bir yaşlı kız gibi, gergef işleyen bütün yaşlı, kızlar gibi.' Otuz iki yaşın ağırlığı hiç böylesine çökertmemişti omuzlarını. 'Göz kapıklarım şişmiş uykusuzluktan, işte kırışıklar, uyumadım, alnım kırışık içinde, kollarım pörsümüş.' Aynanın önünden çekilemiyordu. Sol kolunu sıkıştırıyordu parmaklarıyla, derisinin pörsüdüğüne inanmakla inanmamak arasında kararsız. 'Kimse istemez yalnız kızları, kimse!' işte yaşlanıyordu; gündüz ve gece kremleri bir şeyi kurtaramazdı. 'Açıklıkta dolaşır kız kuruları, evde kalmışlar. Bir pazar günü, bir tatil haftası olmaya görsün, otuz liraymış, tek kişilik, insan nereye gideceğini kestiremez artık, yollar uzar, hava daha erken kararır. Otobüslere, içinde kadınların da olduğu dolmuşlara sığınılr.' Gevşiyordu deri; yaşlılık ağır ağır,

umarsızlıktan, umutsuzluktan olacak, hiç de acı çekirtmeden, kaskatı anımsatıyordu varlığını.

İnsan eliğine sığırır, gergefin önünden kalkmaz bir daha. Biri biter nakışların öbürü başlar. Kime işlenir bunca nakış? Bu, çiçekliydi... Bunda tavuskuşları olsun, sorguçlu... Kime işlenir sahi? 'Konu-komşuya, evlenecek kızların çeyizine mi,' bilemiyordu; çalışan biri olduğu için gergef kuracak zamanı olmamıştı.

Ama gergef kurulur. Nerede? Bir kenar mahallede, bir evde, kafeslerin hâlâ çıkartılmadığı bir pencere önünde. Görerek Emine: hemen karşıda, bir at arabasına yeşil salatalar, kıpkırmızı turplar, püsküllü taze sovanlar dizilmiştir; bu görünümü silmek istiyordu belleğinden. Son ilmikler atılır at arabasındaki çocuksu, resimsi sergiye bakılarak. Kırmızıyla yeşilin yan yana oluşu çok güzeldir, gergefteki tavuskuşları hiç böyle canlı olamaz, böyle dipdiri; sevgiye çağıramaz, çünkü sevgisizlikle işlenmiştir.

'Bana ne oluyor?' diye düşündü Emine, aynaya bakmaktan nihayet vazgeçerek. (Böyle bir serginin önünde kaç kez durmuş, salatalara ve turplara bakmıştı.) Bavulunun başına koştı. Bir iki parça eşya kalmıştı; onları da çıkardı, yatağın üstüne gelişigüzel yaydı.

Evet, otuz iki yaşındaydı, ve bir çocuk kadar, saçları örgülü bir kız çocuğuydu bir zamanlar, ilkokula gittiğinde başını aksamıştı öğretmenini yaşlı, anaç, tombul kadın, 23 Nisan' da yürüyüşe gönderilmemişti üşür hasta olur diye, ve işte bir çocuk gibi, büyüyememişti bir

türlü, **konuşurken sesi titrerdi sinirlenir sinirlenmez**, çalışma hayatına alışmamıştı, girgin değildi, değişmemişti. Otuz **iki** yıl **niye** yaşadığını, niçin mücadele ettiğini, insanlarla ilişkisinde neden tek başına kaldığını kavrayamamıştı. 'Yalnızlıkla tek-başmalık aynı şey değildir.' Bunu biliyordu. Çünkü yalnız değildi. İnsanlara, başkalarına uymaya çalışmıştı. Her yaz bir yere, sevgilisi (olmamıştı hiç), eşi, kocası, nasıl söylemeli, **çok yakını olmayan kim**selerle gitmişti. Bozcaada'yı, Avşa'yı, Marmaris'i, Turunç'u, Alanya'yı biliyordu. Adaların ve yarımadaların insan yazgısına benzeyen özellikleri **vardı**. **Adalar dışarıya kapalı, kendi kendisiyle yetinmesini bilen, yalnızlığı kabul**lenmiş kişilerdi sanki; adalar korkutucu değildi. Yarımadalar **korkutucuydu; oralarda yalnızlık** benimsenemez, tek-başmalık yaşanır. İnsan bir adadayken **otuz iki yılın ödeşmesine giriş**mez, Yaşama aldırış etmez, yaşamı önemsemez; gülünç, acıklı önlemlere baş vurmaz. Bu önlemlerin gerçekleşmeyeceğini nasıl olsa bilir. Ama yarımadalar yarı bilinçli kişilerdir. İnsan, yarımadalarda, yarı bilinçli biri olup çıkar işin içinden; çıktığını sanır. Bilen ve mücadele edemeyen, öldürülen **ve savaşamayan; yalın, ezgin**, isyansız.

Yarımadalarda başkalarının düşmanlığı, kötücüllüğü artar. Tek basma oluştunuz anımsatılır size.

Ayaklarının dibinde duran kirli, sekize katlanmış çarşafı kaldırmıştı Emine o sıra. Pansiyoncu kadını çağırıp verecekti (pansiyoncu

kadın açmıştı demin, önceden tutulmuş odanın kapısını).

Evi yoktu, yeri yurdu yoktu, bir adası, bir yarımadası, bir kıyısı yoktu. Köksüzdü, iğretiydi toprakta. Bütününü boşluktaydı sanki. Bu oda, geride bıraktığı başka odalar, kendi odası, hayır, hiçbiri onun olmamıştı. Ehline sonsuz bir gezgin gibiydi.

Arna çocukluğundan bir odayı anımsıyordu; hiç unutmamıştı. Orada taşbebeğiyle uyuyakalmıştı Emine. Çünkü insana huzur veren (demek o zaman da neşeli, sevecen biri değilmiş; demek mutlulukla dolup taşmamış) bir odaydı. Yeni yıkanmış çamaşır kokuyordu burası. Yazdı, öğle sıcağında buraya çekilmişti taşbebeğiyle. Öbür çocuklar taşbebekle alay ederlerdi, özellikle oğlanlar. Bebeğin fistolu donunu çıkarmaya çalışırdı oğlanlar. Emine çığlıklarla ağlayarak kaçardı, Büyükada'daki köşkün içine. Oda, köşkteydi. (Şimdi olayı büyütüp Freud'la çözümlemek istemiyor. Freud'a inanmıyor zaten.) Oğlanlar bebeğin (sırma saçlı değildi) orasını burasını ellerlerdi kart, yaşlarından büyük, çirkin kahkahalarla. Köşkün balkonunda bu öğle sıcağı garip bir sessizliğe eşlik ederdi. Garip bir sessizlik olurdu, korkardı Emine.

Büyükanneler, büyükbabalar, büyük halalar, küçük teyzeler, orta yaşlı amcalar, geçkin enişterler, gencecik dayıkızları, Ahmet'e gebe olan annesi balkonda, hasır koltuklara otururlardı. Çok kalabalıktilar. Emine'yle konuşulmazdı pek (dayıkızları çok güzeldiler, saçlarını tararlardı boyuna). «Çık, arkadaşlarınla oy-

na,» denirdi Emine'ye. Dışarda ip atlardı kızlar, oğlanlar kayalık tepelere tırmanırlardı çam iğnelerinden ayakları kayarak. Gözetlerdi onları; «Bizi sevmiyorlar,» derdi taşbebeğine.

Oysa bu odanın sessizliği huzur vericiydi.

Küçük bir kız çocuğuydu.

Perdelerden sızan ışık, dösemeyi keskin bir çizgiyle ikiye bölmüştü.

Aydınlık şeridinde eşyanın (kuyruklu piyanoyla üç kollu gümüş şamdan) daracık bir kesiti belirginleşmişti.

Kocaman bir çanağa, çiçeksaplarmdan ko^partılarak yerleştirilmiş, suda yüzen çirişotları karanlıkta kalmıştı.

Çanak da piyanonun üstünde, şamdanın yanında duruyordu.

Emine ayaklarının ucuna, basarak kalkmış, perdeyi aralamıştı.

Çanak ve çirişotları ışığa boğulmuştu birden.

Bir açıp bir kapıyordu perdeyi şimdi.

Nasıl uyuyakaldığını, bütün köşk halkının onu aramak için nasıl kıyılara koştuğunu (canına kıyacağını sanmışlardı herhalde; demek acı çektiğini biliyorlardı) pek anımsamıyor. Dayak yemişti tabîi.

İşte bunca deneyden sonra, tek-başmalığı bunca yaşamışken işte, yine de bir yarımada gelmek şaşırtıcıydı. (Ufak tefeği yıkayabileceği bir leğen var mıydı? Pansiyoncu kadına soracaktı.) 'Güneyde, yarımadalarda, Bodrum'da, burda çirişotları yoktur, ağulu zakkumlar vardır bir tek, çirişotları ışığa boğulmaz, zakkum-

lar hep güneş altındadır.' Ve çirişotları saplarından kopartıldığında çabucak solar.

Odanın kapısını açmış, pansiyoncu kadını aramıştı. Çarşafı verecek, leğeni soracaktı. Denizden dönen bir iki kişi, çevreye sular saçarak odalarına girmişlerdi. Taşlıktaki kırıklara su birikiyordu. Sonra da çamura dönüşüyordu bu su. Alt kattaki mutfakta bulaşık yıkanıyordu besbelli. Emine tabakların birbirine çarpılarak suya tutulduğunu işitmişti. Kadın da ortalıkta yoktu, bir haftalık bedeli aldıktan sonra yok olmuştu.

Katharine'le Ahmet denize gireceklerdi hemen. Belki de dönmüşler ve Ahmet yatıp uyumuştı. Emine onların hangi odaya girdiklerini de görmemişti demin, dikkat etmemiştir. Cem alt katta kaldıklarını söylemişti. İşte herkes kendi havasındaydı, her yaz gibi; 'Her yazın yabancıları.' Tabii bu, yeri yurdu olan insanların köklü, durmuş oturmuş havasıydı. Sonsuz gezginlerinkinden çok başka.

Katharine sessiz, durgun bir kızdı. İngilizlere özgü soğukluğunu ilk günden belli etmişti zaten. Dört yıldır mektuplaşıyordu Ahmet onunla.

Bu dört yıl, Emine'nin yaşamında dümdüz, eğrisiz bir çizgiydi işle ev arasında:

«Sevgili Emine, zavallı sevgili Emine.»

«Evlenmedi değil mi o da?»

«Evlenemedi.»

«Hâlâ genç sayılır, istese...»

«Canım niye istemesin, istemiştir.»

«Kendi yanlışı ama.»

«Ne kadar iyi bir kızdır.»

«Evet, herkese yardım eder.»

«Başından hiçbir şey geçmemiş mi?»

Dinlemişti bu sözleri, işitmişti acıyla burkularak, yüreğinde duymuştu, kendinden utanmıştı. Arkadaş toplantılarından çıkarken konuşulabilecekleri düşünmüştü ardı sıra. İlenmişti Tanrı'ya. İş yerindeki bakışların aşağılayıcı bir acınması vardı. «Çirkin de sayılmaz,» diyorlardı mutlaka kendi aralarında. Bu dört yıl ve öncelindeki dört yıl hep böyle yaşanmıştı.

'Başlangıçta, Tanrı gökleri ve yeri, yani tek-başmalığımı, benim: için sonsuz boşluğu yaratmadan, kolalı, tafta, renk renk kurdîelâlarım vardı. Saçlarım sıkı sıkıya taranır; bir tutam, kurdîelâdan sonsuz boşluğa bırakılırdı. Ve yer başkaları için sevgiyle donanmışken, gökyüzü de mavileşerek ışıırken ıssızlık bana düştü. Önlüğüm hep ütülüydü. Yıkık duvarlarda sarmaşıklar bitmişti. Onların yanından geçtim yapraklarım koparmayarak. Okul kapısından içeriye girdim. Karatahtaya kırmızı ve yeşil tebeşirlerle bir kır çiçeği çizdim. Sonra Tanrı ışık olsun deyince, onu sildim; ve ışık oldu. Okul kapısından çıktım. Bir başka okul kapısından girdim. Artık durmadan okul kapılarının birinden çıkıp öbürüne giriyordum. Onların zavallı sevgili Emine'si oldum.'

Emine bu ağırbaşlı, yaşından olgun kız çocuğunu görür gibiydi. Okul çaylarında kimse dansa kaldırmıyordu onu. Annesiyle babasının yanında put gibi oturuyordu. Derslerinde başarılıydı; çalışkan bir öğrenciydi. Defterleri temiz, düzenliydi: yaprakların uçları kıvrılmazdı.

On yedi yasma dek kösnül duyarlık nedir bilmemişti. Okul arkadaşlarından biri onu zorla öpmüştü. Şaşırmıştı Emine, utanmıştı belki, biraz da hoşlanmıştı. Ders saatinin bitiminde, kaybettiği fizik kitabını ararken, biri saklamıştı mutlaka, sınıf boştu, oğlan yanma yaklaşmış, Emine'nin kavrayamadığı bir ıvecenlikle sarılıp öpmüştü. (Mr. Warren, «Macbeth»i sahneye koyuyordu çocuklarla.) Sonra bir daha böyle bir şey olmadı. Oğlan da yüzüne bakmamıştı bir daha. 'Neden ama? Buz gibi durduğumdan mı?'

Pansiyon odasının perdesini çekerken, nasıl da iğreti bir paçavraydı tanrım, alacakaranlıklara düşkün olduğunu hissetti. 'Siler gölgeler bütün kırışıkları, örter, saklar.' Aynaya baktı. Şimdi otuzuna vardığı söylenemezdi. Kızıl ışıltılarla yanardöner saçları, usta bir berberin elinden çıkmıştı. Giysileri de çok iyi dikilmişti, en iyi terzilerde. (Güney için biraz ağır, biraz klasik giysiler.) Çalışıyor ve kazanıyordu; istediği gibi giyinebilir. Dudak büktü. Kürk bile almıştı, astragan manto.

Gözlerini kapadı Emine. Kıpkısa bir an. Taşbebeğiyle «odasında»ydı; garip iş, taşbebek her zamanki kadife giysileriyle değildi, dükkândan Emine'nin almak isteyip de (beş yaşındaydı, oyuncakçının yerini hatırlamıyor), annesinin hoş görmediği (çok pahalıydı çünkü) gelinlikli taşbebekti. Sırtına basınca, ingilizce, «Seni seviyorum,» diyordu, «seni seviyorum.» (Emine'nin çalıştığı şirketin yöneticisi, bir it-halât-ıhracat şirketi, «Sizi burda severler,» demişti, «kolay anlaşılırsınız öbür arkadaşlarla.»)

Kendisini öpen oğlanı tiksınçle anımsadı (güneyde, bir pansiyon odasında). Kendisini, «zavallı sevgili Emine'yi» (bu nitelendirmeyi işittiğinde artık yaşayamam sanmıştı) seven pek yoktu. Oğlanın öptüğünü arkadaşlarına söylememişti, oğlan da herkese «Öptüm Emine'yi,» diyerek ve gülerek, «yılan gibi soğuktu, kaskatı kesildi.» Kızlar anlamlı anlamlı göz kırpmışlardı. (Perdenin çekilmesi de çiğ aydınlığı tüketemedi. Aynadaki yüz kırışıklarla dolu: engeli, korkunç, çirkin, yaşlı.)

Şirkette işe başladığında, 'Başlangıçta Tanrı...' ilkyazdı. İlkyazlar kanı tutuşturur sözüm ona; Emine soğuk bir yılan gibi insanlardan uzaktı.

Nice insanla tanıştı. Nice erkeklerle el sıkıştı. Gülümsediler, saçlarının ve giysilerinin güzelliğinden söz ettiler. Soura karılarını, sözlülerini, sevgililerini, kız arkadaşlarını tanıttılar. Nişanlara (çiçek sepetleri hoştur), düğünlere gitti Emine en güzel giysileriyle, yapılı olduğu anlaşılmayan saçlarıyla. 'Nasıl da maddî bir varlığım, elbise ve saç mankeni, ruhsuz, duygusuz, ölü.'

Kimi zaman böyle yerlerde (çaylarda, eğlentilerde) Ahmet'in kendisinden başka kimseyle dansa kalkmadığını fark ederdi. Yüreği sıkırdı. Bu özverinin karşılığı ödenemezdi.

'İki kişilikli bir insan olarak, ikilemler içinde, sayısız dürtülerle, kösnül duyarlık adına kitaplarda rastlayarak, yaşamayarak yaşlanıyorum, iş ve ev ve yaz tatili, sonra iş, sonra ev. Güney güneşi kösnül duyarlıktır işte. Her yaz kavrulmak için gelirim. Her yaz ıssız bir ada

kıyısından kör edici güneşe bakarak. Öperken kaslarım gerilmiş, iterek, boyuna iterek, yumruklayarak küçük yumruklarımınla, ne istemişti ki, tekmelemeye çalışarak beni kısıktırak tutan bacaklarını futbol oynayabilen. Bırakıp gidince hatırladım yıllar yılı, bir kadın gibi tıpkı daha sonra, kendi cinsimin bütün istekleriyle.'

Yemeklerde de öyle olmamış mıydı? İş yemeklerinde. Yabancı iş adamlarıyla yemeğe çıkardı (şirketteki tek evlenmemiş kız). Yabancıların rahat, serbest, dostça tavırları çekiciydi. Emine'nin evlenmediğini öğrendiklerinde daha da ilgilenirlerdi. Hattâ bir kez, bir adam, şampanya ısmarlamak istemişti; çok güldürmüştü Emine'yi.

'İnsan yaz tatillerinde neden yalnız karşı cinsi ve kendi yalnızlığını düşünür?'

Perdeyi yeniden çekerek balkon kapısını açtı. Dışarıya çıktı. Daracıktı odanın balkonu, sonsuz bir çevrene açılıyordu ama. Bir ırmağın denize çağladığı yer gibi, göllerin denizle birleşmesi gibi. Olağanüstü bir görünüm vardı karşısında: alçak, sularla ıslanan kumsal, denizde koşuşan çıplak, mutlu çocuklar, alçak, açılır kapanır iskemlelerde güneşlenenler, 'Onlar da mutlu.' alçakça; ötelere Kale, ilk kez görünüyordu Emine, güneşin bütün ışınları Kale'ye üşüşmüştü; bir ucundan öbürüne bütün Halkarnas, uçlarından birinde Kale, öbüründe yabancı gezginler için yazılmış kılavuzun söz ettiği palmyeli, lüks otel; işte hepsi bir bilmece gibi önündeydi.

Doğru, bir bilmeceydi, ama çözülmüştü:

otuz iki yaşında, yapayalnız, kuruyan bir ağaçtı, Bodrum hiçbir şeyi değiştiremezdi.

Yarı yoldaydı, daha fazla bir şey söylene-
mezdi (bir okul müsamesinde «Otuz Beş
Yaş» şiirini ezbere okumuştı, annesi gözyaşla-
rını tutamamıştı). Yıllar, acı içinde, yirmi be-
şinden sonra umutsuzluk ve iş hayatı, kendisi-
ni öpen çocuk neredeydi, bir kez öpüşmüşler-
di, «Kaskatı kesildi,» demişti çocuk, evet ora-
daydı, evlenmişti, zengin olmayan ve çalışma-
yan bir kızla üstelik, pasaklının tekiydi kız,
oğulları, kızları olmuştu, karısı Emine'den da-
ha güzel değildi, her yaz bir aylığına deniz kı-
yısına gidiyorlardı, çocukların suda oynamala-
rı hoştu; tümü olgunlaştırmıştı Emine'yi. Ha-
yatı, bir düşünce gibi yaşamıştı bugüne dek.
Başka türlü ayakta kalamazdı. Tartarak, ölçüp
biçerek.

İki balkon ötede Katharine'in mayoları as-
tığını gördü: kendi mayosunu asıyordu kız,
Ahmet'inkini koluna geçirmişti. Gülümsemeye
çabaladı Emine, beceremedi. Acemiliğine şaşır-
dı. Buraya gelirken her şeye hazırlanmıştı oy-
sa. Olgun bir insandı artık, ilgisiz, .kayıtsız; hiç-
bir şeye kaygılanmayacaktı. Yine de becere-
memişti. Katharine mayoları gösterdi, suyun
çok güzel, ama biraz tuzlu olduğunu söyledi.
Ahmet uyumuştı bile, yatar yatmaz. Kızdaki
canlılığı garipsedi Emine, geldi geleli hiç bu
denli sevinçli görünmemişti Katharine. Birden
kendini çok bayağı buldu. Güneş de çak sıcak-
tı...

Balkon kapısını kapamadan yatağa uzandı.
Hafif bir rüzgâr esmeye başlamıştı. (Cem, ögle

sonrası esintinin başladığını söylemişti, akşam üzerleri artıyormuş; Katharine sıcaktan yakınınca söylemişti.)

Göğüslerini elledi, küçülüyorlardı giderek. Ya şişmanlar yaşlı kızlar ya da kururlar benim gibi.' Bir aşağılık duygusuydu bu, önüne geçilemeyen ve toplumun belirlediği... toplumun... toplum belirlemişti... Kimi geceler, Murat'ın, Cem'in, Tarık'ın Ahmet'e geldiği geceler, kendini savunmak istercesine ve daha başka kişilerin de yanında (Cem de katılmıştı ona) söylediklerini anımsadı Emine: «İnsan evlenmek istemeyebilir, arkadaşlarım- hep evlendiler.» Pek çok gece yapayalnız kalmıştı. Ahmet arkadaşlarıyla çıkıp giderdi. Annesiyle babası da. Üşenirdi sofrayı kurmaya, üşenirdi tek kişi için tabak, çatal bıçak çıkartmaya. Mutfakta yerdı. Bütün o süslü, iyi dikilmiş, butiklerden alınmış, pahalı giysiler asılı dururdu gardıropta. Boşuna mıydı her şey? Boşunaydı, öyleydi. (Cem bir gece. Ahmet'le üçü otururlarken bütün bunların ekonomik sistemle ilgili olduğunu söylemişti. Sonra Emine, onun, kendisi bir şey anlatmadan tümünü biliyormuşcasına konuştuğunu düşünmüş ve buna şaşır-mıştı.)

Büyükada'dan dönüyorlardı.

Eşya denklenmişti.

Kentte çirişotları yetişmezdi.

Taşbebek yukarıda, köşte unutulmuştu.

«Gelecek yaz oynarsın artık,» demişlerdi Emine'ye, «evde sürüyle bebeğin var.»

Kapısı vuruldu o öğle sonrasında. Yataktan kalktı bitkinlikle. Açtı kapıyı, Katharine'le

karşılaştı. Genç kız yeşil iplik istedi Emine'den.

Masanın üstünü derleyip topladı. Örtüyü silkeledi. Sonra yaydı yeniden.

Küçücük masada tanımadığı Mr.'lara (İngilizlere, Amerikalılara, ingilizceyi iyi bilen Belçikalılara) mektuplar yazdı. Ahmet'in «Deli misin, bu götürülür mü!» dediği küçük daktilosunu açmıştı. Kâğıtlar geçirmişti: çok kopyah mektuplar. Londralı bir baya, şirket yöneticisi, karısı öldüğü için başsağlığı diliyordu. Yönetici onunla savaş öncesinde tanışmış olmalıydı; mektubun türkçesindeki «eski dostluğumuz, dünyanın altüst oluşunu birlikte izlediğimiz acı yıllar» ve benzeri sözcükler bunu ifade ediyordu herhalde. Ötekilerin hepsi iş mektubuydu. Klişeleşmiş başlangıçlar, meselenin açıklanması (en olası kısalıkta kuşkusuz, vakitleri dardır iş adamlarının), teşekkür ve en iyi dilekler. Yolun yarısında, umutsuz bir kızın (onların ilkesirtde rastlanmazdı böylesine) bu mektupları yazdığını ve tatil dönüşü (giderilemeyen kösnül duyarlıkların yaşandığı, sevgisizlik ve yalnızlık için güneş bebeğinin irileştiği kıyılarda tatil) patrona imzalattığını bilselerdi (anlayamazlardı böyle bir yaşamı), ne düşünürlerdi? «Bu durum. dolayısıyla,» diye yazdı Emine, bacaklarını biraz daha bitiştirerek, «yaz aylarının durgun satışları malların...» Cümleyi iyi çevirememişti galiba. Başkalarının (bürodaki evli kızların) çevirmesi gereken mektupları da almıştı yanma: «Orda çok zamanım olacak,» demişti. Daktilonun şeridi eskimişti, iki kez vurmasına karşın daktilo dişi bir türlü noktalayamamıştı; şerit yırtılmış olmalıydı; zaten cümle de bozuktu.

İster istemez, temize çekecekti yazdıklarını. Parmağı dışın üstünde, kalakaldı. (Yeşil ipliği ne yapacaktı?) Aralık kapıdan göründü bütün koy. Çekik perde rüzgârla uçmuştu dışarıya. Gözleri takıldı ve yaşlar birikti gözlerine. Palmiyeli otelde kalabilirdi. Parası vardı, yıllardır biriktiriyordu harcayabilecek hiçbir yeri olmadığından. Palmiyelerin kaim, etli yaprakları çok, uzakta rüzgârla kıpırdadı sanki. Ötelerden gelen bir yatın (kaba saba bir yattı, büyüktü) seren direğini, güneşte eriyen dikey bir buzul gibi yanılsadı. Kapadı göz kapaklarını: çanak kırıldı (piyanoya çarpmıştı Emine), çirışotları döküldüler yere; ısıtmışlardır diye bekledi; kimse gelmemişti. Açtı göz kapaklarını. Dümdüzdü seren direği, dikti, erimiyordu. Koy da gözyaşlarıyla, bungen sıcakla dalgalanmıyor, titreşmiyordu. Otelin geniş balkonlarında kırmızı sardunyalar vardı galiba. Sarkık sarmaşıkların arasından al lekeler fışkırıyordu. «Malların sürümünü şimdilik geciktirmek zorundayız.» Patron (yöneticiye böyle derlerdi) satır satır okurdu mektupları. Değiştirirdi kimi cümleleri.

'Ama sahiden yüzü gülüyordu, yeşil iplik isterken bile, ne için istemiş olabilir ki...' Tabii Katharine de uymuştu. Cem'in nereye gittiğini önemsememişlerdi. Cem'i Katharine'e sorduğunda «Bilmiyorum,» demişti, kız; alıp başını gitmiş; sonra bu sıcakta Cem'in hırka giydiğini söylemişti Katharine gülerek.

Belki de daktilonun dışındaki nokta erimişti, onun için cümleyi noktalayamıyordu. Ama gerekliydi nokta, yaz aylarında deriyle kol saatinin değış-tokuş edilemeyeceğini vurgulaya-

çaktı: üç nokta **yan yana**. Geri alıp tekrar bas-
tıkça kâğıt delinmişti. Alttaki kopyalara çıkmış-
tır ama. (Çirişotlarmı düşündü. Burada yetiş-
miyorlardı herhalde. Artık Büyükada'nım bah-
çelerinde de yetişmiyordu. Daha doğrusu, bilmi-
yordu Emine. Köşk satılmış, parası kardeşler
arasında paylaşılmıştı.) Mektuplar bir iki gün
içinde biteceğe benziyordu. Sonra o kötü roma-
nı okuyacaktı. Bodrum'a gelip de pansiyon oda-
sına kapanmak: 'Tam bana göre,' diye düşün-
dü. (Çirişotlarmm pembemsi yapraklarında
uçuk yeşil damarlar vardı.) Uçtaki otel ne ka-
dar da görkemli duruyordu! Bir tepedeydi. Ka-
sabanın içinden ayrılmış bir yerdeydi. Al leke-
lerle kanlanmıştı. (Londralı bayın karısı kan-
serden ölmüştü, çok acı çekerek, iniltiyle. Ada-
mın mektubunda uzun uzadıya anlatılıyordu
bunlar. Yönetici kansere de bir gün «şifa» bu-
lunacağını söylüyor, üzüntülerini bildiriyordu.)
Tekne kaybolmuştu, görüş alanının dışına çıkmıştı.
Emine bütün insan ilişkilerinin küçültü-
cü, aşağılatıcı olduğunu düşündü. Düşünerek
dostlukları, aşıkları, sevgileri, hepsi yalandı;
düşünerek iş yerindeki konuşmaları, günaydın-
ları, teşekkürleri, şu bu, çay içer misinizler, iç-
mem sağolunlar... Eninde sonunda bir sekreter-
di daktiloda on parmak yazmasını bilen. Kar-
şısındaki die patron. Ama şirketlerin sahipleri
belirsizdir. Yönetim kurulu adına biri vardır
başta. Şirketler, modern kuruluşlardır. Bu it-
halât-ihracat şirketinin ne iş gördüğünü biri
sorsa, anlatamazdı Emine. Tecimevlerine aracı-
lık etmişlerdi kimi zaman. (Boruçiçekleri, çi-
rişotlarmdan güzeldi.) Eskişehirli sümüklübö-

cek tecimenleri tanımıştı. İskender mi geçmişti ordularıyla Eskişehir'den? Yahudiler vardı Limoges porselenlerine düşkün. «Copie ancien» îeri bir anda satışa sürüp alt-üst ederlerdi piyasayı. Müthiş adamlardı yahudiler. Güleç, iyi giyimli, hiç de ellerini keseden esirgemeyen. Emine'ye çok eski bir Tevrat armağan etmişti içlerinden biri. Güldü Emine. 'Limoges porselenler uğruna.' Eir iki mektubunu yazmıştı adamın karşılıksız, fazladan. Büyük incelikti deri ciltli, altın yaldızlı Tevrat'ı armağan etmek, büyük incelikti. Büyükannesi de (daha ölmemişti ve köşk satılmamıştı) ıbranice yazılara bakıp sureler mırıldanmıştı, yarı bunak. 'Sanki bütün hayatım boyunca mektup yazdım.' Salyangozların kabukları kırılmıştı yollarda. Eskişehirli tecimen az kaldı batıyordu. Adamın ikinci karısı hemen boşanmıştı.

Daktiloyu açık bırakarak, kâğıtları çıkararak yerinden kalktı. Aynaya bakmadı bu kez. Pansiyonun önünden denize girecekti. Ter içindeydi.

Kirke'den indiler. Murat mutluydu. Betigül'le Haydar bu gece, Bardakçı'da kalmak istiyorlardı. Sonra Kirke deniz fenerlerinin ortasından geçip gitti.

Bu ayaklanmalar korkunçtu, ingilizlere para sağlamak için hükümetlerin biri kuruluyor, öbürü devriliyordu, İngilizler bu işlerde yerli halkı kullanıyorlardı. Nostromo onlardan biriydi. İngilizler için çalışmaya başlamamıştı belki, sonunda onlara yenilmişti, bu kanlı uyarlığın

uşığı olmuştı... Okuduğı kitabı bıraktı Cem. («Nostromo»da İngilizlerden söz edilmiyordu ama.)

'Korkunç temmuz güneşiyile, artık bir yay çizmeye başlamış, hemen kuruyan, denizlerden fışkırmış yosun demetleri bunlar. Ateşle kavru-larak kül olmuş. Sanki böyle. Bunlar şeytanmi-nareleri, sümüklüböcek kabukları, güneş yaldız-lı, sedeflenmiş çakıllar. Sulardan çıkınca renk-leri solar çakılların sedefe dönüşmemişse, bu-nun için bardaklara su konularak, çakılları da içine atmalı, toplarım hepsinden. Bodrum¹ anı-sı işte, sevilmemişlik anısı.'

Yine yolda karşılaştılar. Bu kez yanlarında Kerem vardı. Bu kez Cem de pansiyona dönü-yordu. Hem hırkası sırtmdaydı. Konuşmak is-temiyordu Murat'la.

Denizde yorulmuştu, kumsalda, güneşte. Kaç dakika, kaç saat? Kestiremiyordu. Gökyü-zünde çizilen güneş yayı, akşam yalımlarına ulaşmak üzereydi. Onları pansiyonun kapısında beklerirken buldu Emine: Cem tek başına duru-yordu, Tarık'la Murat'ın yanında tanımadığı, sakallı bir genç adam vardı. (Bir kez öpülmüş-tü Emine.)

«Tanıştırayım,» dedi Cem, «arkadaşımız Kerem, Emine.»

Murat'la el sıkışıyordu Emine, döndü, kar-nını çekerek, inceydi gövdesi, Kerem'in elini

sıktı. Eşarbına doldurduğu çakıl taşları yere döküldüler. Yüzü kızardı Emine'nin. Hep böyle sakardı.

Kerem yere eğilip taşları toplamaya başlamıştı: 'Niye toplamış bunları, eğri büğrü taşlar, irili ufaklı.'

«Bırakın,» dedi Emine, «zararı yok. Yenilerini toplarım.» Sanki niçin toplamıştı bu çakıl taşlarını? Eşarby sıırıslıklamdı. Bir bardağı bile yoktu şişmanca, içine su doldurabileceği, yusuvarlak.

«Akşam yemeğinden önce, kıyıda, kahvede oturacağız biraz.»

(Cem'in söylediklerini yarım yamalak işitti Emine.)

«Nerde yiyeceğiz bu akşam?» (Tarık sormuştu.)

«Emine ablanın şerefine iyi bir yerde artık. Cem'in götürdüğü lokanta vardı ya...»

(Cem, Murat'a baktı. Hayır, hiçbir şey bu kadar acı verici olamazdı.)

'Ablalarıyım onların. Doğru, Ahmet'in ablası olduğuma göre. Ya bu saçlı sakallı adamın nesiyim?'

'Benim götürdüğüm lokanta; ben götürdüm onları, pahalı, zevksiz lokantaya.'

'Sormak zorundayım yine, ne işim var burada, çakıl taşları toplayarak, ne çok toplamış, onları Bardakçı'da bırakıp buraya çakıl taşı toplamaya geldim, ama hiç bitmeyecek sanki.'

«Ahmet'lere sen haber ver Emine abla.» (Tarık söylemişti.)

«Uyuyorlardı.» (Zorla konuşmuştu Emine, sözcükleri titrek bir sese dökerek.) 'Uyuyorlar.

Bana düştü uyandırmak. Zavallı sevgili Emine ablalarına. İnsan çıldırabilir.'

Kerem suskun duruyordu. Kocaman elleri vardı. Demin, bir başkasının, bu yabancı adamın avcunda, denizden üşümüş parmak uçlarının ısındığını farketmişti Emine. 'İlk görüşte âşık olarak ben, daha da gülünç olmak için.'

Hep böyle olmaz mıydı? Kötü aşk romanlarında (inanılmaz, ama okunurdu), sinemada (başoyuncu gözlerini kısırdı, burun delikleri kabarırdı açılıp kapanarak), televizyon filimlerinde (Murat, Amerikalıların beyin yıkadıklarını söylüyordu) âşık böyle başlardı. İşte genç adam yerlere yapışmış, iki büklüm, çakıl taşlarını topluyordu. İşte genç kız (acıyla çarptı yüreği Emine'nin, çünkü otuz iki yaşındaydı) ayakta, denizden çıkmış, ıpslak, delicesine âşık olduğu adama bakıyordu. Bir pansiyon avlusunda, yaz aşkları ve pembe sardunyalar (pembe miydi). Öbürleri durumu farketmemişlerdi tabii. Falcı kadının uzun yolda gördüğü kısmet, bu genç adamdı.

'Bayağılığa son vermeli,' diye düşündü Emine, merdivenlere yönelerek. «Soldaki üçüncü kapı,» dedi Tarık'a, «sen uyandır. Üşüteceğim yoksa.»

Yine de yüzüne krem sürdü (akşam güneşi bile yakıcıydı), balmumu gibi deriyi geren, kırışıkları silininceye kadar saklayan. Gözlerini boyadı. Kirpiklerini kıvırdı, daha gür görünsünler diye pudralayıp rimelledi. Çırılçıplaktı. İvecenlikle başlamıştı makiyaja, 'En önemlisi makiyaj.' Saçları tuzlu suda süpürgeye dönmüştü, durulayacak zamanı yoktu. 'Eşarpla sarmalı.'

Eşarbını kirletmişti çakıllar. Bir yemeniyle sardı. Çırılçıplaktı hâlâ. Üşüdüğü falan da yoktu. Kanı ısınmıştı. Yemeni yaraşmıştı.

Sonra yola koyuldular. Gruplara ayrılmışlardı. Şimdi yol çok güzeldi. Akşama hazırlanmış insanlarla doluydu. Yol da akşama hazırlanıyordu, gerçekten güzeldi. Ahmet, uykudan gözleri şişmiş, Katharine'le geliyordu; yanlarında Murat'la Tarık. Uzun etekli, geniş kenarlı, hasır, Meksika şapkaları giymiş kadınlar rıhtıma iniyorlardı. Dondurma yalayan çocuklar koşuyordu arada bir. Cem en arkadaydı galiba. Bisikletle geçenler vardı.

Şimdi bir inşaatın önünden geçiyorlardı. İşçiler, bidonun başında el yüz yıkıyorlardı.

Anlatıyordu Kerem: çocukken, Emine Zola diye bir romancı var sanırmış. Emine gülüyordu. «Peki, bu Emine Zola'dan bir şey de mi okumadınız?» diye sordu. «Okumamıştım.» Ya Emine, o okumuş muydu?

Emine, «Nana»yı okumuştı. Yüzüne al bastı.

Az önce odada soyunmuş, giysilerine dönüp bakmayarak ve çıplaklığından utanmayarak süpürge gibi saçlarını nasıl örteceğini düşünmüştü. Kimin için? Kerem içindi tabii. Etin egemenliğini yaşamıştı, gurur ve bilince karşı etin egemenliğini. Güçlü bir yapısı vardı Kerem'in. («Nana»yı okumuştı.)

İnşaattaki işçiler paydos etmişlerdi herhalde. Yıkıyorlardı.

Bu Emine Zola meselesi de pek anlamsızdı doğrusu.

Nana çiçekten ölmüştü, öyle anımsıyordu

Emine, yüzünün güzelliği bozulmuş, bir otel odasında delik deşik, gözenekleri paralanmış bir kadın bulmuşlardı; Nana'ydı.

Nana'yı mum ışığında ölü bırakmışlardı. İrinli kabarcıklar bütün güzelliğini yok etmişti. Bakır çalığı saçlarından başka hiçbir özelliği kalmamıştı. Haykırışları hâlâ işitiliyordu.

Birtakım garip, şekilsiz, türsüz sokak köpekleri hırлаşarak çöplerden fırlamışlardı. Çok garip yaratıklardı. Ne sokak köpeği, ne de cins hayvanlar... Emine köpeklere baktı.

Kerem'in dediklerine bakılırsa, buraya gelen yabancı gezginlerin pahalı köpekleriyle çiftleşmiş sokak köpeklerinin yozlaşmış dölüydü bunlar. Demek, köpekleriyle geliyorlardı. Evet, büyük bir gemide, günlerce yalnız yaşayan köpek, gemi açıkta dururdu, kıyıya çıkar çıkmaz, güneşin ve sıcaklığın da etkisi vardı kuşkusuz, azıyordu. Gezinler de bırakıyorlardı çiftleşsinler diye. Seçilen sözcükler, anlatım tarzı irkilticiydi. Köpekler de. Pahalı bonfile ve- «mama» yemeye alışık cins köpekler iki üç gün sonra gidiyorlarmış gemiyle. Bodrum'un çoban köpekleri de böyle garip yaratıklar doğuruyorlarmış. Buldog ayaklı malta köpekleri, çoban köpeği boyunda porsuk zağarları, bodurlaşmış İskoç köpekleri; çöplükten fırlamışlardı.

Cem acıyarak baktı köpeklere. Öbürleri yoğun bir söyleşiye dalmışlardı. Katharine, Londra'yı anlatıyordu galiba. Hayır, oralı değildi, ama Swindon, Londra'nın yakmmdaydı. Murat, yüzme bilip bilmediğini sormuştu; biliyordu, okullarda öğretilirdi İngiltere'de. Üçü arada bir türkçe konuşuyorlardı; kız da anlamı-

yor, kendini şirin göstermek istercesine gülüm-
süyordu başını iki yana sallayarak.

Emine dönüp onlara seslendi; neden arka-
dan geliyorlardı?

Kerem tekrar susmuştu. Bu adam için ka-
rar vermek güçtü. Çakıl taşlarını toplamakla
incelik göstermişti, kibar bir davranıştı yap-
tığı. Emine çakıl taşlarını hep saklayacağını dü-
şünmüştü o sıra. Ama Emine Zola şakasına hiç-
bir anlam verilemezdi. Hele çöplerin arasından
çıkıp kaçışan köpekler üzerine anlattıkları büs-
bütün şaşırtıcıydı. Şimdi de susuyordu.

İnsan, kendi iç dünyasıyla baş başa kaldı-
ğında olup bitenleri daha değişik, daha olağan
dışı değerlendiriyordu. Üstelik Bodrum'un öbür
tatil yerlerine benzemeyen bir etkinliği vardı.
Doğa ve yapılar, iklim, bitki örtüsü doğrudan
doğruya insanın iç dünyasına etkiyordu. Söz-
gelimi bu akşam saati İstanbul'da ya da bir
başka kentte yaşanamazdı. Böyle düşünüyordu
Emine. Marmaris'in bitki örtüsü görkemliydi.
Burada cılızdı ama, insanı etkileyen bir görü-
nümü vardı. Kıyıya inenlerin tavırları garipti;
sanki tasasızdılar, aylaktılar, sanki yaşamı
umursamıyorlardı. Bisikletlerin kornaları çın
çm çınliyordu. Bu çınlayış, iç dünyada sayısız
çağrışım yaratıyordu. Büyükad>a'daki köşkün
guguklu saatini anımsamıştı Emine. En çok
onu severdi. Saat başlarında çıkıp, nedense öt-
meden içeriye girerdi, defalarca. Hiç ötmezdi.
Bozulmuştu herhalde ses düzeni. Saatin tahta-
dan kozalaklarını Emine çekerti; bu, onun işiy-
di, severek yaptığı tek görev.

Tabii Cem akşamları bu saat yalnız oldu-

ğunu daha çok hissediyordu. Anlaşılmaz bir şeydi bu. Rüzgâr öğle sonrasında başlıyordu, ama hafif bir esintiydi o. Gün batarken rüzgâra dönüşüyordu, sert, hırpalayıcı; insanın yüzünü ısıırıyordu. Deniz çalkantılarla çarpıyordu kıyılara. İnsanlar, çılgın kalabalık, bir içgüdüyle, tutsakmışçasına kıyı kahvelerine çıkıyorlardı. Dünyanın bütün dilleri konuşuluyordu sokaklarda. Teknelerin yapıldığı sokakta, daracık sokaklarda, şimdi yürüdükleri yolda; her yerde konuşuluyordu. Hızarlar dönüyordu. Kimi çiçekler günbatımıyla kapatıyorlardı taçyapraklarını. Fırınlar çalışıyordu. Kargalar, Kale'ye dönüyorlardı. Akşamüzerleri kısıydı, ama, inanılmaz bir devingenlik göze çarpıyordu. Doğada belirliyordu önce: böceklerin cırlaması güçleniyordu, arılar son bir kez saldırıyorlardı çiçeklerin balına. Yapıların beyazlığı, çuhaçiçeğiyle leylâk arasından aldatıcı bir renk karmaşasına bürünüyordu. İnsanlar (kendinden başka herkes) daha yakınlaşıyorlar, 'Daha sıkı fıkı.' İşte görüyordu: Emine'yle Kerem yan yana yürüyorlardı, Katharine az önce tanıdığı yabancılarla yaşam öyküsünü anlatıyordu besbelli... Rıhtıma yelkenliler yanaşırdı (Betigül'le Haydar Bardakçı'da kalıyorlarmış), halatlar bağlanır, çapalar atılırdı suya. Ne çok çay, ne çok sigara içilirdi! Dolup taşardı çarşı çığırtkan insanlarla. Lokantaların örtüleri tüyden bir süpürgeyle temizlenirdi sözümona. Her şey aynıydı, ama tekdüzelik diye bir şeyden söz edilemezdi yine de.

Akşamlan bu saat korkunçtu!

Başkalarının yalnız olmadığı, mutlu oldu-

ğu, seviştiği, dostluk kurabildiği bu saatte ortaya çıkıyordu.

Çay içeceklerdi (oturmuşlardı), evet, hepsi, yok, altı çay bir ayran. Geçen akşam Tarık ayran içmişti, tadını unutamamıştı, şimdi de ayran içecekti.

Emine, Kale'ye yakından baktı. Yandan görünüyordu, önünde zakkumlar açmıştı.

Kerem, Murat'la Tarık'ın ortasına oturmuştu. Katharine, Ahmet'in yanındaydı. Cem, masadan az uzakta, ne garipti bu çocuğun davranışları, tek başına oturuyordu. Emine, Kerem'in karşıya geçip oturmasına bir an üzülmüştü, 'Ne bekliyordum ki?' Yemeniyle bağladığı saçlarını açtı, rüzgâra verdi, kurusunlar diye.

Tarık fotoğraflarım çekti. «İstanbul'da hepinize vereceğim,» diyordu.

«Nasıl buldunuz Bodrum'u?» diye sordu Kerem, kusursuz bir İngilizcesi vardı. Katharine dudak büktü. Ona göre herhangi bir yermiş, bir tatil köyü. Emine'yle Cem bakiştılar. «Ama tarih atlası gibi bir yer,» dedi Kerem. Karyalılardan, Heredot'tan, Bizans batıklarından söz etti. Besbelli, kız hiçbirini bilmiyordu. Karyalıların adını ilk kez işitmiş olmalıydı. Açık söylemek gerekirse, Emine de bilmiyordu böyle şeyleri. Yıllardır iş mektupları yazıyordu, yıllardır kötü romanlar okumuştı. Ama eskiden İngiliz klasiklerini okumayı severdi. Katharine, «Biz bu yazarları okumadık,» demişti.

Kerem'e göre, «şairâne» bir yerdi Bodrum.

«Öyle,» dedi Cem, «Bodrum falan bizim şairlerimizi hep etkilemiştir.» (İngilizce bilmiyordu.)

Ahmet'in kurduğu cümleler anlaşılmayacak kerte bozuktı. Emine dört yıldır nasıl mektuplaştıklarını, nasıl anlaştıklarını düşündü. Katharine boş gözlerle Cem'i süzüyordu. Nasıl mektuplaşmalardı bu ingilizceyle? Genellikle salı postasından çıkardı mektup.

Cem kendi kendine konuşuyordu sanki. Şiirle her zaman ilgilendiğini söyledi. Shelley'i okumuştı fransızcadan. Katharine, Shelley'i de tanımıyordu. «Shakespeare-Shakespeare?» dedi Cem. Ah! evet, Shakespeare, büyük bir şairmiş, soneler yazmış galiba, sevdiği bir çocuk varmış, ona yazmış; seyrek dişlerini göstererek güldü Katharine. Kızın yüzü ablak ve anlamsızdı, dişleri de hastalıklı. Shakespeare'e gülüyordu. Basit bir taşralıydı bu kız, öyle görünüyordu. Liseyi bitirdiğini, yüksek öğrenim için para kazandığını söylemişti Ahmet; inanılacak gibi değildi.

«Bizimkilerin Ege tutkusu yapaydır ama.» dedi Kerem, «sahtelik akar.»

«Evet,» dedi Cem, günler sonra konuşmaktan tat alarak, «evet, tarih atlasında isim arayan bir halleri vardır.»

«Düşünebiliyor musun, adam, evrenselliğe özenmiş, evrensellikten anladığı da Homeros'un adı. Homeros, Kirke falan... Bizim BetigüFden bir farkı yok yani.»

Cem güldü (akıllı bir insarsıdı Kerem).
• O kadarla kalsa iyi,» dedi, «İlion kıyılarında karşına birden otomobil tamircisi çıkar.»

«Kaçar mı? İşin içine bir de marksizm karsacak, diyalektik numaralar. Sanattan nasibi-

ni alamamışların, köylü çorabıyla Bosch'u yan yana asması gibi bir şey.»

«Bir de halk için yazdıklarını söyleyenler var.»

«Onları da okudum,» dedi Kerem, «türkü, koşma gibi alışılmış biçimlerle yazınca halkçı olunuyor. Hele silâhtan, dağ başından, eşkıyadan söz etmişsen hem devrimci, hem şair falan... Bir tür diktatörlük. Halk buna alışkıdır, buna değildir diye kesin kararlara varma diktatörlüğü.»

«Yine de şiiri seviyorum,» dedi Cem.

Hem Kerem'in eleştirileri çok söylenmiş şeylerdi (artık akıllı bulmuyordu onu). Kimse Bosch'un resimlerinin yanma köylü çorabı asmıyordu artık. Bunlar hep tartışılmıştı. Devrimci şiirin sloganlarla yürütülemeyeceği de. Halkın, çıkarları söz konusu edildiğinde, en yeni, en alışılmadık biçimleri benimsediği, hattâ bu biçimlere katkıda bulunduğu bilinen bir gerçektir. Sonra bazı sloganlar çok güzeldi, onlardan vazgeçmenin anlamı yoktu. Kerem'in konuşma tarzında, sorunları hafife alış göze çarpıyordu. (Katharine de Shakespeare'nin bir delikanlıya duyduğu aşka gülmüştü.) Ama hayat kolay, gülünç değildi; kimse hafifseyemezdi hayatı.

Anılan şiirlerde bir yapaylık vardı var olmasına, tatsızdı «diyalektik numaralar», ama güneyi de, tarihi de iliklerinde yaşatan şiirler anımsıyordu Cem. Sonra herkes, büyük çoğunluk her şeyi alaya alıyordu.

Sevgilerin, aşkların etle açıklanması çok çirkindi.

Bu diktatörlük benzetmesinde de Kerem! haklıydı.

Çok karışıktı tümü.

'Şiirden konuşuyorlar, çünkü insan açılırla ilgilenmediklerinden,' diye düşündü Emine, 'çünkü insanî her şeyi yadırgadıklarından. Beni ve hayatımı bir sorun olarak göremediklerinden.' Çayı bitmişti, hayır, yeniden içmeyecekti.

«Kimse tarihi yaşatamaz,» dedi Kerem, evet, çay içecekti, ikinci fincanı, «bir anlık bir etki buranın yarattığı, taşlar, kalıntılar, tiyatrolar... Tarihe başka bir çerçeveden bakmak gerekiyor bence. Oto tamircisiyle birlikte Hades'i anınca, tarihî materyalizmi kavramış mı oluyorsun? Hiç sanmıyorum. Polonyalılar bambaşka yapıyorlar bunu.»

«Nasıl?» diye sordu Murat.

«Bilmemkaçmeî yüzyıla bakarken, bilgi açısından o dönem için söz konusu edilemeyecek kavramları öne çıkarıyorlar. Yani Marx'm çok sonra açıkladıklarından yola çıkıp işliyorlar o dönemi. Bakış açısı değişiyor birden insanın.»

Tabii bunlar akılcı sözlerdi. Karar verememişti Cem. Bir ara Kerem'i Tarık'a benzetmişti. Onun gibi her şeyi eleştirdiğini, daha doğrusu küçümsediğini sanmıştı. Ama şimdi değer yargıları açıklık kazanıyordu.

'Bu kadar iyi bildiğine göre, bir şeyler yatarsa ya bu adam, Emine Zola diye zırvalayacağına.' Saçlarını bağladı Emine, yemeniyi katlayıp.

Böyle olurdu: tutulurdu Emine, anlık göz göze gelişlerde, ilk karşılaşmada, bir el sıkışta.

Tıpkı bir genç kız gibi, bir ortaokul öğrencisi tıpkı. Otuz iki yaşın deneylerinden yararlanmamış, acemi, umut dolu; sonra yavaşça büyü- sü bozulurdu tutkuların, anlamı yiterdi, rüya sona ererdi. Saçlarının ucu kuramamıştı, ense- si ürperiyordu. Bu genç adamla ilişkisi de baş- lamadan biteceğe benziyordu. Karşısına otur- muştı, yalnız bırakmıştı Emine'yi, Bodrum'da, bir kıyı kahvesinde, herkesin ortasında. 'Belki ondan da yaşıyım, evet, çok yaşıyım. Hiç kim- se el uzatamaz bana. Sonrası emekli bir me- murla nikâh masası, ömrümüzün son günlerinde destek.'

Gün ışığı görkemli oyunlarla siliniyordu. Denizdeki camgöbeği lekeler saydamlaşıyor, ak köpüklerle ışığı tüketerek koyu bir lâciverte bu- lanıyordu. Gökyüzündeki parlaklık (insanı çıl- dırtan parlaklık) kızıl yalımlarla titreşiyordu. Sonunda yayını çizdi güneş, doğudan batıya. Her şey donuklaştı, ölümcül bir yara almışlardı sanki, yürekleri kanamıştı kahvedekilerin, kim- se kurtuluştan söz etmiyordu, onulmaz acılarla, hem de maddî acılarla, bedenın sızılılarıyla yük- lenmişlerdi, bu donukluğu daha ne kadar yaşa- yacakları bellisizdi.

Ne olmuştu böyle? Çözümleyemedi Cem. Çevresine bakındı. Az ötelerinde tanrısal gü- zelliğiyle bir genç adam oturuyordu. Bir başka genç adam, delikanlının boynuna renk renk boncuklardan bir kolye geçirdi. Çocuğun yü- zünde ölümü çağrıştıran bir güzellik vardı, bu- nun nereden geldiğini de kavrayamamıştı Cem. Kirke'deki kırık kral başını anımsadı, yüzyıl- lara karşın taş canlıydı sanki, yeni ölmüştü

kral. Ama bu çocuk... hayır, kötülüğe bulanmış bir güzellikti; tanrısaldı. Bunu bir de Betigül'ün yüzünde sezinlemişti.

Sonra göz göze geldiler. Cem ölümle karşılaşmışçasma irkildi. Gözlerini kaçıramıyordu. Delikanlı kolyesiyle oynamaya başlamıştı.

İyilik, barış, sevgi, aşk bitmişti. İşte kargışlar, ilençler yağıyordu son ışıklarla suya, engine, sonsuzluğa. Kargalar çığlıyordu. Kale'nin ürkütücü bir havası vardı. İnsan kahvede oturanları, lokantalara gidenleri olağan özellikleriyle değerlendiremiyordu. (Çocuk, boynunda çok değerli taşları çağrıştıran kolyesi, arkadaşı takmıştı, gözlerini indirmiş, bir daha bakmamıştı Cem'e. Cem arada bir, demek ölüm de özlenebilirdi, başını ondan yana çeviriyordu.) Herkes eğlenmek, gülmek, sevişmek zorundaydı sanki burda. İyilik bitmişti; çıkarların mücadelesi başlamıştı.

Hayır, kıpkısa bir gün değildi bu. (Başı dönmüştü Emine'nin.) Sevgi bitmişti. (Cem kimseyi sevmiyordu, demek ölüm çekici olabiliyordu.) Barış bitmişti. (Murat hepsiyle kavga-lydı. Bardakçı'da olmayı isterdi şu saat.)

Onlara baktı Tarık. Susuyorlardı. Sonra biri konuşacaktı, şiirden söz edecekti belki yine. Ya da rüzgârdan, denizkızlardan... Hepsi-ne acıdı birden. Tek tek düşünmeyi istedi onları, zaman kalmamıştı ama, Katharine çiftliklerini anlatmaya başlamıştı.

O rahat, serbest tavırları kalmamıştı kızın. İlk geldiği günkü gibiydi (Emine şaşır-dı); biraz tutuk, bir hayli soğuk. Londra'nın epey yakınında oturuyorlardı, çiftlik evi iki katlıydı, çok

özlemişti. Çünkü Katharine bir süredir çalışıyordu, yüksek öğrenimini bütünleyebilmesi için para gerekliydi, psikiyatr olmak istiyordu...

Cem elinde olmaksızın güldü. Saçma bir şeydi kızın psikiyatr olmak istemesi. İnsanın iç dünyasına inemeyecek denli yalınkat, sıradan biriydi.

«Sorsana. » dedi Ahmet'e Cem, «Bodrum afrodizyak bir yer mi Katharine'e göre?»

Tabii Ahmet cümleyi çeviremedi.

Kerem bir an Cem'e döndü, garipsemişti.

Emine sözcüğün anlamını bilmiyordu.

Tarık fotoğraf makinasını kurcalıyordu.

Murat da ilgilenmemişti.

Sonunda Kerem anlattı Katharine'e. Kız yine iki yana açtı ellerini, gözlerinin ifadesi bomboştu.

«Boş versin bu kız psikiyatr olmayı. Bir boktan anladığı yok.» Gülüyordu hâlâ Cem. Sözleri ağır kaçmıştı; biliyordu. Ama ikiyüzlü davranışlardan usanmıştı. Şiire sığmamazlardı. Çiftlikteki evcil hayvanların adlarına (hepsinin bir adı vardı), türlerine, İngiliz taşralı hayatına sığmamazlardı.

«Sence öyle bir yer mi?» diye sordu Kerem.

«Galiba,» dedi Cem (anımsamak istemiyordu burda geçen günleri), «denizkestanesi toplarken bile cinsellikle dolup taşıyor insanlar.»

'Beni anlatıyorlar,' diye düşündü Emine; düşünerek korkuyu, korku vericiydi durum, kavramışlardı (Nana'nın yüzü çiçeksimişti).

«Olabilir,» dedi Kerem dinginlikle, önemsemeyerek.

'Yaşadım bütün bunları,' diye yineliyordu

Cem, konuşmuyordu artık, 'gözledim, hissettim, algıladım.' Erkek-kadm ilişkilerini şimdi tiksincle değerlendiriyordu. Cinsel birleşme şiirden yoksundu, evet, hiç kimse bir şiir bulamazdı cinsel birleşmede. Sonra doğum, dirim gibi olaylar da gönençli hiçbir şey taşımıyordu; çünkü cinsel birleşmenin sonucuydular. (Nasıl da kucaklamıştı iki gün önce pansiyonun kapısında düşen çocuğu, gözlükleri vardı üstelik; «Mutlu ol-mutlu ol...» diye fısıldamıştı çocuğun kulağına.) Kız, Katharine, Shakespeare'nin soneleleriyle alay etmişti. Kerem nasıl istekle batırıyor-du bıçağı denizkestanelerinin dikensiz karnına! Betigöl, Haydar'ı kamaraya sürüklemişti. İşte Emine'nin gözleri dolu doluydu. Ahmet, Katharine'in omuzlarını okşuyordu usul usul, birlikte bir gece geçireceklerdi. Kadınların mayoları nasıl da sularla, denizin çekişiyle iniyordu göbek altına. Erkekler neden hep güleçti? Onların da mayoları küçücüktü. Sanki kendisi niçin bu kadar tutkuluydu? Arınmak istiyordu cinsellikten, yaşamından soyutlamalıydı bunu. Becerememişti.

'İkiyüzlülük bitti. Söyledim ve bitti. Cinsellikle dolusunuz dedim, cinsellikle dolusunuz, hepiniz. Başka bir şey düşündüğünüz yok. Kısa süreli birleşmelerle yetinirler, sonsuzu, bitmeyecek olanı aramazlar,' düşünerek Cem.

Emine çay bardağıyla oynuyordu, düşünerek 'Alay etti benimle, bir sövgü bu bana. Cem' den umulmayacak bir şey. Zavallıyım ben, bir boktan anlamayan benim, zavallı kız kurusu.'

'Kısacık duyarlıkları bile yaşayamazsınız siz. İnsanlardan kaçmalı çünkü onlar benden

kaçıyor, çünkü sevmesini biliyorum. Bir avun-
maydı şiiri diktatörce kullananlardan söz et-
mek. Kendi diktatörlüğünü, kendi kalpsizliğini
eleştireceği yerde, kalkmış, hayır, budalalık
hepsi... Gidiyorum işte. Yalazlar akıyor suda,
akşam ışıklarının, elektriklerin yalazı, alkor ve
alkor yalazlar. Ben gidiyorum, çekip başımı
gidiyorum hoşça kaim demeden, ikiyezlüler!"

'Cinselliği çarptı gitti yüzüme. Beni anlar
sanıyordum. Yanılmışım. Bilmiyor mu, cinselli-
ği düşünmedim, bilmiyor mu, bir çocuğum ol-
mayacak benim, gövdem ısınmayacak, terleme-
yeceğim; terlermiş insanlar sevişirken ve kadın-
lar çocuk doğururken. Sevişirken ter damlacık-
ları karıştırmış birbirine, karıştırmış saçlar da,
ağızdan ağıza sevginin ıslaklığı geçermiş, elden
ele titreşimler, dilleri birleşirmiş. Bir çocuğum
olmayacak, lahanalar arasında bile bulamaya-
cağım çocuğumu, leylekler, gördüm yollarda
çarmıha gerilmişlerdi, leylekler getirmeyecek!"

'Çocuklar getireceksiniz bu dünyaya, ken-
di soyunuzdan, soyadlarımızı sürdürsünler diye,
nüfus kâğıtları çıkarttırarak, ikiyezlüler, sahte
aile mutluluklarının savunucuları! Ben yap-
yalnızım, bireyciyim bireycilik buysa, bireyci-
yim, bireycim işte bilinçsiz yaratıklar! Ağlar-
ken karşınızda, ağlıyor işte, görüyorum ben göz-
yaşlarını. Saçlarının boyasını yenilemiş, ama
biliyorum aklarla dolu saçları, sizin olsun her
şeyi akıllayan bu güneş, gözlerinin altında kı-
rışıklar, hiçbiriniz onunla evlenmediniz, hiçbi-
rimiz onunla evlenmedik, görüyorum ağladığını,
iskemlelerle kendini gizlemeye çalıştığını, iş-
te o da kaçarak insanlardan...'

İncitti beni, kırdı, alay etti benimle, cinsellik dedi, cinselliği bir tek benim yaşamadığımı bilerek, bunu çok iyi bilerek, hiç acımayarak, saygı duymayarak, bir sağırduyarllıkla.'

Cem iskele meydanına çevirdi başını. İnsanlar gülerek geçtiler yine. Gece oldu. Kararmıştı hava. Emine'nin yapayalnız olduğu belliydi; sevgili, yalnız Emine'nin de... Ama başkaları gülüyorlardı. Şu budala İngiliz kız, bütün sevdiği yazarları tanımadığını söylüyordu...

Yol artık güzel değildi. Kör ışıklar yanıyordu. Çarşı oldukça tenhaydı. Han lokantasına girdiler. «Ölüm kolay ayrılık olmasa» çalıyordu.

6.

Hayır, bir şey çalamazdınız laternada; bozulmuştu; kolu çevrilmiyordu.

Ama çok hoş bir yerdi burası, göz okşayıcıydı.

Nereden ele geçirilmişti kim bilir bu laterna; duvara dayalıydı; hangi yıldan kalmaydı, laterna ateşkes döneminin... daha eski olmalı... Tatavlalı Rumlar çalarmış daha çok... ne çok şey biliyorlardı... hangi yıldan kalma olduğunu kestiremezsiniz; kolu, boşlukta dönüyordu, dişleri parçalanmıştı; cilâsı yenilenmişti herhalde; çaldığı ezgileri hatırlamıyordu burdakiler... oynak parçalar çalar... bence hüzünlü bir müziği vardır... hatırlanmıyor ve bilinmiyordu.

Eski bir Bodrum eviymiş burası. Küçük masalarla insanın güçlkle sığıdığı tabureler ustaca yerleştirilmişti odaya. Epey kalabalıktı içersi.

Emine girerken sigara dumanından rahatsız olacağını sanmıştı; dumandan göz gözü görmüyordu. Sonra da aldırış etmemişti; insan mutlu olduğu anlarda küçük şeyleri önemsemiyordu (yemekte Kerem kendiliğinden yanma gelip oturmuştu).

Laternalı yere gelmeyi Kerem istemişti,

«Güzel bir şey göstereceğim,» demişti. Laternayı gösteriyordu.

Güzeldi laterna, bir olağanüstülük bulamamıştı ama Cem.

Yemekte Emine'yle Kerem, zaman zaman, birbirlerine bakıp gülümsemişlerdi. Bu da çok hoştu.

Şaşılacak bir şey: Tarık bu gece uyuklamıyordu. Lokantada konuşmuş, herkesi güldürmüştü. Cem, onun gözlerinde iyiliği ve arkadaşlığı yakalamıştı yeniden. «Neskafe içeceğim,» diyordu şimdi Tarık. Laternanın önünden çekilmişti. Buraya gelirken pek konuşmamıştı, birden ağırlaşmıştı, garip bir neşesizlik çökmüştü üstüne.

Murat cin tonik içecekti. Katharine de neskafe karar kıldı. Kerem, Emine ve Cem mantı yiyeceklerdi. «Hâlâ bir şey mi yiyorsunuz?» diye sordu Ahmet; evet, o da neskafe içecekti.

«Keşke müzik çalsaydı,» dedi Emine.

«Dans mı etmek istiyorsunuz?» diye sordu Kerem.

Emine çevresine bakındı. Avuç içi kadar bir yerdi; insan, istese bile dans edemezdi. Ne ki bitişikte oturan kalabalığın bayağı şarkıları da çok rahatsız ediciydi. «Hayır,» dedi Kerem'e, «aklımın ucundan bile geçmedi dans etmek.»

«Niye? Yoksa siz de mi benim gibi dans etmeyenlerdensiniz?»

«Öyle gibi bir şey.» Gülümsedi Emine; dans etmeyenlerden değildi, dansa kaldırmayanlardandı; bunu açıklamaya gerek yoktu tabii.

Katharine sarhoş olmuştu; hayatında ilk kez rakı içmişti, önce yüzünü buruşturmuş, gi-

derek beğenmişti. Durmadan gülümsüyordu. O garip, açması köpeklerden birini götürcekti İngiltere'ye: Swindon, çiftlik evi... Annesini babasını, kardeşlerini özlemişti. Kalabalık bir aileydiler, çok kardeşli. Çiftlikte yaşamak sağlıklıydı. Kaç gündür Türkiye'deydi? Gülerек söylüyordu: kendini bildiğinden beri. Ahmet'e sarılıyordu içtenlikle. Yalnız kalacağını sanmıştı İstanbul'da. Emine'nin, Ahmet'in yakınlıklarını hep anımsayacaktı. Hep birlikte İngiltere'ye gelemezler miydi? Acımişti köpeklerle: ne soyluydular, ne de halk. İngilizler böyle kavramlara önem verirlerdi. Kraliçe'nin köpeği olamazlardı kuşkusuz, ama bu çirkinlikleriyle aşağı tabaka da beğenmeyecekti zavallıları. Çiftlikteki köpekler yadırgayacaktı onları. Çok üzücüydü bu. Ama Katharine, tek birini kurtarabilirdi. İfade bir ellerini çırpıyordu gülerек.

«Söylesene şuna,» dedi Cem, «rakıları devirince pek neşelendi bu kız.» Ahmet'e söylemişti.

Tarık, Cem'in sürekli değiştiğini düşündü; demin içine dönüktü, şimdi saldırgan, alaycı bir tutumu vardı. Yerinde duramıyordu sanki. Murat'la hiç konuşmuyorlardı: kavga etmişlerdi. Tatili tatsızlaştırmak için ellerinden geleni esirgemiyorlardı. Bencilce bir davranıştı bu. Niha yet Tarık da onlarla aynı odada kalıyordu, en azından Tarık'a saygı duymak zorundaydılar. Ama kendi bildiklerini okuyorlardı, alabildiğine saygısız davranmışlardı bu meselede.

Önce mantıları getirdi garson. Hafif bir müzik çalmaya başlamıştı, garson söylemişti herhalde, bitişikteki şarkı söylemekten vaz-

geçmişlerdi, Emine'nin istediği gibi. Kerem mantı için kaşık istedi. Emine garsona teşekkür etti, sevgiyle gülümsedi, altın yaldızlı Tevrat'ı aldığında da aynı duygularla dolup taşmıştı.

«Niye söylemiyorsun?» diye sordu Cem. Sanki burda, yanlarında oturmuyordu. Sürdüdü konuşmasını: «Kıyıdaki hali çok gülünçtü Katharine'in. Cahil bir kız bu, bir şeyden haberi yok. Shakespeare'le alay etmeye utanmıyor mu?»

Ahmet'in yerine Kerem sordu Shakespeare'le alay etmeye utanıp utanmadığını Katharine'in.

Kim alay etmişti Shakespeare'le: Emine hatırlamıyordu, Ayrıca bin yıllık Shakespeare'in gecenin konusu olarak seçilmesine de anlam verememişti. Mantı çok güzeldi. Eşek semerlerini tabure yerine kullanıyorlardı burada. Murat eşeğe binmiş gibi semeri sarsıyordu. Emine de Büyükada'da, çocukken binerdi eşeğe, faytona da binerlerdi. Rüya gibi kızlardı o dayıçocukları, faytonla geçerken delikanlılar onlara baktı. Mantının yoğurduna sarımsağı çokça mı kaçırmışlardı ne? Boğazı yanıyordu insanın. Londralı bay, kanserli karısının son günlerini sıcak bir ülkede geçirmesini istemişti. Mısır'a gitmeyi düşünmüşlerdi bir ara. Bunları nereden bildiğini de hatırlayamadı Emine.

«Yine mi o şair!» demişti Katharine.

«Ne diyor?» diye sormuştu Cem.

Kerem yanıtlamamıştı.

Gözlerini kapamıştı Cem de, onları görmek istemezcesine. O zaman görüntülerin, anılara dayalı kopuk kopuk imgelerin ve en önemlisi

sanrılarının (bu kıpkısa zaman, diliminde) yeniden canlandığını ayımsadı. Buna da katlanmak gerekiyordu. Elinden bir şey gelmezdi artık. Sonsuz bir heyecan duymuştu her şeyden. Bir müzik dinlerken («Sunrise Sunset» sözgelimi) etkilenmiş, sokaklara fırlayıp saatlerce, yorgun düşünceye kadar koşmak istemişti. Garipti bu. Kimseye anlatılamazdı. Coşkularına sınır yoktu. İnsanlar bu denli coşkun atılımlar karşısında duygusuz, donuk kalmayı yeğliyorlardı doğal olarak. Demin kahvede de aynı şey olmuştu. Donuk bir susku yaşanmıştı. Kimse acı duymamıştı bundan. Yedi sekiz kişinin yan yana gelip susması acı veriyordu oysa. İnsanın kendi kendine oyalanabilmesi iğrençti. Durmadan akıp giden hayatın içinden sıyrılarak, herkesi çırılçıplak görmüştü Cem. Demin bir tek Emine'yi sevmişti, şimdi kızın Kerem'le kıkırdaşmasını (kıkırdaşıyorlar mıydı, Kerem bir şeyler anlatıyordu, Gökova gezileridir **mutlaka**) gülünç ve acıklı buluyordu. Emine o ağırbaşlı havasından sıyrılmıştı. Yemeniyi boynuna sarmış düğümleyerek; saçlarını kabartıyordu parmaklarıyla. İtalya'ya gittiğini söylüyordu bir kez. Vatikan'ı gezmişti. Musa heykeli nefisti. «Musevî» bir dostunun hediye ettiği Tevrat'ı bu yüzden sevmiş ve saklamıştı, Musa'nın güzelliği uğruna. Bu dünyada insanın gönlünü çelen tek şey güzellikti galiba. Ne umuyordu bu kız, ne umuyordu Kerem'den? Kalıcı sevgi yoktu yeryüzünde. Herkes ikiyüzlüydü. Shakespeare de. Conrad gerçekliği yakalamış, yansıtmış, ama kapitalizmi övmekten geri kalmamıştı; ikiyüzlüydü. Katharine onları okumamakla iyi

etmişti, haklıydı. Murat niye konuşmuyordu? Hangi değer yargılarının itkisiyle nefret etmiş, düşmanlık gütmüştü kendisine? 'Hasta olan benim, sevgim değil,' diye düşündü Cem. Yanlışlık, değer yargılamadaydı. Konuşmamakla neyi düzeltiyordu sanki, bu düşmanlığı gütmekle? Hiçbir şeyi düzeltemezdi. Kimse düzeltemezdi. Ama hiç olmazsa Cem, sevdiğini, sevebildiğim açıklamıştı. Onlar nefretlerini bile gizliyorlardı. Kapalı birer kutuydular, bu ezgisiz müzik sandığı gibi. İçtenlikten uzaktılar. Sarhoşlukları bile hesaplıydı. Yeryüzünü onlar yönetiyordu sanki, tutumları böyleydi. Gülümseyişleri, sevinçleri, ağlayışları, şu bu kendini beğenmişçeydi. Üstündü onlardan Cem, bu başarısız oyuna katılmamıştı. Onlardan üstün olmaya ihtiyacı vardı. Kendini bağışlamayı ne kadar çok istiyordu!

«İsterseniz dışarda dans edebiliriz,» dedi Kerem, Emine'ye.

«Dışarda mı?»

Kerem laternanın ardındaki açık kapıyı gösterdi. Amerikan barda oturan kızlar plağı değiştirmişlerdi, iyice «romantik» bir şey çalıyordu. Kapı bir avluya, balkonu çağrıştıran bir yere açılıyordu. Üstte kuru yaprak hevenkleri vardı, aydınlatılmışlardı, çok hüzünlüydü ölgün yeşil.

«Garip olmaz mı?» (Çok istiyordu Emine, Kerem'le dans etmeyi.)

Ayağa kalktı Kerem yanıtlamayarak, Emine'yi dansa kaldırdı.

O dayıkızlarını insan ancak rüyasında görebilirdi. Akordeon çalmıştı bir delikanlı yıllar

önce tepedeki çamlıkta. Dayıkızlarınm etekleri savrula savrula açılmıştı dönerken, akordeonun körüğü de açılıp kapanmıştı.

Gerçekten çok hoştu laternalı gece klübü (klüp denebilir miydi buraya, değişik bir yerdi). Mutluluğu duyum,suyordu Emine, tanrım mutluydu! Bir insanın sıcaklığı bütün bir yaşamı bu kadar çabuk, bu kadar hızlı değiştirebiliyordu demek... Dans edeceklerdi...

'Kimseyle dans etmezken, hiç kimseyi dansa kaldırmamışken, benimle, hem ben söylemeden,' düşünerek Emine 'kuru yapraklar altında -kuru yapraklar altında...' Musa heykeli güzeldi ama soğuktu, cansızdı. Kanın akışını hissetmeliydi insan. Işığın nereden vurduğu belli değildi; hafif bir rüzgâr yaprakları hışırdatıyordu, bunca gürültüye karşın işitiliyordu hışırtı. 'Sevgiyle, sonra hüznle... Sevinçle, sonra umarsızlıkla... İşte böyle, severek onu, içimi ısıtarak, yeniden yaratıldım insan sıcaklığıyla, şiiirden konuşmuyoruz artık, hiç konuşmuyoruz, kollarını hissediyorum gövdemi sıkan, seviyorum-seviyorum!'

«Petite fleur bu,» dedi Emine, Kerem'in omuzunu hafifçe tutarak, «benim gençliğimin melodisi.»

«Gençliğinin mi? Yaşlı mı sanıyorsun kendini?»

Yaşlı değildi belki ama, artık çocuk da sayılmazdı. Genç kızlık çağını geride bırakmıştı. Olgun ve yalnız bir kızdı. Olmamıştı, evlenememişti. (Niye açılmıştı bu kadar Kerem'e, niye?) Ak düşmüştü saçlarına. Boyaydı tabii. Hiç belli olmuyor muydu? Ah! çok inceydi Ke-

rem. Evet, boyaydı. Saatlerce kuaförde kalıyordu güzelleşebilmek için, saatlerce. Terzilerin en ustasında diktiriyordu giysilerini. Sarhoştı, bunun için anlatıyordu, kusura bakmasmdı Kerem. Gündüzün karşılaştıklarında, gündüz müydü, işte akşamüzeri canım, kendini çok zavallı hissetmişti. Habire ayağına basmıyordu Kerem, nereden çıkarıyordu bunu, çok güzel dans ediyordu. Bütün o klasik yolcu davranışlarını yapmıştı kuşkusuz, Roma'da adak çeşmesine bozuk para atmıştı, dilediğini söylemeyecekti, kusura bakmasmdı Kerem, söylemeyecekti. Roma'yı beğenmişti, ama çok yalnız kalmıştı orada. Japonya'ya gitmek istiyordu bir de. Uzak doğuya hayrandı. Çin mi? Komünizm konusunda hiçbir şey bilmiyordu, ama inanmıyordu birörnek giyinen insanların mutlu olabileceklerine, evet, belki açlık sona ermişti, küçümsemiyordu, büyük, çok büyük bir devrimdi, açlık ortadan kalkmıştı demek, olabilir, ama birörnek giysiyi değiştirmek, başkalaştırmak, ne bileyim yakasına bir karanfil iliştmek, karanfil yetişir miydi Çin'de, bu, insanın cayılmaz özlemiydi, vazgeçilemezdi bundan. Niçin insanların acılarından, açlıktan, savaşırlardan ve devrimlerden söz ediyorlardı? Hayatının en mutlu gecesi idi bu gece: dans ediyorlardı. Genellikle kimse dansa kaldırmazdı kendisini. Mutluluktan başı dönmüştü, oturmalıydılar.

Ne tuhaf bir kızdı Emine! Dansa kalkmayı kabul etmişti. Onun için düşündüklerinde yanılmıştı Cem. İstençli, gururlu bir insan nasıl yenilebilirdi hemencecik sevgisine! Yenilmiş-

ti işte! Üstelik bunca yıl yalnız yaşayabilmişken... Bir gecede... Hevenklerin altında delicesine dönüyorlardı. Belki Emine de evlenecekti yakında, belki bu adamla, belki mutlu olacaktı. Ama evlenmeyen kızların yazgısını değiştirecek miydi bu? Nikâh töreninde gelinlik giymeyecekti herhalde, otuz iki yaşında olduğunu söylemişti.

Barın arkasındaki kızlar, göz ucuyla Emine'yi süzüyorlardı sık sık, başlarını çevirerek. Galiba buranın sahibiyle sevişiyordu iki kız da. Bacakları uzun ve güzeldi. Üçlü mü yatıyorlardı? Ne zaman? Gündüzleri herhalde. Gece, sabaha kadar açılmış burası. Emine'yle alay ediyorlardı; çünkü özgürdüler, dilediklerince yaşıyorlardı. Peki, bu yaşamının bir anlamı, bir inceliği var mıydı? Yazı böyle geçireceklerdi: oğlanın koynunda. Arkadaş mıydılar? Emine beceremezdi bu tür bir yaşamayı, yüzüne gözüne bulaştırırdı. Şimdi kişilik değiştirmeye kalkışması çok acemiceydi.

Emine, dışarda, «İyi ki ikimiz de mantı yedik,» diyordu, «sarımsak kokacaktı ağzım.»

Sonra «Petite fleur» bitti. Hevenklere baktılar. Kerem bir kuru yaprak kopardı. İçeriye girdiler.

Cem onlara bakıyordu.

«Shakespeare'in avukatı bize bakıyor,» dedi Emine gülerek.

Cem de gülümsemeye çalıştı. Boşunaydı çabası. Dudaklarında düşmanca bir ifade belirmişti. Kinle dolup taşıyordu. Dans etmişlerdi. Emine, Amerikan bardaki kızların kısılmış gözlerini, yayık ağızlarını görmeyecek kerte

kendini kaybetmişti. Onursuz bir insandı. Ama Cem, bir zamanlar onu da sevmiştir. Bir zamanlar, geceleyin, yatakta, başını yastıklara gömer gömmez onun için de ağlamıştı hıçkırıklarla. Kerem de alay ediyor olmalıydı kızla. Haindi Kerem, acımasızdı. Herkes Emine'nin acemiliğinden yararlanıyordu. Sevgi bu muydu? Bu zaaf mıydı, Emine'nin duyduğu? Böyle basit miydi? Belki onlar işi bu tarafından değerlendirmeye eğilimliydi. Sözelimi Murat, o çirkin semer-tabureye oturmuş, eşek sırtındaymışçasma gezinmeye kalkışmıştı. Önemli bir şey yaptığını sanıyordu böylelikle. Her şeyi en basit yanından almak işlerine geliyordu onların. Ya Katharine? Ahmet'in kucağına başını dayamış, uyukluyordu. Elin gizi kalmamıştı aralarında, o kadar belliydi ki bu, insan garip-siyordu. Kerem, belki de dışarda, kuru yaprakların altında Emine'yi öpmüştü ve Emine hiç ses çıkarmamıştı. Boşuna beklenmişti hayatın görkemi. Görkemli bir şey yoktu. Dört yıldır mektuplaşıyorlardı, bu güzeldi. Ne yazışmışlardı? Dört yıl mektuplarda etten söz etmişlerdi ola ki. Çünkü kız, seyrek dişli, başını dayacağı yeri ustalıkla seçmişti. Gözleri dolmuştu Cem'in.

«Ben bir tabak mantı daha yerim,» demişti Kerem. Şu adam, Emine böyle düşünüyordu, her şeyi yalılaştırıyordu, huzur veriyordu insana. Kavga, yalnızlık, mücadele sona ermişti. Hayat, onun yanında yalınlaşıyor, korkular azalıyordu. Bir hafta buradaydı daha Emine, iyi arkadaş olacağına benziyorlardı. Çok bir şey

beklemiyordu bu arkadaşlıktan, güzel bir anı kalacaktı geriye; yeterdi.

«Emine çok güzel mantı yapar,» dedi Cem. Sesi alaycıydı. Kimse dinlemedi onu. Yarından konuşuyorlardı, yarın Salmakis'e gidilecekti. Mandırada buluşacaklardı. Kerem mantıyı bitirmişti.

Evet, keşke bozulmamış olsaydı, çok güzel bir laternaydı. Vurduğunuzda (küçük yumruklar atıyordu Kerem) çalgı kutusundan uyumlu çınlamalar iştiliyordu.

Çok güzeldi ama, yavandı. Geçmişin anlamı ilgilendirmiyordu Cem'i. Eskiden daha fazla ilgilenirdi. Hattâ bir ara tarihî incelemelere kapılmıştı.

Çalgı kutusunun üstünde kabartma, eliş çiçeklerle çerçevelenmiş bir kadın resmi duruyordu baygın renkleriyle. Çoktan solmuştu ama çiçeklerin alacası (Emine, Kerem'in verdiği kuru yaprağı yakasına ilâştirememişti, ufalanmıştı yaprak). Kadının (ceylân gözlü güzel) fotoğrafı andıran resmi yepyeni duruyordu. Geçmiş yüzyılın orta malı beğenisi en küçük ayrıntısına değin işlenmişti: parmak uçlarını açıkta bırakan siyah, file dantelâ eldiven (ne gülünçtü tanrım), yalnız bu (Cem bakmak istemiyordu), biraz da doğunun isterlerine denk düşün diye, tombul göğüsleriyle gerçek bir doğulu kadın gibi; lüle lüle saçlar tam oksijen sarışındaydı, çıplak omuzlara dökülmüşü kıvrım kıvrım; tuvaletinin yakası çok açıktı, meme ayrığını eliyle kapamaya çalışmıştı, avcuyla daha da taşıyarak göğüslerini (ressam öyle düşlemişti herhalde); yüzükler takmıştı dante-

lâ eldivenlerinin üstüne; süzgün gözleri açık renkti; herkesi memnun etmeye hazır biriydi, bayağı bir cinselliği vardı.

Emine, nedense, bir arkadaşının Hamburg'tan gönderdiği kartpostalı anımsamıştı laternadaki kadına bakarken. (Kerem çok hoş bir şey göstereceğini söylemişti kadının resmini, later-nayı gizleyerek.) Eugene Grasset'nin bir resmiydi. Pano tarzında yapılmıştı. Dalgalı saçları gevşek bir topuzdu. Sarı giysili kadın, ne kadar da ağırbaşlıydı, kasım ayının ateş rengi çiçeklerinden topluyordu sepetine. Yalnızlığına toplamıştı bu çiçekleri besbelli.

İki resim arasında karşıtlıktan söz edilebilirdi ancak.

Kerem, laternadaki kadına âşık olduğunu söylüyordu; sakalını sıvazlıyordu. Akşamüzeri kimsenin tarihi yaşatamayacağını ileri sürmüştü, tarih ölüydü. Bu kadının nesine tutkundu? «Cömert göğüslerine,» diye yanıtlıyordu gülererek. (Emine'nin memeleri küçüktü.) Katharine uyanmış, kadını kendine benzetmişti. Doğruydum bir bakıma; ikisinde de benzeş bir yavanlık, bir anlamsızlık göze çarpıyordu. Laternadaki kadın konusunda tartışma süreceğe benziyordu. Murat, on dokuzuncu yüzyıl kadınlarını çok çirkin buluyordu: hepsi yağ fıçısıydı, korse güzeliydiler. O dönemden kalma çıplak kadın fotoğraflarını görmüştü. Bir arkadaşının «porno» koleksiyonu vardı. Kadınların göbekleri diz kapaklarına sarmıştı! Erkekler kaybolmuşlardı bu kadınların üstünde, kuş tüyü yastığa gömülmüş gibi.

Kadının resmi hep gülümseyerek, hoşgö-

rüyle, istekle, çağrılmayı bekleyerek bakıyordu onlara.

Sonra Kerem müzik sandığını yumrukla-
maktan vazgeçti, çınlamalar işitilmiyordu ar-
tık. Kolu boşlukta çeviriyor, bir ezgiyi çalışıyor-
du ıslıkla. Oynak, ama üzünçlü bir ezgiydi.

Kerem nasıl âşık olabilirdi bu kadına? Düşünüyordu Emine: inceliğe açık uygarlıklardan söz etmişti, Emile Zola'yı ilkgençliğinde okumamış, sonra da onun kaba gerçekçiliğine, «Şu natüralizm dedikleri,» dayanamamıştı; ama ok-sijen sarısına tutkundu, öbür erkeklerden bir ayrımı yoktu Kerem'in. Erkekler böyleydi, ke-sindi yargısı Emine'nin, yatmak istedikleri ka-dınlarla arkadaşlık etmezlerdi, arkadaşlık et-tikleriyle de yatmayı beceremezlerdi. Çok iğ-rençti bu durum.

Biliyordu Cem bu ezgiyi, hem oynak hem üzünçlü, daha önce dinlemişti. «Nedir?» diye sordu; çıkaramamıştı.

«Sözlerini pek hatırlayamıyorum,» dedi Ke-rem.

«Hatırlayabildiğin kadarını söyle,» dedi Cem.

Sonra hepsi birden Kerem'i dinlemeye ko-yuldular:

Her neye baksam, her kimi görsem,

[karşımda sensin,

Bu, çok eski bir kantoydu. Ezgisi değişik-ti. O çılgın, bayağı eğlenceleri, pullu giysileri, zümrüt yeşili göbek taşlarını, sahnelerin kele-beklerini falan, makiyajlı delikanlıları, gizli aşkları, sayısız şeyi, «Kantonun bir kültürü var

dır,» diyorlardı, hiçbirini anımsatmıyordu. Laternayı çağrıştıran bir kültüdü kantolarmki.

Gerisini çıkaramıyordu Kerem. Düşünmeliydi.

Söylenmeye değer tek şey kantonun dizesindeydi sanki:

Her ineye baksam, her İtimi görsem,

[karşımda sensin.

Zekâ, bilgi, akıl bu sözlerdeki anlamı, gerilimi, titreşimleri kavrayamazdı. Çünkü hepsi duyguya ve içtenliğe düşmandılar. Çünkü insan aklıyla hareket ettiğinde, içinden geçenleri açık açık söyleyemezdi. Zekâ, ters karşılanacağını bilirdi. Bilgi, yürekte yaşatılanların dile getirilmesine karşıydı; engellerdi. Oysa kantonun dizesi alabildiğine içtendi. Aşk, daha başka türlü tanımlanamazdı.

Bir kantoydu ama, öncellerine benzemiyordu.

'Herkes mutlu,' diye düşündü Cem, 'eğleniyorlar.' Keremi başka kantolar söylüyordu şimdi. Bitişikteki bile el çırpıyorlardı. Evet, herkes mutluydu. Barda oturan kızlar gülüyorlardı (sevişiyorlar mıydı o oğlanla). Emine'nin ellerini tutuyordu Kerem ('Bana bakıyorlar,' diye düşündü Emine, kızlar gülüyorlardı kahkahalarla). Murat gülmekten iki büklüm olmuştu.

Sinirleri gevşemişti sanki hepsinin. Bu gevşeklik yüzünden her şeyi beğeniyorlardı. Esrimişlerdi, uyusuktan güç-seçen beğeni.

Laternadaki kadını ilk kez güzel buldu Cem, çünkü doğaldı, sahiciliğiyle sıyrılmıştı bayağılıktan. Kerem'in abartık kantolarından

uzaktı. Taşkınlık edip gülünç düşmemiştı. Güzeldi.

Birazdan bitecekti kantolar. Neyle eğleneceklerdi o zaman? Her şey mutlulukla donanmıştı bu dünyada, ama nasıl mutlu olunurdu, ne diye; bunları düşünerek Cem, dışarıya çevirdi başını. Kapıdan, deniz görünüyordu. Çok ıssızlaşmıştı sokak, ölgün ışıklarla çevriliydi. Uykusu gelmişti, bu gece de sabahlayacaklar mıydı? Yarın, cehennemi çağrıştıran güneş altında duracaklardı yine (derisi soyuluyordu Cem'in). Tabii sonra, çılgınlık sona erince İstanbul'a dönülecekti, güney denizlerinin maviliği yerine kirli yeşil sulara bakılacaktı vapurlarla bir yakadan öbürüne **geçilirken, burada** tekneler isli dumanlarla sarmıyordu insanı, burası dünyanın en güzel ve en acı yeri idi, kışın gelebileceğine inamlamazdı, rüzgârlar hep ılıktı, güneş aldatıcıydı. Güzellikle birlikte gelen, insanın yüreğini burkan acıya boyun eğmişti şimdi. Dönmek istemiyordu. 'Ama nasıl sevebilirim burayı?' diye soruyordu kendi kendine, 'Karşımda sensin, güneşe tutkunsun, ama güneş her yere, her şeye ölümü taşımışken nasıl sevebilirim? Her yerde, her şeyde ölüm sözcüğü ya da daha kötüsü, daha korkuncu vahşet, baskı, kaba güç. İnsanları öldürüyorlar işkencelerle, küçük çocuklara, kendi döllerinden yarattıklarına öldürmeyi öğretiyorlar denizkestaneleri toplattırarak. Vahşet, aşkın yanıtı olup çıkıyor. Özgürlüğün hiç yaşanamayacağını bildiklerinden kaba gücü yeğliyorlar. Gülüşündeki ifade hasta edebilir beni, karşımda sensin, ölümü hissetmiyorsun. Ölüm sarısına bulan-

misken hepimiz kimseye yaklaşılamayarak, yakınlık duyamayarak, sömürülerek, öldürülerek.' Milyonda iki kişi rahat yaşasın diyeydi bu sömürü. Mutluluk milyonda iki kişi içindi (çocuğun boynuna takılan kolye çok hoştu). Herkes milyonda iki kişi uğruna çalışıp didiniyordu.

Cem, şaşırarak farkettti; o bayağı servet düşmanlığını çözümlemişti şu an. Başka şeyler duyumsarken, birdenbire, hiç yeri değilken, 'Ama bu dünyanın acıları beni düşünmeye iten.' Kapıya bakmıyordu artık. İnsanlardan ayrı düşmek istemiyordu. Hepsiyle arkadaştı. Yanmdaydılar. Yağmurlu kış günlerine daha vardı. Hem belki, neden olmasın, yine geleceklerdi buraya hep birlikte. Onları seviyordu. Milyonda iki kişiden değildi hiçbiri. Onları çok seviyordu.

'Bağışladı bizi,' diye düşündü Tarık (yüzü yumuşamıştı Cem'in, az önceki kasımlılık gevşiyordu, yumruklar çözülmüştü).

Hiçbir zaman iyi arkadaş olamamışlardı. Cem, Murat'ı daha çok severdi. Sinirli, huzursuz bir insandı. Yolda yürürken yumruk olup çıkardı elleri. Kimi zaman onunla geçinmek çok zordu.

'Beni bağışlayın,' diye düşündü Cem onların yüzüne bakarak (Tarık gülümsüyordu).

Baktı ona Tarık:

Çocuk gibiydi, oradaydı, uykusuzluktan gözleri şişmişti, biri omuzunu tutsa ağlamaya başlayacaktı, Cem'di.

'Beni bağışlayın.' (İçtenlikle söylenmişti, kaygılara açtı, bağışlanmak özleniyordu.)

Emine, parmaklarına yapışmış kuru yaprak tozlarını çıkarmaya çalışıyordu. Kerem ellerini tutmuyordu artık; uzaklaşmıştı. Yandaki masaya eğilmiş, kanto söylüyordu yine, sarhoştur adamakıllı. Bütün bir günü çözümlemeye uğraştı Emine. Sabahın erken saati, otobüsle, ah o tangırtılı tungurtulu otobüs ve Katharine'in soğuk tavırları, yollardan geçip giderken gökyüzü ve yeryüzü ve bütün o yollar, tepeleriyle, iniş çıkışlarıyla kalın bir buğu tabakasına bürünmüşlerdi. Güneş açmayacakmış gibiydi, hava da adamakıllı serindi. Üşümüştü Emine, bavuldan hırkasını çıkarmıştı binbir güçlükle. Ahmet hep uyumuştur. Onun uyuyuşuna, uyuyabilmesine çok şaşırmıştı; şoför deli gibi sürüyordu otobüsü. Ahmet'le Katharine'in ilişkisine ne ad verilebilirdi? Aşk mı? İstanbul'da birbirlerine hep donuk *davranmışlardı*. Sonra kızın Bodrum'a gelir gelmez değiştiğini sezmişti Emine. Belki tatil «psikolojisi» Bodrum'da başlamıştı. Ahmet'in de mutlu, sevinçli olduğu söylenebilirdi bu gece. Aralarındaki uzaklık bitmişti işte. Anlaşmışlardı. Çirkinlik, yabancılık, az-tanışmışlık gibi kavramlardan arınarak sevişmeye başlamışlardı. 'Beni ne diye ilgilendiriyor?' diye sordu Emine içinden. Otobüsten inince güneşi ve masmavi gökyüzünü görmüştü ilk önce. Buğu tabakası, denize yaklaştıkça hafiflemişti. Evler sıra sıra dizilmişti kıyılara, ışıkla menevişlenmişlerdi. Bu küçük, iki katlı, tahta pencereci evler kıyıda, dar sokaklarda bir saray görkemine kavuşmuştu ışıkla. Güneş aldatmıştı Errr'ne'yi, düşmanca kandırmıştı. Ruhunun istediklerine,

alıştıklarına karşı çıkmış, bilinçaltının özlemlerine uymuştu. Çünkü güneş, bu kırmızı yıkım, ruhu ve ruhun ölçütlerini yadsımakta gecikmemişti. Kentin genel havası, insanı sayısız çilinginliğe, herkesin kolay kolay taşıyamayacağı bir yaşama biçimine çağırıyordu; güneşti bunun nedeni, yalnızca güneş. Güneşin **yüzünden** Kerem'e kapılmıştı, işte gün bölünüyor, parçalanıyordu, pansiyonun kapısında ışınlarla örülmüş bir yalvac gibi tanımıştı onu, elindeki çakıl taşlarını tutamayarak artık. Yarı çıplak inşaat işçileri, tanrım insan bu denli kendi ölçütlerinin dışına düşebilir miydi, batan akşam güneşiyle kucaklaşmış, karaşın ve albeniliydiler. Taşkın neşeleri, birbirleriyle kaba saba şakalaşmaları Emine'nin yüreğini, aklını alt-üst etmişti. Gövdesinin çekildiğini hissetmişti. Korkunçtu bu! Zekâ duraklamıştı; akıl esrik, kan akışkandı, bir tek katı akışkanda. Hattâ denizde, şimdi bilinseyebilirdi bunu, kendi kendineyken, Kerem'le henüz tanışmamış ve işçileri yarı çıplak yıkanırken görmemişti, soğuk suyu algılayan güneşle kızışmış gövdesi delicesine titremiş, neden sonra dinginliğe kavuşmuştu. Ve bu saçlı sakallı yalvacın ardına takılmış, bütün cezalardan, yaptırımlardan, buyruklardan öte dine tapmıştı. İşte Cem, iskele meydanaındaki kahvede, bu kötülüğü de anımsayacaktı Emine, işte karşısına oturmuş o canavarca sövgülerini yağdırmıştı, cinsel bir yer Bodrum diyerek Ama hepsini silmişti o sıra belleğinden: çünkü güneş, battıktan sonra bile sıcakıyla etkimisti onlara; Kerem'le dans ederken mutluydu. Oysa «Petite fleur» kaç kez ağlatmıştı

onu! Yine de bağışlayabilmişti kendini, ölçütlerinden şaşmış olmasını önemsememişti, Kerem'i seviyordu. Sevgi, aşk en garip duyguları ve istekleri güzelleyebilirdi. 'Seni seviyorum,' demişti yüreğinden, 'seni seviyorum.' Şimdi her şey çirkindi. Kerem kanto söylüyordu.

Baktı onlara Tarık:

Niçin yabancı gibiydiler şimdi? Demin mutluydu Emine, hevenkten kendisi için kopartılmış bir yaprağı iliştmek istemişti yasasına. Olmamıştı. Kerem gereksiz bir neşeyle (kendisine benzetiyordu onu Tarık) herkesi eğlendirirken acı çekiyor olmalıydı.

'Artık birleşemeyiz,' dedi Emine, 'artık yalnız kanto söyleyecek, dans ederken devrimi sordu bana, artık devrim olmayacak. Çatıyor başım ağrıdan. Ona anlatamam, kimseye anlatamam, artık yalnız kalacağım. Umutsuz olmamalıyım ve hiçbir şey ummamalıyım.'

'Emine abla,' dedi Tarık, 'belki istemiyor abla dememizi ve abla diyoruz.'

'Korkunç kantolar bunlar, sevdiğim adam söylüyor, korkunç kantoları söylüyor, kendinden geçerek, beni unutarak, beni hiç hatırlamamış olarak. Başkaları gülüyor benim yerime, ben seviyorum; onu, hep başkaları seviniyor ama, sevgim beni sevindiremezse ne yapabilirim, başkaları gülecek, gülüşlerinde öleceğim.'

'Bir tatil değil bu, bir kâbus, bir sancı,' diye düşündü Cem, 'kocaman bir kırmızı toptu bizi öldüren güneş, bir küçük çocuğun kocaman topuydu, pansiyonun kapısında düşüp gözlüklerini kırmayan bir çocuktı, kâbuslara karıştılar.'

'Yarın söyleyeceğim Murat'a,' dedi Tarık, uykusuzlukla çırpınarak, 'Cem'e iyi davranmalı. İyi değil Cem, çok kötü, elleri titriyor görüyorum kadehi tutarken.'

Kanyak da bitmişti, Cem. kadehi bıraktı. Kerem kanto söylemiyordu artık. Yeniden plak çalınıyordu.

Laterna, unutulmuştu sanki. Kerem laterna için getirmemiş miydi onları buraya?

Plak bitmiş, bir ara derin bir sessizlik olmuştu. Ama niye? Çok kalabalıktilar bu küçücük yerde. Durmadan konuşmuşlardı. Yandakiler de şenlikliydi, eğlenmekten başka bir amaçları yoktu. Sessizlik, uğultulu biçimde bozulmuştu. Konuşmalar, kahkahalar, sıkı fıkı ilişkiler bozmuştu sessizliği.

İlerde, kaldırımın bittiği ve kumsalın başladığı yerde dalgaları vuruyordu denizin. Belki pembeye çalan sedefli istiridye kabukları taşıyordu deniz kumsala...

'Anılarının ayrıntısı kaldı bende. Başka bir şey kalmadı. Kimdi? Neydi? Bilmiyorum, kimdd-neydi bilmiyorum. Bir laternacı mıydı, bilmiyorum. Rüyalarımda göreceğim onu da artık. Dans etti benimle. Sonra unuttu, sonra kanto söyledi.'

Baktı ona Tarık:

Uzun boyluydu, inceydi, iyiydi, içine kapandı, Emine'ydi.

Hafif bir esinti çıkmıştı dışarda. Denizden esiyordu rüzgâr; kumsaldaki kahvenin üstü de kuru yaprak hevenkleriyle kaplıydı, rüzgâr yalıyordu.

Niçin gelmişlerdi buraya? Buraya ve Bod-

rum'a... Yakınmalarını, üzüncülerini, sarsıntılarla çevrili hayatlarını taşıyordu rüzgâr, tohum yerine. O' bıçkıevi de, ta aşağıda kalmıştı, bu yolun, başıydı, tohumları taşınamayacak çam ağaçlarıyla, çevriliydi. Orada da ölümcül bir şeyler yaşanmıyor muydu? Kanto söylemişlerdi; çalmayan bir laternayı çalmışlardı; bembeyaz badanalı duvarlarda şarkıcı afişlerine, kırmızı spot ışıklarının aydınlattığı dapdar pantolonlu pop şarkıcıları, bakmışlardı; ne kadar çok eski eşya toplanmıştı odaya, büyük çorba kâsesi barın ardındaki rafa yerleştirilmişti, kapaklıydı, kapağında kepçe deliği olmalıydı, Hazreti Ali'nin kendi tabutunu bir devenin sırtında taşımasını betimleyen taşbaskısı resim bile asılıydı duvarda, yanında da kıpkısa saplı bir çöğür; çoğu kez sebepsiz yere gülünmüş, sebepsiz yere sevinilmişti. Bunlar için gelmişlerdi herhalde.

işte bir şey kopmuş, işte atardamar kesilmiş, işte ayrılık başlamıştı. İnsanın bir aradayken ayrılıkla karşılaşması müthiş bir şeydi. Ayrılık, bütün güzellikleri yerle bir etmişti.

Ayrılmışlardı.

Baktı Tarık: hesabı istiyorlardı. Cem'le Murat para çıkarıyordu.

Baktı ona Tarık:

Kaygılarla yüklüydü, semerdeydi, kaç yıllık arkadaşıydı, buruşmuş parayı tutuyordu, belli etmiyordu, kaygılarla yüklüydü, konuşmuyordu, her şeyi biliyordu, kaygılarına son yoktu, Murat'tı.

Baktı ona tarik:

Korkarak bırakmıştı parayı masaya, garsona bile uzatamayarak, çocuk gözlerini mor hal-

kalar çevirmişti, elleri hâlâ titriyordu, demek nöbet geçmemişti, Cem'di.

Baktı ona Tarık:

Yüzü kireç beyazındaydı, güneşte hiç yanmamış gibiydi, esmerdi, Emine'yi sevmemişti, Emine'yi bırakamamıştı, Kerem'di.

Uğultu, sigara dumanı, kantonun dizesi «Görüyoruz,» dediler Tarık'a. İşitti bu sözü: «Görüyoruz.» Gözleri doldu Tarık'ın. 'Yardım etmek istiyorum!' diye haykırdı. Uğultu engelledi. Yardım etmek istiyordu. Bugüne kadar kimseye söylememişti, başkalarının acı çekmesine dayanamıyordu, söyleyememişti. Bunu söyleyememişti; kınamalarından, «Sana ne,» demelerinden korkmuştu. Her neye baksa, her kimi görse, karşısında acı vardı. Yardım etmeliydi. Yapayalnız bırakamazdı hiçbirini.

Tabii, eskiden, biri kolu döndürür döndürmez çalardı laterna, hoş parçalar çalardı. Çocuklar el çırparak ardından koşmuşlardı; evlerin önünde durur, güzel resmiyle övünerek çınlardı; başka sokaklardan koşarak çocuklar gelirdi. Çoktan yaşlanmıştı o çocuklar, çoktan ölmüşlerdi.

Baktı ona Tarık:

Kaskatıydı, cansızdı, kaba saba bir çalgı kutusuydu, kantolar çalmıştı bir zamanlar.

Birden İstanbul'u anımsadı Emine, ötelere, açıklıklara bakarak: Kale, yarımadadan apayrı, sanki bir tepenin üzerine kurulmuştu.

«Deniz bugün çok serin,» dedi Cem, kurulanmaya çalışarak; yeşil mavi çizgili havlusu iyice kirlenmişti.

«Koy denizi,» dedi Kerem, «hep serin olur.» Cem'in okuduğu kitabı karıştırıyordu, sayfaları gelişigüzel çevirerek; gece, uykusuz kaldığından üşüyor gibiydi.

Deniz ortasında demirli duran tekneye bakarak, Betigül, «Yakında çok kalabalıklaşacak burası,» dedi.

Haydar, gözlerini kapatarak, 'O zaman açılacağız,' diye düşündü, 'nereye?' Betigül'ün istediği koylara açılacaklardı bir tek.

«Var mısınız dalgakırana kadar yüzmeye,» dedi Murat, Ahmet'le Katharine'e seslenerek. Su çok güzeldi, temmuz güneşi ısıtamamıştı.

«Boğulmak istemiyoruz!» diye yanıtladı Katharine gülerek.

'Bu acı dinmeyeceğe benziyor!' diye haykırdı Tarık kalbi çarparak; onlarla birlikte olmak istemiyordu.

Sabah erkence gelmişlerdi Bardakçı'ya,

herkes vaktinden önce buluşmuştu kahvaltı edilen mandırada. Kerem nerede kalmıştı geceleyin? Sormamışlardı; bilmiyorlardı. Motor bir kıyıdan öbürüne geçerken rüzgâr esmişti. Apar topar güneşe sığınmışlardı.

«Kalabalıktan nefret ediyorum,» dedi Betigül. Özgürlüğünü kısıtlıyormuş kalabalık. İstanbul'u anımsadı Emine, Betigül kalabalıktan yakkınırken, evli arkadaşlarını düşündü (Kerem'le ne kadar soğuk selâmlaşmışlarda bu sabah, ne kadar uzak): onlar da özgürdü, özgür bir ilişkiydi kocalarıyla aralarındaki. Yalnız kendisi, otuzunu iki yıl aşkın kendisi, yaşlı kız olma kaygılarıyla donanmış beyaz gelinlikler yerine, saçmdaki akları kınayla örten, bir tutsak gibi; hayata tutsaktı, törelere ve aile bağlarına tutsaktı; «Şimdiki aklım olsaydı evlenmezdim hiç!» diyordu evli arkadaşları, Betigül'ün özgürlüğünü kutsarcasma, yenememişti tek-başmalığını. Ahmet ne olacaktı? Denizdeydi şimdi; yüzüyorlardı. Cem çabuk çıkmıştı. Sahi, bir gün Ahmet de evlenip gidecekti, yabancı bir kız, belki Katharine, kadınlığın onurunu taşıyacaktı dişi bir hindi gibi kabararak ve evli arkadaşları hep acıyarak bakarlardı Emine'ye, tabii inceliklerle örülü bir acımaydı, neden evlenmediğini değil de, neden evlenmek «istemediğini» sorarlardı. Sonra çocuklarından, böyle bir yaz gezisinde kendi ana babalarına, o mutlu ^büyükannelerle büyükbabalara «emanet» etikleri sağlık içindeki küçüklerden söz ederlerdi; ah nasıl özlemişlerdi! Betigül evli miydi Haydar'la? Ah! açılırdı çantalar, kumaştan, üstleri işlemeli, çocuk fotoğrafları çıkarılarak; gös-

terilirdi. Çıplak, tombul, kilise tavanlarındaki melekleri çağrıştıran (ama tülleri yoktu) bir dolu çocuk. Ne çok çocukları oluyordu tanrım! Hepsini de özlüyorlardı yaz gezileri biterken. Makiyajsız, sade giyimli genç annelerdi. Ama çocukları büyüyerek okula başlayınca süslenceklerdi; okumuş, kültürlü kadınlardı; öbür annelere, biraz görgüsüz olanlara benzemek için. Çünkü çocuklar, o yaşta, annelerini süslü püslü görmek isterler, çiçekdürbünününden izlenmiş alacalı görüntüler gibi. Sonra kocalarının içkiden ve dinlenmekten şişmiş göbeklerine hafif hafif vuruyorlardı, sevecenlikle. Sonra onların lâcivert giysilerinden konuşuluyordu: nikâhta giydikleri «lâcivert;» çocukların düğünlerine saklanacaktı ve babalar mağrur, başlan dik giyeceklerdi bunları, beyaz gömleklerle, şakaklarına kır düşmüş. Betigül'ün çocuğu var mıydı? Güzel bir kadındı. Emine parmaklarını saçma geçirdi; su çok tuzluydu Bodrum'da, kınayı öldürüyordu.

«Hayır, çocuğum olmadı,» dedi Betigül (kocasının isteklerini geri çevirmişti).

Olağanüstü bir gündü, gökyüzü rîasmaviydi, tek bir bulut yoktu; Salmakis'te iskeleye çıkarlarken denizin kırışksız yüzeyini bir aynaya benzetmişlerdi; merdivenden çıkıp saz kulübelerle karşılaşınca birden şaşırmışlardı: Bodrum'dan ayrı bir görünümü vardı buranın, neredeyse cıvılcıplaktı kulübelerden çıkarak denize koşuşan genç insanlar; Emine şaşırmıştı, sonra hemen gözlerini yere indirmişti.

Çocuğu olmamıştı, çünkü çocuktan nefret ederdi Betigül. O ikiyüzlü adamdan bir de ço-

cuğu olsaydı, şimdi yanında getirmek zorunda kalacaktı. Birlikte olduğu her erkeğe, o çocuk, o sevimsiz yaratık yaltaklanacak, erkek de ondan geri kalmayacaktı. Bu da ikiyeüzlölüğün bir başka biçimiydi.

Demek çocuğu olmamıştı. Niye? İnsan evlenir de, kanından bir can beslensin istemez miydi? Bu cırılçıplak kızlar ve oğlanlar utanma duygusundan kurtulmuş olmalıydılar. Beton dökölmüş küçük bir alanda genç adamlar, ellerinin üstünde duruyorlar, böyle yürümeye çalışıyorlardı. Gövdelerinin en gizli yerleri görünüyordu. Onlar ne düşünebilirlerdi şu çocuk meselesinde? Kaygılanmıyorlar mıydı küçük çocuklar için?

Çocuk neydi sanki? Düşünerek Betigöl 'Dölyatağımdıa denizanası dokunaçlı bir yaratık gezinsin isteyemem,' böyle değil miydi, önce tek bir hücre vardı, karanlık enginde vardı, sonra çoğalacaktı, tekken birçok hücre olacaktı, dokunaçlı denizanası biçimlenecek, can kazanacak, Betigöl'ün kanını emecekti. Hasta gibi güçlölkle hareket edecekti Betigöl, sözelimi yere eğilirken belini tutacaktı, denize giremeyecek, güneşte yanamayacaktı. Bir gün bu çocuk, herkes gibi, gencelecek, kanını emdiği insanı ortalıkta bırakıp kendi hayatını yaşayacaktı.

Çocuk konusunda sayısız kitap okumuştu Emine, çocukları seviyordu. Tanrısal bir şeydi çocuğun oluşumu. İnsanın kendi gövdesinde yarattığı bu gerçek yaratık, bu tansıksı varlık et parçasıyken gülümseyecek, insan ufağı olacak, ağlarken derdini anlatamayacak, ama bir gün

konusmaya başlayıp sevinç ve üzünc nedir öğrenecekti. Güneşi görecek, geceleyin yıldızları; koşmaya başlayacaktı, karşısında durup çağıracaktınız onu, güneşin ve yıldızların altından geçip size koşacaktı. İçinde iyilikle kötülük belircekti'. Bazan iyi, bazan kötü, ama hep bir şeyler duyumsayacaktı. Belleği biriktirecek, akli bu biriktirilenden yararlanarak, iyiliği seçecekti; çünkü Emine, çocuğuna iyiliği anlatacaktı. 'Çocuğuma...'

Meşe yapraklarının hışırtısını dinlemişti bakıcı kadın: daha da güneyde, Zeus'un tapınak kalıntısında, «Çok çocuğun olacak senin,» demişti Emine'ye, «hepsi de gün görecek...» (Otuz iki yaşındaydı Emine; kimse evlenmek istememişti onunla.)

Betigül, karşısındaki bu dalgın, sinirli kızıdan sıkıldığını hissetti. Koleji bitirdiğini söylemişti. Beş aşağı beş yukarı aynı yıllarda okumuş olmalıydılar. «Sizi hatırlıyorum,» demişti Emine. Betigül onu hatırlamıyordu; silik bir öğrenciydi herhalde. Bütün davranışlarından belli oluyordu bu. Kişiliksizdi, ölgündü, Kerem'e de tutulmuştu galiba, gözlerini ayırmıyordu. 'Ama Kerem, belki gülünç yazlık basmasını, fistolu elbisesini seçebilir kadın diye kendine, şurda katlanmış duran.' Birkaç gün sonra gitmeliydiler. Teknenin onarılacak bir iki yeri vardı; Kerem'e söylemek gerekiyordu. Sonra yaz geçecekti, Kirke'yi Bodrum'da bırakarak döneceklerdi. Bu kız çalışmaya başlayacaktı, tabii yaz bitmeden. Bir şirkette çalışıyormuş. Çalışmak zorunda olmalıydı. Dudağını biiktü Betigül. Kış ayları, dönüşte, evin ilk te-

mizliğı bile yorardı kendisini. Daha doğrusu bu işten bile sıkılırdı: parkelerin cilası, örümcek ağlarının alınması, babasından kalma içi doldurulmuş kuşların bakımı, naylon torbalardan çıkartılıp yerleştirilmeleri, her yaz ılıktan ölen, Bodrum'a gelirken ölüme, terkettikleri Japon balıklarını yeniden satın almak, akvaryumun dibini yosun tutmuştur, balıklar da leş gibi kokmuşlardır; tümü çok yorucuydu. Emine alışkın olmalıydı çalışmaya. Kızgın güneşte yün örme-si, «Kış için Ahmet'e kazak,» diyordu, insanı gülmekten çatlatabilirdi. Kazağın ön yüzü bitmek üzereydi, batmıyor muydu gövdesine? Şirketin girdisine çıktısına bakıyordu herhalde. Yüksünmeyi, hayatını değiştirmeyi düşünmüyordu. Evlenip çoluk çocuğa karışacağını ummuştu; ama parmağında yüzük yoktu. Ondan sıkıldıkça onu düşünmek garipti. Haydar'm tanıştırdığı bu insanlar çok sıradan, çok alışılmış kişilerdi.

Ahmet'le Katharine yanlarına gelmişlerdi. «Dondum,» diyordu Ahmet. Mayo değişti-recekti; ilerideki soyunma yerini gösterdiler. Katharine çipil gözlerini açarak bağırdı Ahmet'in ardından; kendisini beklemesi gerekiyordu, o da değişecekti... Küçük bir çocuk boyundaki kaktüslerin arasından geçip soyunma yerine gittiler.

Kumsal çakıl taşlarıyla, şişe kırıklarıyla, gazete tomarlarıyla kirletilmişti. İriydi çakıl taşları. Öbür iskeleye dek sürüyordu kumsal, sarı ve kuru otlar bitmişti kumda. Öbür iskelenin önünde iki ayrı pansiyon, yarı otel iki yapı vardı. Saz kulübelerde kalanlardan hiç hoşlanmaz-

dı oteldekiler. Çünkü burada her şey serbestti. Sevişmek de, kırbaçlanmak da, çıplaklığı sergilemek de... Haydar'm Salmakis'ten ayrılmak istememesi doğaldı. Şirketin girdi-çıktıcısı bütün gerçekçi ayinleri bilseydi, Betigöl gülümsemi alayla, evet, bir bilseydi, Kerem'in bunlardan gönendiğini falan; ama kız aklına getiremezdi Demeter şenliklerini; «Demeter'in törenlerinde gizlenen başka ne olabilirdi?» diyordu Haydar; anlayamazdı Emine; otelliler anlayamazdı. Müzik baş döndürücüydü, çınlamalarla haykırışlar, kendini kaybedişin iniltileri vardı müzikte, inişlerle çıkışlarla. Kimseler geçmezdi geceleyin otelden buraya. Motorlar Bodrum'da kalmış kimi sevdalıları taşırdı geceyarısından sonra. Bu küçük, tek odalı saz kulübeler büyürdü sonra, saray olup çıkarlarda dünyanın en tutkulu işkenceleriyle. Sabahleyin her şey dinginliğine kavuşurdu yeniden. Hepsini anlatsaydı Emine'ye Betigöl; kızın alık yüzü, faltaşı gibi açılacak gözleri; bilinçaltına yer ederdi mutlaka.

«Bira içer misiniz?» diye sordu Kerem.

Denizden çıkıp gelen Murat, «Bana da-bana da...» dedi.

Kerem gülümsedi Murat'a.

Emine önce onlara, sonra hepsine baktı: güneş göz kamaştırıcıydı.

Yün örmeye devam etti Emine, bitmek üzereydi kazağın önü, arkası ve kolları kalmıştı. Sanki örgü bitince (burada, Bodrum'da bitirebilecek miydi) her şey değişecekti; böyle bir duygu vardı içinde. Her şey değişecek, Bardakçı'dakine benzemeyen sakin, huzurlu bir koya

çıkılacaktı; oradaydı mutluluk. Bilinmeyen, çok çok uzaklardaki bir yokülkeden gemilerin geldiğini görüyordu; yelkenler istekle kabarmışlar, rüzgârın esintisine göre bir sağa bir sola çarpıp duruyorlardı. Örgü sırasını tamamlamıştı, şişi yeniden ilmikledi, bir sıra daha, iki parmak kalmıştı bitmesi için. Bu kapkaranlık, kör edici güneşten alıp götürecekti gemiler Emine'yi. Meşe yapraklarının hışırtısı da söylememiş miydi! Tabii örgü bitecek, hiçbir şey değişmeyecekti, 'Biliyorum bunu,' yokülkenin denizlerinden gelen gemiler koyu dönüyorlardı, başka kıyılara yol almaya başlamışlardı, hem belki mutluluk değildi yükleri, belki yalnızca balık, ahtapot falan taşıyorlardı, İzmir'e gidiyorlardı besbelli, üstelik gemi de değillerdi, mavnalardı, 'Bunu görüyorum,' Bodrum'dan balık taşıyorlardı, yelkenler yamalıydı, örgüyü burada bitiremeyecekti Emine.

Betigül soğuk birayı içerken Salmakis'te «komün» hayatı yaşadığını düşündü, «komün» hayatı! Kuşkusuz «Paris komünü» değildi bu, son yıllarda herkes ne kadar çok marksizmden söz ediyordu! Kuyumlarını banka kasalarında saklayan kadınların marksist kesilmesiyle ancak alay edebilirdi Betigül. Şu kız, adının Emine olduğunu öğrendiği anaç kadın herhalde marksist değildi; hiçbir şey değildi. «Salmakis komünü» bambaşka bir birliktelikti. Ama bir «komündü», bireyi mutlu kılan bir «komün»!

'Ama,' diye geçirdi içinden Emine, 'dans etti benimle, dans etmem dedikten sonra hem. Ayağınıza basıyorum durmadan derken ne kadar güzeldi yüzü, beni seviyordu bu yüz, se-

viyordu.' Kerem bira şişesini yanma bırakmış, konuşmaksızın, yine bir şey söylemeyerek Murat'ın yanma dönmüştü. Dans etmişti ama, birden kopmuştu aralarındaki ilinti. Bunun nede-nini çözemiyordu Emine. Zaten sözcükleri to-parlayamıyor, duygularını kendine açıklayacak sözleri bulamıyordu. Galiba dostlukları, (dost-luklarına gölge düşmüştü), yaralanmıştı.

Murat, birasını bir dikişte bitirmişti. Ke-rem'le birlikte gazetenin bulmacasını çözü-yorlardı. Murat dolduruyordu kareleri.

'işte onunla arkadaş oluyor,' düşünerek Cem, 'dönüşte yalnız onunla arkadaşlık edecek ve beni unutacaklar; yaprakların hıştırtısını işi-tiyorum, unutulacak olan benim.' Murat'ın elya-zısı okunaklıydı. Sonra bitecekti: bulmaca da, arkadaşlıkları da. Özleyecekti onu, elyazısına bakamayacaktı.

Saz kulübelerde kalanlar, ilerideki geniş masanın çevresinde toplanmaya başlamışlardı. Yemek yiyeceklerdi. Haydar da onlara katıldı. «Size bir şey ikram edemeyeceğiz, kusura bak-mayın,» dedi Betigül; yemek, burada kalanlara yetecek kadar çıkıyormuş.

Ötekilerin de karnı acıkmıştı. Otelin biti-şiğinde (iki otel vardı galiba), tepelik bir alan-da kır lokantası vardı. Kumsaldan geçip ora-ya gitmeye karar verdiler. Emine toktu, sabah yediklerini sindirememişti, denize de girmek istiyordu; gelemeyecekti. Emine'yi bıraktılar.

Gitmişlerdi işte. Ahmet'le Katharine, Bod-rum'da, iki günde kaynaşmışlardı, İstanbul'da böyle değildi, otobüste de hep Emine konuşmak zorunda kalmıştı kızla, şimdi çok iyi dosttular,

belki de sevişiyorlardı, belki dün gece kız ya da Ahmet cinsel doyumun yollarını açmıştı, karşısındaki de geri çevirmemişti isteği. Emine, kendi odasını çok sıcak bulmuştu. Pencereyi açmış, sabaha karşı çıkan rüzgârı tatmıştı, onun payına düşen rüzgârdı, yıldızların sönükleşmesi. Masanın üstünde duran daktilodan nefret etmişti. Oysa birçok günler, daktiloya sığmır, sümüklüböcek tecimiyle ilgili mektupları yazarak unutturdu varlığını; tasasız biri sanırdı kendini daktilo yazarken. Kumsaldaki çakıllar ayaklarını acıtmayacak mıydı (yalm ayaklılar)? Katharine olmasaydı, Ahmet de yemeğe gitmezdi. Emine'nin yalnız kalmasını istemezdi. Buna sevindi Emine. Her şeye karşın, bütün acılara karşın yaşam doğallığı içinde akıp gitmeliydi. Katharine'in davranışı doğaldı, karnı acıkmıştı nihayet. Hayır, Ahmet'in yazgısı kendininkine benzemeyecekti. Erkeklerin hayatı daha kolaydı; istedikleri zaman evlenebilirlerdi. O¹ da evlenecek, çocukları olacaktı. Ahmet mutlu olabilecekti; Katharine, güzel bir kız değildi ama, Ahmet'e çok yakınlık gösteriyordu. Bardakçı'ya geldiklerinden beri yanından ayrılmamıştı onun. Erkeklerin evlilik diye bir sorunları yoktu. Genellikle erkeklerin kızlara yaklaştığı sanılırdı. Bir yanılgıydı bu. Emine'ydi dün gece kendini küçük düşüren, Kerem'le dans etmeye kalkışan. Erkekler çocuk gibiydiler, kim nereye çekerse oraya sürükleniyorlardı; Kerem, bu sabah; sıcak süt içini bulandırmıştı Emine'nin, yumurtaların akı hiç pişmemişti; sabahleyin «Petite fleur»ü ıslıkla mırıldanmıştı, mandıranın karşısındaki fırından gözlerini ayırma-

arak, kendisine bakacak umuduyla hep gülümsemişti Emine de; erkekleri ardı sıra sürükleyecek çekicilikten, albeniden yoksundu. Kum-salda yürüdükten sonra otellerin önünden geçmişler, tepedeki kır gazinosunun merdivenlerinden çıkmışlardı; yün örmeyi bırakıp gözlemişti onları Emine. Cem en arkadaydı. Omuzları düşük, bitkin yürüyordu: bir derdi olmalıydı. Betigül bütün sabah Cem'i süzmüştü, sık sık gülümsemişti gözlerini kısarak. Tarık .da tasalıydı dün gecedan beri. Dün gece Betigül yoktu, o esrarkeş kılıklı adam, Betigül'ün **sevgilisi** yoktu. Betigül için erkekler gelip geçici yaratıklardı besbelli; onlara bağlanmak saçmaydı. Belki Kerem, eski sevgilisiydi, şimdi Haydar'la sevişiyordu, bir kez evlenmiş daha önce; çocuğu olmamış. Tabii evlilik için genç kızlığında o gülünç, o anlamsız hazırlıklara girişilmemişti (Emine'nin çeyizi sandıklardaydı). Kolejli kızların çoğu böyleydi, bir ayrıktı Emine. Spor otomobillere binip Kavaklar'a giderdi kızlar «boy friend»leriyle. Üstü açık arabalarda saçları uçuşurdu. Onlardan biri olmalıydı genç kadın, zaten hepsi birbirine benzerdi. Kerem'le ne zaman sevişmişlerdi? Emine şaşırdı: sürekli başkalarının ilişkilerini düşünüyordu. Bu yüz kı-zartıcı, çirkin, hesaplı kitaplı düşüncelerini kimse sezmemişti neyse; yalnızdı. Örgüsünü aldı. Hayır, kimse sezmemişti; durumunda, davranışlarında belirgin bir değişiklik yoktu, çağıldı içteydi. Uçurumun kenarına gidiyor, aşağıya bakıyor, geri çekiliyordu ürüntüyle. İşte yine her zamanki yaşlı kızdı, asık suratlı, elinde örgüsü, öğle yemeği yemeyen. Yanaklarm-

clan yaşlar süzölüyordu, Kerem onu sevmemişti. Kerem kabalık etmemek için ilgilenmişti kendisiyle lokantada yanma oturarak, çünkü yaşittılar, çünkü öbürleri, Tarık, Murat ve Cem kendisinden küçüktüler, gece kulübünde onu dansa kaldırmaları yakışık almazdı. Bir tek gece, üç beş saat dayanabilmişti Kerem bu ilişkiye, üç beş saat, daha fazla değil. Ama bir zamanlar Betigül'le sevişmiş olmalıydı, okul yıllarından arkadaş olduklarını söylemişti Kerem, üstü açık arabası var mıydı, Kerem'in olmasa bile Betigül'ün mutlaka öyle bir otomobili vardı, genç kız boynuna ipek mendiller bağlamıştı mutlaka; Emine de bağlardı, «Boynun mu ağrıyor?» diye sorarlardı, ah! hep uyumsuzdu. Yaşlar durmadan akıyordu. Şampanya renkli yün, kazağın ön yüzü gözyaşı lekeleriyle dolmuştu; birazdan döneceklerdi, gazinodan çıkışlarına dikkat etmeliydi, onlar gelmeden denize sığınması gerekiyordu. Sanki niye gelmişti buraya? Ama niye? Hiçbir şey olmamıştı, acısı daha da artmış, benliğini allak bullak etmişti. Tarık'ın o olgun, sevecen bakışları altında ezilmişti bu sabah, bu öğle. Murat hiçbir şeyin ayırımında değildi. Cem eni konu düşmandı. Kerem'e Emine'nin çok iyi mantı kotardığını söylemişti; Cem'e hiç mantı pişirmemişti ki! Mantının nasıl yapıldığını bilmezdi zaten. Hamur işleriyle arası iyi değildi. Gelgelelim Cem'in anlatmak istediği başka bir şeydi: sana yaranmak istiyor su kız kurusu demeye getiriyordu. İnsanların böyle acımasız davranması çözümlenecek gibi değildi. Sonra hep en ezik kişiyi seçerler, ona çullanırlardı. Kerem'le Betigül'ün

arkadaşlıklarını kıskanmıyordu. Hiç kimseyi kıskanmayacak kerte umarsızdı. Genç kadın ötede, cırlıçıplak sanısı uyandıran kalabalığın ortasında kötü güzelliğiyle yemek yiyordu. Şimdi onların çıplaklığından tiksinti duyuyordu. Erkeklerin oylukları, bacak arasına, doğru çıkıklaşıyordu; göbeklerinin çok altına, inen mayolardan incecik bir şerit gibi gür kılları görünüyordu. Ter içinde kalmıştı Emine; güneş bayıltıcıydı. Haydar, bir ara, denize inmiş, onlara sırt çevirerek, denize girmeden işemişti. Tanrım, hepsi çok iğrençti! Betigül el çırparak, yüzü nasıl da çocuksuydu o sıra, Haydar'ı göstermişti. Cem'le kendisi dışında herkes gülmüştü. Açıklardan dönen iki genç kız çığlıklar atmışlardı denizde. «Başına vurdu yine,» demişti Betigül. Haydar, öyle mayosu inik, bir süre kızların karşısında durmuştu. Sonra kızlar kıyıya çıkmışlar, Haydar'a çapkınca gülmüşlerdi. Bütün bunlar hatırlanacak gibi değildi.

Henüz dönmüyorlardı. Henüz kır gazinosundaydılar, tepede; uzaktan seçemiyordu onları. Şimdi yine ötelere, uzaktaki Kale'ye bakmak ihtiyacını duyuyordu. Denizin uçuk mavisini, melekşeye moru, yeşil öbekleri soyut bir resmi andırıyordu: renkler iyi seçilmemişti, yeşil bile iç açıcı değildi, sonra ressamın fırça darbeleri çok beceriksizceydi. Kale, boz bir taş yığını gibiydi. İşte adaları göremez olmuştu burada; Bardakçı'dan adalar gözüküyordu. İnsan adaları yitirince büsbütün desteksiz kalıyordu. Müzik sesiyle irkildi. Gürültülü bir müzik çalıyordu. Ses yükselticiyi sonuna kadar açmışlardı. Kısa boylu, ökçeli çizmeler giymiş, başında hasır şap-

ka, boynunda kalın gümüş zincir, bir adam geçti önünden. Plağı o koymuş olmalıydı. Zincirinin ucunda mercanlarla bezenmiş bir haç asılıydı; tabii İsa böyle pahalı bir çarmıha gerilmemişti, tahtadan kıymıklı bir çarmıhtı. Adam Fransız falan olmalıydı. Betigöl, saz kulübelerde kalanların pek azmin Türk olduğunu söylemişti, tedirgin etmeyecek «tipleri» seçiyorlarmış, haklıymışlar böyle yapmakla, kimileri gözlerini dikip bakıyorlarmış kadınlara. Yollarda ezilmiş leylekler, açık kanatlarıyla, kanlar içinde, İsa'ya daha yakındılar. Çok kısa boyluydu adam, ökçelerin yüksek oluşu garip bir görünüm yaratmıştı. Dimdik yürüyordu. Mercanların kırmızısı ve iriliği göz alıyordu. Kalkmışlardı galiba kır gazinosundan, merdivenden inen onlar mıydı, seçemiyordu...

Cem, Emine'yi bir yangında kavrulmuş buldu. Murat, «Yengeç gibi kızarmışsın Emine abla,» diyordu. Sanki bir yangın çıkmıştı onlar yokken, ateşleri sıyrıp kurtulamamıştı Emine. Ama bu izlenim, Emine'nin güneşte kalmış gövdesinden kaynaklanmıyordu. Sanki Emine, vebalı ölülerin, yüzyıllar önce yakıldıkları o müthiş ateşte diri diri tutuşmuştu ve bu ateş, dünyaya değgin bütün umutlarını, insanlara duyduğu bütün sevgileri yakıp geçmişti. Kül olmuştu bütün sevgileri. Sonra soğumuş, kaskatı kesilmiş, buz gibi bir yürekle onları beklemişti Emine. «Şimdi denize girip serinlerim,» derken gülümsemişti, gülümseyişinde insan sıcaklığını çağrıştıran en küçük bir belirti yoktu. Demek anlamıştı: dün gece, «Petite fleur», hevenkten gelişigüzel koparılmış bir kuru yaprak; anlamış-

tı. Emine'ye haksızlık ettiğini düşündü Cem (kaya yengeçleri insanları tanımışlardı içgüdüleriyle, ayak sesine karşı hep tetikteydiler, yampiri yampiri kaçıyorlardı kuytuluklara).

Adamın pantolon paçaları ne kadar da dardı, bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu yüksek ökçeli çizmeleriyle, çizmeler şampanya rengiydi.

«Başka bir şey çalsana,» diye seslendi ona Kerem.

Demek Türktü, Emine daha çok yadırgadı. Şampanya rengi çizmeleriyle kasıla kasıla yürümesi, kendini erkeklik güçlerinin simgesi sanması, davranırlarından çıkıyordu bu, gülünçtü. Gülünçtü ama, herkesin onu kabullendiği de bir gerçektir. «Nesi var,» diye sormuştu Kerem'e, «müziğin?» Kerem boynunu bükmüşdü gülümseyerek ve gürültü devam etmişti.

Onu, Betigül'ün kış toplantılarından tanıyordu Kerem; adını anımsayamamıştı. Bu kış toplantılarından sıkılmamak elde değildi, 'Peki, niye gidiyorum?' Bir kısır döngünün içindeydiler. Herkes (bu kısır döngüdekiler) her yerde (işte burda, işte İstanbul'da, Paris'te, Roma'da, dünyanın bütün «uygar» kentlerinde) birbirini bulabilirdi. Hepsinden kaçmaya çalışmıştı, onlara benzemek istemiyordu. Yalnız bir insandı, yalnızlıktan bir kez olsun yakmamıştı. Zaten alay etmek için giderdi Betigül'ün toplantılarına. Kimi zaman çok az insanı çağırırdı: seçkin, müziksever kişiler; bilmemkim keman çalardı, bir baskası da piyano. Oturulur, özel bir konseri izlemenin boşyüceliği tadılırdı. Sonra sanatçıyı tek tek öpüp kutlardı gelenler. Ki-

mi zaman da kalabalık olurdu çağrılar. Yılda en çok iki kez; ama bütün bir kış, kısır döngünün insanları Betigül'den söz etmek zorunda kalırlardı. Mutlaka bir «rezalet» çıkardı kalabalık çağrılarda. Vogue'un kapağından fırlamış bir kadın, içkiyi kaçırıp, çıtırçıtlak soyunur, ötekiler de alkış tutarlardı. Ya da birbirleriyle seviştiği herkesçe bilinen iki kişi, yanlarında eşleriyle bu toplantıda karşılaşır, dedikodu günlerce sürerdi. Ya da siyasî düşünceleri çok farklı iki bilim adamı, Betigül gibi bir kadının evinde kavgaya tutuşurlar, «memleket» yüzünden birbirlerine girerlerdi. Betigül'ün bu tür davranışları çevredeki herkesçe ilginç karşılanırdı. Ama çağrılarda gülünç olanların sayısı yabana atılmayacak denli çoktu. Yine de hepsi toplantılara üşüşüyorlardı. Şampanya renkli çizme giyen adam, geçen kış, birkaç hafta Betigül'ün evinde de kalmıştı galiba; öyle anımsıyordu Kerem. Haydar istemişti, Betigül'e bakılırsa Haydar istemişti. Niçin yıllardır kurtulamamıştı onlardan, niçin? Başka hiçbir çevre kabul etmemişti kendini; şu insanlar, şu yeni tanıdığı kişiler, sözgelimi Emine: onlarla arkadaş olabilirdi. Arkadaş olmak istemişti. Yapaylıklardan arınmışlardı. İtalyan sosyetesini oynamıyorlardı. Hırsız değillerdi. Çalışan, okuyan, yalın bir hayatla yetinen kişilerdi tümü de; öyle sanmıştı. İşte onlar da kaçınmışlardı arkadaşlık etmekten. Murat denizden başka bir şey düşünmüyordu. Tarık bir soytarı gibi herkesi güldürmekten ne zevk alıyordu? Cem çok donuktu. Katharine'le Ahmet kendi havalarındaydılar. Sonra kıza, Katharine'e acı-

miştı Kerem, dün gece; kız, yandakilerin isteğiyle bahriye çiftetellisini öğrenmeye kalkışmıştı; yan masada oturanların alay ettiğini, gülmekten gözlerinin yaşardığını ayımsamamıştı, bluzunu kaldırmış, göbeğini göstermişti, Ahmet araya girmeseydi daha da acıklı olacaktı her şey; yabancı bir ülkede kimsesizdi kız, Ahmet korumuştı. Bugün Ahmet'in dizi dibinden ayrılmıyordu Katharine, hemen hiç konuşmamıştı yemekte. Geriye bir tek Emine kalmıştı. Emine'yle arkadaşlık bir seçim değil, zorunlu bir sonuçtu. (Denize girmişti Emine, tek başına.) Ama Emine sanki âşıkmişçasma davranmıştı kendisine dans ederlerken. Sıkı sıkıya boynuna sarılmış, gözlerini kapamıştı. Kerem, de haince oynamıştı rolünü, haince! Kendinden nefret ediyordu. 'Bilmeliydi o da, bugüne kadar öğrenmeliydi... Âşık olmayan bir insan için, âşık olmadığımı kendisi de anlayabilirdi, bir insan için iğrençtir aşk, ben onu sevmediysem, sevmediğime göre aşkı bir saldırı, aşağılık bir baskıdır.' Kuşkusuz sevmeye, okşanmaya hak kazanmıştı kız: çok iyi bir insandı, sevecendi, ölçülüydü, dosttu. Kendisine bu denli korkunç bir duyarlılıkla (gelişigüzel kopartılmış bir kuru yaprağı yakasına ilıstirmeye kalkışmıştı Emine; görmezden gelmişti Kerem; bir «romans» değildi arkadaşlıkları) bağlanmasaydı, onu çok sevecekti, sahiden çok sevecekti! Kızın aşkını bir «tecavüz» gibi algılamıştı. Horlanmış, insanî değerleri yok sayılmıştı bu beklemedik aşk yüzünden. Bir dost gibi bakmamıştı kendisine Emine, erkekliğini seçmişti. Boğulmuştu bu aşk yüzünden. Kantolara sığınmıştı. Kantolar da bir

işe yaramamıştı. Alçaklık edip Emine'nin ellerini tutmuştu «... karşımda sensin,» derken. Kanmıştı kızcağız! Gözlerini ayıramamıştı bir türlü. O zaman, artık bu «tecavüze» dayanamayarak en bayağı, güzelduyudan en uzak kantoları söylemeye koyulmuştu Kerem de. Masadan kalkmış, laternaya kolunu dayamış, eli şakaklarında, iri gövdesine en uymuyacak hareketlerle, kırılarak, göz süzerek, hoplayıp zıplayarak, yine yanağını eline yaslayıp «romantikleşerek» bir yığın saçmalık söylemişti. Aşk değil miydi bütün bu bayağılıkların nedeni? Emine'nin beklenmedik aşkı değil miydi? Sonra kız kafasını çevirmiş, bir daha bakışmamışlardı; bu da çok acıydı. Evet, Betigül'ün toplantılarına katılmak zorundaydı, başka çare yoktu. Çizmeli adam plağı değiştirmişti.

'Benden kaçtı.' diye düşündü Emine, 'cinayeti işledi ve kaçtı, bir katil bu adam.'

Cem gazeteyi bırakarak (bulmaca çözülmüştü) sessizliği dinledi. Müziğin gürültüsü, sessizlik izlenimini yok edememişti. Kimse konuşmuyordu yine. Gazetede giderek artan işçi olaylarından söz eden bir yazı okumuştı, işverenler birleşmeye çağrılıyordu, işveren temsilcileriyle konuşulmuştu, onlar işçi ücretlerinin arttırılması diye bir şeyin söz konusu edilmeyeceğini söylüyorlardı, işçiler ise hayatın pahalılığından, gündelik gereksinimlerini karşılayamadıklarından yakınıyorlardı. Boydan boya iki sayfa, bir bölüm de arka taraftaydı. Hepsini okuyamamıştı, göz atmıştı şöyle bir. Bodrum'da, tatildayken böyle meselelere eğilmek olanak dışıydı.

Birden utandı Cem: değişiyordu, her şeyin ötesine düşmüştü. Sessizliğe alışmıştı.

«Komünizm tehlikesini sayıklıyorlar yine, değil mi?» diye sordu Kerem.

«Öyle.» (Neyi okuduğuna dikkat etmişti herhalde Kerem.)

«Türkiye'yi bir sınıfın diktatörlüğüne bırakamayacaklarını mı söylüyorlar?» (Gülüyordu Kerem bir yandan da.)

«Söylerler,» dedi Murat gülerek.

«Evet, karşı çıkıyorlar buna.» (Belki üçü, Kerem ve Murat ve kendisi, neden olmasın, yeni bir arkadaşlık kurabilecekler, bir sevgi yeniden ışıyacaktı, hem neden olmasın! Çok sevindi Cem.)

«Bu aşağılık herifler tek bir şeye karşı çıkarlar zaten...» (Keynes'i karıştırırdı işin içine şimdi Murat.) «Hepsi de demokrattır, fikir özgürlüğünü savunurlar, işçiyle dost olmayı isterler, ama bir sınıfın diktatörlüğüne göz yummamacaklardır. Halkın koruyucuları!»

«Betigöl seni duymasın,» dedi Kerem.

Şezlongtan kalkarak, «Niye?» diye sordu Murat.

«Azılı bir komünizm düşmanıdır o.»

«Boş ver sen Betigöl'ü, teknesi nesine yetmiyor!»

«Teknesi, evi ve sevgilisi...» (Kerem saz kulübelere baktı. Betigöl'le Haydar uyuyacaklarını söylemişlerdi.)

«Versene şu gazeteyi,» dedi Murat, Cem'e.

Cem, gazeteyi uzattı. (Araları düzelecek miydi yeniden? O zaman Kerem'i çok sevecekti, hayatı boyunca gönöl borcu duyacaktı ona.)

«İşçi ücretleri Türkiye standartları için yüksek bile saydırmış... İşçi sınıfı ya da başka bir sınıf, ne farkedebilir, diktatörlüğe karşıdır. Ama başta olan kendileridir!»

Betigül'ün savunularını düşündü Kerem: Komünizm, yıkıcı bir kuvvetti, devrim, gerçekleştirdiği hiçbir ülkede mutluluğu sağlayamamıştı. Bireyin hakkını korumak gerekiyordu. Ayak takımının içinde yetişmemiş bir insan birtakım şeylere zorlanamazdı; örneğe eliyle yemek yiyemezdi, doğal olarak koruyacaktı kendi sınıfının çıkarlarını, hiç ilgilendirmiyordu onu çoğunluğun yoksul olması, gününü gün etmeye bakardı, o kadar... Dediklerini yapmaktan alıkoymak hiçbir güçle karşılaşmamıştı da!

«Betigül duymasın!» diye yineledi Kerem.

«Tatil, yaz ayları herkesi birleştirir,» dedi Cem, Murat'a bakarak.

«Saçmalıyorsun yine.» (Murat kinle bakmıştı.)

Ama bunu (neyi) demek istememişti ki Cem! Bunu söylemiyordu, yani yumuşatmak istememişti hiçbir şeyi. Hep böyle mi sürecekti bu? Acı ve tedirginlik: gelecekte yalnız bunlar vardı; belliydi, açıktı, ölüm gibiydi. Şimdiyse çirkinlik, düşmanlık öne çıkmıştı; bitkin düşüyordu insan. Deniz, esintiyle birlikte kırılmıştı; dalgalıydı. Emine çok mu açılmıştı ne, görünmüyordu. Hayır, Murat iyi bir insan değildi. İnsanları iyi, kötü diye ayırmak saçmaydı ama, Murat için yanılmıştı: öç duygusu anlamsızdı, ne yapmak istediğini bilmiyordu, bu yüzden kötüleşmeyi göze almıştı. İskeleye bağlı kayık, çarpıp duruyordu sınıklara. Kathari-

ne'le alay etmişti dün, bütün bir gün ve bütün bir gece; oysa asıl Murat'la alay etmeliydi. Kaba gücün bir simgesi olup çıkmıştı artık. Küstahtı, arkadaşlık etmeye değmezdi. Emine görünmüştü, esintinin yönünden yararlanarak dönüyordu. Ama arkadaş olmuştu **işte, yerinden** kalktı, gömleğini giydi, arkadaşlıklarını önemsemişti, saygı duymuştu ona. Bu kulübelerin ardında, tepeye, yeldeğirmenlerinin oraya çıkan bir yol var mıydı? «Kimseye hoş görünmek zorunda değilim,» diyordu hâlâ Murat. Onunla (konuşmayacaktı, suç kendisirideydi; gazeteyi uzatacak ve susacaktı. Tepeye çıkan bir yol olmalıydı. Tarık, yemekten sonra onları bırakmış, biraz dolaşacağını söylemişti. Hâlâ dönmemişti; tepeye çıkmış olmalıydı. Koyun öbür ucunda tek bir ev vardı. Görünüşü çirkindi evin, çevresi duvarla sunurlandırılmıştı; evin bitişiğinde denize giren birkaç kişi vardı. Murat, herkesin yanında bağırmıştı kendisine, kavga çıkarmaya uğraşmıştı. Katharine anlamamıştı belki, ama işitmişti, az ötede güneşleniyordu, bakmışsa kavrayabilmişti tatsızlığı, bakmış mıydı, farkında değildi Cem, Ahmet de güneşleniyordu... Böyle bir şey söylemek istememişti. Kayığın yağlıboyası çatlak çatlaktı; Emine ona tutunarak yürüyordu, kıyıda su, çakıl taşlarıyla çevriliydi, güçlkle yürünüyordu.

Şimdi rüzgârın hızı daha çok hissediliyor. Mese ağacı mı bu? Yaprakların hışırtısı arttı. Çizmeli adam durmadan plak çalıyor. Parmaklarını şıkırdatarak tempo tutuyor Murat. Kanındaki coşkunun ne olduğunu anladı Cem; nefret, acıları, kırılmışlığı örttü artık. Bugün er-

kenden başladı rüzgâr. Çizmeli adam boynundaki haçla oynuyor, öpüp duruyor mercanları tek tek. Merdivenlerden çıktı Emine; Ahmet'le Katharine'e su sıçrattı dingin ve yatışmış. Bir adam bağılıyor plakta, tiz seslerle bağılıyor, bağırtısına kitara sesleri karışıyor. Sigara yaktı Cem. Rüzgârda güçlkle yaktı. Üst üste söndü kibritler. Murat, durgunlaşmış, denize bakıyor. Olup bitenden haberi yok Emine'nin, sakin. ve rahata kavuşmuş; çünkü soğuk su sinirleri yatıştırır. Günün en anlamsız saati bu: ne sabah, ne öğle, ne akşam; yalnızca öğleden sonra. Tarık dönüyor uzaktan, yanlarına doğru yürüyor, bacaklarını dikenler çizmiş, ince ince kanatmış dikenler. 'Yine suskun hepsi,' **diye düşünüyor** Tarık, 'yine eskisi gibi, yine düşmanca.' İsyân ediyor bu kez. 'Gebersinler!' diyor. «Bu çalan ne?» diye soruyor Emine. Çizmeli adam, tıpkı Ahmet'e örülen kazağın şampanyası. tıpkı böyle, yanıtladı bu kez: «Yirmi beşinci yüzyılda yaşayan bir şizofreniğin çılgınlıkları...» Çok gelişigüzel söyledi bunu, çok doğal bir şeymiş gibi. Rüzgâr üfördü o an. Emine irkildi. 'Her şey karmakarışık burda, müzik karmakarışık, insanlar karmakarışık.' Ama bu karmakarışık kavramı, düşüncesini açıklamaya yetmiyordu ki! Soruyor yeniden, çizmelerden ve daracık paçalardan irkilmeyerek: «Niye çalışırsınız?» Adam, Emine'ye bakmaksızın yanıtıyor: «Şizofreni en sevdiğim hastalıktır, bayılırım şizofreniye.» Rüzgârda içemeyerek sigarasını 'Deli bunlar,' diye düşünüyor Cem. Onlara benzemediğini düşünüyor, Murat'ın onlardan hoşlanmış olmasına bir kez daha şaşıyor:

'Sevdi onları, kendi ilkelerine ters düşerek sevdi.' İsa'nın çarmihını süsleyip boynuna asmış adam gelip yanlarına oturdu; ona bakarken Emine, aradığı sözcüğü buldu: 'Özenti, her şey özenti burda.' Kerem, Emine'nin düşündüklerini bilmeyerek hak verdi: 'Özenti.' Bütün yaşadıkları buydu. Betigül'ün aşkları (aşk sözcüğünden tiksiniirdi Betigül), Haydar'la ilişkisi, adını anımsayamadığı bu adamla, bu serseriyelerle, Emine'ye erkekliğini tanıtlamaya kalkışacak şimdi ve kız, demin horladığı şu inceliklerin insanı şampanya rengi çizmelerle mercanlı haç karşısında tiksiniçle baş kaldıracak, yatıp kalkmıştı Betigül onunla. Tabii o günlerde bilmemkim gelip keman çalmamıştı Betigül'ün «resepsiyonunda». Yeniden üfürdü rüzgâr; deniz kırışmamıştı. Emine, Kerem'in şaşırdığı bir şey yapıyor şimdi, adamla, bu hayvanla ilgileniyor: «Neden en sevdiğiniz hastalık şizofreni?» Çünkü yaratıcıymış şizofrenikler. Bangır bangır bağırان bu şarkıcı bunu anlatıyormuş. Kitara seslerinde doğan imgeleri görmüyor muymuş «küçük hanım». Kuşkusuz bundan daha çirkin bir adlandırma olamazdı, «küçük hanım», buna da gülüyor Emine. Bunu da anlayamıyor Kerem. Dalgalar camgöbeği kesilip, aklanıp uzaklardan ulaşıyor kumsala. Kumsalda güneşlenenler biraz daha geriye çekiyorlar geniş ve uzun havlularını üstlerine yattıkları. Kirke, ötede, bir sağa bir sola yaslanıyor. Tarık yeldeğirmenlerini anlatmadı onlara, dinlemeyeceklerdi. Yeldeğirmenleri çok ilginçti, tepeye çıkan yol da. O güne dek görmediği tür tür bitkilerle karşılaştı Tarık; çok sevindi buna. Dikenlerden

kopartmak istedi; İstanbul'da koleksiyonu vardı, kurutulmuş çiçekleri, yaprak türleri, garip biçimli kökler... ama dikenleri kopartmanın olanağı yoktu, sanki kum bitkisi değildiler. Yeldeğirmenleri kullanılmıyordu artık. (İlkokuldayken, resim dersinde bir yeldeğirmeni çizmişti, cetvelle, geometrik; çok kızmıştı öğretmen, buruşturup atmıştı çöp kutusuna.) Yeldeğirmenleri çalışmıyordu; biri satın almıştı onları ya da bir tanesini; ev yapacaktı; köylüler söylediler, tepelerden tepelere gidiyorlardı. İlginç bir ev olabilir. Ama köylüler alay ederek söylemişlerdi. Adamın sözlerini kopuk kopuk işitiyor Tarık, Emine'ye anlatıyor ve onlara bakıyor Kerem, köylülerin çarpılmış dudakları gibi alt dudağı alay ederek: «...araca gerek kalmadan bilinçleri bulanık... bulanıklıkla yaratıcılık eş anlamlıdır... ne olduğunu tatmadan anlayamazsınız küçük hanım... hayat öyle can sıkıcı ki... bir şizofrenik her zaman başka biridir...» Emine hep gülüyor. Cem yerinden kalkıyor, söndürmeden sigarasını yere atıyor ayağıyla eşelemeyerek, yürüyor, uzaklaşıyor. 'Hepsi birbirinin aynı,' diyor Emine kendi kendine, 'bunun zırvaları, Kerem'in o akli başında görünen sözleriyle eş anlamlı sanki, çünkü eş anlamlı diyor, çünkü ikisi de...' Şampanya renkli çizmeler ayaklanıyor. Cem gitti, kayboldu. Duruluyor rüzgâr, nihayet dinliyor, artık esmiyor; Kirke denizin ortasında sakinleşiyor, yerine oturuyor yeniden, kıpırdamıyor; dalgalar camgöbeği değil.

«Uyuyakalmışız,» dedi Haydar o her zamanki dalgın haliyle.

Cem kıyından doğru gelerek, «Otellerin orası tam bir curcuna,» dedi.

«Saat kaç?» diye sordu Betigöl gözlerini ovuşturarak.

«Ben bira içeceğim,» dedi Murat, «çok susadım.»

Kerem saatine bakarak, «Birazdan akşam olacak,» dedi Betigöl'e.

«Akşama daha var,» dedi Ahmet, masanın üstünde duran kendi saatine bakarak.

«Ne zaman döneceğiz?» diye sordu Emine.

«Son motorla dönelim,» dedi Murat bira için pantolonunun cebinden para çıkararak, «çok sevdim burasını.»

«Kimse benimle konuşmuyor,» diye vakmı Katharine.

«Sen yabancısın **da onun için,» dedi Hay** dir kısıp gözleriyle güler.

Onlara bakarak, 'Sanki biz pek dostuz.' diye düşündü Tarık.

«Akşam burda mı kalacaksın?» dedi Betigöl, Kerem'e.

«Bilmem, belki dönerim,» dedi Kerem.

Emine, Ahmet'in havlusunu silkeleyerek. «Kum içinde bırakmışsın yine,» dedi.

Kum içinde bırakmıştı havlusunu Ahmet, yıkanmak Emine'ye düşecekti, buna sinirleniyordu, tatil deyken bile iş görmek can sıkıcıydı. Ama herkesin mektubunu yanma almış, şirketle kimselere iş bırakmamıştı; bu da garipti, öyle yapmıştı işte, Bodrum'da sıkılacağını ummuştu tek-başmalıktan. Pansiyoncu kadından hâlâ bir leğen istememişti çamaşırları ıslatabileceği. Yukarıya su pek çıkmıyordu. «Aşağı-

dakiler musluğa açık bırakıyorlar,» demişti pansiyon sahibi. Aşağıda yıkayacaktı zorunlu olarak, Artık akşama, yemeğe çıkmadan.'

Demin kavga etmişlerdi, politik görüşleri o kadar ayrı mı düşmüştü ki, kavga etmişlerdi, Murat, Betigül'le özdeşlik kurmaya yanaşmayacağını, tatilin ya da yaz sıcağının, güneyin, denizin, şunun bunun «fikirlerini» hiçbir biçimde değiştiremeyeceğini belirtmişti dikbaşlılıkla, defalarca yinelemişti söylediklerini, tatil ve güney sıcağı vız gelirdi ona, nihayet burjuva sınıfından olmanın sağladığı bir imkândı Bodrum'a gelmek, üstelik doğal bir gereksinimdi, önemli olan bu imkânı herkese sağlayabilmektir; şimdi Betigül'ün birasını taşıyordu Murat incelikle. 'Şimdi bir seyirciyim ben,' diye düşündü Cem, 'oyuncular oldukça başarılı, seyrediyorum, beğeniyorum, birazdan alkışlayacağım.' Tabii alkışlayamayacaktı. Küstahlık etmesini beceremezdi, Murat'ınki küstahlıktı; sonra gazetedeki araştırı çok sudan bir şeydi. Sorana yalınkatlıkla yaklaşılmıştı. Ayrıntılardan özellikle yalıtılmıştı her şey. İşverenlerin söyledikleri **bilinen zırvalardı**. İşçilerin söyleyseyse ya **yumuşatılmış ya da** gazetenin seçtiği işçiler **denge sağlamaya** uğraşmışlardı, belki de **öğretilmişti** adamlara **söyleyecekleri**, belki de gazete **işine gelen sözleri aktarmıştı**, hep öyle olmuyor **muydu**, **güme** gidiyordu mesele. Grevlerin **arttığı**, hoşnutsuzluğun örtbas edilemeyecek kertede anlam kazandığı belirtiliyordu yorumda. **Ama fabrikalarda** çıkan olaylardan, öldürülen **işçilerden (tekmelenerek öldürülmüştü bir işçi, başka** hiçbir silâh kullanıl-

mamıştı, en az yarım saat tekmeleşmişlerdi, üç dört ay önce, sıradan bir haber gibi yansımıştı olay gazetelere) söz edilmiyordu pek. Olaylar artmıştı asıl. Ama gazetedeki yorum, «... batı ülkelerindeki sosyal refah koşulları... işçinin yaşama güvencelerinin en kısa zamanda sağlanması...» gibisinden yuvarlak sözlerle bitiyordu. Yani Betigöl gibi düşünenlerin rahatı, mutluluğu, huzuru nasıl sürdürülebilir, bunu anlatıyordu. Yalnızca bunu anlatıyordu. Ama şirndi buradaydılar, güneyde, bir tatil kasabasında; denize giriyorlardı, güneşleniyorlardı. Salmakis'te, bir efsane kıyısında, pınarın naiades'iyle her an karşılaşabileceklerini umarak (sabahleyin, geçen yıl onu da gördüğünü söylemişti Haydar; nasıl inanıyormuşçasma dinliyordu herkes bu adamı); bir çelişme gibi almamıştı Bodrum'a gelmeyi, yani isteseler de olayın dışındaydılar şu an, hayır, tartışmaksa mesele, tartışabilirlerdi, tartışıyorlardı da başlangıçta, uyumlu bir konuşma doğmuştu üçünün arasında. Betigöl biranın bardağa köpüksüz olarak boşaltılmasını izlemiş, sağ kaşını kaldırarak teşekkür etmişti. İşte sürüp gidiyordu burjuva incelikleri. İşte bunu demek istemişti Cem.

«Sen de içseydin,» dedi Betigöl, Haydar'a, «uykun açılır.»

Hâlâ uyukluyordu Haydar, şezlonga uzanmış, bacaklarını iki yana açmış.

'Ne olacak bu ilişkinin sonu?' diye sordu Betigöl, düşünerek 'usanç verici bir... Bir, ne?' Ne'yi bulamamıştı. Her yerde, herkese süsleyip anlatmıştı onu. Kendine bile başka türlü anlatmıştı, kendine, iç dünyasına, benliğine... Tabii

bir serseri için üzülmeye değmezdi. Nihayet bir zaman birlikte olmuşlar, sevişmişler (unutamamıştı), sonra herkes kendi yolunda yürümüş-tü. Haydar'm isteklerini karşılamıştı bugüne dek. Evine almıştı onu, yatağında barındırmıştı, ihtiyaçları en iyi biçimde karşılanmıştı, her türlü ihtiyacı, o «nesneyi» bile yasaklamamıştı Betigül. Fakat artık dayanamayacaktı. Bu tekne kaptanlığı oyunu, mitologya düşkünlüğü, aydın geçinme tavırları; hepsi çok usandırıcıydı. Artık bitmeliydi. Karar vermişti şu an. Zaten hep birdenbire karar verirdi. Ama uygulamada dikkatli davranırdı, tki aydır, yaz başından beri bir kez olsun uyumlu bir sevişmeyi sağlayamamışlardı, bir kez olsun!

Murat'ı süzdü Betigül uzaktan, ince bir güzelliği vardı delikanlının. Yüz çizgileri çok düzgündü, derisi zambağı hatırlatıyordu, zayıf gövdesi çekiciydi.

Hayır, Haydar'ı hemen kovmayacaktı, kan kusturacaktı ona, iki ayın öcünü alacaktı.

Herhalde sevişirken heyecanlanacaktı delikanlı; ona bu konuda yeni şeyler öğretebilirdi Betigül, güveniyordu kendisine, parmağının ucunu kımıldatsa ardı sıra gelecekti Murat, belliydi.

Issız bir kıyıda bırakabilirdi onu, bes parasız, düşlere dalmasına olanak bırakmayarak; ondan sonra bulsun da gitsin yolunu, nereye isterse... Ama etkisiz olurdu bu. Issız kıyı falan kalmamıştı buralarda. Daha etkin çareler aramak gerekiyordu. Çünkü kendi bildiğince sevişmeye başlamıştı Haydar, tnsan gövdenin sıcaklığıyla yetinemezdi, hele bir kadın... kendisi!

Çok durgundu hava. Öğleden sonra, söylenlere bakılırsa, rüzgâr çıkmış. Şimdi hiç esmiyordu, yaprak bile kımıldamıyordu.

Sonra Haydar'a baktı Betigül. Ah, evet. tutkundu bu gövdeye, istediği kadar yadsıma-ya kalkışsın, tutkundu, vazgeçemezdi, bakmakla doyamıyordu.

«Sana,» demişti o ilk gece (sanki neden hep geceleri gerçekleştirdi ilk sevişmeler, karanlığın bir büyüğü vardı), «doğanın güzelliklerinden, yıldızlardan, ayışığından söz etmemi beklemiyorsun herhalde. Herhalde başka bir şey için peşimden koştun.» Başka bir şey için... O «şeyi» onun ağzından adıyla sanıyla işitmek müt-hişti, hiç böylesine sevişmemiştir! «Evet,» demişti Betigül, «işte bunun için senin yanımdayım. Bunun için-bunun için!» Yıldızlara, ayışığına inanmazlardı; onlara göre değildi gökyüzünün karanlığı; insan, gövdesinin güzellikleri .yaşanmalıydı bir tek.

Bir kez, daha denize girmekten vazgeçmişti Emine. Biraz önce girmeyi düşünmüştü. Ama hava inceliyordu, üşüebilirdi. Öğle sıcaklığında sinirlerini yatıştırmıştı su. Herkesi ve her şeyi («Petite fleur»ün ezgisini mırıldandıktan da kurtulmuştu o sıra) hoş görmüştü denizden çıktığında, Ahmet ve Katharine'le şakalaşmıştı. Ne kadar çok sevinmişti Ahmet! Kardeşiydi, biricik kardeşiydi! Dünyada bir tek ona güvenebilirdi, dünyada bir tek ona güveniyordu. Belki hiç evlenmeyecekti Ahmet, kendisi evlenemediği için hiç evlenmeyecekti!

Bütün bunları sonsuz sevecenliklerle ve acıyla algılamak Kerem'e bakmış olduğunu ay-

rımsadı Emine. Ama onu görmemişti. Bakışlarını birdenbire başka yöne çeviremezdi; çünkü göz göze gelmişlerdi Kerem'le, düşman gibiydi bu adam. Deminden beri kendisini gözetlediğini sanmıştı ola ki. Gözlerini yavaşça yukarıya, alnına kaldırdı Kerem'in, deminden beri oraya bakmışçasma; bu gür saçlarla çevrili, yine de geniş ve görkemli alın nefretin çizgileriyle kırışmıştı. 'İşte o,' dedi, kısacık bir anda, belki bir saniyede her şeyi (sevmiştii onu) anımsayarak, 'işte o, bir erkek, yalnızca bir erkek, yalnızca nefret etmesini bilen, salt bencillik, salt kaba güç, işte o, bir katil yani, işte dingin, kaygısız... Beni öldüremeyecek ama, beceremeyecek bu kez, nefretten kalesinde kendi kendine bırakacağım, onu.'

İçindeki, o sonsuz sanısını uyandıran dinginlik, o kendinden geçirici erinç tükenmişti. Yeniden, valışı çığlıklarla dolup taşıyordu. Yolunu yitirmişti. Çamurlara batmıştı tepeden tırnağa. Geçitsiz bir ormandaydı. Bitkiler dikenliydi. Dikenleri aralayamıyordu. Sarmaşıklara takılı kalmıştı. Düğüm üstüne düğüm atıyordu sarmaşıklar. 'Seni sevdim!' diye haykırabilirdi. Nasıl yapabilirdi bunu? Ama kalbi haykırıp durmuyor muydu? Nasıl yatışacaktı?

Cem'le Murat'ın tartışmalarına (tartışma değildi tabii, kavgayı andırıyordu) bir anlam verememişti Kerem (niye durmadan yüzüne bakıyordu bu kız, dalgın, ağlamaklı). İşverenin tarafını tutmuyordu ikisi de. Üstelik kimsenin Betigüi'den korktuğu falan yoktu; bunu biliyorlardı; Haydar bile korkmuyordu artık Betigül'den, umursamadığı açıktı. Sevindi Kerem. Ka-

cim kaybetmişti oyunu. Betigül'den tiksindiğini algıladı, duyumsamaktan da şiddetli bir şeydi bu, algılamaktı. Betigül'ün kötü yanlarından tiksiniyordu. Öyle oluşu (komünistlere sövüp dururdu, işçilerden iğrenirdi, hizmetçilerini hırsızlıkla suçlardı her zaman) doğaldı, sınıfına uygun davranışlardı tümü de. Tembelliği, yaşamını hiç çalışmadan sürdürmesi, çıkarıcılığı, yatıp kalktığı erkekleri köpek gibi yalında dolaştırması: hepsi doğaldı. Asıl korkunç olan, tiksinti uyandıran iyi yanlarıydı. Sözgelimi yardım isteyenlere elinden geleni esirgemezdi, hırsızlıkla suçladığı hizmetçilere inanılmaz paralar verirdi; sanatçılara da; resim sergilerini kaçırmazdı, üç beş resmi bir arada alırdı. Hizmetçileriyle bir tutardı sözgelimi ressamaları. Haydar'a ne kadar sevecen davranmıştı ilk sıralar! Değiştirmeye çalışmıştı onu... Sonra evi herkese açtı. Ama bütün bunlar servetin, zenginliğin doğal sonuçları değil miydi? Cem de katılmıştı işverenlerin ikiyüzlülüğüne. Murat'ın kızması saçmaydı. Bir başka akşam, ilk tanıştıkları akşam galiba, tekne de Cem'e özellikle ters davranmıştı Murat. Çocuk, onları (Murat'a ne anlatıyordu) seren direğinin altında durarak, yanlarına gelemeyerek dinlemişti... Betigül'ün iyiliklerinin altında bire bin veren para oyunları, tahviller, babadan çocuğa geçen ne idüğü belirsiz bir miras yatı-j^ordu; erdem sanısını uyandıran iyilikler, hoş-görü, incelik servetten kaynaklanıyordu.

Yüzüne bir kez açık açık söylemişti Kerem: «Komünistlerden haklı olarak nefret ediyorsun, çünkü tanıyorsun onları. Ama onlar

henüz seni tanımıyorlar, senin gibileri; farkında bile değiller. Yani bizde. Bütün uğraşları birbirleriyle... Henüz işçileri de kandırabilirsiniz. Paraya ihtiyaçları var. Siz de öldürmeyip yaşatacak kadar ödüyorsunuz.» Sesini çıkarmadan dinlemişti Betigül. Dudağını ısırarak, gözlerini kısarak Kerem'i süzmüştü. «Ama ben açık sözlüyüm, yalana baş vurmuyorum,» demişti. Dürüstlikle uzak yakın bir ilgisi yoktu. Hep servete güvenç! «Sen boktan bir anarşistsin,» demişti Betigül, böyle söylemişti, «mantıklı bir anarşist, dünyada bu, herhalde ilk sensin.» Çok zarif bir ev sahibi gibi davranmış, hizmetçinin getirdiği buz kovalarından Kerem'e «servis» yapmıştı. «Ne düşünmemi bekliyorsun?» diye sormuştu., «paradan nefret ettiğimi mi söyleyeyim, para içinde yüzerken? Yoksa kasalardaki elmaslarımı halkımızın... ezilen halkımızın kurtuluşuna mı sunayım? Kolejde okudum ama, Victoria çağında yaşamayı arzulayan sevice kızlardan hep öğrendim! Nasıl düşünmem gerekiyorsa, öyle düşünüyorum ben.»

Betigül'ün yanıtını hiç unutmamıştı.

Gerçekçiydi Betigül'ün konuşması. Meseleyi ucuzlatan kendisiydi. Onunla neyi tartışmak istemişti? Nihayet bir bireydi Betigül, tek bir kişiydi. Bir sınıfın simgesi sayılamazdı. Sayılabılseydi de, durum değişmeyecekti ki! Bireyle tartışmak, bireyi ortadan kaldırmak ne kazandırabilirdi kendisine, ne? Hiçbir şey! Tartışma yörüngesinden çıkmıştı daha ilk sözle: doğru-
dan doğruya Betigül'ün kişisel varlığını suçlamıştı. Budala gibi, bir sersem gibi davranmıştı. Genç kadının o «mantıklı anarşist» tanımı

unutulmayacak bir yanıttı. Mantıklı bir anarşist: gerçekten böyle davranıyordu. •

Karşı kıyı, boz kale, boz-sarı dalgakıran, dalgakırandaki alacalı bulacalı mayo öbekleri, bozkır bitkileriyle (ne garip), çalılıklarla donanmış tepeler giderek morarmaya başladı. Akşam, renkleri kırıyordu. Kendi bildiği gibi boyardı akşam her şeyi. Bulutsuz gökyüzünde tek tük beyazlıklar belirmişti, kuzeyden, dönemeçli tepelerden dalga dalga gelen bulutlar. Güneş birazdan batacaktı. Kirke açıklara doğru dizginlerini zorluyordu sanki, sonra kıylara çarpmaya zorlanıyordu, daracık bir alanda olup bitiyordu devinim.

Sanki her şey (bütün kavgalar, karşılıksız aşklar, birey-toplum ilişkisi ya da ikilemi, işçi meselesi) daracık bir alanda deviniyordu. Belki yanılıyordu Kerem, doğaya aldanmıştı.

Doğanın devinimleri (rüzgârlar, yazdan güze geçiş, yağmur bulutları, kuşların karanlıkla saklanmaları, denizin karalardan ayırt edilemeyen geceye özgü belirsizliği) şu daracık alana toplanmıştı, işte akşam oluyordu. Kaya-lık burunlarda sular hırçılaşmıştı. İşte gökyüzü kaçıp giden kuşlarla doluydu, kırlangıç mıydı onlar; kırlangıç olmalıydılar, kanatlarına bakılırsa kırlangıçtılar. Hava iyice kararınca öbür uçtaki otellerin ışıkları sönük yansılarla belirecekti, onlar motorla dönerlerken (son motoru beklemeye karar vermişlerdi, Kerem de dönecekti); ışık kıvrılacak, kırışp dalgalanacak, limon küfüne dönüşen dalgalarda yitecek, ama denizin lâcivertine yansıyacaktı. Birden karşılalarına çıkacaktı iki deniz feneri, kırmızı ve

yeşil ışıklarıyla. Deniz fenerlerinin ortasından geçeceklerdi. Kale karanlıkta olduğundan büyük görünürdü; büyük bir kale değildi gerçekte. ama bütün yapıları küçümendi Bodrum'un, bu yüzden çok görkemli görünürdü. Fenerlerin ışığı gümüşlerdi dalgaları, limon küfü yeşerir, kırmızı ışık yandığında nar kabuğu gibi renkten renge bürünürdü. Daha vakit vardı, daha göremeyeceklerdi renklerin değişimini. Şimdi her şey moraracaktı, göz alışana dek morla yetineceklerdi.

Hayır, unutmamıştı: «... gerektiği gibi düşünüyorum ben... Victoria çağma bir tek o seviçi kılıklı kızlar tutkundu... kocalarına sarılmaktan utanan o Victoria kadınları gibi... elmaslarımı halkımızın kurtuluşuna mı... benim elmaslarım, ve halk beni ilgilendirmez...»

Hepsi (apayrı düşünceleri benimsemiş olan hepsi, 'Bizler') bir adaya toplanmışlardı, böyle düşünülebilirdi. Adaya kapatılmışlardı. Bu adada birbirlerini tüketiyorlardı. Tek eylemleri birbirlerini tüketmekti. Ada, denizin ortasında, fırtınaya kapılmış bir şamandıra gibiydi.

Betigül'ün ardından gitmişti Kerem, yadsıyamazdı, buyruklarına uymuştu, kurallara boyun eğmişti. Edilgindi. Oynayabildiği tek insan Emine olmuştu: gücü buna yetmişti, güçsüzdü.

Bir karabasan gibi imgelediği ada, ne kadar garip sözcüklere, kavramlara, kimsenin anlamadığı tanımlara, betimlere açıktı: buranın dili, başka hiçbir yerde konuşulmazdı. Victoria çağı! Kim anlardı bunu, kim? Ama o dille konuşuyorlardı. Simgeleri kendi aralarında yaratmış-

lardı. Çağrışımın zincirini ne kadar çabuk oluşturunuyorlardı! Yarış ediyorlardı sanki.

Betigöl haklıydı.

Buradaydılar: şamandırada.

Peki, bütün bunların bir çözümü yok muydu? Yeni bir yaşam, yeni bir amaç, yeni bir... umutsuzdu, beceremeyecekti, geç kalınmıştı galiba.

'Niye bu kadar geçe kalındı?' diye sordu Emine, 'niye erken dönülmüyor? Havluları yıkayacağım, saçlarımı yıkamam gerek, mektuplar olduğu gibi duruyor.'

'Son motor... Yani onun isteği...' Cem iskambil oynayan dörtlüye baktı. Katharine hepsini yeniyordu. Tarık durgundu. Ahmet'le Murat kız kazandıkça şakadan tartaklıyorlardı onu. 'Gitmek istiyorum. Salmakis' işte yeni bir kötülük, naiades'i kimse görmedi bugün.'

«Son motor ne zaman?» diye sordu Emine.

Betigöl, «Bilmiyorum,» dedi, «olmazsa biz bırakırız sizi.»

Son motora daha vardı. Deniz pıhtılaştığında bitiyordu motor seferleri.

Şimdi ışıklar, günün hiçbir saatinde olmadığı kadar çiğ renklere bürünmüşlerdi. Bulutların arasından fışkırarak sızıyorlardı.

Bir demet ışın gökyüzünden suya aktı. Sonra bir kez daha aktı. Sonra bir kez daha.

'Irmağına akan pınar perisi bu!' dedi Haydar. 'Görmüyorlar ne yazık ki!'

Nereidleri görmemişlerdi, sonsuz güzelliğiyle sevgilisine akan pınar perisini görmemişlerdi. Pertbe çiçeklerin esrik kokularından ha-

bersiz yaşıyorlardı. Onları asla bağışlamayacaktı Demeter.

'Şenliklere katılamazlar, çünkü gizleri saklayamayacaklar ve gizleri saklamadılar mı, söylediklerinde herkese ölümle son bulmalı yazgıları, erken bir ölüm beklemeli onları, şenlikler yüzünden öldürmedim mi bir yapma gelinciği, bir tokayı incilerden, cesetleri vuracak şişkin ve su yutmuş, kıyılara.

'Kendine kenetlenmiş: ben.

'Kendine zaman, kendine uzay, kendine aç; böyleyken, onların görmediklerine varmışken, kendi doygunluğumla, tutsakları mı olayım istiyorlar? Bilmiyorum.

'İşte düş çağları, işte yalnızlığa âşık olmanın erdemleri, işte onları aldatış! Çünkü bir yapma gelinciktir onların yaşamı, denizkızı olmayacaklarını bildiklerinden anadan doğma soyunup koynuma girerler *ve nasıl da iğrençtir umarsız beklersiniz sevişmelerinin uzun mu uzun süren doyumunu. İşte düş çağları sirenlerin türküsüyle ve Nereidlerin danslarıyla yaşadığım!

'Bir çingirakla çağırmadılar ki beni, gideyim.

'Çingiraklarının sesini hiç işitmedim. Ama yine de sevmeye çalışmıştım ben, kendime kenetlenmekten vazgeçerek.

'Caydım çabucak, her oymalı yaprağı görünce meşe ağacı sandıklarından.

'Elişi dersleri gibi yakalarına takarlar. Gelincik.

'Bilmezler ki ağunun tadını! Kim bağırıştır ey diye, ey diye başlarken çoğu dize.

kim bağırmıştır tapmaklarda, çatısız sütunlara yankılansın diye; ey ağunun tadı! Sana tapıyorum.'

Bulutlar dağılmaya yüz tutmuştu. Ayrı yönlere **akıyorlardı.**

İskambil kâğıtlarını toplayıp çizmeli adama verdi Murat. Onundu.

Emine basma etekliğini giydi.

Ahmet masanın üstünde duran saatini taktı.

Cem «Gazeteyi okuyacak olan var mı?» diye sordu. Kimse okumayacaktı, bırakabilirdi.

«Biralara parasını ödeyelim,» dedi Murat.

«Ödemedin mi?» diye sordu Tarık; Murat'ı para çıkarırken görmüştü bir ara.

«Bozuk yokmuş. Ödeyemedim.»

«Kalsın,» dedi Betigül, «sonra ödenir.»

Kumsalda yürümeye başladılar. Ellerinde deniz çantaları, çakılların üstünde dengeyi bulmaya çalışarak; tabii Emine'yle Katharine; erkekler mayolarının üzerine giymişlerdi pantolonları.

Motor yanaşmıştı iskeleye, çirkin bir mavnaydı. İskemlenin üstüne çıkıp atladılar; iskele alçakta kalmıştı. Ahmet, Emine'yle Katharine'e elini uzattı. Kerem çantaları aldı. Onlarla birlikte dönecek birkaç kişi daha kalmıştı son motora: boynuna akik üstüne elmas işlemeli madyon takmış garip bir adam, takma kirpiklerini ikide bir eliyle yapıştırmaya çalışan ve dudaklarını durmaksızın ıslatan bir kadın; kol kola geldiler, kırıtıyorlardı, adam çevik bir davranışla iskemleye çıktı, mavnaya geçti, kadının arkası bağısız, mantar topuklu ayakkabı-

lan iskemleye çıkmasına engel oldu, çıkardı onları, sonra bindi; çok genç, sarışın, yeşil gözlü bir çocuk da onları izliyordu; çocuk mavnaya binerken ikisi de onu süzdüler, adam elmas madalyonuyla oynadı nedense, altın zinciri çekti. Cem gözlerini kapadı; hayat çok iğrençti, durmadan öç alıyordu; insan neye üzüleceğini, neden tiksineceğini, neyle avunacağını kestiremiyordu; hayatı savunmak olanaksız gibiydi. Katharine'in yanma oturmuştu kadınla adam; kız, dostça gülümsedi, onlar da...

Motorun gürültüsünde konuşmak olanaksızdı. Hiçbiri konuşmuyordu. Ahmet'le Katharine el ele tutuşmuşlardı. Hiç kimse konuşmuyordu ama, herkes birbirine bakıp gülümsüyordu. Daha hareket etmemişti motor.

'Salmakis'i şimdi geride bırakacağız,' diye düşündü Murat. Saz kulübeleri, çöl kaktüslerinin ufaraklarını, doğadan tat alan insanları geride bırakacaklardı.

'Neyse bitti sıkıntı, adı Bardakçı olan,' diye düşündü Emine. Şimdi kalkacaktı motor.

İskeleden uzaklaştılar. Kirke'yi geride bıraktılar. Otellerin ışıkları yanmıştı tek-tük.

Buraya niye gelmişlerdi? Sordu kendi kendine Cem: 'Buraya ve Bodrum'a?'

Bilmeyerek, duymayarak yanıtladı sessizce Emme. Cem'i: 'Ört-bas etmek için hissettiklerimizi: yeni bir yer, yeni insanlar bizi çeker, karşılıklı kalmaktan, konuşup sorgulu yaşamaktan kopartır.'

'Ama ört-bas etmek, konuşmamak., ne yarar bu?'

'Konuşmak en zor olanıdır, sorgu yalnız

başkalarına yöneltmemeli, ben de sorguya çekmeliyim onları ve kendimi, kendimi-kendimi...'

'Ben yalnızsam, yalnızlığım, bundan onlara ne, ben korkaksam, ben kendimi yenememişsem, onlara ne, soruyorum şimdi, onlar neden mutluymuşçasına, gülerek, soruyorum, gülümseyerek, gülümseyen birbirlerine...'

'Yaşadığımız hayatın bir kuralı sanki katı olmak, kuntlaşmak, acımasız yaşamak.'

'Hepimiz kötü değil miyiz?'

'Katılığın sonucu değil midir kötüleşmek?'

'Her şey uzayıp gidiyor.'

'Dün akşamı benim unutacağımı mı sandı?' (Açlıktan midesi bulamyordu Emine'nin.) 'Dün akşamı nasıl unutabilirim! Hayat değişti sanmıştım.'

'Şu an yaşadıklarım, dün yaşadıklarım, önceki gün yaşadıklarım, buraya gelişimizden beri, günlerdir, kalbim çarparak, aynı sözcükleri boyuna tekrarlayarak bitmeyecek gibi yaşadıklarım...'

'Sıradan bir insana böyle davramlabilirdi ancak. Ben sıradan biri gibi görmedim ki onu!'

'Bir daha hatırlamayacağım Salmakis'i.'

'Koyu döneceğiz şimdi.'

'Şimdi kaybolacak otelin ışıkları, şimdi, biz koydan kurtulunca.'

'Tek bir söz etmedi bana. Laternaya dayadığı kolu, dizlerinde, tutamıyorum, dokunamıyorum.'

'Et! İğreniyorum!'

'Her şey bir tekrar burda. Her şey bir başlangıç, bir son.'

'Sıcak bir yaz gecesi bu, yıldızlarla bezenecik.'

'Mektupları yazmalıyım, havluları yıkarım; geçer, unutulur.'

'Hiçbir şeyi unutmaya hakkımız yok.'

'O bir şey hatırlamıyor ki! Kerem bir şey hatırlamıyor ki...'

'Ben unutmadım, şimdi yaşadıklarımın daha gerçektir, sevgiydi, kötülüklerden arınmaktı.'

'Öyle işte, kendimizden ve ilişkilerimizden gizlenmek için geldik Bardakçı'ya.'

'Öyle mi?'

Öyleydi galiba. Motor yolu ortalamıştı. Deniz fenerlerine yaklaşıyordu. Evet, sorduğu gibiydi Cem'in, belirlediği gibiydi Emine'nin: konuşmuyorlardı, motorun gürültüsüne sığınmışlardı şimdi de, suskunluğa.

Ürküntü verici bir bekleme idi bu. Acısı tepiyordu insanın durmadan. Her an bir arada olmak korkunçtu. Bekleyiş ve kararsızlık ağır basıyordu. Duygular açıkça belirtilmedikçe, umut artlarından geliyordu. Umut, ardı sıra düş kırıklığını taşıyordu. İnsanın tek başına kaldıramayacağı kadar ağır bir yükü bu.

Sanki neden açıkça konuşmuyorlardı? Davranışlarının nedenini sormalıydı Emine; Kerem nasıl yanıtlardı? Ta Emile Zola meselesinden başlayarak sormalıydı. Geçmişin hesabını soracaktı. Onu öpüp sonra alay eden, sonra kaçan, sonra... ne acıydı tanrım, buz gibi, yılan gibi diye niteleyen delikanlı, o tüysüz, futbol delisi, pazılarıyla övünen okullu değil miydi. Kerem? Oydü kuşkusuz, başka kimse olamazdı da.

Gözle görülmeyen, kulakla işitilmeyen ağlayışlarını hatırladı. Sıranın kapağını kaldırmış aranıyordu, fizik defteriydi kaybolan, fizik defteri miydi, kız kolejine oğlanlar pek ender girip çıkarlardı, girmiş ve yapayalnız bir anını yakalamıştı. Lokantadan çıkıp yürüyüşlerini, Halikarnas'ın ucuna varışlarını, hevenklerin altında dans edişlerini, öpüşmek üzere birbirlerine yaklaşmalarını hatırladı. Bütün bunları birlikte paylaşmışlardı. Kız koleji günlerce çalkalanmıştı. Ardından haykırmışlardı «Macbeth'in cadısı!» diye. Zulümdü bu, hiç acı-mışlardı, üzülmü mü diye düşünmemişlerdi bile. Laternayı çalmak istemişlerini, kanto söylerken elini kavrayan terli avuçları hatırladı. Evirip çevirdi bütün ayrıntıları: kırık döküktü hepsi.

'Ama,' dedi (mavna yaklaşıyordu kıyıya), 'söyledikleri doğrudu.' Haydar'dan hoşlanmamıştı Emine. Kumsalda durup işemesini onaylayamazdı tabii. Ama o sözler, evet, doğrudu. Şöyle demişti Haydar: «Yoksa bilmiyor musunuz, sevgi, ölümden doğmuştur.» Efsanelerden, mitologyadan, bunlara benzeyen konulardan so?, açılmıştı. «Sevgi,» demişti, «yoktu ki başlangıçta, yalnız ölüm yaşıyordu, bir de gece yanılmıyorsam.» Bir yığın ayrıntının arasında Haydar'm söyledikleri aklına yerleşmişti he-men.

Yıllar geçmesine karşın futbol oynayan çocuğu aklından çıkaramamıştı. Öpüşmek güzeldi. Öbür kızların kaygısızca yaşadığı her şey (öpüşmek, oğlanlarla çaya, dansa gitmek, evlerde düzenlenen partiler, ilkyaz piknikleri), onun yaşamında ne kadar korkulu ve acıydı!

«Macbeth'in cadısı!» Yankılanıyordu ses (motorun gürültüsü azalmıştı, daha ağır gidiyordu mavna). Çın çm ötüyordu yüzyıllık ağaçların donattığı bahçe. Oysa çatlak çatlak değildi derisi; oysa iyiye kötü, kötüye iyi dememişti... Belki Kerem de böyle düşünüyordu. «Macbeth' in cadısı!» Özenilmiş eğitimin kazandırdığı tek şey buydu işte. Koleji bitirdikten sonra hiçbirleriyle konuşmamıştı arkadaşlarının (arkadaşı var mıydı). Erkeklerden nefret etmişti. Hoşlandığı adamların yanından kaçmıştı. Sevmekten ürkmüştü. Artık otuzunu geçmişti, yine de küçük bir kız çocuğu yaşıyordu kalbinde, bu kız çocuğu yüzlerce kez âşık olmuştu, ama hep kaçmıştı, küçük kız çocuklarının kocaman adamlara âşık olması bir tür sapkınlıktı. Erkekler öpüp, hırpalayıp can yakan, sonra dönüp bakmayan yaratıklardı. İşte Kerem'in dün geceki olağanüstülüğü buradaydı: incitmemişti, hiç de kaba değildi. Güven duygusu veriyordu insana. Bugünü ya da rüzgârla (geceyle serinlik başlamıştı, pansiyona kadar üşümeselerdi bari) büyülendiği dün gecenin tatsız kantolarını nereden kestirebilirdi ki! Kerem'in alışılmış bir erkek olması yürek burkucuydu, çünkü sevmişti onu.

Mavna rıhtıma yanaştı. Halatı tuttular. Madalyonlu adamla takma kirpikli kadın herkesten önce indiler. Sonra Tarık atladı. Biletleri sabahleyin Kerem saklamıştı. Arandı, nihayet bulup verdi halatları tutan çocuğa. Sarışın, yeşil gözlü o çok genç çocuk sona kalmıştı; çirkin ve kararlı bir gülümseme yapışıp kalmıştı dudaklarında; önden çıkanlar dönüp ona bakıyor-

ıardı. 'Hayat,' dedi Cem, başım kahvenin bitişindeki dükkâna çevirerek, boğazı düğümlendi, dükkânın beyaz badanalı duvarlarına çini tabaklar asılmıştı, 'bilmiyorum ben hayatın ne olduğunu,' abartmakla eline bir şey geçmeyecekti, hayat bir kanto dizesi değildi, ilk kez görüyordu açıkta duran çini tabakları. «Ben bu tarafta kalıyorum,» dedi Kerem palmiyelerin sıralandığı yolu göstererek, «nerde buluşacağız akşama?» Palmiyelerin yoluna yönelmişti. «Bu akşam da kıyıda bir lokantada yiyelim,» dedi Ahmet. Kerem de geliyordu demek, Emine'nin gözleri doldu, hayır, yaş akmamalıydı, avuçlarını sıktı. «İyi ya,» dedi Kerem, «dokuza doğru burda buluşalım yine.» Ayrıldılar.

Ayrılırlarken Emine'ye bakmıştı Kerem. Tam gözleri dolduğu an. «Hasta mısınız?» diye sormuştu. «Hayır,» demişti Emine. Ağlamamalıydı.

«Bilmem, çok kaldınız güneşte.»

«Biraz başım ağrıyor.»

«Erken yatın siz bu akşam, benden söylemesi, yoğurt falan, hafif bir şeylerle yetinin.»

Nasıl söyleyebilirdi bunu?

«Hoşça kalın,» demişti Kerem gülerek.

Nasıl, niçin, neden: hep bu sözler! Ama söylemişti. Gelmeyin diyordu, gelme, senden hoşlanmıyorum, git!

Kovulmuştu!

«Bir tuhaflığın var senin,» demişti Ahmet, pansiyona doğru yürürlerken.

«Güneş-güneş,» diye kekelemişti Emine. Öğleyin gölgeye çekilmemekle iyi etmemişti.

«Yorgun musun?»

Ahmet'i yanıtlamayarak, kendini toparlamaya uğraşarak yürüdü onlarla Emine.

Tarık otomobilini Adliye'nin yanındaki çıkmaz sokağa bırakmıştı. Bir bakmak istiyordu. Geçen yaz aynasını kırmışlardı da...

Bıçkievlerini geçince yol genişledi. Oradaki sokak lokantaları (yollara taşmış, çöp kebap yiyordu herkes) tıklım tıklımdı. Sabahki mandıranın sahibi selâm verdi onlara. Tarık sokağa saptı.

Kuşkusuz şu görüntü de belleğinde yer edecekti:

Kuzgun! tüyleri pırıl pırıl...

Bir karga yavrusuydu, adamın elindeydi, birdenbire karşılarna çıkmıştı, düşünemez diler. «Satılık-satılık!» diye bağıırıyordu adam, sesi boğuk ve acımasız, «rakı da iç er, şarkı da söyler, öğretmesini bilene satıyorum!»

Kuzgunî tüyleri pırıl pırıl...

Bir karga yavrusuydu, tuzağa yakalanmıştı, belki Kale'de yakalanmıştı, tek ayağı bir ipe bağılı. Uçmaya çalışıyordu, besbelli uçmayı öğrenmeden yakalanmıştı, umutsuzlukla çırpıyordu kanatlarını, ip el verdiği nce. «Sakalının bitlerini ayıklar; satıyorum!»

Akik madalyonuyla adam, oynuyordu madalyonla; kır yılını gözleriyle çocuk (önlerinden geçiyorlardı şimdi), «Rakı da içiyormuş, ne olur alalım sevgilim!» diyen kadın durmuşlar; durmuşlar karganın başını okşayarak, havalanmaya çabalayarak o da, adamın kolunu tutuyor çocuk, «Başka şeyler de öğretirsin sen ona,» diyor gülerek; gülümseyişlerin en kötüsüydü; akikteki elmaslar ışı l ışı l; yine bisiklet-

ler, yine hasır şapkalı kadınlar, yine yaz ortası titremek; tanrım!

Kuzguni tüyleri...

Bir daha.

Bir daha.

Bir daha.

«Postaneye uğrayacaktım,» dedi Emine, çıldırmıştı sanki, çantasını Ahmet'e verdi telaşla. «postaneye uğramak zorundayım, anlatabiliyor muyum!»

10.

o hep böyle

ıslak yarı kaygan ve gül kokuşuydu pembe
renkli bunu sevmiyordu kendine söylediğini
ona da tekrarlayacaktı ne gereği vardı ıslak
güllerin çiğ damlaları sabahladır

Cem Cem Cem

seslerdi

kendini yeniden yaratsın diye koşardı ama
Cem Cem Cem seslerinden başka ne kalırdı
geriye

hep böyle

yorularak

terleyerek

çizgilerdi çeken ince bir yüzün çizgileri bu
yüzü ölümcül bir şey gibi algıladığını da anım-
sıyor ama beyni zonkluyordu beynim zonklu-
yor çatlayan kafatası ve esriklik o garip ve de-
nizle bile geçmeyen hem hafif hem ağır iç açı-
cı deseniz öyle baygın deseniz baygın koku gar-
denya demişti bu bir adı mıydı bir bitki miydi
bir esriklikti

motorla geldim bütün bir motoru kiralayıp
geldim

ne demek o

bu saatte yolcu taşımıyorlarmış

sıcakların çiçeğiydi gökyüzünü göremez-
ken yaz gecesi mi değil mi ama sıcakta yani
güneyde yetişendi kökboyasığillerden bir ağaç-
çıktı onu ona çeken gardenyaydı

o hep böyle

ne kazandırabilir bize

şiir mi okuyalım istiyorsun

tanımaya konuşmaya nasıl anlatmalı hem
niye anlatmalı öyle bulanık ki başı dönüyor
ve öyle bulanık ki şiir mi okuyalım ellerini tut-
maya gözlerine bakmaya çok gülünç çoktan
bitti böyle şeyler şiir okur gibi hiçbirine imkân
bırakmazlardı denizi göremiyorum

sevgi değildi

sanki öyle bir şeydi yani sevgi gibiydi Ka-
le'nin dışında kalmıştık çünkü dışı içinin kor-
kunçluğunu anlatıyor yeterince sevgi-yokluk-
tan bir simge Kale'nin taş duvarları taş örme
duvarları sevgi gibiydi diyorum çünkü beni bu-
raya onu yani oraya iten sonra her şeyden vaz-
geçerek gittiğim burayla ilgili bir şey olmalı
demek istiyorum ki sevgiye benzeyen

sevgiye benzemediğini farkedince üzülme-
ye mi başladım hayır yarı yolda anladım pan-
tolonu çıkarırken cebimden para çıkardım o
sıra ve gelip pantolonumu çıkarmam gerek

ağır ağır dönerek uçsuz bucaksızlıklardan
gelmişçesine ve yine uçsuz bucaksızlığa döne-
cekmiş gibi ağır ağır ama yüreği şimdi daha
hızlı çarpıyor kan o bildik kan kendi kanı hay-
li tuzlu bir tadı vardır kesildiğinde emmişti
parmağını sonra çok kesildi o kan işte akıyor
duyuyorum akışını daha hızlı aktığımdandı yü-
rek çarpıntısı

usulca ateş
ateşler içinde kalarak

koskocaman ve kırmızı bir top olan yollar-
daki o yolculuk güneşi ve telgraf tellerine ta-
kılı kalmış renkleri bir uçurtmanın gündüzün
güneşten terlemezken şimdi ateş ve yavaşça
çoğalan damlalar ter

aralanarak baktığında gözleri yeşil mi si-
yah mı bir ışık sızınca sarıya mı çalıyor bilmi-
yordu ama insan gözlerinin rengini uçurtma-
nmkini bile anımsarken bilmeden sevebilir mi
bilmiyordu işte burda

çoktan belirdi başkası olsaydı derken kimi
söylemişti Haydar'ı mı bilmiyordu

ter koltukaltılarından ve kıllardan sızıyor
gelemeyeceksin gelemeyeceksin Cem Cem
Cem

gelemeyeceksin

söylemişti ama ne çok yankılanmıştı kendi
kafasında bir kez bile söylemedi yineleyen ken-
dine kendisi değil miydi

yeter

sevgi-yokluk bence ne kazandırdı

yeter istemiyorum

o dışarda mı çarçabuk sararak sigarasını
ve Betigül'ün altın çakmağım kullanarak siga-
ra içiyor sigara içmek istiyorum benden ha-
bersiz kalmayı yeğliyor

çekil artık üstümden

sevgi-yokluk onu da mı itiyor sonunda
giysilerini fırlatmıştı kaç yaşındasın sordu
yirmi sekiz

büyütmüştü sese dökülen yanıt o hem ya-
lan söyleyişini çözümlemek isterken hem de

ilk kez birlikte oluş bütün, kaygılara gebedir
diye düşünerek ya uyanamazsam

o hep öç alarak

kendine alışmışsın hepiniz

niye soruyorsun seni hiç ilgilendirmiyor ki

bu

biz kadınlar körler dilsizler topallar gibi
mi sürükleneceğiz arkanızda

gülüyor sonra o yapıp yapmadığını sordu-
ğu şeyin doğal olduğunu ve köpeklerin de yap-
tığını sonra kamışların iç içe geçmiş inişli çı-
kışlı kamışıklardan oluştuğunu falan söylüyor
perdelerin de çekilmişliği önünde

artık o da kötülecek artık bu gerekiyor
bir kural gibi başının dönmesini ne yapsa ne
etse engelleyemiyor

bilmem yanılmışım

yanıldığını söylemedim ki sana seni ilgilen-
dirmez dedim

bu geceye kadar gelmezsin sanmıştım bir
fısıltı gibiydin sen bir gölgenin solukluğu gi-
biydin gelemezsin demiştin içimden

işittim beni isteyişini niyeydi

bilmem

bir şey söylememiştin bana ama işittim
hiçbir şey söylememiştin

yüzüne baktım teknedeyken hatırlamıyor
musun hatırlaman gerekir çünkü sen de baktın
baktım çünkü sen bakıyordun

bir kadın olduğu için giyiyormuş her gün
yeni bir elbise bir kadın olduğu için buraya
geliyormuşum bir kadın olduğu için geceyarısı
karar vermişim

böyle birdenbire insanların arasından çe-

kerek olmayacak bir şeyken asla olmayacak bir şeyken ama oldu. geldim ve yanma gittim git ve beni bekle dedi çocuklar gibi kaktüslerdi aralarından yürüdüm müzik beni izledi sonra dalgalandı sonra yetişemedi içeriye girdim onu beklemek için soyunmam gerekir miydi karar veremedim onu bekliyordum o gelecekti öyle demişti kapının sürgüsüne baktım tahtadandı iğretiydi

abandım Kirke'nin tutamaklarına abandığım gibi ama o zaman çok güçsüzdüm

içimizdeki bu hasta yan bir kadınla olduğumuzda kendimizi ondan üstün görme saplantısı

abanıyorum o zaman mı sonra mı şimdi mi önce mi abanıyorum yeniden yirmi yedi yaşında değil de çocukluktan kalan bir sevişme olsaydı sevinecektim

uzaklaşıyordum

sesleri işitiyor zenginliğin sesini ölü sarı mermerden kral başının dudaklarından kırık alı. dudağı ve çenesi dökülüyor bu sesler alay ediyor onunla yaşamıyla duygularıyla diyor ki diyor ki

kendimden ve saatin kaç olduğundan habersiz uzaklaşırken

seslerdi

Cem Cem Cem

yeniden sarılmaktı

ne var

ben her adını söyleyiste bir şey var sanma sen de canım bir şey söylemek için söylemiyorum adını

sigaran var mı

**Haydar'dan iste
dışarı mı çıkayım şimdi
pantolonunu geçir yeter
çıkamam**

bir yerlerde olmalı ara şu şifonyer bozmasının gözlerine bak benim çantalarım vardır herhalde

boyuna bir şey düğümleniyor boğazıma yutkunamıyorum yutkanamadıkça öksürük tuttu niye böyle oldum

kral başının dudağından dökülmüş sözler ona asıl aradığının sigara olmadığını da söyledi o da dinleyerek ve bu kral başı Kirke'nin kapısında ama tekne kapısı olmaz kamaranın önünde eşikte yere atılmış

şimdi uzaklaşıyordu rüzgâra dönmüştü eserek baş eğdirerek serinlik gibi perdeyi esitiden açıp rüzgâr onların ikisine de Kale'nin bir şeylerini gösteriyor karaltı karartı puhu kuşlarının yankısına karışarak denizden ve dalgakırandan geçmiş dayanamayıp bir de motor kiralayıp gelmişti

gelmişti ve onu müzik seslerinin ortalık yerde yankılanması gibi onu da bulmuştu bulacağını biliyordu Haydar dalgındı o da anlamıştı onun dalgın olduğunu git bekle gelirim demişti gözleri şimdi kesinlikle hatırladı yeşil gözleri

bileğinden sürüklüyorum çünkü bunu yapmamı buyuruyor çünkü gizlice bunu yapmamı söyledi bileğinden eline parmaklarına parmak uçlarına akan kanın yürek çarpıntısı kılığına bürünmüş sesini işitiyorum

eli uzandı ben kıpırdamadım eli uzandı ben yine kıpırdamadım ama biliyordum artık ka-

mışçıklar iç içe geçip oluştururlardı bir gölde
beni bırak git yalnız bırak beni
istemiyor musun

hem sorup hem de şaşıyorum istemiyorsa
müzık dinleyerek beni savsaydı başından ama
son anda git demek ve ben böyle düşünmek
böyle hissetmek ne garip daha güçlüyüm on-
dan daha güçlüyüm

yapmadın mı sanki diyor birden tutarak
ben biliyorum kendi kendinize yaptıklarınızı bi-
liyorum sizin ben kadın olduğum için biliyorum
sen benim ne yaptığımı bilmiyorsun ama tane
tane söylüyor bunları harfleri ve yazıları yeni
okuyan bir kız çocuğu gibi

yeni bir şey görmüş gibi bunu da nerden
çıkardı bilmiyorum ama hep kendi bildiğini
okursun dikkafalımız ve adım onun adıyla
dışarda sigara içerek dalgın olanmkiyle karış-
tırılıyor hacem gibi anlamsız bir sözcük ama
hacem artık benim sözlüğümde bir satır başı

yeni bir şey görmüş gibi bakarsınız hepiniz
nasıl

işte öyle kayarak aşağı alık alık bakarsı-
nız o işi sakladığın yaparken taşlara döşemeye
duvara baktığınızı biliyorum burda yapmadın
mı sanki

göl kokuyor bu rengi de pembe

daha iyisi yoktur

nefret ederim gül kokusundan

sonra gardenya sürerim sana sonra garden-
ya kokarsın

ona da sürmüş müydün

evet evet ona da o da senin gibidir baş-
langıçta kaçak günlerce Salmakis'e taşındım

sonra atılğan sonra ölü sen ister misin diye
sormadım al ve kullan o gül rengini sevmedi-
ğin

sona yaklaşmak
o hep sona yaklaşırken duyulan

ter
hareketlerin tekdüzeliği
kalk ayağa
kıpırdıyamadı ki
kalk ayağa dedim canımı yakıyorsun
affedersin

kumsalda su hışırıyor kumsal bu ne ka-
dar huzur verici bir imge işittim kumsalda su-
yun hışırtısını sabahleyin ve öğleyin ve akşam-
leyin ve son motorla oradan geçtik yürüdük
bütün bir gece işitiyorum yine hışırıyor su-
larıyla vurarak itmese beni geçiyor kendi sını-
rını her seferinde bir kıvrım öteye geçiyor

öcünü almışsa öcünü sevgiyle açsın diye
beklerken alıp soldurmuşsa

boşaltıyor kocaman bir şeyi bir şişeyi ya-
taktan kalkmış boca ediyor gardenyasını sırlı-
sıklam çıplaklığım utanç dolu

uzaklaşmışken ondan ağlayarak anlatıyor
kum saatini onun insan yanı bu diyorum gar-
denya kokan

buldun mu sigarayı
al

kibrit yok

istiyorum kibriti çünkü hep erkek güçlüdür
biraz ve çok çirkin
ateşten vak
mumu uzattı

muma uzandım bir ayla belirmiştir şimdi
yüzümde

dudağın kanıyor

senin yüzünden

kum saatini ama yine de rahatlamış yine
de çıgıklardan geçip iniltilele adımı söylüyor
Cem iniltilele

sonra hep

bir okla sayısız okla gövdesi delinmiş

kan kaybetmiş kadar bitkin

boynunu bükerek çıkıp gitti kendine bükü
dudağı ısırılmış tütün yabancı sigaranın kara
tütünü uçuklaşan alt dudağa yapışıp yakmıştı
birdenbire gelmişti gitmek istenildiğini biliyor-
du gelirken sonra bu istenilmekti yaşanan iki
kişiyken başlamıştı kalbi atmaya ama sonra
gökyüzünü gördüğünde ve az ötede hâlâ müzik
çalarken onunla yatmış olmanın henüz sarsın-
tısız huzuru vardı

bir yabancı gibi gitti

genç olmak erkek olmak

ergen bir çocuğun övücünü duyuyordu

bu işin kolaylığı gidip yatmaları sonra
kendisinin geri dönüşü hepsi şaşırtmıştı onu
böylesine çabuk gelişmek ve bitmesi git git git

her şey üç kez söyleniyordu

istenilmişti o istediği için gelmezlik edemez-
di gardenya kokularıyla dönerek

hayatın kırıcılıklarına karşı çıkmak için

hayat inceliklerin hayatı değil

incelikler mi bundan gülünç bir şey düşü-
nülemezdi o kolonya şişesi çok zarıftı işte ince-
lik dedikleri

ezbere geçilen deniz

yandıklarını ezbere bildiği deniz fenerleri
geceyle ıssızlaşmayan kalabalık sokaklar
bir hırsız gibi hırsızlar haklıdır çünkü gar-
denya kokmazlar ve bilinç benzetmeleri bile
denetlemek zorundadır artık ama bir hırsız ses-
sizce girdiğinden sessizce gireceği pansiyon ka-
pısı daha önce sardunyalara ve büzüşmüş boru-
çiçekleri

onu oraya iten bir akik taş
onu oraya iten genç oluşu
onu oraya iten her şeyden arınma duygusu
onu oraya iten kasıklarındaki sızı sızının
buyruğu

gül kokusu
kaygan
toz pembe
bir guguk kuşu gibi öterek üç kez adını
söylemişti

sardunyalara gitmekten yarı yolda cayı
çünkü asıl gitmek istediği yeri sardunyalara ve
oraya çeken tek bir şey kalmamıştı imkânlar
harcanmış gökyüzü yıldız doluyken şimdi gi-
dilecek bir • adaya yaklaşırken insan denizden
ancak böyle bir heyecan duyabilir şimdi oraya
gidecek dalgakıranda yıldızlara bakacaktı

Kendini erkek kolejine giden yolda, Arnavutköy'den Bebek'e doğru koşuyormuşken buldu Emine. «Zavallı-sevgili, sevgili-zavallı Emine!» haykırışlarının arasına Cawdor beyinin «o olmayandan» korkusu karışuyormuş bir de; bu korku, yokmuş kimliği ortada, **ama bir insan** gibiymiş. Emine görüyormuş onu. Emine koştukça, okulda hazırlanan oyunun bütün dekorları, giysileri yollara saçılıyormuş, Cawdor beyi Macbeth durmadan kimlik değiştirip öpüyormuş Emine'yi. Futbol oynayan kaim ve azıcık çarpık bacaklı, iri yarı bir delikanlı oluyormuş. Kendisine şampanya ısmarlamak isteyen, kaldığı lüks otele çağırın bir iş adamı oluyormuş. «Shakespeare'le alay edemezsiniz,» diyor-muş Cem, yolun öbür yanından gelerek; Emine'yi sarsmaya başlıyormuş. Bey giysilerini Kerem kuşanıyormuş bu kez. Kız kolejinin geniş sınıflarından birinde Kerem, Emine'yi sıraları birleştirip yatırmaya ve etekliğini kaldı-rarak... bir yandan da rüya içinde rüya gördüğünü düşünerek Emine, Lady Macbeth'i Betigül'ün oynaması gerekirdi diyor-muş... tek eliyle kar-nına bastırıyormuş Kerem, öbür elinde Emine'nin fizik defteri varmış. Emine, «Sen nasıl gir-

din buraya, yasaktır,» diyormuş. Kerem .«Bugün prova vardı ya,» diye yanıtlıyormuş. «Ne p:ovası?» diye soruyormuş Emine. «Birinci Caddi'yı sen oynuyorsun, çalışmadın mı rolüne?» Emine rolüne hiç çalışmamışmış. Telâşa kapılsıyormuş. Hem yoldayken hem bir sınıfta insan fizik defterini nasıl arar diye düşünüyormuş. Betigül perde açıldığında cırılçıplak sahneye fırlıyormuş, herkes alkışlıyormuş onu. Emine'nin oyuna uygun ağır, işlemeli, kadifeden giysileri herkesi güldürüyormuş bu kez. Betigül, Bodrum'u anlatıyormuş oynayacağı yerde; büyük, dev bir pinayla orasını örtüyormuş. Tarık, Ahmet, Cem, Murat, Kerem, Haydar aşağıda oturuyorlarmış, Betigül'e «Göster göster!» diye bağııyorlarmış. Bir açıp bir kapatıyormuş Betigül pinayı. 'Ama ne kadar güzel bir oyundu, ben ne çok ağlamıştım, beni o gün, herkes provadayken zorla öpmüştü,' böyle düşünerek Emine, rüyasında gerçekliğe dönüp; Bebek Belediye Gazinosu mu önce. erkek koleji mi önce, bir türlü karar veremiyormuş. Bu yüzden yolun ortasında durarak, Gemicioğlu Mine'nin, 'Nerde şimdi bu kız?» sorusunu hemen düşünüp, «Ben Ophelia'yım, sen de Hamlet, sarıl bana şimdi,» deyişine ne karşılık vereceğini bilmiyormuş; Mine, «Emine çirkin bir ad, e'sini kaldıralım, ikimizin adı aynı olsun,» diyormuş, Paris'ten Miss Rothman'm gönderdiği, kadm kadına sevişen fotoğrafları gösteriyormuş Emine'ye. Gemicioğlu Mine'den bir türlü kurtulamıyormuş Emine, rüyanın mantığını yıkıp 'Bunu hiç hatırlamamaya söz vermiştim, 'diyormuş. Shakespeare'i anlatan

yaşlı Mr. Warren boynuna elmas işlemeli bir akik takmışmış; hem anlatıyor, hem de cebinden kargalar çıkarıp pencereden dışarıya salıyormuş. Mr. Warren, genç arkadaşı Jacob'ı «İşte mermerlerin bile toza dönüşeceği zamanla yok olmayacak sonsuz güzellik, işte zaman bu dizelerimi yok edemez sonesi,» diye tanıtıyormuş kızlara. Gemicioğlu Mine çılgınlıkla ağlamaya başlıyormuş, Emine'nin yüzüne bir tokat atıp Mr. Warren'm yanma geçiyormuş. Mr. Warren. Betigül, Mine, Jacob, Haydar Kerem sahnenin ortasında sevişiyorlarmış. Eînine, Elizabeth çağı giysileriyle sahneden inmeye çalışıyor, ama üç basamaklı merdivenin -'ağda mı solda mı olduğunu kestiremiyormuş. Soyunmaya başlıyormuş Mr. Warren, liğme liğme etlerini okşasın diye Jacob'm önünde duruyormuş. Jacob onu öpmeye başlıyormuş. Kızlar, hep bir ağızdan Shakespeare'in sonesini okumaya başlıyorlarmış. Bunlar da sahnede oluyormuş. Sonra Emine'nin babanesi su kaçmış elmas küpelerini çıkarıp, sûreler okuyarak Mr. Warren'in kulağına takmaya uğraşıyormuş; Mr. Warren'in kulakları delik olmadığı için, o, bir Shakespeare oyuncusu kadar ince, yerlere eğilip selâmlıyormuş Emine'nin babanesini mavis solmuş şemsiyeleriyle mandıranın önünde, elmas küpeleri kadının elinden kapmayı da unutmuyormuş. Ama pansiyona doğru ağır ağır yürüyen ve elinde sıkı sıkıya tuttuğu otobüs biletime ikide birde bakan ağlamaklı Emine 'Bu küpeleri İstanbul'da bırakmıştım, nasıl olur şimdi Mr. Warren'a veriyor büyükannem,' diyormuş içinden. «Sana mı verecektim kız!» di-

ye bağırın bahanesi, herkesin ortasında Emine'yi küçük düşürüyormuş, «Deccal'm kızı! Cehen-nem günü onlara benzemediğinin cezasını çe-keceksin Arafat cadısı!» Kadın, 'Oysa büyükan-nemi çok severdim,' diye düşünüyormuş Emi-ne; söyledikleriyle yetinemeyerek «Bu halin ne, utanmıyor musun böyle dolaşmaya!» diyormuş. Bu kez Emine, Bodrum sokaklarında, Gemici-oğlu Mine'nin istediği gibi, Hamlet kılığında dolaştığım görüyormuş. Ahmet'e doğru koşu-yormuş. Ahmet başını çevirip Katharine'le uzaklaşıyormuş ordan. Kerem, mandıranın önü-ne geliyormuş bir laterna taşıyarak. Bu laterna-nın üstünde Jacob'm, Mr. Warren'ca yapılmış bir resmi varmış; delikanlı yeşil gözleriyle süzgün süzgün bakıyormuş. Mine, laternanın kolunu çeviriyormuş,» «Petite fleur» çalmaya başlıyormuş. Hamlet kılığmdaki Emine, Ke-rem'le Betigül'ün dans ettiklerini görüyormuş; «Petite fleur» çalıyormuş ama, onlar tango ya-pıyorlarmış, Katharine de bahriye çiftetellisi-ne kalkıyormuş, Emine, Hamlet'in dizelerini türkçe okuduğu için yerine oturtuluyormuş, sü-tevinde sabah kahvaltısı yapan Mr. Warren, kucağında, çarmıhtan indirilmiş kanlar içindeki İsa'yı oynayan Jacob'a sahanda pişmiş yumur-ta yedirerek Emine'ye alaylı alaylı «Zero, Made-moiselle Emine, seulement zero!» diyormuş, yi-ne fransızca Shakespeare'den hiçbir şey anla-yamayacağını açıklıyormuş Emine'nin, Betigül'le Kerem'in tangoları bitiyormuş. 'Uyanmalı-yım,' diyormuş Emine, bir kez daha rüyanın mantığını yıkıp, gelgelelim uyanamıyormuş. Ni-hayet o yabancı iş adamı şampanyayı patlatı-

yormuş; şampanya patlarken Haydar da, çöp kebabı yiyenlere dönüp işemeye koyuluyormuş, «Petite fleur» plağını kaldıran kızların ikisi birden Haydar'a sarılıyormuş, Mr. Warren boyundaki akik madalyonu çıkarıp, kızları iterek, takmaya çalışıyormuş Haydar'a. Emine'nin bahanesinin küpeleri şimdi Mr. Warren'in delik kulaklarmdaymış. Jacob, Macbeth kılığında yaklaşıyormuş Gemicioğlu Mine'ye. «Sen değil,» diyormuş o da, «seninle ne geçebilir ki aramızda! Sen değil, Betigül gelsin.» Ama Betigül, Salmakis'te bira içiyormuş, Murat'a bakarak ve bardağını kaldırarak «Hadi, merhaba,» diye. Emine, Salmakis koyunda deniz hayvanlarının kabuklarını topluyormuş. Bunlar çok iri kabuklarmış, Kerem'e veriyormuş Emine, Kerem de elindeki torbaya atıyormuş, bu torba gerçekte Emine'nin eşarbymış, ama koskocaman olmuşmuş. Elmas küpeleri takıp takıştırmış Mr. Warren, nedense, artık Emine'nin bahanesi gibi konuşuyor; ses, o ses; bahanesinin sesiyle hem fransızca, hem ingilizce konuşuyor. Yeniden kargalar çıkıyor pantolonunun cebinden. Kargalar, tavuskuşu gibi uzun kuyrukluymuşlar, uçamıyorlarmış. Mr. Warren, uçamayan kargaları Kerem'in torbasına koyuyor. Jacob tekrar laternadaki yerini almış, ama ağlıyormuş o süzgün yeşil gözler, yaşlar laternanın cilasını bozacak diye korkan Emine, elinde Shell yazılı bir toz bezi, durmadan kurulu-yormuş Jacob'm gözyaşlarını. Kızlar yeni bir plak koyuyorlarmış, yirmi beşinci yüzyılda yaşayan, şampanya rengi çizmeler giymiş bir şizofrenik hayatını anlatıyormuş şarkıda. Betigül,

nihayet Lady Macbeth olup, Hamlet kılığında-
ki Emine'ye boş gözlerle bakıyormuş çıldırmış.
Ta yukarda, sardunyalar ve sarmaşıklar için-
deki otelden ata binmiş olarak Kerem geliyor-
muş. 'Demini burda değil miydi Kerem?' diye
düşünüyormuş Emine. Kerem'in beline kolları-
nı dolayan Emine'nin ortanca dayıkızı, «Saçla-
rımı taradığımı biliyorsun o çaldığın tarak-
la, geri ver,» diyormuş, at, Halikarnas'tan do-
ludizgin geçiyormuş. «Ben çalmadım!» diye ba-
ğırıyormuş Emine artlarından. Fildişi tarağı
çaldığını, sonra da yaptığından ürkerek deni-
ze attığını hatırlıyormuş çocukken Emine. Da-
vıkızıyla Kerem, Kale'nin burçlarına atla çık-
mışlar, ama nasıl çıkmışlar, Kale nasıl mandı-
ranın önüne gelmiş, erkek kolejinin bordo ka-
dife perdeli sahnesinin ortasına kurulmuş, kim-
se bilmiyormuş. «Okuduğum kitapta,» diyor-
muş Emine, Kale'nin önünde durarak, «bura-
nın şövalyelerce...» Söyleyeceklerini karıştırdı-
ğı için aşağıdaki izleyiciler sövmeye başlıyor-
larmış Emine'ye. Rodos'tan mı gelmişti o şö-
valyeler gibisinden bir şeyler düşünerek Emi-
ne, Londra'da oturan bay, acaba karısını ni-
çin Nil kıyısına götürmekten vazgeçtiyi de ya-
nıtlamaya çabalıyormuş kendi kendine. Sanki
tanıyormuş bu kadını, pansiyon odasında in-
leyen kadın, o kanserli, amansız acılarla inle-
yen hasta değil miymiş? 'Akşam çok içtiğim
için,' diye rüyasını bozmaya çalışıyormuş Emi-
ne, ama rüya baskın çıkıp, futbol oynayan de-
likanlıyı laternanın çerçevesine oturtuveriyor-
muş. Mr. Warren'la Emine aynı anda laterna-
ya gidiyorlarmış, laterna döner kebab yağıyla

pislik içindeymiş, iğrenç kokuyormuş kebabın, yağı, «Jacob'ı ne yaptın?» diye soruyormuş Mr. Warren, «zaman yok edemez ona duyduğum sonsuz aşkı, mermerler toza dönüşse bile.» Emine hiçbir şey anlamıyormuş. Delikanlı, döner kebab yerken yağlı ağzıyla Emine'yi öpmeye çalışıyormuş. Gemicioğlu Mine, «Yılan gibi mi yine, otuz beş yaş bile ısıtmamış mı onu?» diye soruyormuş futbol oynayan delikanlıya. 'Adını mutlaka hatırlamalıyım, böyle isimsiz göremem onu, beni ilk o öpmüştü,' diye düşünüyormuş Emine,, başka kimse kendisini öpmedi diye hem seviniyor, çünkü bahanesi «Cehennemde tutuşacak o sırfıntılar,» diyormuş, hem de üzülmüyormuş, 'Yalnızım,' diye. Yalnızlığın başka türlü niteliğini hatırladıkça bir ada çıkıyormuş karşısına, yıldırım, çakıyormuş, yıldırım aydınlığında ada görünüyormuş, Mr. Warren, «Shakespearean hangi yapıtı bir adada geçer?» diye soruyormuş Emine'ye' «Vous ne savez pas, alors, zero!» Neden sonra Emine, dalgakıranında oturan Cem'i buluyormuş, «Sen bilirsin,» diyormuş, «Shakespeare'in hangi tragedyası bir adada geçer?» Cem başını kaldırarak, üzgün gözlerle Emine'ye bakıyormuş, «Biliyorum, ama söylemeyeceğim, elinde kuru yaprağın, alay etmiştin benimle, söylemem,» diyormuş. Emine tam özür dileyecekken müthiş bir dalga, pütür pütür betonu yalıyormuş, kayalar yenisinden ortaya çıktığında Cem kayboluyormuş. Emine, «Cem boğuldu!» diye haykırarak sahneye clönüyormuş. Mr. Warren, Emine'yi sahne arkasına çekip, «Nasıl unutabilirsiniz 'Fırtma'yı?» diyormuş. Emine, Cem'le alay ettiğine üzülü-

yormuş, 'Zaten Kerem de Ortanca ablayla gitti,' diyormuş. Mr. Warren'la babanesi elmas küpeler yüzünden kavgaya tutuşuyurlarmış. «Hırsız herif!» diye tutturuyormuş Emine'nin babanesi, «ben senin gibi kaç beslemenin elinden, donundan, uçkurunun arasından yakaladım incilerimi, yakutlarımı, yüzüklerimi, takılarımı!» Mr. Warren, «Biraz daha nazik olamaz mısınız?» diye soruyormuş yine bir Shakespeare oyuncusu gibi, «demin bana hediye etmiştiniz küpelerinizi, sünnetçi çağırıp kulaklarımı deldirdim ben de,» böyle diyormuş ama, «Ben hiç anlamam, zenne kılıklı Müsyü!» diye barbar bağırıyormuş Emine'nin babanesi, «hediye verilen şey geri alınmaz,» diyormuş Mr. Warren, Haydar'm boynundaki akik madalyonu gösteriyormuş, «bakın, ben istiyor muyum uğur taşımı?» Emine'nin babanesi bar bar bağırarak, «Zenne! Kim bilir aranızda ne geçti ki verdin o uyduruk gerdanlığı!» diyormuş. Emine babanesinin bu kadar çok şeyi nasıl bildiğine şaşıırıyormuş, 'Bitmeli bu rüya, yoksa otobüsü kaçıracığım,' diyormuş, gerçeklikle bağlantı kurarak. 'Kale'yi gezmeden döneceğim,' diye hayıflanıyormuş Emine gerçeklikle bağlantısını kormamaya çalışarak. Gemicioğlu Mine, «Dayıkızlarma niye çiçek adı takmışlar da, seni hizmetçi gibi çağırıyorlar?» diyormuş. Emine dayıkızların gerçeklikleriyle hatırlıyormuş; Pıtırıcık ablası, şimdi kırk beşinde, adı çok gülünç kaçıyor, Ortanca ablası kırk iki olmalı Pıtırıcık'la araları üç yaş, Zerrin ablası da kırk. Çocuklar, Emine'nin okul arkadaşları «Macbeth» için hazırladıkları dekorları Bebek Belediye Gazino-

su'nun sahnesine kuruyorlarmış. Bebek Belediye Gazinosu, Bardakçı'daymış, Mr. Warren daracık bir mayoyla sarkık etlerini Jacob'a okşatarak, «Macbeth»i yorumluyormuş. Ter içinde uyanıyormuş Emine. Yanında Ahmet varmış. Ahmet başucunda duruyor, sirkeye batırılmış yemeniyle Emine'nin alnına koyuyormuş. «Saat kaç?» diye soruyormuş kendisi; otobüsü kaçırmışmış, o gün İzmir'e gidecek başka hiçbir otobüste yer kalmadığını düşünerek ağlamaya koyuluyormuş. Ahmet, «Zaten döremezdin, hastasın, çok ateşin var,» diyormuş. Peki uyanmışken, nasıl olur, oluyormuş işte, Betigül «Kolejde mi okumuştunuz?» diye sorup Haydar'm koluna giriyor, Emine'nin yanıtım beklemeyerek yola koyuluyormuş. 'Ben ağlamaya koyulmuşken onlar yola çıkıyorlar, büyükannem de arkalarında,' diye şaşıryormuş Emine. Mr. Warren en arkadan, «Küpelerimi geri verin!» diye koşuyormuş. Emine sütevinin önünde, elinde bir sepet, sepette kasımpatılar ve ateşçiçekleri tek başına kalıyormuş. Sonra Kerem geliyormuş. «Petite fleur» çalışıyormuş. Dans ediyorlarmış. Dans ederlerken Emine sarılıyormuş ona. Sakalı boynuna batıyormuş Kerem'in. Çok hoşlanıyormuş Emine bundan. «Beni seviyor musun?» diyormuş Kerem'e, Kerem, evet anlamına başını sallıyormuş. Adliye'nin önünde başka hiç kimse kalmamışmış. Bodrum' da gün işiyormuş, horoz sesleri işitiliyormuş, 'Dönmeyeceğim,' diye geçiriyormuş Emine içinden, 'beni seviyor çünkü.' Boyuna dönüyorlarmış. «Petite fleur» hiç bitmiyormuş.

Bir rüyada, acıyla, onu bulmuştu, böyle bir

rüyayı göreceğini bilerek, odasına çekilmiş, soyunmuş, kısa kollu, ama yakası kapalı gece-liğini giymiş, Ahmet'e varm döneceğini anlattık-
tan sonra, gece kremini sürerek uyumuştı, kre-
min uçucu kokusu sarmıştı çevresini, hep oto-
büsü kaçıracakım telaşıyla uyumuştı.

Dönme düşüncesi nerede gelmişti? Rüya an-
latmıyor muydu bunu?

Gözlerini açtı. Sabahın doğup doğmadığı
belirsizdi. Oda karanlıktı. Gözlerini yumdu. Mr.
Warren nerden rüyasına girmişti? **Yıllardır**
görmüyordu Mr. Warren'i, yaşayıp yaşamadığı-
nı bilmiyordu, belki de ölmüştü yaşlı Shakes-
peare uzmanı. Kalkıp giyinmeliydi. Kolundan,
çıkarmadığı saate baktı (dün gece çıkarma-
mıştı, arada uyanıp bakarım düşüncesiyle, ama
hiç uyanamamıştı), dördü on geçiyor... Rüya,
birkaç saatlik bir uykunun ürünüydü. Yarısı-
nı anımsamıyordu. Mr. Warren: o, canlı ve dip-
diriydi karşısında.

Yemekten sonra pansiyona dönmüşlerdi
dün gece. Yollar çok kalabalıktı, gemi gelmiş-
ti Bodrum'a. Gemidekiler Fransız, İtalyan yol-
cuları çokluk. Kerem'in söylediği gibi köpek-
leriyle gelmişlerdi. Kadınlar ve erkekler, dişi
köpekleri kucaklarından indirmiyorlardı. Pan-
siyona girerken Murat, Emine'ye top top bir
sardunya çiçeği koparmıştı, «Aman bizim amca,»
diyerek, «görmesin kopardığımı.» Bardağına su
doldurup baş ucuna koymuştu sardunyayı. Ya-
nındaydı şimdi Burada bırakacaktı çiçeği.

Ahmet'i odasına çağırmıştı. «Dönüyorum
yarın,» demişti. Çok sakın söylemişti bunu.

«Dönüyor musun?»

«Evet, bilet aldım, yarm ilk otobüsle İzmir'e. Ordan uçağa binmek istiyorum.»

«Nerden çıktı bu?»

«Anlatması uzun, gereksiz de...»

Ahmet uzun uzun bakmıştı Emine'nin yüzüne. «Sebebini söylemeyecek misin?» diye sormuştu.

«Belli bir sebebi yok. Sıkıldım.»

«Hepsi şaşıracak.»

«Bunun için konuşmak istedim seninle. İşi çıktı dersin, dün gece dersin, telefon etmiş İstanbul'a, acele çağırıyorlarmış şirketten...»

«Kim inanır buna?» Sonra Ahmet, yatağa oturmuştu. Emine'nin pantolonla yatağa oturulmasına sinirlendiğini düşünerek kalkmıştı hemen; Emine oturabileceğini söylemişti; burada son gecesi idi.

Kimse inanmayacaktı tabii. «Postaneye gitmek zorundayım.» diye ayrılışı, koşarak otobüslerin kalktığı alana gitmesi, geç saat bilet arayışı kim bilir nasıl değerlendirilecekti? Hele gizlemiş olması...

«İzmir'e,» demişti adama, «yarm kaçta otobüs var?»'

Adam, Emine'nin terli yüzüne, korkuyla açılmış gözlerine (görmüştü o canavarların karga yavrusunu nasıl ölüme terkedeceklerini, görmüştü bu çirkinliği), titreyen ellerine bakalmış, bir süre yanıtlayamamıştı.

Kaygılarına karşın sesi düzgündü, «Yarın ki İzmir otobüslerinin saatlerini öğrenmek istiyorum.» Kerem yoğurt falanla akşam yemeğini geçiştirmesini ve erkenden uyumasını öğütlemişti. Dönüyordu. Yarın gece, Kerem'in dedi-

gi gibi yapacaktı. Dönüyordu. Cem Bodrum'un «afrodizyak» bir yer olduğunu söyleyerek alay edemeyecekti artık kendisiyle. Dönüyordu. Betigül'le Haydar'm saz kulübelerini unutacaktı. Ama adam, kadın, genç çocuk (yarımadalar kadar tehlikeli hiçbir yer yoktur dünyada) hatırlanacaktı. Bir türlü yarınki otobüsleri açıklayamamıştı adamcağız. Sonra defterler açıp kapamıştı, «Bir tek ilk otobüste yer var,» demişti.

«Kaçta ilk otobüs?»

«Sabah beş otuz.»

«Bir bilet rica edeceğim.»

«Sizin için mi?»

«Evet.»

«Pencere kenarı yok; var ama, yanınıza erkek yolcu **düşecek.**»

«Pencere **kenarı olmasın.**»

Numaralı dikdörtgenlerden biri işaretlenmişti, bilete de yazılmıştı numara.

«Kaç lira?»

«Otuz beş.»

"Tek kişi olmak, kız kurusu olmak arttırmıyor mu parasını biletlerin?" Omuzunu silkmmişti Emine

'Yanıma erkek yolcu düşse ne olacaktı ki?' Gerinerek kalktı. Hâlâ dikkat ediyorlardı böyle şeylere; dikdörtgenlere adam, K ve E harfleri ni kondurmuştu. Bavulu, çantaları akşamdan hazırды. Geceliğini koyacaktı yalnızca. Ahmet başı eğik odadan çıkınca hazırlamıştı bavulunu.

Sardunyayı odada bırakmak tatsız olacaktı. Murat görebilirdi, bir rastlantı, odaya girer

görürdü. İnce bir davranıştı çiçeği koparması. Elbisesinin yakasına ilâştirebilirdi. Öyle yapacaktı. Kuru yapraklar anımsayarak (sardunya çağrıştıracaktı ister istemez) üzülmeyecekti. Rüya ne kadar karışık, ne kadar da gülünç ve garip! Mr. Warren, o yıllar, Jacob adlı bir delikanlıya vurgundu, birlikte yaşıyorlardı, kızlar çok merak ederlerdi onların yaşamlarını. Jacob, ders günleri, Mr. Warren'i otomobiliyle alırdı okul kapısından. Hayır, sardunyayı bırakamazdı, sonradan bu odaya yerleşecek olanlar, çiçeği avluya atabilirler, Murat da görebilirdi.

Bodrum'dan erken ayrılışı dikkati çekecekti. Fakat önemi **yoktu. Ahmet kalabalık olduklarında** söylemezdi bunu herhalde, tek tek söylemeliydi onlara, sorduklarında. Böylelikle Kerem'e dönüp bakmazlardı. Kerem de alaylı alaylı gülümseyemeyecekti onlara. Ahmet her şeyi bildiğini sezdirmişti. «Kim inanır?» sorusu bunu göstermiyor muydu?

«Bir iki gün dâha kalsaydım hiç olmazsa.»

«Çok bunaldım, olmayacak.»

«Peki, yarın gece eve telefon ederim.»

«Korkma, yollarda ölmem...»

«Saçmalama!»

Ahmet böyleydi. Çokları onu katı, kuntlaşmış, insan acıları, birey acıları karşısında duygusuz bulurlardı. Duygularını belli edemezdi gerçekten. Üzüldüğü zamanlar daha sertleşirdi. Ama şu an (gecelik elinde, düşündü Emine), ikisinin yalnız olduğu, hiçbir şeyi konuşmadan anlaştıkları şu hüznün dolu an, Ahmet'in duygusallığını dışa vurmuyor muydu!

Onu sabahın ilk otobüsüne iten neydi? Ke-

rem'di, Kerem'den başka bir şey değildi. Ayrılrken alaylı gülümseyiştirdi Kerem'in. Bütün umutları yıkmıştı bu gülümseyiş ve yoğurt önerisi. Düşlerinde bezeyemeyecekti onu. Kerem gülümştü; artık Emine'nin düş gücü, «Petite fleur» masalları, kuru yaprak öyküleri uydurarak durumu kurtaramazdı. 'Neyse,' dedi geceliğini bavula yerleştirirken, 'otuz iki yıl hiç de boşuna geçmemiş, deneyler, evet deneylerden yararlanıyorum.' Sonra insanlar eskisi gibi etkin değillerdi. Benliği öne çıkacaktı: gururu kırılmıştı. Güçlü bir motor nasıl hızla yarar suları, deniz yarılr, ikiye bölünür, Musa'nın (Vatikan'da kalmıştı) âsası Kızıldeniz'i böyle yarmıştır, sonra Tanrı'ya inananlar geçince sular birleşmiş, hiçbir iz kalmamıştır, motorun ardından baktınız mıydı, denizin birleştiğini görürdünüz, iz kalmazdı, Kerem'den iz kalmayacaktı. Nana çiçekten ölmüşse ölmüştü, takma kirpikli kadın o akşam o çocukla yatacağıysa yatacağı... Kargayı yaşatamayacaklardı, buna üzülebilirdi işte.

Saçlarını taramaya koyuldu. İki günlük Bodrum gezisinde bir kez olsun duru suyla yıkayamamıştı saçlarını. Kına garip bir sarıya dönüşmüştü. Tuz tabakası çökmüştü saç diplerine.

'Ölümü çağrıştıran yakışıklılığı, yakışıklıydı ve yürek, benim yüreğim yakışıklı oluşuna tutuldu, ve yürek, güzeli seçmek içindir.' Güldü: 'Bayağı bir felsefe.' Ama akşamki rüya şaşırtıcıydı: Mine Gemicioğlu nerden çıkmıştı karşısına? O takma kirpiklerini yapıştırmaya uğraşan kadına benzerdi Mine, onun batılısıydı, İngiliz kültürüyle Amerikan eğitiminin iirü-

nüydü, takma kirpik yapıştırmazdı tabii, yine de benziyordu. 'Ruhumu sarsmak, gururumu kırmak için yakışıklıydı, bunun için.'

Her şey çözümlenmişti bir bakıma. İlk otobüste yer bulmuştu. İzmir'den uçak bulmakta güçlük çekmeyecekti, şirketin bir şubesi vardı Kordonboyu'nda. Durumu anlatmıştı Ahmet'e, çok kolay olmuştu, Ahmet fazla sormamış, boyun eğmişti, diklenecek diye ürküyordu Emine. Sabahleyin erkenden uyanabilmişti. Rüya sinirlerini bozmuştu ama, geçecekti temiz havaya çıkınca. 'Sabah da serin olur, sıkı giyinmeliyim.' Hırkasını en alta koymuştu dün gece.

Bir rüyada gelmişti, dans etmişlerdi, kollarını beline dolamıştı Emine'nin, bir rüyada.

Yeniden başlayacaktı hayat: eskisi gibi, sevinçsiz, ışıltısız; coşkular dinecekti.

Çiçeği yakasına ilişti. Saptaki su, bir damlacık bıraktı kumaşa, ufak bir leke. 'Keşke Murat, sardunyasını önemseydiğini görseydi.' Kimse geçirmeyecekti Emine'yi. «İstemem,» demişti Ahmet'e.

«Ben uyanırım sabahleyin.»

«İstemem, biliyorsun hoşlanmam.»

«Kaçta kalkıyordu otobüs?»

«Çok erken, hiç gereği yok.»

«Bavulları nasıl taşıyacaksın?»

«Küçük bir şey, taşırım, iki adımlık yol...»

O iki adımlık yolda yürüyecekti şimdi.

İnsan otellerden, pansiyonlardan ayrılırken hep bir şey unuttum sanırdı. Tekrar tekrar dönüp bakardı odaya. Roma'da kaldığı otelin kocaman bir balkonu vardı, yeni yapıları görüyordu çok uzaktan. Bozcaada'daki otel, limanı

görürdü, limandaydı zaten. İnsan bir yerden ayrılırken hep bir şeyi (bir duyguyu, bir özlemi, bir sevgiyi) orada bırakmış sanısına kapılırdı. Bu yüzden üşüyordu, tüyleri dikendi. Sonra, belki Bodrum'da tek bir şeyi değil, birçok şeyi bırakmıştı. Bu yüzden kalbi çarpıyordu. Later-nayı bırakmıştı, «Her neye baksam, her kimi görsem, karşımda sensin,» diyen ve sıcak avuç-larını esirgemeyen Emile Zola'yı bırakmıştı.

Emile Zola'sı farkında mıydı bunun? Dün mavnada karşılıklı oturmuşlar (tıpkı kıyı kah-vesindeki gibi), birbirlerine bakmamışlardı.. Oy-sa o gece, Han lokantasında çok gülmüşlerdi. Han lokantası da garip ve hoş bir yerdi, eski bir hanmış, Murat, Selçuklu hanı olduğunu söylemişti, küçük bir handı, üst kat, odalar, sardunyalı bir balkona açılıyordu, Murat, bu odaların Çarlık Rusyası'ndaki gibi «aşk oda-ları» olarak kullanılabileceğini söylemişti, Ke-rem'le ikisi çiftler seçmişlerdi «aşk odaları» için, yaşlı kadınlara tığ gibi gençler, yetmişlik Al-man gezginlerine incecik kızlar... «Bak o za-man,» demişti Kerem, «Bodrum nasıl dolup ta-şar.» Emine de, lokanta sahibinin bu öneri yü-zünden onları kovacağını söylemişti. Ama bit-mişt, bunlar o gece yaşanmıştı.

Zamanla daha nesnel olacaktı kuşkusuz. Kerem'e hak verecekti. Aynalardaki solgun yüz, şu çirkin yansı (son bir kez yüzüne bakmak istemişti, hemen çıkacaktı, beşe geliyor saat) sevmeye değmezdi. Sevmemişti Kerem de. Dans edişleri, «Petite fleur», «aşk odaları» bir anı olarak kalacak, düşündükçe sevinecekti; çünkü yaşamıştı.

Birbirlerine sarılmışlardı Ahmet'le. Usulca, ortada bir şey yokmuş gibi. Odadan çıkmıştı Ahmet, «Katharine'e selâm söyle,» demişti Emine.

Horoz ötüşüyle uyanmıştı bu sabah, önce rüyasında ötmüştü galiba horozlar.

Akşam gemi geceyarısı kalkmış olmalıydı. Şöyle bir uğrayıp dönüyormuş Bodrum'a. Bu yıl gezginlerden çok az kişi kalıyormuş kasabada. Kıyı lokantasındaki garson yana yakıla anlatmıştı. Geminin kalabalığına karışmıştı Cem. onları bırakıp; nereye gidiyordu?

Oda kapısını kapadı. Anahtarı üstünde bıraktı. Hava serindi gerçekten. Herkes uyuyordu. Ayaklarının ucuna basa basa indi merdivenden. Boruçiçekleri açılıp serpilmemişlerdi henüz. Alacakaranlıktı ortalık. Kırmızı sardunyanın yanına bir de boruçiçeği eklemek isterdi. Ama biber gibi sivriydi şimdi çividi çiçekler.

Taş avluda durdu.

Horozlar ötmüyordu.

Durdu ve taş avluya baktı. İşte şurada tanınıyordu Kerem'i, tam şurada. Eşarbin arasından kayıp yerlere dökülmüştü çakıl taşları. Emine dönerek elini uzatırken. El sıkışmışlar mıydı? Anımsamıyordu. Sıkışmamışlardı galiba. Kerem taşları toplamaya başlamıştı. Ama parmak uçlarının ansızın karıncalanması anımsattı: el sıkışmışlardı. Kocaman ellerim algılamıştı henüz o sıra adını bilmediği genç adamın, (biliyordu canım., niye değiştiriyordu iki gün önce yaşadıklarını, iki gün, çok çabuk ve çok uzun

geçmişti Bodrum, Cem söylemişti, biliyordu tabii.)

Çıktı taş avludan.

Laternalı yer yukarıda kalmıştı, ters yönde yürümek **zorundaydı. Jacob nasıl da tombul** kadının **yerine geçip oturmuştu laternada... Mr. Warren, Shakespeare'den başka çok iyi matematik bilirdi, bir edebiyat öğretmenin çok iyi** matematik bilmesi hepsini şaşırtırdı kızların. İçinden çıkılmaz **cebiri** denklemleri yazardı karatahtaya, oyalanmak için Mr. Warren. Bodrum'a gelmiş miydi acaba Jacob'la?

Pek az yıldız kalmıştı gökyüzünde. Oysa Emine, hiçbir yerde bu kadar çok yıldızı bir arada görmemişti. Takımyıldızlar, samanyolları silinmişti. Sanki akşam oluyordu, sanki inşaatın önünde el yüz yıkayan işçileri görecektirdi, Kerem'le birlikte yürüyorlardı, öyle, Cem en arkadaydı. 'Çobanyıldızını görüyorum,* dedi Emine, 'benim yıldızım, o, ıslıl ıslıl.'

Gökyüzü birazdan açılacaktı. Otobüs kalkınca. yol boyu daha da ağaracaktı. Sonra masmavi, sonra güneş, sonra İzmir: palmiyeler yine yollarda, İzmir'in güneşi kızgındır, hava ıpıslak, havaalanına gidiş...

Sokakta kimse yoktu, bomboştu Bodrum. O çılgın kalabalık neredeydi? Köpekler neredeydi?

Mandıraya baktı Emine, son bakışı, unutamayacak, dün sabahı daha, konuşmamıştı, bir rüyayla gelmişti sonra, bir rüyada dans etmişti kendisiyle Emine, mandıra kapalıydı. İskemleleri masaların üstüne yığılmışlardı. Pansiyonla mandıra arası, olsa olsa, bir sigara yakımlık

yoldu, gülümsedi Emine, işte ardında kalmıştı sütevi, 'Hep bir sigara içimlik derler, bu da bir sigara yakımlık,' Kerem sigara mı içiyordu ilk akşam yürürlerken, Kerem neden böyle haince davranmıştı, tanrım-tanrım unutamayacak mıydı, son görüşüydü mandırayı. Otobüse daha vakit var, yolu uzatacaktı. Gri demirleri bir saray kapısı gibi oymalı eski, yıkık yapının önünden geçecekti. Bıçkılar saklıyorlar mıydı akşamları? Ama Bodrum'da her şey açıktaydı, evlerin kapısı bile kilitlenmiyordu. Pansiyoncu kadın, Emine'ye, doğduğundan beri hırsızlık olayı işitmediğini söylemişti, «Açık bırak kızım,» demişti, oda kapısını göstererek, «biz sizin oralıları bile **terbiye ederiz.**»

İşte önündeydi gri kapının. Her yeri yıkık olan bir yapının kapısı bunca güzel olsun, inanılır gibi değildi.

'Şimdi bunlar...' Donakaldı Emine, bavulu elinde, bayılacağım sandı. Duraksamıştı. 'Şimdi karşıma çıktılar, kim dedi onlara bu saatte bir kız kurusunu görünmeyen tabancalarınızla vurun diye, ben hep kaçarken, kime baksam, nasıldı, her neye... şimdi daha yakınız, şimdi bir kibrit çakımlık uzaktayız birbirimizden, şimdi zamanı aşacağız, şimdi yan yana, şimdi teğet, şimdi ağırlaştırmız, şimdi, hadi geçin, nefret ediyorum, ben yalnızken, geçin, bir uzaklaşıp bir yakınlaşarak, hayat gibi tıpkı, aşık gibi tıpkı, nereden dönüyorsunuz diye sorsam şaşırırlardı.' Geçtiler. Kıyıdan geliyorlardı, ta aşağıdan. Emine görmüştü. Gelişleri, bu sabah saatinde olağanüstüydü. Kız çok güzeldi. Gencecikti. Mavi, ince ve dökümlü bir kumaştan sırtı açık,

uzun etekli bir giysi vardı üstünde. Emine görmüştü. Çok güzeldi. Saçları çıplak omuzlarına döküktü. Onlarla birlikte yol sanki büsbütün sessizleşmişti. Emine ayakkabılarının takır takır sesinden utanmıştı. Kızla oğlan iştirip bakacaklar diyordu kendi kendine; bakmamışlardı. Güneşin yaktığı esmer gövdeler uzaklaşmışlardı, sabah saati uyumaya gidiyorlardı, kaldıkları pansiyona dönüyorlardı besbelli. Mutluluk buydu işte. Kız, tanrım, çok mutlu olmalıydı. Saçları çok uzundu, inceikti gövdesi, mavi tuş, valetin geniş eteği uçuşup duruyordu yürüdükçe esintiyle. Elele tutuşmuşlardı. Oğlan yapılıydı, karaşın ve sağlıklı, maviler giymişti o da, «cin» takım, uzun bacaklı, saçları at kıb gibi fışkırmış. El ele yürüyorlardı. Bir uzaklaşıyorlardı birbirlerinden, bir yaklaşıyorlardı birbirlerine. Bütün gece eğlenmişlerai herhalde, bütün bir gece, yine de uykusuzluk göze çarpmıyordu yüzlerinde, ama dalgındılar, düşlere dalmışlardı, çok mutlu olmalıydılar, öyleydiler, gidiyorlardı, daha günlerce, belki bütün bir yaz Bodrum'da kalacaklardı, o korkunç karga-alıcıları onların karşısına bir kez olsun çıkmayacaktı, denize gireceklerdi öğleye doğru ya da öğleyi gece uyanıp, kızın saçları ipek*gibiymiş, deniz suyu etkimiyordu. Görmüştü Emine. Dans edercesine gidiyorlardı, sabahın serin zamanı, oymalı demirden bir saray kapısı duruyordu sol yanlarında, sanki açılacaktı onlar geçsinler diye, iki sevgiliydiler, belki bütün bir gece dans etmişlerdi, birbirleriyle anlaşıyorlardı, oğlan, kıza deli gibi tutkundu, ayrılmayacaklardı hiç... Ah! bayağıydı

bunları düşünmek, ama gerçeklik, **ordan oraya** savuran gerçeklik, bu son tokat, bu müthiş ayrılık sövgüsü, nasıl yadsmabilirdi ki! Görmüştü Emine. Yanından geçmişlerdi. Bir rüya değildi, bir karabasan değildi, horoz ötüşleri gibi algılanmamıştı; çoktan uyanılmış, otobüse yetişmek için yollara dökülmüştü. Kendisinden esirgeneni yaşıyorlardı. Hayat onlara gülümsüyor, görkemli güzelliklerini bir sağanak gibi onlara yağıdırıyordu.

Sonsuz bir özlemin kolayca öldürecek bıçağı altında kalmıştı, tir tir titriyor, bir türlü çarşıya sapamıyordu, bıçak boğazına dayalı duruyordu, kan fışkıracaktı ilerlese.

'Bir yol nasıl uzar bu kadar? Kıpkısa bir yol?'

Ama uzayan yol muydu yalnızca? Görmüştü Emine. Bir çöl gibi tekdüze, ıssız uzanıyordu önünde gelecek. 'Bu, benim geleceğim!' Demin onundu ısıltılı çobanyıldızı. Şimdi hayat, el ele tutuşmuş, dans edercesine yürüyenlere armağan ediyordu çobanyıldızını. Emine'ninki solmuştu, gökyüzünde ölü yansılarla bile ışıldamıyordu, yitmişti.

Emine, donukluğundan kurtularak, «aşk odaları» önerisine katıla katıla gülmüştü; şiir tartışmalarını ve şu bilinmez kalan Zola meselesini unutarak «Kim söyleyecek lokanta sahibine?» diye sormuştu.

«Biz,» demişti Kerem, «ikimiz.»

Emine şaşırarak sormuştu: «İkimiz mi?»

«Neden olmasın? Yukarı çıkmak istiyoruz deriz.»

İçkinin getirdiği bir cesaret miydi? Bir alaymış, bir sövgüymüş meğer...

Kerem, kalamarı Emine'ye uzatarak «Cem dedi ya,» demişti, «Bodrum afrodizyak bir yer.»

Emine biraz da sarhoş olmanın etkisiyle sormuştu: «O kelimenin anlamım bilmiyorum ben.»

«Cinsel güdüler, cinsel istekleri arttırıyor anlamına kullandı Cem. Öyle kullandığını sanıyorum. İlaçlara takılan bir sıfat.»

«Afrodizyak bir ilaç mı kullandık şimdi biz?» (Sarhoştun, mutlaka sarhoştun, söylenecek sözler değildi hiçbirisi!)

«Herife söyleyelim durumu.» Kerem gülümsemiş, yanındaki kızın, 'Başka bir şey değilmişim, onun gözünde,' elini okşamıştı usulca, ilk kez, sonra kanto söylerken bir de...

Kalamarı ktırdada ktırdada yemişti Emine. «Bu nesneye koydular ilacı, yedikçe yemek istiyor insan.»

Hemen garsona seslenmişti Kerem: «Bir porsiyon daha kalamar.»

Garson başını sallayarak mutfağa koşuşturmuştu.

«Ben pişirmeliydim ki,» demişti Kerem, «tadım bir de o zaman görecektiniz.»

«Yemek pişirmesini biliyor musunuz?»

«Hep hanımlar pişirmez ya...»

«Böyle şeyleri hiç bilmem zaten.»

«Öğretirim sana.» (Sıkıfıkılıkları arttırıyor, «sen,» senli benli oluyorlardı, «sen», dost-tular.)

Çarşıya saptı *Emine*. Bavulu *öbür eline* aldı, bitkindi. Otobüslerin kalktığı alan, çarşının

bitimindeydi, görünmüştü. Otobüs ortada yoktu, daha on beş dakikası var...

Sonra gülmekten vaz geçmişlerdi. Birbirlerine bakmışlardı yine. Gözleri birleşmişti. Hepsi saçma bir «romantizmdi». Ama Cem, bir tartışmada, ne zamandı ki, galiba şiirden konuşulurken ya da o gece Han'da «romantik» dönemin sığ akıl çağından üstünlüğünü tanıtlamaya çalışmıştı. Murat dudak bükümüştü. Emine insanlar konusunda ne düşündüğünü sormuştu Kerem'e.

«İnsanları karşılıksız sevemem,» demişti genç adam.

«Ne bekliyorsunuz?»

«Bilmem, hiç düşünmedim. Sen seviyor musun insanları?»

«Galiba. Onlardan kopamadım bugüne kadar.» (Budala budala gülmüştü Emine. Kendi ne kızıyordu.)

«Kazık attıkları zaman da seviyor musun?»

«Nesnel olmaya uğraşırım.»

«Ben bazı insanları severim.» Masadakilere bakmıştı Kerem: Tarık'a, Murat'a, Katharine'e... «Burdaki herkesi seviyorum,» demişti.

'İşte böyle umutlandım,' diye düşündü Emine, çarşıdan çıkıp otobüslerin kalktığı alana yönelirken.

Ne Kerem'i, ne Bodrum'u unutabilecekti.

Bodrum, dille, kelimelerle anlatılamazdı. Güneş ışığının oyunlarını, palmyeli eski limanı, bıçkıevlerini, sokaklara taşan lokantaları, gemiyle gelen kalabalığı, köpekleri, akik madyonu... görmek gerekiyordu.

Belki tekrar gelecekti buraya. Belki bu yaz. Belki yaz sonu. Dayanamayıp gelecekti.

Bavulunu yere bıraktı. Çantalarını da. Kaldırım kenarına oturdu. Gökyüzünde çoban-yıldızı da silinmişti.

En gülüncü akşamki rüyaydı. Mr. Warren, «Fırtına»yı sormuştu, Cem de söylemediği için dalgakıranda, denize düşüp boğulmuştu.

Kızla oğlanın görüntüleri bir kayalığa işleniyordu. Kızla çalan, kahverengi, güneşin kahlıntısı iki çıplak gövde, birbirine sarılmış, kalyıklarda, binlerce yıldır orada...

Otobüsü bekleyenlerin sayısı çoğalmıştı. Kaldırım kenarlarına dizilmişti herkes. Bodrum'dan İstanbul'a, İzmir'e büyük kentlere dönecek olanlar kolaylıkla ayırt ediliyordu giyimlerinden kuşamlarından. Milas'ta falan inceklerin tümü yerli halktandı. Kadınlar başörtülü, utangaç, erkekler tıraşsız, filitresiz sigara içen...

Geri dönmek isterdi. Çabuk yenilmişti. Geri dönmeliydi belki. Aldırış etmemeliydi. Oda-sının anahtarını kilitte bırakmıştı. Açıp yatabilirdi. Ahmet'ten başka kimse bilmiyordu nasılsa. Bu gece herkesi kandırıp, güçsüzdü Emine, beceriksizdi, laternalı yere sürüklemeliydi. Kerem'i kendisi dansa kaldırmalıydı. Sonra Halikarnas'a yürümeliydi Kerem'le. Sabaha karşı dalgakıranda bir aşağı bir yukarı, el ele, o daracak beton yolda yürümeliydiler. Yan yana, kızla oğlandan daha yakın. Her şey değişebilirdi. Her şeyi değiştirmek isterdi. Bu, insanın elindeymiş; öyle diyorlardı...

Otobüs kalktı, uzakta duruyormuş, toz toprak alanı geçti, önlerinde durdu.

Dönebilirdi hâlâ.

Otobüse bindi. Biletini çıkarıp yerini buldu. Bavulunu şoför yardımcısı almıştı, çantalarını yerleştirdi, birini kucağına aldı, ötekini ayaklarının altına koydu.

Nihayet hareket etti otobüs.

Dönemezdi artık.

Yol almaya başladılar. İşte ilk dönemeç. Kerem yok. Kerem, Emine'nin İstanbul'a döndüğünü bilmiyor. Kerem geçirmeye gelmedi. Bir maşrapa su döküp uğurlamadı kimse Emine'yi. İşte döndüler ilk dönemeci. Yüz metre aşılar denizi. İşte beyaz evleri Bodrum'un, işte Kale, işte burçlar. Hızlandı otobüs. Beyaz-mavi-boz bir görüntü Bodrum, bulanık, sislerle çevrili. Gidiyorlardı. Camdaki buğu çözülmeğe başlamıştı, gün ısınyordu.

'Hayat orada kaldı!'

12.

Bir zamanlar (daha üç beş gün önce, temmuz başı) sakin olan denize, kayalıklara (yengeçler kaybolmuştu) ciplerle başka kıyılara, motorlarla Salmakis'e, güzellik çamuruna bulanmak için Karaada'ya, sırçalı mağaralara koştu- lar. Sabah çok erken kalkılıyordu dalgakıranda yer kapabilmek için. Akşamları dolup taşıyor- du artık lokantalar. Anlamını hızla yitirdi ta- til kasabası. Bütün illerin plaka numarasına rastlanıyordu özel arabalarda. Akın akın geli- yorlardı. Bir zamanlar (hele akşam saatleri, insan bir roman okuyabilirken) تنها olan kah- veler, eski limana bakan ve pek de konuğu olmayan ikinci sınıf pansiyonlar, oda oda ya- takların serildiği, kepenklerin (asmalarla be- zenmişti koyu kahverengi çerçeveler) hiç açıl- madığı tertemiz evler şimdi seslerle, uğultular- la yankılanıyordu.

Eğlenmeye gelmişlerdi. Gemilerin sayısı beklenmedik bir hızla arttı. Özel, gemi kılıklı yatlardan İngilizler, Almanlar indiler: entari giymiş erkekler (şile bezinden, geçen yıl alın- mıştı Bodrum'dan), yanlarında sağlıklarıyla göz kamaştıran kadınlar; kıyıları kuşattılar. Rüzgârı bile durdurdular. Tekneler rıhtımdaki

otomobil tekerleklerine, kâra lastiklere vurmu-yordu dalgalarla. Şimdi artık geceler müzik ses-leriyle, kahkahalarla, çılgınlıklarla doluydu; inanılmaz bir yakınlık vardı insanların arasında, kucak kucağa oturmayı göze alıyorlardı, hav-lular, paletler, deniz gözlükleri birbirine karış-tı, ne fark eder, yakındılar, böyle yerlerin töre-siydi bu, işte uygarlık buydu, özürler dileyerek havlularını değiştirdiler, paletler arandı, güneş yağı sürüldü yanık sırtlara, yardımlaşmanın en içten örneklerini verdiler.

Artık her yer kalabalıktı. Gelmişlerdi, pa-raları vardı, on günlük-yirmi günlük-bir aylık tatilleri için her şeyi hakları sayıyorlardı; önü-ne geçilemezdi kargaşanın.

Pansiyonlarda yer kalmayınca, yerimiz yok deniyordu kapılarda, evlere üşüştüler. Ev-lerde yer bulmak zordu. Bakkallar, köşe başların-da bekleyen başları örtülü kadınlar, küçük çocuk-lar aracıydı bu iş için. Ara sokaklara sapılıyor-du, yokuşlardan çıkılıyordu ellerde çantalar, bavullar. Kapılar açılıyordu, akşam yemeğine oturmuş, ilk lokmayı henüz çiğnemiş kadınlar, rakı kadehine henüz uzanacak fanilalı erkek-ler bakıyorlardı gelenlere, gözleri tutuyorsa konuk ediyorlardı otuz liraya-kırk liraya. Şilte-ler seriliyordu. Hamamböceklerinin rahatı kaç-mıştı. Ordan oraya kaçıyordu böcekler, tahta-kuruları, ölü renkli akrepler.

Hemen eşyalarını yerleştiriyordu para har-camaya hazır konuklar. Bir sabun, bir tarak, bir krem unutulmuş oluyordu. Eczaneye, bak-kala, manifaturacıya koşuluyordu.

Yeni aldıkları «cin» pantolonlarıyla denize

giriyorlardı. Üstlerinde kuruyordu pantolon. Derilerinin beyazlıklarından utanarak kimsesiz kıyıları aranıyorlardı ilk günler. Sonra kırmızı yüzleriyle, su toplamış sırtlarıyla ortalığa dökülüyorlardı. İskele meydanındaki ayakyolunun para kâsesi elli kuruşluklarla dolup taşıyordu. Çarşıdaki halılara, gümüşlere, gömleklere ve giysilere uzun uzadaya bakılıyordu.

Bir zamanlar sabahın usulca, kendi kendine ısıdığı Kale yabancı gezginlerle şenlenmişti. Yüksek sesle konuşuyorlardı, armalara, heykel kırıklarına (bir arslan ayağı, adı bilinmeyen bir tanrının kolu, kösnüye çağıran bir kadın vücuda) beğenerek üşüştüler. Fotoğraf çekmek istediler. Ayrıca para mı ödeyeceklerdi? Vardı paraları. Bu güzelliklerin bir anısı kalmalıydı onlarda.

Çamurlara bulandılar, çamur, sivilcelerini, onmayan yaralarını iyileştirecekti, genişlemiş gözenekleri gençlik yıllarındaki gibi ufalacaktı, Karaada'daydılar.

Sırçalı mağara burasıydı demek, insan büyüleniyordu, nasıl da saydamlaşıvordu kireç, cam gibi, sırçalar-sırçalar-sırçalar, orfozlar gizlenir miydi mağaraya, yunus balıklarını görebilecekler miydi, ışık dünyanın hiçbir yerinde böyle yansıyamazdı.

Evler kirlendi, çamurlu ayakkabılarıyla girip çıktılar, şiltelerde kum tanecikleri birikti, asma dalları, gecenin son saatlerinde camlara vurmak istediler, esinti alıştırmıştı onları, ama kepenklerin sertliğiyle karşılaştılar, odaları havalandırmadıkları için ağır bir koku yayılmıştı ev içlerine, buzdolaplarını büyük gürültülerle

açıp kapadılar, tekmeleyerek, soğuk su içeceklerdi, güneş ve denizin tuzu yakmıştı, kurutmuştu, boğulmaları işten bile değildi, durdurdıkları rüzgâr son bir direnişle gezinmişti üzerlerinde, dalgalar kabarmıştı, kayalıklara çarpmadıkları kalmıştı...

Yaz en azgın dönemini yaşıyordu. Kudurgandı, yerinde duramıyordu, bir yangın gibi evlerin, pansiyonların içine sızıyordu, her şeyi tutuşturuyordu. Boruçiçekleri, sardunyalar sıcakla solmuşlardı. Pembe zakkumlar güneşten haşlanmışa benziyorlardı.

'Beni sevmediler,' diye düşündü Katharine, bir yabancı gibi davranmışlardı ona, kardeşlerine bir şeyler almalıydı.

Pansiyon odalarına, kıyıya bakan bütün odalara geceleri yine bir ışık vuruyordu, belki bir gemiden, belki açık bırakılmış bir balkon lambasından; hiç de etkilenmediler.

'Bu fotoğrafları sanki niye çektim,' dedi Tarık, yoldan aşağı tek başına inerek, 'kimseyi ilgilendirmeyecek, yine kendime saklayacağım bütün görüntüleri, şalvarlı bir kız çocuğu, bir fırın önü, eski bir kapı, tokmağı insan elinden.'

Denizkestaneleri topluyorlar, bakkaldan aldıkları limonu sıkıp çiğ çiğ yiyorlardı. Durma-

dan topluyorlardı. Denizkestaneleri, yengeçler gibi kaçamıyorlardı, bu yüzden daha çok üremenin, çoğalmanın yolları aranıyordu doğayla birleşip. Turuncuydu yumurtaları, beyazdı uçuk eflâtuna çalan, kayalara yapışmışlardı.

'Bir efsane gibiyim,' dedi Haydar, 'artık bir efsaneyim ben esrardan ve hiçlikten oluşan. Onunlayken, onsuzken; buradayken, burada değilken; kapıyı açınca, kapıyı kapatırken; kırmızı bir mendil bağlarken boynuma, onlar motora binip gidince, kumsaldan geçerken, öyleyim, bir efsaneyim. Nerden geldiğimi unuttum. Hangi efsane bilebilir nerden serpildiğini, o uygarlıktan bu uygarlığa bir ırmak yatağında aktığını!' Kirke'yi çekti biraz daha, kıyıda çatlaklara boya vuracaktı.

Güneş kaskatıydı, donmuştu, ısıtıyordu ısıtmasına, yakıyordu yakmasına, ama bir tuhaftı, o kadar katılaşmıştı ki, ışınları oklarla delmiyordu insanın bakışını, yalnızca göz kapamak gerekiyordu o taşlaşmışlığı görünce.

İşte bu güneş, yüzlerce başka güneş, ama gerçekte yalnız bu güneş, bir yıldızın görülen yüzü olup madenlere işlenmişti. Bir simge olup armalara oyulmuştu, sikkelere basılmıştı.

Suyu daha bir aydınlatıyor, daha bir saydamlaştırıyordu. Denizin düşmanı gibiydi. Savaş güneş kazanmıştı. Denizkestanelerini toplamak çok kolaydı.

Yüzyıllar önceki gibi kendine tapınsınlar istiyordu.

'Kalabalığı unutarak, ellerimi kavuşturup masaya dayıyorum başımı. Silik bir görüntüyüm ben. Çok seyrek konuşuyorum. Bir kibrit alıyorum, sigara alıyorum, o zaman konuşuyorum, bir kibrit verir misiniz, bir kanto dizesi, bir başka şarkı, eski bir müzik benimle dolaşiyor bütün gün, döneceğiz-döneceğiz, az kaldı diyorum onlara.' Güneş yanağına vuruyordu Cem'in.

Kurutulmuş denizaltlarından aldılar. Salma-kis'in efsanesini dinlediler. Tepedeki, çamlar altındaki kır gazinosunda karniyarık yediler bira içerek. Gümüş yüzükler çok pahalıydı, almaktan vazgeçtiler. Çamur kurumuştı vücutlarında, elleriyle temizledikçe toprağı, tırnakları kirlendi; pansiyonda törpülediler. Şile bezi giysiler çok hoştu, gebelikleri için en biçilmiş kaftandı tümü, kaçaydı, ne yapalım, ihtiyaçtı, ödeyeceklerdi. Han'da kitara dinlediler, mum ışığında sevgilerini söylediler birbirlerine, bütün çantaları açıldı, altın çakmaklar bir rüzgâr üfürüşüyle (rüzgâr esiyordu işte, yenilmemişti) sönen mum için çaktı. Denizden dönerken, soğuk su aradılar, su gelmemişti, içecek başka bir şey var mıydı, içtiler.

'Ona bir gözyaşı şişesi armağan edeceğim,'

dedi Betigöl, 'uzun boylu olduğu için, incecik olduğu için, hoşlandığım için bir gözyaşı şişesi... Demin ellerini tuttum, sonra *yanagım*, sonra gözlerini, gözlerini kapattım, çıplak uzanıyordu yanı başımda, terlemiş alnını öptüm, sevgilin var mı diye sordum, bir vapurun kalkıp gidişini anlattı. Onun olacak bundan böyle bir gözyaşı şişesi, ebemkuşağı gibi pullanmış.'

Bir eski çağ mozayığmm köşesinde, toprağı ve renkleri delerek bir hercai menekşe gönderdi, orada tek başına kaldı.

'Hiçbir şey olmamış gibiydi sesi, sanki hiç gelmemişti buraya, iyi olduğunu söyledi, kimseyi sormadı ama...' Bunları düşündü Ahmet, postaneden çıkıyordu, dün gece bağlantı kuramamıştı İstanbul'la.

'Bir sineğin vızıltısı bu,' diye düşündü Murat, 'uçup duruyor vızıldayarak. Bi&i birleştiren bir olgu gibi şimdi o, sinek değil, ikinizle de yattım diyen ve düşmanca yüzüme bakan, git diyen bir kadın yalnızca. İkinizle de-ikinizle de... Dişi bir egemenlik üzerimizde, biz tökezledikçe o kazandı.'

Sonra daha çok geldiler. Otomobillerini koyabilecekleri yer kalmamıştı. Rıhtım doluydu. Halikarnas'taki boş arsalar doluydu. Eski

liman otomobili bırakmak için epey uzakta kalıyordu. Camlara yapışıp kalmış böcek ölülerini, arı kanatlarını, bir damla kanları çarpar çarpmaz akan atlıkarıncaları temizlediler.

Bir Lidya kralını, bir Frigya tapmağını, heykelleri, sütunları, denizkızlarmı, Bizans batıklarını boşu boşuna aradılar. Yıllardır dolup taşıyordu kasaba, talan edilmişti, çarşıda satılan amforalar hep yeniydi, daha geçen kış batırılmıştı suya bir kama gibi saplanarak.

Posta memurları zarflarını, kartpostallarını damgalamaktan, telgraflarını çekmekten, şehirlerarası telefonlarını bağlamaktan yorulmuşlardı. Yaz bitmeyecek gibiydi onlar için.

Bir zamanlar soğuk, duru bir pınar gibi akıp giden deniz kirlendi. Eski limanda çamur yeşiliydi su. Derken kokmaya başladı. Pislik kokuşuydu bu.

Terziler gece gündüz çalışıyor, şeker çuvalından pantolonlar, şilebezinden gömlekler, kadife ceketler dikiyordu. Evlerin üst katlarında, taş duvarlara bakarak çalışıyorlardı; sabırlıydılar; bir ay, bilemedin iki ay sürerdi bu kalabalık, kışla birlikte işleri azalacaktı.

Rıhtımda demirlemiş kiralık tekneler Gökova'ya açılmak üzere pazarlığa koyuldular. Pazarlıkta kesişenler, bakkallara, manavlara, çarşıya gitti. Yemişleri, konservele, kasalarla içkiyi boca ettiler teknelere.

Kasaba insan kusuyordu. Denizin kokusu ağırlaşmıştı. Kıyıdaki lokantaların renkli ampulleri kırıldı, beyazları takıldı, uyumsuzluk, gelişigüzellik kendini gösterdi.

Otobüslere yetişiyorlardı. Otobüsler, pan-

siyonlar boş kalmasın, tek bir oda ıssız durmasın diye başkalarını taşıdı. Ne çok gelen vardı!

Kitaplar sergilendi kaldırımlara. O kitaplara baktılar, okumadıkları yeni bir şey var mı diye, hayır, çok kültürlüydüler, hepsini okumuşlardı.

Salçalı patates kızartmasını kâğıt külahlara koydurtup, yollarda yediler, salça ve hardal iştahlarını açtı, akşam yemeğini düşünerek ve bir kadeh, iki kadeh, yüz kadeh içkiye sığınarak yalnızlıklarını, ikiyeüzlülüklerini, çağılıtlarla, karmaşıklıklarla donanmış: iç dünyalarını unuttular.

Yadsıyış, horgörü, kendinden kaçaklık bir erdem sayıldı. Bireyselliğe karşı çıktılar. Sabahlara kadar konuşup yarını, yeni bir dünyayı, gelecekteki düzeni değerlendirdiler. Yerli halk bu yabancıları hiç rahatsız etmedi, çünkü para onlarla akıyordu. Para, sanki her şeyin özüydü.

O çok korktuğu şey, **bütün kötülüklerin** simgesi, hiç istemediği de gerçekleşti sonunda: hayır diyemedi Cem, «Asıl sen istiyordun görmeyi,» dendi ona, gülümseyerek başını salladı.

Bir öğleden sonra (bu anlamsız, hiçbir özellik taşımayan saat, bir kum saatinin camdan boğazı tıkanır öğleden sonraları), hep birlikte Kale'yi gezmeye gittiler: görkemli, korunaklı, 'Onların arkadaşlıkları gibi...' İskele meydanında buluşulmuştu. Cem rıhtımda bir aşağı bir yukarı gezindi. Kirke yanaştı (Murat birkaç gündür Bardakçı'da kalıyordu, ötekiler de, Cem, Emine'nin odasına yerleşmişti tek başına), hepsi indiler. Dün hiç görmemişti onları Cem, 'Nihayet seviyorum yalnızlığı bir aşk gibi,' şimdi karşısındaydılar, yüzlerine bakmaksızın gülümsemi, 'alınlarına diktin miydi gözlerini fark edemezler.' Kale'ye doğru yürüdüler. Kale duvarının dibinde bir sıra hercai menekşe...

Arnavut kaldırımından basamakları çıktılar topraklara takılan ve girdiler içeriye ve tahta köprü'nün üstünden geçtiler. Taş duvarların ardından deniz göründü, demirlemiş Kirke çıktı karşısına, rüzgâr şöyle bir salladı teknele-

Bugün hava çok rüzgârlıydı. Dalgakıran tenhaydı. Denizde dalgalar ak köpüklerle azgın, kayalara çarparak.

İşte ilk avlu, işte bir bilinmeyen gibi on gündür, bin yıldır gözlenen ve nefret edilen Kale: arkadaşlıkları... o da bozguna uğradı, o da bir yıkıntı kendine, Tarık'la Murat'ın korunaklı dostlukları da çözüldü, yapaylığı mı algıladılar, bilinmez ki, ama şimdi başka ilişkiler korunaklı; 'Bitmiş şeylerin simgesi Kale.' Onlarla artık hiçbir şey konuşmuyordu Cem (Emine dönmüştü, dört gün olmuştu döneli).

Bardakçı'ya geçmişlerdi. Kasabanın kalabalığına dayanamamışlardı. Denizin saldığı koku iğrençti, mideniz bulanıyordu. Bardakçı'yı çok sevdiklerini söylüyorlardı. Betigül, «Geçen yaz görecektiniz,» diyordu, «her şey çök tekdüze bu yıl.» Yine de sevmişlerdi Salmakis'i: müzik vardı. Kulübeler Halikarnas'taki pis pansiyondan iyiydi, sonra daha sakinmiş.

Katharine'se tekneye bayılıyordu. Sürekli teknedeydiler, geziyorlarmış geç saatlere kadar. Cem, tek başma, kıyı kahvelerine iniyor, sabah kahvaltısı yerine üst üste çay içiyor, on bire doğru dalgakırandan (bir zamanlar ne çok ürkmüştü düşerim diye) denize giriyor, öğleyin köfteciye gidip sovanı esirgenmemiş baharatlı köftelerden yiyordu; artık kimse onun varlığını ayırımsamıyordu. Ahmet de. öğreniyormuş tekne kullanmayı, çok basitmiş zaten.

Tahta köprünün altında yer yer yeşerti, sararmış, güneşle solarak, cılız, toprağı örtmeyen.

Katharine'e makyaj yapmasını öğretmiş-

ti Betigöl. İngiliz kız ikide bir aynasını çıkarıp bakıyordu. Belirsiz elmacık kemikleri, koyu bil' allıkla (bordoyla vişneçürüğü arası) çıkıklaştırılmıştı. Betigöl, kızın göz kapaklarına giderek açılan yeşil far sürmüş, sonra beğenmeyip maviyi denemişti. Katharine'in yüzü ablaklığını hayli yitirmişti. (Kale'ye girerken çantadan çıkartılan ayna, makyajm ustalığını bir kez daha yansıttı.)

Kale'yi gezme düşüncesi Murat'ındı. Daha önce birkaç kez görmüştü ama, yukardan Bodrum'a bakmak «akıl tasını» çeüyormuş. Betigöl de yeniden görmek istediğini söylemişti.

Fakat asıl değişiklik Haydar'daydı (Katharine aynasını koydu). Eski kişiliği, kaptanlık cakası (tekneyi Kerem kullanıyormuş), albenili varlığı birdenbire silinmişti. Sıçana dönmüştü Haydar, dün de saçlarını kesmiş kendi kendine, epey zayıf olduğu ortaya çıkmıştı. Unutulmuştu Haydar.

Birlikte oldukları geceden sonra, anlamıştı Cem, kadının cinsel saplantıları hem çekici, hem de tedirgin ediciydi, anlamıştı bunu, ilişkileri kopmuştu hemen, şimdi, o gece yaşanır yaşanmaz, soğuk davranıyorlardı birbirlerine; Betigöl yok saymıştı onu.

Cem'in geceyarısı motor kiralayarak (herkesi lokantada bırakmış, iskeleye takılıp düşme tehlikeleri geçirmiş, haber vermeyerek kaçmıştı) Bardakçı'ya gidişi çok «burjuvacaydı», gülünçtü. Ertesi sabah da Emine'nin İstanbul'a gittiği Öğrenilmişti. Bunun üzerinde durmamışlardı.

Ama ötekiler Salmakis'e geçtiler. Betigöl, Murat'la arkadaşlık etmeye başladı. Cem öyle sanıyordu: kadın, Murat'ı seçmişti. Sonra Murat'ın da mutlu olmadığını, hattâ kadm-erkek ilişkisinin görkemi üzerine geçmişteki düşüncelerinden az çok caydığını algıladı Cem. Murat da, pek az kişide rastlanılabilecek duyarlıklarla yüklüydü; açıktı durum, cinsel istek, bir doyum gibi belirmiyor, sevecenlikle, sevgiyle ele ele yürüyordu, böyle yürümesi gerekiyordu. Ama Betigöl böyle düşünmüyordu herhalde. Cem, Murat'ın «Aşkla cinselliğin bir ilgisi yoktur sözüne kızdığını anımsıyordu; hoşlanmamıştı genç adam Cem'in söylediklerinden, cinsel ilişkinin görkemini anlatmaya kalkışmıştı. Betigöl'ü sevecenlikle kayırmak istiyor, kimi zaman da bir çocuk gibi sokuluyordu ona. Uzaktan izlemişti Cem, donuk, kaygısız, artık hiçbir şey duyumsamayarak. Betigöl'ün kişiliğine bir canlılık gelmişti. Murat yanmdayken çevresine takılıyor, şakalar yapıyor, o alımlı soğukluktan sıyrılıyordu. Her şey Murat'ın isteklerine göre düzenleniyordu, Kale'yi bu yüzden gezmek zorundaydılar.

Mars tapınağına, Ermiş Yorgo manastırına gitmişlerdi. Açık hava tiyatrosunun pek az sırası kalmıştı, taş yığınları. Kaya mezarları da görülmüştü. Dört güne sığdırılmıştı bunlar. Tarihî kalıntılarda güzellikten iz kalmamıştı. Yaşamalı Bodrum'du büyüleyici olan. 'Belki de ilişkilerimiz, belki de yaz, belki de acılar,' diye düşündü Cem.

Murat'ta cinsel istek sevgiyle karışıyordu. Sevgiden uzak bir ilişkiyi yaşayamayacak gibiy-

di. Betigöl sevecen davranmaya çalışıyordu. Demek birlikteydiler.

İşte bu armanın üstünde değişik, pek rastlanılmamış bir simge vardı: bir midye kabuğu. Mermer bembeyazdı.

Midye kabuğunun altındaki dar kapıdan geçip Kale'nin başka bir avlusuna girdiler.

'Bu korkunç on üç gün, bir boşınan gibi on üç, hatırlıyorum, şu duvarın ardı yalnız bırakıldığım ilk yer, teknelere bakmak için uzaklaştılar ve beni etkilemez şimdi, kuyruklular tirandil, belki de gulet, işte böyle, sonra tatsızlık, acılar demiyorum, cayış, barışsızlık, hepsini biz yaşadık. Çabucak derledik on günü, aştık, aştık korkularımızı da, ardımızda bıraktık. Paramız, bitinceye kadar burdayız. Çünkü Tarık'ın otomobili, çünkü ikisi bunu istediler, çünkü Salmakis, paramız bitene kadar. Yol bilmeyen, iz bilmeyen ben, Emine gibi dönemeyen, dönemeyecek olan Cem, ben, işte hurdayım, midye kabuğundan bir armaya bakarak, biliyorum, öğrendim adlarının zakkum olduğunu, doğada çok sık rastlanıldığını çingene pembesi çiçeklerine, öteki armaların altında, yalnızca zakkummuşlar, kuntlaşıp, korkunç on günün açılıyla alay ederek, kimsenin dostu değilim, kahaahalarla alay etmeliyim, kendimle ve onlarla. Onlar sevişiyorlar. Betigöl, Haydar'ı, beni ve Murat'ı seçti, işte alay, Tarık açıkta kaldı, biz bir Şarlo filmi gibi çarçabuk seviştik. Katharine'le Ahmet sevişiyorlar kırık dökük cümlelerle yazılmış mektuplardan doğan aşklaıyla. Ama hepsi mutsuz. Bu, öylesine belli ki, bu kadar olabilir. Kerem'in üstüne yağıyor

Emine'nin kargışları. Artık ilençli yalnızlıklarla donandık. Artık midye kabuğundan bir armanın altında, buraya İncil diliyle bizim adlarımızı da yazabilirler, Tanrı uyanıklarken ve uyurlarken onları korumadı diye. Artık başarısız, güçsüz, bitkin, tiksintilerden ve öçlerden var olduğumuzu hissederek, tatille, yazla, güneşle irkilerek, bilinsemek zorundayız yenildiğimizi. Haykırıyoruz bunu içimizden kilometrelerce yol aldığını sanmış bir sümüklüböcek gibi. Tek tek, birbirimize açılmayarak, günlerimizi ve gecelerimizi derleyip toparlamadan, dağınık, bölünmüş, çok uzak-çok uzak, bir kum saati gibi zaman, bu, onun insan yanı demiştim, çok uzak!

O hep böyle:

«Neden üzgün gibisin?» diye sormuştu Betigül saz kulübede, geceyarısından sonra, müzik seslerinden kulaklarını tıkamışken; durgundu, Salmakis'e motor kiralayarak gelmişti, sözcükleri geveleyerek bir kekeme gibi, sarhoş kafasının bulanıklığıyla konuşmuştu motorcularla.

«Niçin birlikteyiz, niçin sana geldim?» demişti Cem; «Çünkü geldin, çünkü hepiniz gelirsiniz, tek isteğiniz sizinle yatmam, çünkü ben kadınımlar...» itmişti, bir tanrıcaymışçasma sağırduyarlıklı, boşyüceliklere sarmalanmış, tırnaklarıyla avcunu acıtmıştı, unutulmuş bir telefon numarası gibi anımsayacağını söylemişti Cem'e, onu bir yazın anısı gibi değil, bellekten atılmış bir telefon numarası olarak anımsayacaktı. «Yatmakla ne kazanacağız?» (İsteyerek gitmişti, yadsıyamazdı, et çekiciydi.)

«Gelemeyecek diyordum ben de...» Betigül

gölmüştü: «Kızoğlankız kaygıları yüzünden, gelemeyecek...»

(Cem nefret edeceğini, geri döneceğini, kadını yüz üstü bırakacağını sanmıştı. Tam tersi oldu. Birbirlerine sarıldılar yeniden ve erkek, bu kez, dizginlenemeyecek biçimde Betigöl'le olmak istedi.)

«Git!» demişti ya, ama seviştikten sonra, gelgitin ilk coşkusu, ilk titreyiş başlamışken, hızın artışıyla, titreyişlerin sonunu beklemeyecek, bağırtıyla söylemişti: «git-git!» Sonra Betigöl'ü kendine benzetti Cem. Ve o da çirkin bir şeymişcesine yaşıyordu kösnül duyarlığı.

Kartalın kanatları, mermer, zamanla sararmış, erimişti. Belli oluyordu ta karşıdan.

Sanki dövüşmüşlerdi...

Kartal mıydı?

Sanki dövüşmüşlerdi ve kadın, hiç de kadınca davranmamıştı, kendisi hiç de güçlü değildi ondan, o kaba sözcüğün çağrıştığı eylem neden yalnız kendisine güçlülük sağlardı, kim uydurmuştu bunu, üstelik hep güçlü olmanın gerekliliği öğretilmişti, ikisi de biliyorlardı eşitliklerini ve zorunlu olduklarını birbirlerine; sevişmeye karşı koymamışlardı.

Asıl bahçe şimdi girdikleriydi, yapraklarla, çiçeklerle. Kapısının üstündeki armada bu kez bir kuş vardı kanatları açık ve kocaman, taçlı bir kartal. Yılanlarla bezenmiş küçük, mermerden oymalı sin öbür avluda bırakılmıştı. Heykel parçalarıyla doluydu bahçe. Büyük, yayvan merdiven üst kata, kulelere, burçlara çıkıyor olmalıydı.

«Bağıрма,» demişti dışardakilerin işite-

çeklerinden ürkerek, Haydar gelebilir diye, «gitmemse istediğin...» Hemen gitmeyi göze alamamıştı. Gövde kendisinin olmaktan çıkmış, yüreğin çarpıntısı artmıştı. Kadın gitmesini istiyordu. Saygıyı da kaldırmışlardı ortadan. Sonra yaşlar akmıştı, sonra hastalık tepmiş, çılgınlığın ardından gözyaşları gelmişti, acıklıydı tümü. «Bir kum saati gibi değil mi her ilişki!» demişti gözyaşlarını emerek.

Uzun giysili bir kadının etek kıvrımları olmalıydı bu taş. Önlerindeydi. Geçtiler.

Bir kum saatiydi.

Eski, çocukluktaki bir evde kalmıştı.

Alıp alıp bakardı Betigül.

Kum değil de, sanki zamandı.

Akardı kum bir kavanozdan ötekine, zaman, incecik bir cam boğazdan geçerek.

Sonra ters çevirmek gerekiyordu kavanozları, bu kez boş olana akıyordu günün birimi.

Emine'nin saçları gibiydi kumun alacası, bakır çalığıydı.

Ve Cem hemen dönmek istemişti. Etkileyciydi anlatılanlar. Kum saati insanın içini burkuyordu nedense. Emine'nin saçlarına benzetmek, onun da insan yanını, sövmeyen, acıyan, sevecenlik duyan yanını göstermişti. Kum-salda dalgaların çekilişini, sonra yeniden çarpışlarını izliyordu. «Motor bulabilir miyim?» diye sormuştu. Betigül sessizce başını sallamıştı. «Kalkma,» demişti ona, giyinip kulübeden çıkmıştı.

Ama çıra gibi tutuşarak güz çökmüştü kadına şimdi, birkaç günde. Murat'la aralarındaki ilişki neydi? Bunu sormak ve düşünmek Cem'e

saçma geliyordu (Kale, rüzgârı kesememişti). Kadın birden yaşlanmıştı Murat'ın yanında, yüzü çizik çizikti, Emine'den büyük olmalıydı.

Merdivenleri çıktılar. İkinci katta bir yan avlu vardı, saptılar, dalgakırana baktılar. Kale'nin denize bakan dış duvarları onarılıyordu, yeni armalar oturtuluyordu örme duvara. Avludan çıkarken mermere işlenmiş Osmanlı turasını gördüler. Kim almıştı Kale'yi Rodos şövalyelerinden? Bu tartışıldı.

Tarihten örnekler getiren Kerem'in suskunluğu garip değil miydi? Ağzını açıp tek bir şey söylememiştii.

Murat, Betigül'ün basamakları (daracıkta bu merdiven) çıkmasına yardım ederek «On yedinci yüzyıl olmalı,» diyordu. Tarık, her zamanki gibi karşı koyuyor, Kale'nin daha önce alındığını ileri sürüyordu.

İşte şu kapıdan zırhlar kuşanıp şangur şungur geçmişti şövalyeler. Selçuk'taki kalenin derebeyi, yukarılardan gözleyerek, köleleriymiş-çesine çalıştırmıştı halkı, hep kendine çalıştırmıştı. Şövalyeler korsanlıkla geçinmişlerdi; Bodrum, ipek kumaşların, baharatın, altın ve gümüşün, benzeri çok şeyin tecim yolu muydu? Yüzyıllar önce olup bitmişti bunlar. Sonra deniz ağaları, sünger tekalcileri.. Kimseyi ilgilendirmiyordu sanki. Buradaydılar kendi bencillikleriyle, çıkarlarıyla, karşılıksız sevgileriyle. 'Aşkla arkadaşlıklarım,' dedi Cem, unutmuştu, bir zamanlar arkadaşlıklara âşıktı, yaz yormuştu onu, düşünecek gücü kalmamıştı, arkadaşlıklar bitmişti. Altın küpeler, gümüş gerdan-

lıklar, cam bilezikler: hepsi erimiş, delik deşik olmuştu zamanla, kum saatiyle.

Demin geçtikleri bahçede duran üç basamaklı merdivene Çiçero çıkıp konuşmuş muydu (ama Roma'da değillerdi ki)? Ya da Çiçero'nun söylevlerini mi yinelemişti biri?

Tam Çiçero'nun söylevlerini (okumamıştı) düşünürken Cem; «Bir tiyatro dekorunu andırır Kale'nin burası,» demişti Betigül. Durdular. (Üç basamaklı merdivenin yanında Apollon'u anımsatan bir gövde duruyordu, kolsuz bacaksız.) Betigül duvarı gösterdi; yunanca, latince adlar (neydi, galiba P. FERNANDEZ DEFCLIZES), yazılar, belki yakarılar kazılmıştı duvarın üstüne. «Kolejdeyken böyle bir dekor hazırlamıştık 'Macbeth' için. Jacob diye bir çocuk hazırlamıştı, onun buluşuydu. Tıpkı o dekora benziyor.» Yazılardan bir şey anlamak imkânsızdı, oysa bir açıklama yazılabilir-di alta. Zaten Kale'deki her şey gelişigüzel ve bakımsızdı. Söylevcinin merdiveni önemsiz bir nesneymiş gibi atılmıştı bahçenin ortasına.

Katharine çok susamıştı. Kerem, şimdi gi-recekleri üst bahçede soğuk içecek satıldığını söyledi.

Arkalarından yabancı gezginler geliyordu. Bir çocuk, o tiyatro dekorunu çağrıştıran duvarın karşısında, yazıları göstererek her dilden, ezbere bir şeyler anlatıyordu. Müze bekçisi artlarmdaydı.

Kiliseye vardılar, Kale'nin küçük, sivri çatılı kilisesine. İsa'dan önce yaşamışların kapkaçığı, gündelik eşyaları, bezekleri, takıları buradaydı. Kazılarda bulunmuştu. İsa'dan çok önce

yaşamışlar ve bunları kullanmışlardı. 'Kelâm başlangıçta var idi...' sonra kilise kurulmuştu. Şövalyeler Tanrı'ya, o sözcüklerden başka bir şey olmayan ('Ve Kelâm, Allah idi...') Tanrı'ya yakarmışlardı. İnsan olduklarını bir tek bu tanıtlıyor olmalıydı.

Fakat Kale'ye girdiklerinden beri, daha doğrusu burada geçen on gün boyunca ne şövalyeleri, ne baskıyı, ne kaba gücü düşünmüştü onlar. Her şey içeriğinden soyutlanmıştı, kişiselliğe indirgenmişti. Yoksulluk, eşitsizlik, sınıf mücadelesi gibi sorunlardan söz ederken bile ne kadar uzaktılar bu konulara: insan, sorunların ortadan kalkmayacağını sanabilirdi.

Rüzgâra karşın güneş yakıcıydı. Kilisede serinliği hissettiler. Ürpermekten gönendiler. Serinliğe alışıldı.

Cem, Haydar'la yan yana dolaştığını ayırmıyordu. Uzaklaşmalıydı. Yan yana gelişleri şaşırtıcıydı. İki ayrı insan olmaları, arkadaşlık etmelerine engeldi. Bir serseri idi Haydar, o kadar. Nedenini kavrayamadığı bir tedirginlik duyumsuyordu: hayır, Haydar'm yanında duramayacaktı. Birden anımsadı, genç adam, cakalı günlerinde sık sık Nereus-kızlarından söz ediyordu. Cem sordu; «Niye Nereid diyorsun? Mitologyada böyle bir ad geçmez.»

Tabii Cem'in yanıldığı ortaya çıktı, Nereus-kızların adı, o ölü dilde Nereid diye anılmıştı. Sonra gerçeği söyledi Haydar: «Yanılmış olamam, çok okudum mitologyayı, yorumları ve belli başlı kaynakları.» Cem'e baktı, gülümsedi, «Eskiden merak ederdim,» dedi, «su altında gördüklerim, dalardım ben, batıklar falan, efsa-

neye özlem duydum.» Gördüğünü söylediği ölümsüzlerin gizi çözülmüştü. Yan yana yürüyebilirlerdi.

Peki, nasıl olmuştu?

Niye düşünmeli ki!

Belki istek hâlâ sürüyordu. Sürdüğü için birlikteydiler. Betigül kösnül duyarlığı bir suç gibi yaşamıyordu; öyle yaşamadığından «Arkanı dön, soyunacağım,» demişti ona; hepsi gereğince yaşanmıştı. Öyle olmalıydı: yineleniyordu, saz kulübeler, akşam, küçük bir çocuk boyundaki kaktüsler, müziğin kesildiği bir anda böcek cırlıtısı, karanlık, kuytular... Avuç, yanakta gezinmişti, uzun tırnaklı parmaklar da saçları okşamıştı. Kadının bacağı erkeğinkine değiyordu, sonra açıldı bacaklar, ikiye ayrıldılar bitişikken, ama erkeğin bacakları bitişti iyice, gerindi, kasıldı, itti, çekti kendine, hafifçe kaldırarak gövdeyi, kolunu dolayarak; omuz başında bir ısırığın izi var; denize girerken gördü Cem, bir gece garip ve büyülü bir ışığın aydınlattığı bu yüz ve dağınık saçlar sonra o gelgit ağırlaşırken yastığa gömüldü o ışık yeniden vurmusçasına, ışık yoktu, kulübenin perdeleri çekiliydi, ya da kamara, orası tatilin başlangıcında duyumsanmıştı, algılanmıştı bir kez, bu yalnızca seziliyor, yanakta gezinen avuçları itti el, gövde aşağı çekildi, biraz, kol dolanmaktan vazgeçti, el, göğüsleri buluyordu durmadan, göğüslerin iki yana açılışını, ayrığın çözülüşünü saklayan giysi yere atıldığından yaş dönümünün erken sızısını kadın gibi öteki de duyuyordu, kimi zaman kadın üstteydi alışılmışı terkederek ve oturur gibi ve soyunuk

olmaları yetmiyormuşçasma içlerindeki düşünceyi, belleği de soymaya uğraştılar, bilinç öldü, bellek ikisine de bir şeyler anımsatmalıydı unutkanlığa boyun eğmeyerek, tekdüze devinim unutkanlığı taşıyordu durmaksızın, avuçlar yanağı buluyordu bir kez daha, erkeğin bacağı titreyişlerle depremi yaratıyor, konuşmanın kesintisi sonra ne zaman başlayacak, geriye dönük tek bir izlenim kalmadı, coşkunluk yerini ürpertiye bırakıyordu. Ama güz, isteği bile küçük düşürerek Betigül'ün yakasına yapışmıştı. Öniemsizdiler. Bu, uzun sürmeyeceğe benziyordu. «Benimle olmak ister misin?» demişti Betigül, açık açık söylemişti bunu. Murat onu dudaklarından öpmüş, usulca kendine çekmişti. Başm eğilerek dudaklara değmesiydi, dilin ıslaklığı keskin bir içki gibi tadıldı. Yeniden.

Ama cinsel tutkularını sevgiyle karıştırıyorlardı. Çünkü Murat sevgiden beklemişti görkemi. Betigül sevmesini bilmiyordu. İşte bunun için mutsuz olacaktı öteki.

Katharine'le birlikte hepsi meyva suyu içti.

Kale gittikçe yükseliyordu; daha çıkacaklardı, daha kuleleri görmemişlerdi.

Kendine şaşı Cem, insan, bir noktadan sonra, bir dönemeci aşar aşmaz duygularından, özlemlerinden, şundan bundan uzaklaşıyordu. Bodrum bir sağanak gibi yağmıştı önce. Sonra sessizlik, durgunluk gelmişti. Halikarnas'tan rıhtıma bir yolu yürümekti tümü, sanki böyleydi. Yirmi yedi yıl, günler, aylar ve mevsimlerin yirmi yedi kez yaşanmışlığı önüne dizil-

inişlerdi. Orada kendini bulamıyordu ama. Durgunluğun ardından kuntlaşma geldi. Kendine saklanmıştı, kabuğuna çekilmişti o eski mi eski tanımlamayla. Hele onlar Salmakis'e geçtiklerinden beri büsbütün ölüydü. Emine dönmüştü. Hepsinin gözleri önünde Kerem'i sevmiş (çünkü o sevmesini biliyordu), sevgili yüzünden yıkılmış, horlanmış ve kaçmıştı (çünkü sevgi, küçük düşmeyi kabullenemezdi). Hepsini görmüşlerdi, hepsi biliyordu, hepsi yaşamışlardı. Konuşulmuyordu Emine'den, adı sanı anılmıyordu. Kerem'i aralarında barındırıyorlardı hâlâ. Bir ödeşme gerekmiyor muydu? Cem, onu öldürmek istedi, boğmak, suyun dibine gömmek... Hava çok sıcaktı kaç gündür. Gelirken görmüşlerdi: kavruk yapraklarıyla duruyordu cami avlusundaki ağaç. Murat'la Betigül'ün ilişkileri neydi? Bu nasıl bir şeydi? On gün içinde ilişkiler ne çok akış değiştirmişlerdi! Murat'la birlikteydi Betigül. Ama önce kendisiyle yatmıştı, kendisinden önce Haydar vardı. Haydar'm ve kendisinin yaşamında başka birliktelikler olmuştu. Onları geride bırakmışlardı. Betigül hepsini ardına takmış, Kale'yi geziyordu, Jacob adlı bir çocuktan (belki yattığı biri) söz ederek. Çok garipti. Herkes biliyor, gelgelelim olup bitenlerden hiç söz etmiyordu. Katharine, geçen akşam. Ahmet'e kızmıştı. Ertesi sabah Bardakçı'ya taşınırlarken konuşmamıştı Ahmet'le ve eşyalarını kendisi taşımıştı. Ahmet, Emine'ye telefon edeceğini söyleyerek pansiyondan ayrılmış, bütün **bir gece dönmemişti**. Katharine yemekte rakı içmiş ve sessizce ağlamıştı. Olayın ya da durumun biri, öbü-

rüne şu kısacık «ve» bağlacıyla ekleniyor, ağır bir zincir oluşuyordu. Tarık dikbaşı olmayı benimsemişti iyice. Durmadan tartışma çıkartıyordu. Karşısındakiler kavganın eşiğinden dönmek zorunda kalıyorlardı. Herkes zenci gibi kararmışken, derisi açılıyordu Tarık'ın, soyulmadan; güneşte durmuyormuş. Bir deli gibi fotoğraf çekiyormuş, bir yığın film almış burdan. Bütün bunlar bir gün, çok sonra, başkalarına anlatıldığında ne kadar gerçek dışı bir izlenim bırakacaktı!

Beğeniz su altı buluntularının (paslı kan-
tar, yıldızsız amforalar) sergilendiği iki odalı yapıda Murat'la yalnız kalmışlardı. Bunu da dalgınlıklardan sıyrılarak, birdenbire ayırımsadı Cem. Ötekiler dışarıya çıkmışlar, toprakta durakalmış bir mozayik parçasına bakıyorlardı. Kapı aralığından gördü Cem. Buraya girerken bir gemi çanı gözüne takılmıştı,. daha doğrusu bir çan, gemi çanı olduğunu Tarık söylemişti fotoğraf çekerken. İşte Murat buydu: gözleri kötülükle bakıyordu, dudakları düşmanca ısırılmış, mor bir çizgi gibi, bütün iyi dilekleri geri çevirmişti.

«Benim param bitiyor,» dedi Murat'a.

Kavrayamamıştı o. Başını çevirerek boş boş bakmıştı. -

«Param bitiyor, dönmek zorundayız.» Bu-
yurgan bir sesle söylemişti Cem, aldırışsızdı.

«Bir iki gün daha kalırız, o kadar.»

«Yetmez para.»

«Borç veririm.»

Yanıtlamadı onu. Borçlanmak istemiyordu.

Güneşe karşın rüzgâr ürpertiyor, rüzgâra karşın da sıcak etkinliğini sürdürüyordu; Bodrum böyleydi.

Yine merdivenlerden çıkıldı. Sonra sol taraftan Bodrum'u kuşbakışı gördüler. Beyaz, taştan evler çokluk kıyılardaydı, tepelere doğru seyreliyorlardı. Tekneler... tekneler... sayılamayacak kadar çok tekne limandaydı. Özellikle yeni yapılar olanca çirkinlikleriyle göze batıyordu. Kasabanın da büyüğü bozuluyordu işte. Bu çirkin görünümün neresini beğeniyorlardı? Cem, nefret ediyordu Bodrum'dan. Zaman, bir kum saati gibi akıp geçmiş, güzellikler kaybolmuştu. 'Çünkü hiçbir şeyi sevmiyorum,' diye düşündü.

Sol taraftan uzaklaşarak ve tek başına sağdaki burçlara dönüp 'Aşk hiçbir şeyi değiştirmede de ondan,' dedi kendi kendine Cem, ama ya kalbin çarpışı, ya o müthiş çarpıntı, insan yaşadığına böylelikle inanabiliyordu, çarpıntıya la, ölüm sarısına bulanmışken; Haydar, Salmakis'te bir bilici tavrıyla sevginin ölümden doğduğunu söylemişti. Nereid meselesinde olduğu gibi haklıydı galiba. Sevgi, ölümden doğmuştu. Haydar inanıyordu buna. 'Fakat onun gibi biri, bir saçmalık, bir hiç, nasıl söyleyebilir içimizden geçirdiklerimizi apaçık!'

Söylemişti. Üstelik Haydar'm bir serseri, bir pislik olup olmadığı tartışılabilirdi. Dahası Cem'in yargılamaya hakkı yoktu. Ne Haydar'ı, ne başka birini. Bir tanrı mı sanıyordu kendini ki, bu hantal, kırık heykellere benzemeyen gövdesiyle... bu kaçak, insanlara bağımlı tutumuyla, artık alabildiğine başkaldırısız! Demin

Kerem'i eleştirmeye kalkışmıştı, tabii *içinden*. Ne diye? Ne adına? Kimse Emine'ye «Petite fleur» çalar çalmaz dansa kalk dememişti ki! Sorumluluk bizde başlıyor, bizde bitiyordu. Öyle yetişmemişlerdi, bu öğrenilmişti bir tek, Paylaşmanın adı anılamazdı. Adları binlerce yıl önce unutulmuş ilk destancılar gibi ölümden doğurtuyorlardı sevgilerini, geceyle, karanlıkla, yani korku ve kötülükle besliyorlardı.

Cem gidip onlara söylemek istedi. Ama insan, ancak söyleyeceklerini toparlarsa, bunu başarabilirse başkalarıyla konuşur. Sevgi konusunda söyleyeceklerini toparlayamamıştı, bilmiyordu, kesinlik taşıyan hiçbir düşüncesi yoktu. Yinelenmiş sözcüklerden öteye geçemeyecekti. Onlar da kavrayamayacaklar, hattâ gülüp geçeceklerdi. Anın baskısıydı bu (öğleden sonraları baskıya açıktı yalnızca), baskıya aldanmamak gerekiyordu, baskının her türlüşü iğrençti.

Kulelere yöneldiler.

Her kulenin bir öyküsü vardı. Bunu İspanyollar yaptırmış, bunu da İngilizler (Katharine seyrek dişlerini göstererek ağzını açmıştı)... Kulelerin tümü gezilemiyordu, bazıları kapalıydı. Açık olanların üst çemberleri demir çubuklarla falan çevrilmemişti. Kulenin dibi, üst kattan bir kuyu gibiydi.

Kulede fazla kalamazdı Cem, başı dönüyordu sanki. Eğri büğrü merdivenlerden inerek ve onları İngilizlerin mi ne, orada bırakarak dışarı çıktı.

Yeniden kuş bakışı, göz erimi Bodrum... Rüzgâr yüzüne çarptı. Hayır, kasaba, dış görünümüyle güzelliklerin resmini çizebiliyordu.

Görkem'in, rüyanın, tansığın resmini şu göz eriminde bulabilirdiniz.

Kargalar nereye uçmuşlardı? Ortalıkta görünmüyorlardı.

Kuşkusuz acıdığı tutsak bir karga yavrusu, lambanın karpuzuna yapışıp kavrulan bir pervane, Tarık'ın buraya gelirken arabayla istemeyerek parçaladığı bir kumru... Şu bu değildi. Artık biliyordu. Kuşkusuz yalnız kendisine acıması, salt kendine yerinmesi, sayısız gerekçeyle kendini bağışlatmak istemesi yanlıştı. Artık biliyordu. Bir değişimi yaşamıştı Bodrum'da. Evleri ve kuş bakışı görünümü, bunu algıladığı için, değiştiğinden sevmişti. Benlik duygusundan sıyrılmalıydı. (Sigara içmekten ağzının içi yara gibiydi, dili katranla kaplanmıştı, dişetlerinde uçuklar belirmişti.)

Bodrum'da yaşanan şu bayağı «melodram» (Murat'la arkadaşlıkları, Emine'nin Kerem'e tutulması, «Petite fleur» ve «Ölüm kolay ayrılık olmasa» şarkısı ve o kanto dizesi, o her neye baksamla, her kimi görsem falan) insanı nasıl da kuntlaştırabiliyordu! Bütün yaşamı boyunca «melodramdan» kaçınmak istemiş, hep onu sürdürmüştü. Hayat bir şiir değildi, bir geminin seyir defteri ya da terkedilmiş bir luna park fotoğrafı da değildi, ama bir «melodramdı.» Yaşadıkları hayat böyleydi. Konuşmaları, dostlukları, kadın-erkek ilişkileri (ha! motor kiralayan sarhoş kimliği), cinsel doyumları aşkla karıştırmaları, 'Hepimizin boyun eğmesi buna,' töreler, daha bir sürü şey: «melodramdı.»

Yeni mi farkediyordu? Yok, yadsınamaz,

çok önceden beri biliyordu. Şu «küçük burjuva» yaşaması (Bodrum'da, Kale'de, cılız bir ağacın gölgesine sığınmaya çalışarak, saçları rüzgârla bir denizanasının dokunaçları gibi), bu kavramı kullanmak istemiyordu, kavram denmezdi, ne denirdi, çıkaramıyordu, ama şu «küçük burjuva» yaşaması gevşeyişlere, çürümeye, bozuşmaya alabildiğine açıktı. Sıkıdüzenden uzaklaşır uzaklaşmaz güzelliğin ve iyiliğin yerine kokuşmuşluğu seçmişlerdi. Çürümek hoşlarına gidiyordu. Bilmesine karşın kurtulamamıştı. Ama şu bayağı «melodramın» mitologya-dan, şiirden, sosyalizmden söz ederek bir «Macbeth» dekorunun önünde oynanışı çok şey öğretmişti.

Tabîî yadsmacaktı bunlar. Ört-bas edilecekti. Çünkü «melodramdı.» İşte oyuncular tek tek çıkıyorlardı kuleden.

Betigül ne düşünebilirdi olup bitenler üzerine? Nasıl yorumluyordu birlikte oluşlarını ve şimdi Murat'la birlikte oluşunu ve daha eskiden Haydar'la... «Bir istekti, git!» demişti. Oysa Cem, ilk çılgınlık geçer geçmez, kendini bağışlatmak isteyen, Betigül'ün gözünde kimliğini kurtaracak abuk sabuk bir şeyler söylemişti. Betigül gerçekçiydi bir bakıma.

Kerem de gerçekçi davranmıştı belki... Emine'yle yalnızca evlenebilirlerdi. Emine, Betigül değildi ki... Evlenecekler, çocukları olacak ve âşık olmuş kadın şişmanlayacak, ev işlerine dalacak, çocukların ardından koşuşturup... haklıydı Kerem, serüven başlamadan bitmeliydi. Yaşam, bu gidişle, Emine'yi mutlu kıla-cağa benzemiyordu. Kavgalar, geçim zorluk-

lan, çocukların gereksinimleri, sorunları, çıkmazları... hiçbiri Kerem'e göre değildi. 'İstanbulu bir serüvenci!' Evlilik, denizkestanesi toplamaktan çok farklıydı, Kerem bir denizkestanesi gibi görmek istememişti Emine'yi. Öteki de çırpınarak, uğraşarak bir denizkestanesi olmak için... kapanmıştı bu konu.

Öbür kuleye yöneliyorlardı.

«Gezmeyecek misin?» diye sordu Ahmet.

«Hayır,» dedi Cem. Haydar'm yanma yaklaştığını gördü.

«Sıkılacaksın tek başına.» (Betigül söylemişti, acıyarak bakıyordu, hattâ sevecenlikle.)

«Sıkılmam.»

Haydar, «Ben de gezmeyeceğim,» dedi.

Cem'in canı sıkıldı (Betigül dudak bükerek gülümsemişti).

Bu kez «Arslanlı *Kule*»yi gezeceklerdi. Ama o kule kapalıydı galiba.

Cem, Haydar'ı bırakarak uzaklaştı.

Bir kapı duruyordu önünde: düzayak bir yer, görmemişti daha önce. Girdi. Burası da bir kilise olmalıydı, kayık iskeletini çağrıştıran duvar çıkıntılarıyla, onarımdan sonra ortaya çıkacak freskleriyle (nerden uyduruyordu freskleri, duvarlar kireç badanaydı) küçük bir kilise. (Alaca aydınlık insanı huzura, gizemli duygulanımlara sürüklüyordu.)

Kalaslardan birine oturdu. Haydar'la konuşacakları ortak bir şeyleri yoktu. Hem adamın, ilk karşılaşmalarındaki önemsemeyişini unutmamıştı, unutamayacaktı. Ama geliyordu Haydar, kapı aralığından gördü Cem, sigarasını sararak geliyordu.

Haydar içeriye girerken, «Tehlikeli bölgede oturuyorsun,» dedi gülümseyerek.

«Neden?»

«Dörtbir yanın kalaslarla çevrili, pek sağlama benzemiyor.»

«İyi ya, anlamsız hayattan, saçma mı diydün sen, kurtulurum işte.»

«Neye ne diyordum?»

«Hayatı bir niteleyişin vardı o gece, tekne de, yemek yerken...»

«Hatırlamıyorum. Senin pembe çiçeklerin kalmış aklımda.» Gülümsedi; sigarasını yakmıştı.

Utanmıştı Cem: «Şaka söylüyorum zaten.» Duraksadı. «Kilise miymiş burası?» diye sordu.

«Olabilir, bilmiyorum.»

«Bir kalede iki kilise olmaz herhalde.»

«Dindar adamlarmış Rodos şövalyeleri.»

«Kale dışardan gözüksüğü kadar etkileyici değil.»

«Dışardan etkiliyor mu?»

«Ben etkilenmiştim.»

Haydar'a anlatabilirdi. Kale'nin simgelediklerini açıklayabilirdi: 'Tıpkı onların arkadaşlıkları...' Haydar anlardı. Sonra... acıyla gülümsedi Cem, yazgı birliği etmişlerdi şimdi.

Kale'nin içi de etkileyiciydi gerçekte. Ama kabuk bağlamış gibi yaşıyordu kaç gündür. Es ki Cem değildi. Etkilenmek ya da tepki göstermek dışında kalmıştı onun.

Hem canım etkili olmaz olur mu!

İşte «Macbeth»in dekoru, adlar, yakarışlar, sayısız çağrışım!

İşte kulelere girip çıkan, bir zamanlar âşık olduğu usta oyuncular!

'Hepsi çok kötü, bu insan değilim ben, alay etmek istemiyorum, alayla nereye varabilirim ki, kendi acılarımı ve yaşanmış her şeyi alaylarla saklamaya çalışmak, böyle bir şeyi köpekşiler, nefret edilmesi gerekenler, kapalı sözlüler yapmıştır, çirkinleşmek, iyice yalana dönüşmek, bu işte, hepsi bu!

Acı bitsindi artık, bitsindi! (O gece tek-nede bu adamın yüzünden ölüyorum sanmış-tı. Hangi yakamoza bulanıp ışırdı o tekneler kapkaranlık denizde!) Tansıklar yaşanmamıştı. Bodrum da belleğin bir köşesinde günlere, saatlere, dakikalara ayrışacak, eriyip yok olacak, deniz fenerlerinin sağdaki miydi kırmızı ışık yakan, soldaki de yeşil mi... sarılmıştı deniz fenerine!

Pembe çiçekler, ırmak perileri, hayatın saç-malığı... Haydar'a bir şey söyleyemezdi. «Melodramın» çiçekçocuğuydu o.

Dışarıya çıktı yeniden. 'Sakin olmalıyım,¹ diyordu kendi kendine, 'o konuşulmayan dünyada da yaşayabilmeliyim.' Çok gücü bu. İçten olmak istemişti. Yalandı, aşkları bitmemişti, sevgileri bitmemişti; onlar bitmemeliydi!

Neden onlar böylesine soğuk, böylesine, ilgisiz, bu denli uzak ve cansızdılar; ölü gibiydiler.

Rüzgâr güzeldi.

Kırmızı ışığıyla yanıp sönecek deniz fenerini, yeşil ışığıyla yanıtlayacak öbürünü buldu gün ışığında... Sarılmıştı deniz fenerine, dalgakıranın ucundaki. Geri dönmüştü Salmakis'

ten. Her şeyi yitirdiğini düşünmüştü. Arkadaşlıklarını, içtenliğini, zavallılığını, bunu bile yitirmişti. Şimdi gibi o an da sakindi. Dalgakıranı yürümüşü henüz gezmediği Kale'nin önünden, yanından, duvar dibinden geçerek. Kale'yle dalgakıranı birleştiren merdivenleri çıkmıştı. Dalgakıranın öbür ucuna yürümüşü. Deniz feneri oradaydı. Yanıp sönüyordu. Son birkaç adımda koşmaya başladığını anımsıyor... Koşmuştu, sarılmıştı-sarılmıştı deniz fenerine ve günlerden beri ilk kez, nihayet, utanmaksızın, hiçbir şeye aldırmayarak, bütün değer yargılarını yeni baştan var ederek ağlamaya koyulmuştu. Öyle hıçkırıklarla değil, sessiz sessiz, ama bu gözyaşlarının kolayca dinmeyeceği açıktı. Saat hayli geçti, yine de dalgakıranda oturanlar, şarap içenler, türküler çağırarak kitara çalanlar vardı. Ve kendisi, orada, deniz fenerinin ışığıyla bir kararıp bir aydınlanarak, bir sönüp bir ışıyarak ağlamıştı. Yorgun, bitik gövdesinde gittikçe coşan tek şey, ağlamanın yarattığı ürperme duygusu, omuzlarının düzenli sarsılışıydı. Sığınabilecek tek bir tutamağı kalmamıştı. Başka şeyler ummuştu hayattan. Kadınla yatıp kalkmış olması, 'Bir sevişme bile sayılmaz, bir aşk hiç değil,' bu cinsel doyum, onu büsbütün yalnız ve çirkin... düşünmek istemiyor burda, deniz fenerini görerek. Öbür yana çevirse başını kurtulacak... Sarılmıştı deniz fenerine. O türkülerin sözlerinden, çocukların o yapay tutumlarından (niye yapaydı, kendisi onların arasına karışamadığı için mi, herhalde, kabul etmeliydi, gülünç olan türküler değil, Bodrum'da söylenmiş olmalarıydı, kabul etmeliydi,

edilgindi, sıradan, yoz, hastalıklı bir «küçük burjuvaydı.» ama âşıktı) tiksiniyordu. Burası nasıl insanlık dışı bir kasabaydı böyle! Dakikalarca ağlamıştı deniz fenerine sarılıp. Bir dolu insan geçmişti yanından, hemen aşağısında türküler söyleniyordu, umuttan söz eden, ezilmişliğe başkaldıran türküler, beylere kargışlar, yiğitlere övgüler, dinmemişti sesleri. Yanından geçenler dönüp bakmamışlardı, küçük bir çocuğun gibi sarsılan omuzlarına dokunmamışlardı. Bırakmışlardı onu. Deniz fenerleri yanıp sönerek yinelemişlerdi hep: «Düzelir-düzelir.» Bunu uydurmuştu bir de, deniz fenerine sarılarak kendi kendine yinelemişti düzelir-düzelir... Kale'nin içi de korkunçtu artık: yalnız kendine korunaklıydı o da.

İşte onların Bardakçı'da geçen günleri bir bilinmezlik olarak kalacak.

İşte demin dolaştılar: pişmiş toprak heykeller geç Roma dönemi, bronzdan çengelli iğneler, yüzükler, ok uçları, cımbızlar, saç iğneleri, incecik kaşıklar, buhurdanlar, çeşit çeşit mühürler, kemer tokaları; kullanmışlardı acı çekerek, sevinerek.

Murat uzaklaşırken Cem'in yanından...

Cem, kulelere çıkmayıp cılız ağacın altına yürürken...

Betigül, Murat'a tutunarak kulenin merdiveninden inerken ve kulenin merdivenine çıkarken...

Tarık onlara bakıp susarken...

Haydar kayık iskeletinden duvarların çatısı altında kalmışken...

Bir burç...

Bir arma...

Denizde yol alan bir tekne...

Sormayacak Salmakis'te geçirdikleri günlerini, ne yaptılar ne ettiler, sevindiler mi üzül-düler mi, bir bilinmezlik olarak kalacak.

Bir çan...

Şimdi denizi çok yükseklerden görüyordu. Akşamleyin, günbatımında burdan aşağı bakı-lamazdı (müze, saat altıda kapanıyordu). Kar-gaların döne döne uçuşmalarını ve öbek öbek yeşili yosunların, denizin dibinde, yukardan, sivri görkemli kayalarla görgü, Kale'nin boz du-varları, sonra rüzgâr, sonra uçuşması kargala-rın, denize de etkiyip rüzgâr döndürerek yo-sunları birbirine sarmaş dolaş, deniz sayısız ye-şilini ve mavisini ve lâcivertini ve morunu bir bütün olarak önüne sermiş, kayalardan tırma-nan çocuklar görmeyerek onun aşağıya bakı-şını. Çekildi surların aralığından.

Kale'de görülecek pek bir şey kalmamıştı.

Bir çan...

Cılız ağacın ve kulelerin yanından geçti. Ara kapılardan çıktı. Merdivenlerden indi.

Bir içgüdü gibi...

Çanın madeni yemyeşil olmuştu, daha doğ-rusu ışıltısız bir camgöbeği-ydi. 1906 tarihi oku-nurdu üstünde. Yaklaştı. Çok sakindi.

Yabancı gezginler su altı buluntularını an-ca görüp kulelere çıkmaya başlamışlardı. Kıla-vuz ve bekçi artlarmdaydı.

Çan önünde duruyordu: 1906 (neyin tarihi, bir bilinmezlik olarak kalacak, tarih de, Salma-kis de). Ses tokmağı bir telle bağlanmıştı. Çan-ın çalınması yasaktı. İsyan, haykırış, bir ben-

zin istasyonunda sigara içmek yasaktı. Teli çözmeye girişti. Epey kalındı. İkili sarmalı açmak güçtü. Ellerine batıyordu belin bir ucu durmadan, önemsiz bir kesik, kan sızıntısı. Sonunda çözdü ama. Ses tokmağını tuttu.

Bir içgüdü gibiydi bu; karıncaların güzle-yuvalarına çekilmesi gibi tıpkı, tıpkı kırlangıçların göçü, önce ve sonra, atların huysuzlanması gibi tehlikeyle, ateşi tutan elin hızla geri çekilişi, buydu, işte. Kendisi için, önce ve sonra yalnız sevmek vardı.

Bir eliyle tokmağı bırakırken, öbür eliyle çanı sallarken, sonra çanı kucaklayıp yeniden sallarken ve bekçi, kılavuz, bir ikinci bekçi, yabancı gezginlerden kimileri, soğuk içecek satan çocuk aşağıdan, kulelerden Tarık, Murat, galiba Katharine'le Ahmet, üç beş kişi daha üstüne üstüne gelirlerken neler hissettiğini anlatabilir miydi? Kale'de, Bodrum'da, çanı çalarak...

14.

'Her şey çözüüyor artık,' dedi Cem, 'istesem de derleyip toparlayamam bir sonbaharı.'

'Görüyorum,' dedi Tarık, 'onların ikisi arkadaş değiller artık, biri yanımda, biri arkamda oturarak.'

'Kim bilir hangi yaz artık yeniden gelebilirim Salmakis'e,' dedi Murat, 'Kirke'yle gidecek onlar, küçülecek-küçülecek, yok olacak ufukta tekne.'

'Hem sonbaharı da sevmiyorum ki,' dedi Cem, 'gideceğimiz kenti, yolları, hiçbir şeyi.'

'Benzini yoldan alabiliriz,' dedi Tarık, 'yolda yığınla benzin istasyonu. Konuşacak mıyız arabada?'

Bir günde varır mıyız?' dedi Cem, 'istemiyorum yolların uzamasını. Gözlerimi kapayacağım, hiç konuşmayacağım. Arkada oturuyorum ben. Tatilin başlangıcında yer değiştirmiştik her durduğumuzda Murat'la. Otomobillerin ön camları, geniştir, insan daha çok şey görebilir. Ama biliyorum, bir yol, acıyla döndünüz mü, büsbütün sıkıcıdır. Bütün yolculuklar sıkıcıdır.'

'Benden nefret ediyor,' dedi Murat, 'araba-

nm arkasına geçip oturmuş. Uyanık bulduk onu. Oda kapısı da açıktı. Kalkıp giyinmiş, bizi beklemişti. Salmakis'ten döndük. Onlar uyanmadılar, Betigül uyanmadı. Benden nefret etmeye hakkı yok ama, istersen önde sen otur dedim, cevap vermedi.'

'Yağmur da yağsa derleyemem güz aylarını,' dedi Cem, 'güz ayları ben yokum, ben oraya dönmüyorum, İstanbul'a dönmüyorum, ışıklarında kaldım deniz fenerinin.'

'Sessizlikleri bunaltıcı,' dedi Tarık, 'yola çıkınca rüzgârın sesini dinleyeceğiz bir tek. Çamlıklarda böceklerin korosunu, başka hiçbir yerde bu kadar gür çıkmaz böceklerin sesi. Fotoğraflarını çekmek isterdim böceklerin, müthiş bir orkestra, kemanlar, orglar, piyanolar, yüzyıllardır, var olduklarından beri aynı senfoniye yorumluyorlar. Ama bu senfoni açılan, üzüncüleri, yalnızlığı seslendiriyor.'

'Hiç kimsenin benden nefret etmesini istemiyorum,' dedi Murat, 'bir gece onu çok sevdiğimi söylemiştim, tek arkadaşımdı benim Cem, niye böyle oldu bilmiyorum. Hiçbir şey bilmiyorum. Yolu görüyorum arabanın güçlkle geçtiği de Tarık hızla sürmek istiyor.'

'Biraz yavaş sür diyebilirim,' dedi Cem, 'çünkü son geçişimiz, çünkü burda kendimi, hayatımın bir anlayışını bırakıyorum. Bir daha sevmeyeceğim insanları. Telefon numaraları gibi unutuluyorum. Unutulduğum için sevinçliyim. Telefon etmeyeceğim geceleyin, sessizlikte, kimseye telefon etmeyeceğim. Yol bıçkıevlerinden geçiyor. Bıçkıevlerinde hep yakılacak odunlar kesilir sanırdım, bilgisizliğim bu, tekne-

lerin iskeleti de ormanlardan taşınmış buraya. Burası en acı sokağıydı Bodrum'un. Yoksullukla varsılık, zenginlikten başka bir şey olmayan yerli burjuva döküntülüğümüz ve eşitsizlikler bıçkıevlerinde kalacak. Ama ardımıza taktık bir kez onları, eşitsizliği yani, hep bizimle şimdi. Daha bir süre. Daha bir süre kaba güce, vahşete, çılgınlara baş vuracağız. Yüzümüz kötülüğe tutsak, soluk soluğa, hırsla, tutkuyla, kötülükle, bencillikle yaşıyoruz. Çözümlerimiz, değerlendirmelerimiz hep yanlış.'

'Bir an önce,' dedi Tarık, 'uzaklaşmalıyım. Kasabanın yolları otomobillere, kalabalıklara göre kurulmamış. Kimse bilmezdi herhalde eskiden, buradakiler bilmiyorlardı bir gün hepimizin döküle saçıla geleceğini **kendi ormanlarımızdan**, kendi karanlıklarımızdan, yolumuzu kaybettiğimiz için. Biliyorum, ikisi de iğrenç ya da ikisini de ne çok seviyorum. Ama elimden bir şey gelmez. Tutkularım, doymak bilmeyen açlıklarını, korkularını değiştiremem onların. Yoldan almayacağım benzini. Dur dedi Murat. Niye istiyor durmamı?'

'Dur dedim, işte rıhtım,' dedi Murat, 'işte tekneler. Kirke de buraya demirlemişti ilk gece. Hatırlamıyorlar mı? Dönüyorduk, dalgakıranda güzel bir gün geçirmiştik, denizi seviyorum ben, olağanüstü deniz. Nihayet durdu. Arabanın kapısını açıp iniyorum. Dalgalarla çevrili bugün deniz. Güneş doğmadı daha. Dalgalar rıhtıma taşıyorlar, yarı karanlıkta ıslak bir yol. Daha birkaç gün önce Betigül'le yürüdük bu yolda. Onu sevip sevmediğimi bile düşünmüyorum şimdi. Bildiğim başka bir şey,

onun beni sevmeyiğini, g nle geceyle ve geceyle g nle tükettiğini biliyorum. Haydar'm alayla esrar  ettiğini, Kerem'in benden nefret ettiğini biliyorum. Cem'in sustuğunu i itiyorum.'

'Susacağım,' dedi Cem, 'beni kendimle ve 1906 tarihli eski bir  anla bırakıp gidemezdi hiçbiri. Bunu yapamazdılar. Katharine'le Ahmet yarın Kuşadası'na gidecekler, Emine unutuldu. Kimse Emine'yi anımsamak zorunda değil. Telefon edeceğim dönüşte, Ahmet söyledi, birkaç gün de Kuşadası'nda kalacaklar, merak etmeyin diyeceğim. Shakespeare'i unuttum diyeceğim gülerek. Ama laternayı ve küçük bir çiçeğin ezilişini, bir yaprağın toz olup yitişini anımsatmayacağım. Emine anımsayacak bunları, benimle konuşurken, telefonu kapadıktan sonra, iki günde döndüğünü, Kerem'e aşık olduğunu,  izmeli adamı, her şeyi. Kimi zaman öyle kolay ki her şeyin çözümü,  izmeli adamdı i te Emine'nin Betig l' , bizim yaptığımızı ve Betig l' n yaptığını ya amadı o. Otomobil duruyor. İskele meydanı sırlıklam dalgalarla, Temmuz sonu bir fırtına Bodrum'da. Geceleri rüzgâr yalnızca.  ay içelim diyor. Salih'in kahvesi kapalıdır bu saatte diyor Tarık. İ itiyorum. Ama  arşının sonundakiler açıktır diyor o.'

'Oradan da görebilirim denizi,' dedi Murat, 'bir laternayı  aldık deniz kıyısında. Betig l'  tanımamıştım, Kerem'i, Haydar'ı tanımamıştım. Tanımak, kar ılaşıp bir akşam yemeğine çağrılmak değil. Kirke gitti. Deniz, palmiyelerin ardındadır. Ben kalabilirdim. Onlar d ns nlerdi.

Ne olursa olsun, birlikte döneceğiz dedi Tarık, boyun eğdim.'

'Hiçbir şeye boyun eğmeyeceğim,' dedi Cem, 'sevdiği, benden üstün tuttuğu insanları tanıdım işte. Kirke'yi tanıdım, dünyanın en çirkin simgesi, Kirke! Bütün simgeler bizimle başladı burda, biz simgeymişçesine algıladık onları. Kale bir simge oldu ilk adımımı attığımda, benim için bir simge. Korunaklı, güçlü. Kale'nin içini gezdik, simgeyi bozmaya çalıştım. Ama bir simge Kale. İnsanlar bir simge. Onları ve Bodrum'u bir başlangıca, bir sona oturtmadan bırakıyoruz. Simgeler dizisi. Bakışları bir simge gibi değerlendirdim. Sevgileri de, aşkları da, yalnızlıkları da. Biriktirdim, ezberledim: simgeleri, lisede yazdığım **gibi kimya defterime, yeni** madenler buldum, yeni simgeler yani, birleştirdim, ayrıştırdım, renk değişimleriyle, **garip kokularıyla** bileşiklerin, eriyiklerin, ergimelerin, patlamalarla, öyle işte. Çay içmek zorundayız şimdi. Çaylardan, kahvelerden gündüzleri ve geceleri rakı içmekten çok yoruldum, sigara içmekten. Çantayı yokluyorum, dün akşam pansiyona dönerken almıştım yol için, yolculukta daha çok sigara içiliyor.'

'Çarşıya sapıyorum bu daracak dönemeçten,' dedi Tarık, 'olmayacak işlere zorlanıyorlar yine. Bodrum'da bir saniye sonra fırtına patlayacak, bir saniye sonra kan, barut, kurşun yağmuru, Kale'den top sesleri! Çarşı yağmalanacak, dalgakıranda güneş cesetleri yığılı kalacak, bisikletlerin kornaları siren düdükları gibi çınlayacak. Görmüyorlar mı, kargalar hızla terk ediyorlar

Kale'yi- Bir saniye sonra sabah olacak. Artık çok geç kalacağız,'

'Alacakaranlık dağılıyor işte,' dedi Cem, 'bu kez anlayabileceğiz nereden doğduğunu güneşin, bu büyülü kasabada, bu ölümler ülkesinde *belki* de batıdan. *Batıdan doğacak güneş*. Bunu beklemeliyiz. Çay içerken güneşin batıdan doğduğunu görerek, umutsuz da olsa yaşayacağız bir tansığı. Kale ve iskele meydanı aramızda artık. Orada kendi kendime çok oturdum. Gömleğimin düğmelerini tıpkı Haydar gibi çözüp bir gece rüzgârla birlikte oldum göğüs göğüse, yılmayarak. Onlar Salmakis'teyken. Sen de gel demeleri gerekmez miydi hiç olmazsa çan çalmışken ben. Suskunluk, tek erdem bizim için.'

'Sevgi, ölümden doğmuştur, böyle söyledi Haydar, doğru mu?' dedi Murat, 'Bu sözü başkaları da hatırlar mı? Bilmiyorum. Sevgiyi bilmiyorum ben, sevmeyi bilmiyorum. Bu yaz bir yıldönümü hayatımda. Bir gündönümü. Bir saniye-dönümü. Zaman hızla kısalarak çarpıyor bana. Hiç böylesine sarsak, hiç böylesine cesaretsiz oldum mu, çay içmemizi önererek. Yani şimdi o, yani Cem, acıları ve sevgisiyle *ölümden* başka bir şey değil mi? Beni ölümden kurtarsın diye Betigül'e koştum. Salmakis bir ışıık çizgisi şimdi, güneş oradan doğacak, şimdi narçiçeği, sonra alkor. Cem'in Betigül'den doğduğunu nasıl anlayabilirdim ki! Kaleleri sevmiştim, kalyonları, batık gemileri falan, çok sevmiştim. inanıyorum-inanıyorum, bütün kaleler korkunçtur, Cem haklı.'

'Hamamböceklerini Murat'ın yüzünden sev-

dim, öldüremedim her gece odamda,' dedi Cem, 'her gece yanımdan, sağımdan solumdan, baş ucumdan, ayak ucumdan geçtiler, çoğaldılar, başka odalara dağıldılar, ölümlerine dağıldılar, bir böcekmişim, artık bir böceğim, işte hayat bir simge, işte ilk algılayış, Haydar, ilk algılayış ama ne çok aldatıcı, güçlü sanmıştım herkes gibi bir **böcek. Böcekleri seviniz diyorum. Böcekleri koruyorum. Böceklerden iğreniyorum.**'

'Bütünüyle,' dedi Tarık, 'toparlarsam, bütünüyle tatsız günlerdi. Güneşte duramadım, yüzmesini iyi bilmediğimden denize giremedim pek. Onlar eğlensinler diye Hitler olup binlerce ölünün ilenmesine yol açtım. Hitler'le alay edebilir mi insan, **lokantalarda, teknelerde, gülerek,** eğlenirken, yarı sarhoş, adamakıllı sarhoş, cina-yetlerle alay edebilir mi hiç! Alay ettim, kara gömleklilerle ve kahverengi gömleklilerle. Çok beğenildim, alkışlandım, kendimden utanarak.'

'Otomobilden indik,' dedi Murat, 'kahveye yürüdük, erkencilerin yanma oturduk. Tarık inmedi, o benzin alacakmış. Bir tutanakçı gibi saptadım bunları. Şimdi Cem'le karşılıklı oturuyoruz konuşmadan. Çayları ben söyledim. Simit yer misin diye sordum, yanıtlamadı. Bir tutanakçı gibiyim, çok eski ve unutulmuş bir tarihçiyim, kendimizin tarihini yazıyorum, bunu yüzyıllardır kimse yapmıyor. Ama ben yazmaya kararlıyım. Çünkü yanılmış olabilirim. Çünkü hepimiz yanılmış olabiliriz. Yazdıkça aydınlığa çıkar. Başkaları okur, başkalarının düşündükleriyle bizi belirleyen koşullar gerçekliğine kavuşacak. Kimseye acı çektirmek isteme-

dim ben. Ama yine de bir acı ektiriri gibi yazmak zorundayım kendi tarihimi.'

'Kargaşayı hissediyorum,' dedi Cem, 'ağıltı artık yalnız içimizde sürüp gitmiyor, bizi aştı, bizim değil şimdi bu düzensizlik. Yollara dalgalarını ve ıslaklığını serpti deniz. Sabahın kargaşası bu, bin yıl önce de böyle başladılar sabahın kargaşası. Tanyerinin kargaşası ta karşıda, yeşille kırmızının savaşımından yalnızca mavi, şimdilik ortaya çıkmayan gökçe ışık kazanacak utkuyu. Salmakis aydımlamyormuş önce, günbatımı değil mi orada asıl yaşanan, bir bilinmezlik olarak kalacak, bunu defalarca söyledim. Yaslandığım bir iskemlenin arkası değil, tehlikeye ve kendi kendimeliğime yaslanıyorum. Tehlikeyi görüyorum, dalganın rıhtıma sıçrayışı gibi çarpacak bize. Ordan oraya yankılanan bir ses, birçok ses, uğultu, uğultular, ama kimin, ama neyin, kavrayamıyorum. ayların tadı korkunç, işte bu çay, bu suyla boyanın ve yabancı başka maddelerin, ama çay olmayan her şeyin karışımı gerçek bir simge. Bodrum'u simgeliyor. Bir zamanlar kahvedeki insanları aldatmak kimsenin aklından geçmezdi herhalde boyalı sularla. Paraya tapm yaşanılan, paraya tapm. Para tek güvencesiydi Betigöl'ün yaşlanmış, çökmüş, ıra gibi tutuşarak, böyle izlemiştim Kale'sinde korunmuşluğun, yanmış ve kapkara. ilk yudum, midemde ilk yanma, aç karnına simitsiz çay, çünkü simit önerisi Murat'ındı.'

'Peki bu adamlar niye erkenci?' dedi Murat, 'kimi bekliyorlar kahvede? Belki hiç kimseyi beklemiyorlar, belki hiçbir şey beklemi-

yorlar. Sordukları kendilerine ve andıkları boyuna tek kişi yok, belki böyle. Sevgi nedir diye sormuyorum, çünkü az çok biliyorum, sevgi benim yaşadıklarımın hiçbirisi değil. Ben sormuyorsam bu adamlar gibi şimdi nerde, şimdi ne yapıyor, alışılmış sözcükleriyle bunları sormuyorsam kimse için, yaşadıklarımın sevgidir gözüyle bakamam. Bir film seyrederken yalnızsam ve sormuyorsam içimden nasıl bulurdu o, bir kitabı okuyup da bir şeyler düşünmüşsem ve onunla tartışmayı aklımın ucundan bile geçirmemişsem, çay içerken, neskafe için su kaynatırken, kapının zili çalındığında yüzünü şöyle bir görüp bir sözcükle, adıyla anmıyorsam, hayır, sevgiyle en küçük bir ilintisi yok bunun. Birini sevmezken gövdesini tanımışsanız, yatmak mı, birleşmek mi, ikiye tek olmak mı denir buna? Dense ne çıkar, dense ne değişir? Bir yalan, bir yalandan bin yalan. Gürültülerden, uğultulardan başka tek şey gerçeklik taşıyor hurda. Çay içiyoruz.'

'Uğultuları mı?' dedi Cem, 'Duyuyorum tabii, birimiz fırtına dedik belki, bilmiyorum, ben kargaşa dedim, sonrasız bir kargaşa hem, sen uğultu diyorsun içinden, peki ama niçin, kavrayamıyoruz. İlk sigaramı yakıyorum, şimdi güneş doğacak, gökçe aydınlık belirliyor şimdi, yeni bir gün, Tarık dönmedi.'

'Tekrar çay içersem,' dedi Murat, 'uğultu artacak, vakit geçmiş olacak uğultusuz bir yolculuk için.'

'Hayır,' dedi Cem, 'çay içmeyeceğimi söylüyorum ona, bir fincanın ağusu yetti. Çok zor artık düşünmek, değerlendirmek çok zor. Dur-

gunluk diyecekken uğultulardan ve kargaşadan söz etmemiz ne garip. Hiçbir şey böylesine yapay olamazdı. Bir yaz tatili değildi, olamazdı, başladığımız ve bıraktığımız tek şey yok gibi. Durgunluğun ortasındaydık, durgunluğu yok edemez bir çanı çalmam, haykırmak, koşmak, bir başlangıç değil bunlar .Ortasını yaşadık tatilin. Gelişimiz silindi, gidişimiz silinecek. Tarık'ın arabasını görüyorum, yüzü gergin ışıkla kararmış camın gerisinde, öyle belirsiz ki, bu kadar olabilir, bize geliyor, bizim için iyice yok artık, kimsemiz yok, Tarık'ın da kimsesi yok, kaba güçle donandık. Kuntlaşmak diye aldatım kendimi, kaba güçten yakamı sıyıramadık-ça.'

'Çay içerek zamanı öldürmek,' dedi Tarık, 'ikinci çaylarını içiyorlarmış, niye çay içtiklerini bilmiyorum, yüzde yüz bilmiyorlar. Yoksa hemen giderdik. Bu kez kurtulamayacağımız bir fırtına çıkacak. Onlar güneş doğuyor derken gökyüzünün karardığını, öfkелendiğini, çıldırdığını hissediyorum. İçimdeki sıkıntıyı anlatma imkân yok. Boğuluyorum sanki. Bir nedeni yok bunun, yine de tedirgin ve amaçsızım. Amaçsızım, çünkü döndüğümüzde beni bekleyen hiçbir şey yok. Yokların sayısı artıyor boyuna. Onların yanında sustum, yaşadıkları garip şeyler için konuşmamayı yeğledim. Murat, hayvansal tutkusuyla sürükledi beni Bardakçı'ya. Hayvansal tutkusu için günlerce tekneye bindik, hep Karaada, hep bilmemnere, hep tekdüze kıyılar. Zaman geçiyor, geç kalacağız, güneşte gitmek gözümü köreltecek.'

'Gün ışığı,' dedi Murat, 'güneş kör etti hep-

mizi. Ben yaz ayları, tatiller güzel geçer sanırdım. Dikkat etmişim, gün ışığı bu kez karanlık, umutsuz bir kasabayı sundu bize. Hep mi karanlıktı Bodrum çiğ ışıklarıyla, ateşim varmış-çasma bitkinim, güneşe dayanamam bir daha En sevdiğimdeniz, yitiriyorum, az. kaldı.'

'Tehlike geçti benim için,' dedi Cem, 'insanın paylaşacağı hiçbir şey yokken birlikte olmasının nedenlerini çözmek benim işim değil şimdi. Murat düşünmek zorunda Betigül'ü. Betigül'le ilintili ne varsa ardımda kaldı. Bir hayalet gibi beliriyor. Ellerini uzatsa bile uzağımda kalacak. Önemsizleşiyor, siliniyor. Uğultu, evet uğultu, ama onun kendiyle uyuşamamasının kargaşası bu, bizi ilgilendirmiyor. Bağımlılıklarımı koparıp atıyorum. Eve dönünce uzun süre, haftalarca takmayacağım telefon fişini. Sokağa çıktığımda kimseyi aramayacağım, evlerine gitmeyeceğim. Yalnız bırakıldığının bilincine vararak, ama dirençle karşı koyacağım. Betigül öldü. Murat öldü. Emine öldü. Emine, Ahmet'in Kuşadası'na gittiğini öğrenemeyecek benim yüzümden, çünkü öldü. Ahmet kış için bir kazak bulacak dönüşte elle örülmüş. Katharine incikler boncuklar götürecektir İngiltere'ye. Yüksek öğrenimine başlayacak bu güz. Katharine insanların iç dünyasına eğilecek sözümona, Shakespeare'i herkesin içten içe yaşadığı bir ülkede, insanlara yardım edemeyerek. Acıyorum Katharine'e. Suskunluk gibiydi, yakamozlar gibi belirsizdi var olup olmadığı. Acıyorum şimdi. İkinci fincanı da içiyorum, yeni bir sigara yakabilirim. Kalkalım: diyor Tarık çocuklar güneşte araba sürmek yoruyor be-

ni. Kalkmıyoruz. Güneşin doğuşunu göreceğim diye tutturuyor Murat. Ne gülünç! Güneşin doğuşuna bunca gün sonra zaman ayırmasıyla ancak alay edebilirim. Hem bana ne benim arkadaşım değil o, kötülüklerin insanı, yalnız bırakıcı biri, öyle ve ben etkilenmiyorum yaptıklarından.'

'Ben diyorum onlara, bari arabanın farlarına bakayım,' dedi Tarık, geceleyin varabiliriz İstanbul'a, Efes'te öğle yemeği yeriz, motor kızmış olur, tekerlekler dönmekten ve tozlu yolları ardında bırakmaktan kızışmış. Fırtınadan etkilenmeyecek tek kişiyim aralarında, farketmediler. Öyle bir fırtına ki, herkesi birbirinden ayrı düşürecek. Son umutları da öldürmeyi yeğlediler. Ben küçük bir çocuk gibiyim onların yanında, Haydar'la Kerem iri yaşı, yapılı adamlar, ben küçük bir çocuk gibi, Cem sanki yaşlanmış şunca günde, Murat kocaman bir çocuk, benden büyük, Emine abla için her şey sona erdi herhalde, Betigül yeniden diriliyor kendince, fırtınaları en kolay küçük çocuklar atlatabilir. Radyomu açacağım arabaya biner binmez.'

'İşte,' dedi Cem, 'o sonsuz ışık oyunlarından biri daha, bugüne kadar hiç görmediğim, ufukta önce deniz kızardı, önce alkor olan deniz, gökyüzü hâlâ yeşil ışıkların sarayı, Nereidler gökyüzünde hâlâ. Rıhtımda ve lokantaların taşlı zemininde dalgaların gelgiti, bir görünüyor bir sular altında kalıyor. Sular altında kaldığında ışık oyunu ta uzaktan kızartısını yansıtıyor. Dalga taşarak yayılıyor morundan, kirinden sıyrılmış, kahvelerin taşlı geçenekleri-

ne yayılıyor. Palmiyelerin etli yaprakları toz içinde, yağmur yağmayacak, yağmursuzluktan giderek toza gömülecek bütün palmiyeler. Her şey kirlenecek. İnsanların ilişkileri gibi tıpkı, uygarlıkları gibi böylesine vahşi, böylesine yetkeyle sınırlanmış, öngörülerimle algılıyorum buyurganlığım nasıl hızla etkidiğini hayatımıza. Onlar henüz bilmiyorlar buyurganlıkla donandığımızı. Duygusallıktan kaçınarak bilinçlenebileceğimiz! sanıyorlar. Evet, ancak bu yoldan bilinçlenebiliriz diyorum. Buyurganlar boruçiçeklerini böcek ilâçlarıyla solduruyorlar. Bunlar, sabahın ilk buyurganları, ellerinde aygıtları, ilâç sıkarak. Kahvenin çardağmdaki boruçiçekleri hemen solmayacak. Belki biz göremeyeceğiz bunu. Ama sonra, biz gidince, ilk çiçek kopup düşecek sapından, çardak olanca karallığıyla yeşertisiz kalacak. Yeniden denize ve tanyerine dönüyorum. Bütününüyle aydınlık bir sabah başlıyor. Bizim dışımızda kalacak bu sabah. Ona katılamayacağız. Şimdi evlerini oda oda kiraya veren yaşlı, başörtülü kadınlar, sabah namazına durmaktan yorgun düşmüş, zeytinle, tuzlu suda bıraktıkları buraya özgü peynirleriyle ve büyük kentlerin ekmeklerinden farksız francalalarıyla kahvaltı edecekler. Ama gürültü etmesinler diye hep gözlemleri gerekiyor torunlarını. Konukların seslerle, çocuk koşuşturmalarıyla uyanmaları çok tehlikeli. Tahta kepenklerin bizden açılıp asmalarla, üzüm koruklarıyla bezenmiş taş avluya bağırtıyı, kızgınlığı yaymaları işten bile değil. Bütününüyle aydınlık bir gün dediğim gibi, deniz ve güneş hazırlanıyor, mayoların geçirilmesi, ba-

cakaralarım sıkın lastiğın baş parmaklarla aranması, gevşetilmesi, şile bezi giysilerle sabah kahvaltısına, gidilir. Bir yığın ılık oyunu, her biri bir yaşam ayrıntısının kesiti.'

'Sabahı başkaları yaşayacak,' dedi Murat, 'biz yollarda olacağız. Yollar sıcak olacak, terleyeceğiz, gömleklerimizi çıkaracağız.'

'Geriye kalan ne?' dedi, Tarık, 'Üç beş güzel görüntü yıkanmamış filmlerde kalan. Katharine'le Ahmet'in Kuşadası'ndan sonra bitecek arkadaşlıkları yani. Bir de Kale, kuleleriyle, burçlarıyla.'

'Geriye kalan mı?' dedi Murat, 'Kim yanıtlayabilir bu soruyu! Ama bilinmeli, anlatılmalı geriye kalan. Cem'le konuşmuyoruz, çünkü onun istediği tek şey, şimdilik geriye kalanları öfkeyle yadsımak. Beni suçlamak bir bakıma. Günlerce düşmanlık göttü hepimize.'

'Geriye kalanı unutmayacağım,' dedi Cem, 'geriye kalan o çok tartıştığımız, çok konuştuğumuz, sürekli değerlendirdiğimiz bizi belirleyen ana sorunsalla öylesine özdeş ki, onu yadsıyamam, ne denli uğraşırsam uğraşayım, didirsem didineyim yok sayamam, üstelik geriye kalanı tanımlayacak ad bizim için henüz bulamadığımız bir şey. Sözlüğümüzün sayfalarında rastlayamadık bu ada. Serseme döndük, savrulduk, rıhtımda tül bir örtü gibi serilmiş suya çıplak ayaklarla bastık, bu bulunamamış adı her yerde aradık, Denizkızı adasına bile gittik düşlerimizde, kalyonlarımızı Kale'den gözleyerek düşmanlara karşı koruduk. Yetmedi çabamız, eksik kaldık. Geriye kalan belki de eksikliğimiz.'

'Ben biliyorum geriye kalanı,' dedi Tarık, 'bu üç çay fincanı işte geriye kalan. Çektiğim fotoğraflarla alay edişleri, onlara yardımcı olamayışım, dağınıklık ve çözülmürlük, bir tekne- de bıraktığımız taçlı bir kralın kırık çenesi hiç bulunamayacak olan, bir sarı mermer kırığı ya- ni.'

'Ama çok şey kaldı geriye,' dedi Murat, 'suskunluğumuz sözgelimi, güzelliklerle donata- bilecekken ölüme bıraktığımız bir ilişki, tedir- ginliğimi başkalarına aşılaişım, horgörülerle güçlenme istediğimiz, herhangi bir gün saat üçte denize girmiş olmamız, Kale'de onun acıyla çaldığı ve benim yok olduğum bir çan, bu ça- nın yankıları hiç bitmeyen, boşluğa ve sonsuz- luğa çarptıkça artan uğultu. Yetmiyor mu? Daha çıkmadığımız dönüş yolculuğu, bir kır lo- kantasında yemek zorunda olduğumuz sulu et yemeği, içeceğimiz bir şişe bira, köpüksüz bo- saltacağız bardaklara. Çay içmiyoruz artık.'

'Evlerin ak badanası değil mi geriye bırak- tığımız?' dedi Cem, 'Akçalı duvarlar, parmak uçlarımızın kirini, kesilmiş kolumuzun mesinay- la akan kanını damgalamamakta kararlı duvar- lar yani, rüzgâr, tozu taşımayacak, hep bem- beyaz. Sanki niye kirlenmiyor! Oysa biz ardı- mızda korkunç şeyler bırakıyoruz.'

'Sus,' dedi Murat, 'sonra tartışabiliriz, sonra düşünürüz.'

'Beni hiç ilgilendirmiyor,' dedi Cem, 'yaz bitti benim için. Güz başlamayacak.'

'Onların nasıl değerlendirdiklerini bilmiyo- rum,' dedi Tarık, 'ama tatsız bir tatildi benim için. Yaşanmasa daha iyi olurdu.'

'Kargaşalığın bütün yükünü tek başıma taşıyamam,' dedi Murat, 'rüzgâr esmiyor şimdi, kargaşa diniyor bence, dalgalar sıçramıyor kıyıya, güneş çıktı çıkacak, güneşle her yer kupkuru olacak, taşlar kızışacak, yüklenemem hepsini.'

'Doğadan tiksiniyorum,' dedi Cem, 'doğa bir altın çağ değil kuşkusuz, bir kural, bir sınır, bir yetke, bütün bunlardan öylesine uzağım ki, artık ürküyorum doğadan. Yeni baştan kurmak zorundayız hayatımızı, sözcükleri ve amaçlarıyla.'

'Kalkıyoruz,' dedi Murat, 'yeniden bir tutanakçyım, ben iskemleyi gelişigüzel çekiyorum, Cem masaya bitiştiriyor, Tarık şöyle bir düzeltiyor eğri duruşunu iskemlesinin. Önden gidiyor Tarık. Önden giderek otomobilin kapısını açıyor. Ben yanma oturuyorum, Cem de arkaya. Anahtarı çeviriyor, ilk sesleri motorun.'

'Tabii bir ad bulacağım geriye kalana,' dedi Cem, 'çünkü unutmadım ben. Unutmaya hakkımız kalmadı. Çok söyledim bunu, yine söylemek zorundayım, unutmakla vahşet eşdeğeri bence. Konuşmadığımız sürece, bireyselliğimizi dışa vurmamak için yalana ve kötülüğün dolanlarına saplanacağız. Bir hercai menekşe değiliz ki, güzel görünsün yüzlerimize taktığımız maskeler. Bir kaya yengeci değiliz ki, birbirimizden ve ayak seslerinden kaçalım. Bir kır langıç sürüsü değiliz ki, sıcaktan sıcağa göç edebilelim. Yadırgatıcı gelebilir düşündüklerimiz onlara. Ama önemi yok, dilediklerince yadırgasınlar, inandığım doğruyu açıklamak zo-

rundayım ben. Vahşet diyeceğim belki, içimizden söküp atamadığımız atacı bir kan dökücülük, ne bileyim, doğadaki altın çağın hiç olmayışı, sağırduyarllıkla yetinişimiz. Uğultuyu işitiyorum şimdi, motor çalışmaya başladı.'

'Dost olabiliriz yeniden,' dedi Murat, 'bunu söyleyemiyorum ona, sessizlikte geçireceğimiz şu sabah yolculuğu, biliyorum iyice, hiçbir şey katamaz. Unutmak yok diyorum ben de, yaşadık birbirimizi defalarca öldürerek, aşıyorum kendimi ve onu, ikimizin dışında bakıyorum olaya, yabancılaşıyorum elimde olmaksızın, çünkü iyiyi ve güzeli bulmak istiyorum. Dost olmak değil mi bizim geride bıraktığımız, kurtarmalıyız bunu, onu götürmeliyiz bir tek, arkadaşlığımızı, sarsıntısız, yaşayabildiğimiz kadar. Niye susuyorum?'

'Yalnız kaba gücün görüntüleri,' dedi Cem, 'kargaların tuzaklarla yakalanışı, kuşların sapanla öldürülüşü, kurşuna tutulmuş insanlar, seslerin çığlığına kulak tıkamak.'

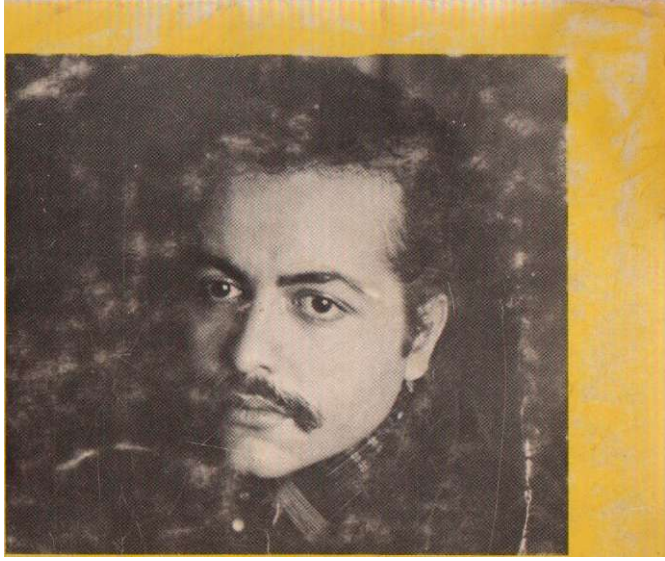
'Hayır,' dedi Murat, 'tek başıma bile yüklenmeye hazırım. O anladığım korkunç bir şey, sevmeyi öğrenmek zorundayım, ikiniz de yardım etmelisiniz bana.'

'Sonrası yok bunun,' dedi Tarık, 'Bodrum bir anda sulara gömülecek mercan adaları gibi, çünkü ayrılıyor. Palmiyelerin kavşağından sapıyorum. Son beyaz evler mumçiçekleriyle çevrili, sardunyasız. Mumçiçekleri yedi yılda bir açarmış, pembe-beyaz bir kız çocuğu bileziğine benzeyerek yıldız biçiminde. Bir anda gökle kara birbirine karışacak gürültülerle, dalgalarla, tepelerin ufalanışıyla. Yok olacak

dalgakıranın kayaları, sonra Kale, Kale'nin en yüksek kulesi. Çok hızlı sürmeliyim otomobili. Radyoyu açmalıyım.'

'Tutanağa yazmalıyım,' dedi Murat, 'tarih atmalıyım, tatilin dökümü pek iç açıcı değil, ama kaçınmamalıyım bu dökümden, gündüzleri denize girerken ve geceleri saz kulübeleri, huğ mu denir bir yerlerde onlara, huğlarda uyurken bizimle birlikte olan yalnızlığın çok çirkin olduğunu ev ödevi gibi yazmalıyım çocukluğuma dönüp, çok çirkin yalnızlık diye.'

'Şimdi dur desem Tarık'a,' dedi Cem, 'bir kez daha dur, çünkü bomboş lokantanın şu masasında, nasıl unutabiliriz, az ötemizde, sen sapıyorsun, ne olur dur, orada iyi şeyler konuşabilirdik, gecelerce oturduğumuz şu masayı ve kendimizi, bizi sarsan, yıkan, tüketen her şeyden arınmaya uğraşarak, yorulmak nedir bilmeyerek gömelim toprağın derinliklerine, gömelim hiç korkmadan. Bir kum saatinin boğazını beklenmedik bir çakıl taşıyla, öyle fazla iri olmasına gerek yok, yosun yeşili bir çakılla tıkıyalım, zaman durunca biz gidelim, vahşetlerimize geri dönelim. Ama şu masa ve kendimiz toprak altında yüzyıllarca eprimeden kalabilsin, dirim kolasın gömülerimizi, şimdi ne kadar canlıysa, sonra yine öyle. Bir daha yaşayalım. Deniz bizi bekler mi?'

«Dostlukların günü» ile Sait Faik Armağanı'nı kazanan *Selim İleri*, «Her gece Bodrum»la rorıp-ıa dönüp, tekniği, içeriği, anlatımıyle. bu alanda önemli bir yer tutacak başa- rılı uir eser veriyor.

«Her gece Bodrum», eskitilmiş roman b> çimlerinin dışına taşan, yeni bir roman grame rinin etkileyici bir uygulaması. *Selim thri*, in ce bir duyarlıgın, sağlam bir gözlemin, czgün bir imgeleme sisteminin yardır.uyla, 1,0plums. ' fona yansımış çelişkili bireyselli'lerin romanı- nı kurmaya yönelmiştir. "Her gece Bodrum» bu yönelişin tutarlı, dıngeu, içeriğiyle biçimi uyumlu bir kanıtı.

tik bakışta, inre ince, gizli duyguların, sap- lantıya dönüşen izlenimlerin, hatta sanrıların açm 7,mı işlediği havasını veren yazar, gerçek- leşen mantarının toplumsal boyutlarını his- ştirmeden somutl^tırnıakta, onları kitap b'- |İkten sonrası için de 'yaşar' kılmaktadır.

«Dostlukların sort günü»nü büyük bir ilgiy- larını alan okuyucudur, «Her gece Bodrum»u niseyeceklı rdir.